من التراث الشيعي

مركز سيّدتنا رقيّة بنت الحسين عليهما السلام

تجلّیِ امامت در عیدِ غدیر

[ترجمهی کتاب: The Manifestation of Imamate On Al-Ghadeer's Day]

به قلمِ:

مَرجَعِ عالیقَدْرِ جَهانِ تَشَیُّع، پَرچَمدارِ دِفاع از حَریمِ أهل بیت علیهم السلام

حضرت علّامهی محقّق آیت الله شیخ محمّد جَمیل حَمُّود عامِلی دام ظله

مترجم:

خادمهیِ حضرتِ فاطمهیِ زهراء علیها السلام زهراء سادات هاشمی

طبع اوّل (عربی) / ۱۴۱۵ هـ ق / ۱۹۹۴ م / بیروت – لبنان
مرکز العترة الطاهرة عليهم‌السلام للدراسات و البحوث

طبع دوّم (انگلیسی) / ۱۴۲۴ هـ ق / ۲۰۰۴ م / بیروت – لبنان
ترجمه از عربی به انگلیسی: فاضل ارجمند یعقوب محمَّد حَمُّود عامِلی
AL-`UTRA CENTER FOR STUDIES AND RESEARCHES

طبع سوّم (فارسی) / ۱۴۳۶ هـ ق / ۲۰۱۵ م / قم مقدّسه – ایران
ترجمه از انگلیسی به فارسی: زهراء سادات هاشمی
مرکز سیّدتنا رقیّة بنت الحسین عليهما‌السلام للدراسات و البحوث

اهدائی از طرف:

مرکز سیّدتنا رقیّة بنت الحسین عليهما‌السلام للدراسات و البحوث
باهمکاریِ: مرکز العترة الطاهرة عليهم‌السلام للدراسات و البحوث

﴿بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ﴾

«استعانت می جویم به نامِ خداوندی که سزاوارِ پَرستِش است و مُستَجمِعِ جمیعِ صفاتِ کَمال است و رحمان است به رحمت هایِ عامّ نسبتِ به جمیعِ خلق و رحیم است به رحمت هایِ خاصّ نسبت به مؤمنان در دنیا و آخرت».

﴿ٱدۡعُ إِلَىٰ سَبِيلِ رَبِّكَ بِٱلۡحِكۡمَةِ وَٱلۡمَوۡعِظَةِ ٱلۡحَسَنَةِۖ وَجَٰدِلۡهُم بِٱلَّتِي هِيَ أَحۡسَنُۚ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعۡلَمُ بِمَن ضَلَّ عَن سَبِيلِهِۦۖ وَهُوَ أَعۡلَمُ بِٱلۡمُهۡتَدِينَ ١٢٥﴾

«[مردم را] با حکمت و اندرز نیکو به راه پروردگارت دعوت کن، و با آنان به نیکوترین شیوه به بحث [و مجادله] بپرداز، یقیناً پروردگارت به کسانی که از راه او گمراه شده اند و نیز به راه یافتگان داناتر است».

[سورة النحل (١۶)، الآیة ١٢۶]

قال محمّد بن عليّ بن محمّد بن جعفر بن دقّاق: حدّثني الشيخان الفقيهان: أبو الحسن محمّد بن أحمد بن عليّ بن الحسن بن شاذان وأبو محمّد جعفر بن أحمد بن عليّ القمّيّ رحمهما الله، قالا: حدّثنا الشيخ الفقيه أبو جعفر محمّد بن عليّ بن الحسين بن موسى بن بابويه القمّيّ رحمه الله، قال: أخبرنا أبو الحسن محمّد بن القاسم المفسّر الأسترآباذيّ الخطيب رحمه الله، قال: حدّثني أبو يعقوب يوسف بن محمّد بن زياد، وأبو الحسن عليّ بن محمّد بن سيّار -وكانا من الشيعة الإماميّة-، قالا: ...

قال الإمام عليه السلام: قال العالم موسى بن جعفر عليهما السلام:

«إِنَّ رَسُولَ اللهِ صلّى الله عليه وآله وسلّم لَمَّا أَوْقَفَ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ عليهما السلام فِي يَوْمِ الْغَدِيرِ مَوْقِفَهُ الْمَشْهُورَ الْمَعْرُوفَ، ثُمَّ قَالَ: ...

أَلَا فَمَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ وَأَوْلَى بِهِ، فَهَذَا عَلِيٌّ مَوْلَاهُ وَأَوْلَى بِهِ...».

«همانا زمانی که رسول خدا صلّی الله علیه وآله زمانی که امیر مؤمنان علی بن ابی طالب علیهما السلام را در روز غدیر در آن موقف مشهور و معروف نگه داشتند، فرمودند: ...

آگاه باشید! پس هر کس که من مولی و سزاوارتر از خودش به او هستم، پس این علی مولای او و سزاوارتر از خودش به او هست...»

[تفسير الإمام الحسن العسكري عليه السلام، ص۲۲۳، ح۶۹]

يَقُولُ مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْقَاسِمِ رَحِمَهُ اللهُ فِي الدَّارَيْنِ: أَخْبَرَنَا الشَّيْخُ الْفَقِيهُ أَبُو النَّجْمِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ بْنِ عِيسَى الرَّازِيُّ بِالرَّيِّ فِي دَرْبِ زَامَهْرَانَ فِي مَسْجِدِ الْغَرْبِيِّ بِقِرَاءَتِي عَلَيْهِ فِي صَفَرٍ سَنَةَ عَشَرَةٍ وَ خَمْسِمِائَةٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ النَّيْشَابُورِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَرَ الْفَقِيهُ الْمَعْرُوفُ بِالنَّاطِقِيِّ بِقِرَاءَتِي عَلَيْهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو الْمُفَضَّلِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُحَمَّدٍ الشَّيْبَانِيُّ فِي دَارِهِ بِبَغْدَادَ، قَالَ: حَدَّثَنَا النَّاصِرُ الْحَقِّ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَنْصُورٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ طَلْحَةَ الْيَرْبُوعِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ لَيْثِ بْنِ أَبِي سُلَيْمٍ، عَنْ طَاوُسٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ،

أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، قَالَ:

«لَوِ اجْتَمَعَ النَّاسُ عَلَى حُبِّ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ لَمَّا خَلَقَ اللهُ النَّارَ»

«اگر همه‌ی مردم در دوستی علی بن ابی طالب علیه‌السلام اتفاق داشتند، هرگز خداوند آتش را نمی آفرید!»

[بشارة المصطفى لشيعة المرتَضى عليهما وعلى آلهما السلام، ص٨٦]

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مُوسَى بْنِ بَابَوَيْهِ الْقُمِّيُّ الْفَقِيهُ رحمه الله: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَطَّانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْحُسَيْنِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْفَزَارِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ بَحْرٍ الْأَهْوَازِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ عَمْرٍو، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جُمْهُورٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ بِلَالٍ،

عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُوسَى الرِّضَا عليهما السلام، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ آبَائِهِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عليهم السلام، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وآله وسلم،

عَنْ جَبْرَئِيلَ، عَنْ مِيكَائِيلَ، عَنْ إِسْرَافِيلَ،

عَنِ اللَّوْحِ، عَنِ الْقَلَمِ، قَالَ:

يَقُولُ اللهُ عَزَّ وَ جَلَّ:

«وَلَايَةُ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ حِصْنِي فَمَنْ دَخَلَ حِصْنِي أَمِنَ مِنْ عَذَابِي»

خداوند تبارک و تعالی می فرمایند:

«ولایت علی بن ابی طالب قلعه‌ی مستحکم من است، پس هر کس که داخل در قلعه‌ی من بشود از عذابِ من در امان است».

[عیون أخبار الرضا عليه السلام، ج۳، ص۲٤۷]

[۱] بِنَا اهْتَدَيْتُمْ فِي الظَّلْمَاءِ وَ تَسَنَّمْتُمُ ذُرْوَةَ الْعَلْيَاءَ وَ بِنَا انْفَجَرْتُمْ عَنِ السِّرَارِ وُقِرَ سَمْعٌ لَمْ يَفْقَهِ الْوَاعِيَةَ وَ كَيْفَ يُرَاعِي النَّبْأَةَ مَنْ أَصَمَّتْهُ الصَّيْحَةُ[۱].

در تاریکی های شدید گمراهی به کمك ما هدایت یافتید، و به اوج برتری رسیدید، و از شب تاریك در آمدید. گران باد، گوشی که ندای نصیحت را نشنود، و آن که آوای بلند، گوشش را کر نموده چگونه صدای ملایم مرا بشنود؟!

[۲] مَا شَكَكْتُ فِي الْحَقِّ مُذْ أُرِيتُهُ ... الْيَوْمَ تَوَاقَفْنَا عَلَى سَبِيلِ الْحَقِّ وَ الْبَاطِلِ مَنْ وَثِقَ بِمَاءٍ لَمْ يَظْمَأْ[۲].

از زمانی که حقّ را به من نمایاندند در آن تردید ننمودم ... امروز ما و شما بر سر دو راهی حق و باطلیم [ما حقّیم و شما باطل]. کسی که اطمینان به وجود آب دارد تشنه نمی ماند.

[۳] أَيُّهَا النَّاسُ! أَعِينُونِي عَلَى أَنْفُسِكُمْ، وَ ايْمُ اللهِ لَأُنْصِفَنَّ الْمَظْلُومَ مِنْ ظَالِمِهِ وَ لَأَقُودَنَّ الظَّالِمَ بِخِزَامَتِهِ حَتَّى أُورِدَهُ مَنْهَلَ الْحَقِّ وَ إِنْ كَانَ كَارِهاً[۳].

ای مردم! مرا در راه سرکوبی نفس سرکش خود یاری کنید، به خدا قسم داد ستمدیده را از ستمکار می گیرم، و افسار ستمکار را می کشم تا به آبشخور حقّ وارد سازم گر چه به آن میل نداشته باشد.

[۴] أَيَّتُهَا النُّفُوسُ الْمُخْتَلِفَةُ! وَ الْقُلُوبُ الْمُتَشَتِّتَةُ! الشَّاهِدَةُ أَبْدَانُهُمْ وَ الْغَائِبَةُ عَنْهُمْ عُقُولُهُمْ أَظْأَرُكُمْ عَلَى الْحَقِّ وَ أَنْتُمْ تَنْفِرُونَ عَنْهُ نُفُورَ الْمِعْزَى مِنْ وَعْوَعَةِ الْأَسَدِ![۱].

---

۱. بحار الأنوار، ج۳۲، ص۲۳۷، ح۱۹۰ به نقل از نهج البلاغة، ص۵۱، خطبه ٤

۲. بحار الأنوار، ج۳۲، ص۲۳۷، ذیل ح۱۹۰ به نقل از نهج البلاغة، ص۵۱، خطبه ۴

۳. بحار الأنوار، ج۳۲، ص٤۹، ح۳۳ به نقل از نهج البلاغة، ص۱۹۴، خطبه ۱۳۶

ای نفوس گوناگون، و دلهای پراکنده، ای کسانی که بدنهاتان حاضر، و عقولتان از شما پنهان است، شما را به سوی حق می‌کشانم و شما همچون رمیدن بزغاله از غرّش شیر رم می‌کنید!

[۵] اللَّهُمَّ إِنَّكَ تَعْلَمُ أَنَّهُ لَمْ يَكُنِ الَّذِي كَانَ مِنَّا مُنَافَسَةً فِي سُلْطَانٍ وَ لَا الْتِمَاسَ شَيْءٍ مِنْ فُضُولِ الْحُطَامِ وَ لَكِنْ لِنَرِدَ الْمَعَالِمَ مِنْ دِينِكَ وَ نُظْهِرَ الْإِصْلَاحَ فِي بِلَادِكَ فَيَأْمَنَ الْمَظْلُومُونَ مِنْ عِبَادِكَ وَ تُقَامَ الْمُعَطَّلَةُ مِنْ حُدُودِكَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَوَّلُ مَنْ أَنَابَ وَ سَمِعَ وَ أَجَابَ لَمْ يَسْبِقْنِي إِلَّا رَسُولُ اللهِ صلی الله علیه و آله بِالصَّلَاةِ[۲].

خدایا تو می دانی که آنچه انجام دادیم نه برای رغبت به قدرت بود، و نه برای زیاده خواهی از مال بی ارزش دنیا، بلکه برای آن بود که نشانه های دینت را به جایش باز گردانیم، و برنامه اصلاح را در شهرهایت آشکار کنیم، تا بندگان ستم کشیده ات ایمنی یابند، و حدود معطّل شده ات برپا شود. بار خدایا، من اوّلین کسی هستم که به تو دل داده، و امرت را شنیده و پاسخ گفته ام، احدی در نماز جز رسول الله صلی الله علیه و آله بر من پیشی نگرفت.

[۶] لَقَدْ عَلِمْتُمْ أَنِّي أَحَقُّ النَّاسِ بِهَا مِنْ غَيْرِي وَ وَ اللهِ لَأُسْلِمَنَّ مَا سَلِمَتْ أُمُورُ الْمُسْلِمِينَ وَ لَمْ يَكُنْ فِيهَا جَوْرٌ إِلَّا عَلَيَّ خَاصَّةً الْتِمَاساً لِأَجْرِ ذَلِكَ وَ فَضْلِهِ وَ زُهْداً فِيمَا تَنَافَسْتُمُوهُ مِنْ زُخْرُفِهِ وَ زِبْرِجِهِ[۳].

---

۱. بحار الأنوار، ج۳٤، ص۱۱۰، ح۹٤۹ به نقل از نهج البلاغة، ص۱۸۸، خطبه ۱۳۱

۲. بحار الأنوار، ج۳٤، ص۱۱۱، ح۹٤۹ به نقل از نهج البلاغة، ص۱۸۹، خطبه ۱۳۱

۳. بحار الأنوار، ج۲۹، ص٦۱۲، ح۲۷ به نقل از نهج البلاغة، ص۱۰۲، خطبه ۷۴

شما می دانید که من به خلافت از دیگران شایسته ترم، و به خدا قسم [به آنچه کردید] گردن می نهم تا وقتی که امور مسلمین سالم بماند، و ستمی در برنامه امّت جز بر من روی ندهد؛ [و من این ستم را تحمّل می کنم] به امید پاداش و فضل آن، و روی گردانی از زر و زیور دنیا که شما نسبت به آن دچار رقابت شده اید.

[۷] أَلَا وَ إِنَّ الشَّيْطَانَ قَدْ ذَمَّرَ حِزْبَهُ، وَ اسْتَجْلَبَ جَلَبَهُ، لِيَعُودَ الْجَوْرُ إِلَى أَوْطَانِهِ وَ يَرْجِعَ الْبَاطِلُ إِلَى نِصَابِهِ، وَ اللهِ مَا أَنْكَرُوا عَلَيَّ مُنْكَراً وَ لَا جَعَلُوا بَيْنِي وَ بَيْنَهُمْ نَصِفاً[۱].

آگاه باشید که شیطان گروهش را برانگیخته، و ارتش خود را از هر سو گرد آورده، تا ستمگری به محلّش، و باطل به جایش برگردد. به خدا قسم آنان ناشایسته ای از من ندیدند، و بین من و خودشان انصاف ندادند.

[۸] يَا أَشْبَاهَ الرِّجَالِ وَ لَا رِجَالَ! ... لَوَدِدْتُ أَنِّي لَمْ أَرَكُمْ وَ لَمْ أَعْرِفْكُمْ مَعْرِفَةً وَ اللهِ جَرَّتْ نَدَماً وَ أَعْقَبَتْ سَدَماً قَاتَلَكُمُ اللهُ لَقَدْ مَلَأْتُمْ قَلْبِي قَيْحاً وَ شَحَنْتُمْ صَدْرِي غَيْظاً وَ جَرَّعْتُمُونِي نُغَبَ التَّهْمَامِ أَنْفَاساً وَ أَفْسَدْتُمْ عَلَيَّ رَأْيِي بِالْعِصْيَانِ وَ الْخِذْلَانِ[۲].

ای نامردان مرد نما! ... ای کاش شما را ندیده بودم و نمی شناختم. به خدا قسم حاصل شناختن شما پشیمانی و غم و غصّه است. خدا شما را بکشد، که دلم را پر از خون کردید، و سینه ام را مالامال خشم نمودید، و پی در پی جرعه اندوه به کامم ریختید، و تدبیرم را به نافرمانی و ترک یاری تباه کردید.

---

۱. بحار الأنوار، ج۳۲، ص۵۳، ح۳۹ به نقل از نهج البلاغة، ص۶۳، خطبه ۲۲

۲. بحار الأنوار، ج۳۴، ص۶۵، ح۹۳۱ به نقل از نهج البلاغة، ص۷۰، خطبه ۲۷

[۹] كَأَنَّكُمْ مِنَ الْمَوْتِ فِي غَمْرَةٍ وَ مِنَ الذُّهُولِ فِي سَكْرَةٍ يُرْتَجُ عَلَيْكُمْ حَوَارِي فَتَعْمَهُونَ وَ كَأَنَّ قُلُوبَكُمْ مَأْلُوسَةٌ فَأَنْتُمْ لَا تَعْقِلُونَ مَا أَنْتُمْ لِي بِثِقَةٍ سَجِيسَ اللَّيَالِي وَ مَا أَنْتُمْ بِرُكْنٍ يُمَالُ بِكُمْ وَ لَا زَوَافِرُ عِزٍّ يُفْتَقَرُ إِلَيْكُمْ ... وَ اللهِ الْمُتَخَاذِلُونَ وَ ايْمُ اللهِ إِنِّي لَأَظُنُّ بِكُمْ أَنْ لَوْ حَمِسَ الْوَغَى وَاسْتَحَرَّ الْمَوْتُ قَدِ انْفَرَجْتُمْ عَنِ ابْنِ أَبِي طَالِبٍ انْفِرَاجَ الرَّأْسِ[1].

گویی به سختی جان کندن دچار شده، و در بیهوشی غفلت فرو رفته اید، به طوری که راه گفت و شنودتان با من بسته می شود و در پاسخ من دچار سرگردانی می شوید، گویی دلتان گرفتار اختلال شده و عقلتان از کار افتاده است. هیچ گاه برای من مردم مطمئنّی نیستید، و پشتوانه قابل توجّهی نمی باشید، و یاران توانمندی نیستید که به شما نیاز افتد... به خدا قسم شکست خوردند آنان که با یکدیگر همراهی نکردند. سوگند به خدا گمانم در حقّ شما این است که اگر جنگ شدّت گیرد، و تنور مرگ گرم شود، شما مانند جدا شدن سر از بدن، از پسر ابو طالب جدا شوید.

[۱۰] فَإِنْ أَطَعْتُمُونِي فَإِنِّي حَامِلُكُمْ إِنْ شَاءَ اللهُ عَلَى سَبِيلِ الْجَنَّةِ وَ إِنْ كَانَ ذَا مَشَقَّةٍ شَدِيدَةٍ وَ مَذَاقَةٍ مَرِيرَةٍ[2].

اگر از من پیروی کنید -چنانچه خدا بخواهد- شما را به بهشت خواهم برد گر چه راهی است دشوار و همراه با تلخی.

حضرت مولای متّقیان امیر مؤمنان امام علی بن ابی طالب علیه السلام

۱. بحار الأنوار، ج۷۴، ص۳۳۳، ح۲۲ به نقل از نهج البلاغة، ص۷۸، خطبه ۳۴

۲. بحار الأنوار، ج۳۲، ص۲۴۰، ح۱۹۱ به نقل از نهج البلاغة، ص۲۱۸، خطبه ۱۵۶

بیانیّه‌یِ دفترِ علّامه شیخ محمّد جَمیل حَمُّود عامِلی دام‌ظله به مناسبتِ عیدِ غدیرِ خُمّ:

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَانِ الرَّحِيمِ﴾

السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته؛

در مناسبتِ سالروزِ بزرگِ روزِ نورانیِ «غدیر» از امامِ بزرگوار، مولا حضرتِ حجّتِ منتظَر القائم المهدي عجّل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف و أرواحنا فداه عاجزانه طلبِ دعا و لُطف و رحمت داریم.

بر مؤمنینِ دوستدارِ اهل بیتِ عصمت و طهارت سلام الله و صلواته علیهم أجمعین لازم است که در این روزِ غَمبار، امامِ زمانمان مَهدیِ منتظَر عجّل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف و أرواحنا فداه را به یاد داشته باشند، چراکه او امامِ ولایَت است و غدیر روزِ اوست.

شادی نمودن و خوشحالی کردن در این روز اصلاً شایسته نیست در حالی که مولایمان غمگین و حَزین است، پس بر مؤمنین لازم است که در این روزِ نورانیِ به امورِ ناشایستیِ همچون: «سرود خوانی، آواز، سرودهایِ پاپ، کَف زنی، آهنگ، موسیقی و...» که از نشانه های معروفِ فاسقان است – و متأسّفانه امروزه در بینِ شیعیان معمولی و عُرفی شده است – نپردازند.

مؤمنین باید در روزِ غدیر به امامانِ هدایت سلام الله و صلواته علیهم أجمعین تأسّی و اقتداء کنند، آری، ائمّه یِ هُدی سلام الله و صلواته علیهم أجمعین در روزِ غدیر در حالتِ حزن و اندوه بودند و برایِ اثباتِ این مطلب همین بس که خواندنِ دعایِ ندبه در چهار

عیدِ: «فطر، قربان، جمعه و غدیرِ نورانی» مستحب است، و کسی که به این دعایِ شریف بنگرد، فرازهایِ غَمبار و حَزینِ آن را به وُضُوح می بیند، پس بر مؤمنین امری لازم است که در روزِ غدیر در فرازهایِ دُعایِ ندبه تدبُّر کنند و بیاندیشند، زیرا براستی که آن یاد آوری است برایِ کسی که گوش فرا دهد و حاضر به فهمیدن باشد...

به ویژه که مؤمن در دعایِ ندبه گفتارِ امام سلام الله و صلواته علیه را می خواند که فرمود: «فَعَلَی الاطائِبِ مِنْ اَهْلِ بَیْتِ مُحَمَّدٍ وَ عَلِیٍّ صَلَّی اللهُ عَلَیْهِما وَ آلِهِما فَلْیَبْكِ الْباكُونَ، وَ اِیّاهُمْ فَلْیَنْدُبِ النّادِبُونَ، وَ لِمِثْلِهِمْ فَلْتَذْرِفِ الدُّمُوعُ، وَ لْیَصْرُخِ الصّارِخُونَ، وَ یَضِجَّ الضّاجُّونَ، وَ یَعِجَّ الْعاجُّوَن - پس [شیعیان] باید بر پاكانِ اهلِ بیتِ رسول الله و امیرِ مؤمنان كه درود خدا بر آنان و خاندانشان باد گریه كنند، و بر آن مظلومانِ عالَم نُدبه و فَغان كنند، و برایِ مثلِ آن بزرگواران اشک ها از دیدگان ببارند، و فریاد زنندگان فریادها سَر بدهند، و ناله كنندگان ضجّه ها و شیوَن ها از دِل بَركِشَند»...

اللَّهُمَّ الْعَنْ أَوَّلَ ظَالِمٍ ظَلَمَ حَقَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ آخِرَ تَابِعٍ لَهُ عَلَى ذَلِكَ

مكتب المرجع الديني آية الله العلاّمة المحقّق الشيخ محمّد جميل حمّود العاملي دام ظله

«در عیدِ غَدیرِ خُم شاد باشیم یا محزون باشیم؟!»

به قلمِ: فرزندِ برومندِ مرجعیَّتِ عالیقدر، مُلّا علی رضا محمّد حَمُّود عامِلی دام حفظهما

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَانِ الرَّحِيمِ﴾

مولای ما حضرت صاحب العصر و الزمان عجل الله فرجه و روحي و أرواح العالمین لتراب قدمیه الفداء –زمانی که در روز غدیر محزون دیده شدند؛ روز غدیری که عید بزرگ نامیده می شود– از سببِ ناراحتی و گریه اش در این روز –در حالی که این روز، روزِ ولیِّ خدا علیّ بن ابی طالب علیه السلام است– فرمودند: «[چگونه] شاد باشم، در حالی که حقّمان را در دستِ غیر از خودمان می بینیم؟![1]».

و خداوند متعال جلّ جلاله و عَظُمَ شأنه در آیاتِ محکمه از قرآن کریم می فرماید: ﴿خدا شادی کنندگان را دوست نمی دارد[2]﴾.

و مولای ما حضرتِ بقیّة الله الأعظم صاحب الزمان عجل الله فرجه از جَدّه ی طاهره اش حضرت فاطمه ی زهراء علیها السلام چنین می فرماید:

---

۱. یک قرینه ی خارجیّه بر صحّتِ این روایت می تواند روایتِ مرویّه در "الكافي، ج٤، ص١٦٩، ح٢" به سندِ موثّقِ کالصحیح –کما اینکه مجلسی اوّل رحمه الله در لوامع صاحبقرانی، ج٥، ص٢٦١ می فرماید– از عبد الله بن دینار از امام ابو جعفر محمّد باقر علیه السلام باشد که آن حضرت فرمودند: «ای عبد الله! هیچ عیدِ قربان و هیچ عیدِ فطری برای مسلمین نیست مگر اینکه در آن برایِ آل محمّد تجدیدِ حُزن می شود،» راوی می گوید پرسیدم: «و این برای چیست؟» حضرت فرمودند: «برای آنکه آن ها [یعنی: آل الله علیهم افضل صلوات الله] حقّ خودشان را در دستِ غیر از خودشان می بینند».

۲. سورة القصص (٢٨)، الآية ٧٦، برایِ تفسیرِ این آیه و فهمِ معنایِ آن خواهشمند است به تفاسیرِ روائیِ شیعه –همچون: البرهان في تفسير القرآن، كنز الدقائق و بحر الغرائب، نور الثقلين و...– مراجعه نمائید.

لا تـــراني اتّخـــذت لا و عُلاهـــا   بعد بيت الأحزان بيت سرور[١]

١. ایـن بیـتِ شـعرِ مبـارک را علّامـه سـیّد بـاقر هنـدی (متوفّـای ۱۳۲۹ هــ ق) نقـل مـی کننـد، کـه مـا آن را از حاشـیه یِ عـوالم العلـوم و المعـارف و الأحـوال مـن الآیـات و الأخبـار و الأقـوال، تـألیف شـیخ عبـد الله بـن نـور الله بحرانـی، ج۱۱، ص۷۹۵ و کتـاب الهجـوم عـلی بیـت فاطمـة تـألیف عبـد الزهـراء مهـدی، ص٤٠٨ نقـل مـی کنـیم: حکایـت شـده اسـت از علّامـه سـیّد بـاقر بـن علّامـه سـیّد محمّـد هنـدی متوفّـای سـال ۱۳۲۹ هــ ق کـه ایشـان در شـبِ عیـدِ غـدیرِ خـمّ در عـالمِ رؤیـا حضرتِ صـاحب الأمـر را محـزون و نـالان مـی بیننـد، پـس بـه آن حضرت می گوینـد: ای آقـایِ مـن، چـه شـده اسـت؟ چـرا مـن شـما را در ایـن روز محـزون مـی بینـیم؟ در حـالی کـه مـردم در شـادی و سرور هسـتند بـه جهـتِ عیـدِ غـدیر؟! پـس آن حضرت فرمودند: به یادِ مادرم زهراء و حزنِ ایشان افتادم، سپس فرمودند:

لا تـــراني اتّخـــذت لا و علاهـــا   بعـــد بيـــت الأحـــزان بيـــت سرور

پس سیّد باقر هندی زمانی که از عالمِ رؤیا خارج می شود، قصیده ای در احوالاتِ غدیر و آنچه بـر حضرتِ زهراء بعد از پدرِ گرامی اش روا داشتند به نظم در می آورد، و این بیت را نیـز در ضمنِ آن می آورد، و این قصیده محفوظ و مشهور است، که ما تمامِ آن را در زیر می آوریم:

كـــل غـــدر وقـــول افـــك وزور   هـــو فـــرع عـــن جحـــد نـــص الغـــدير
فتبّصر تبُصر هداك إلى الحق   فلـــيس الأعمـــى بـــه كالبصـــير
لـــيس تعمـــى العيـــون لكـــنما تعمـــى   القلـــوب التـــي انطـــوت في الصـــدور
يـــوم أوحـــى الجليـــل يـــأمر طـــه   وهـــو ســـار ان مـــر بـــترك المســـير
حط رحل السرى على غير ماء   وكـــلا في الفـــلا وحـــر الهجـــير
ثـــم بلغهـــم والا فـــما بلغـــت   وحيـــاً عـــن اللطيـــف الخبـــير
أقم المرتضى اماماً على الخلق   ونـــوراً يجلـــو دجـــى الـــديجور
فرقـــى آخـــذاً بكـــف عـــلي   منـــبراً كـــان مـــن حـــدوج وكـــور

ودعا والملا حضور جميعاً   غيب الله رشدهم من حضور
ان هذا أميركم وولي   الامر بعدي ووارثي ووزيري
هو مولى لكل من كنت مولا   ـه من الله في جميع الأمور
فأجابوا بألسن تظهر الطا   عة والغدر مضمر في الصدور
بايعوه وبعدها طلبوا البيعة   منه لله ريب الدهور
اسرعوا حين غاب احمد للغدر   وخافوا عواقب التأخير
نبذوا العهد والكتاب وما   جاء به والوصي خلف الظهور
خالفوا كلما به جاء طه   وهو إذ ذاك ليس بالمقبور
عدلوا عن أبي الهداة الميامين   إلى بيعة الأثيم الكفور
قدّموا الرجس بالولاية للامر   على أهل آية التطهير
لست تدري لم احرقوا الباب   بالنار أرادوا اطفاء ذاك النور
لست تدري ما صدر فاطم ما   المسمار ما حال ضلعها المكسور
ما سقوط الجنين ما حمرة العين   وما بال قرطها المنثور
دخلوا الدار وهي حسرى بمرأى   من علي ذاك الابي الغيور
واستداروا بغياً على أسد الله   فاضحى يقاد قود البعير
والبتول الزهراء في اثرهم تعثر   في ذيل بردها المجرور
بأنين أورى القلوب ضراماً   وحنين اذاب صم الصخور
ودعتهم خلوا ابن عمي عليا   أولا شكو إلى السميع البصير
ما رعوها بل روعوها ومروا   بعلي ملبباً كالأسير
بعض هذا يريك من تولى   بارز الكفر ليس بالمستور
كيف حق البتول ضاع عناداً   مثل ما ضاع قبرها في القبور

و امام حجّت بن الحسن المنتظَر -در حالی که می خواهد حالِ خودش را بر مصیبت های امام حسین وصف کند- می فرماید: «هر صبح و شب بر تو ندبه سرائی می کنم، و به درستی که به جای اشک، خون بر تو گریه می کنم[1]».

پس امام زمان در حال حُزن و درد و بی تابیِ از طولانی بودن زمانِ حیاتش می باشد.. تا آنجا که از بی تابی از مصبیت ها و غُصّه و اندوهگینیِ شدید ممات را بر حیات ترجیح می دهد، همانگونه که در زیارتِ ناحیّه یِ مقدّسه آمده است[1].

قابلوا حقها المبين بتزوير   وهل عندهم سوى التزوير
ورووا عن محمد خبراً لم   يك فيه محمد بخبير
وعلي يرى ويسمع والسيف   رهيف والباع غير قصير
قيدته وصية من أخيه   حملته ما ليس بالمقدور
افصبراً يا صاحب الامر والخطب   جليل يذيب قلب الصبور
كم مصاب يطول فيه بياني   قد عرى الطهر في الزمان القصير
كيف من بعد حمرة العين منها   يا ابن طه تهنى بطرف قرير
فابك وازفر لها فان عداها   منعوها من البكا والزفير
وكأني به يقول ويبكي   بسلو نزر ودمع غزير
لا تراني اتخذت لا وعلاها   بعد بيت الأحزان بيت السرور
فمتى يا ابن فاطم تنشر الطا   غوت والجبت قبل يوم النشور
فتدارك منا بقايا نفوس   قد أذيبت بنار غيظ الصدور

مراجعه کنید به: موسوعة أدب المحنة، السيِّد محمَّد علي الحلو، ص۲۹۲، رقم ۵۳

۱. اشاره به فرازی از زیارتِ شریفه یِ ناحیّه یِ مقدّسه می باشد.

بنابراین بر مؤمنین و مؤمنات اظهارِ حزن -به جهت هائی که می آید- لازم می آید:

۱) مؤاسات و همدردی با مولا و امام زمانمان حجّت بن الحسن عجل الله تعالی فرجه الشریف و روحی لهما الفداء در حزن و دردهای قلبِ آن حضرت نمودن.

۲) گریه کردن و محزون بودن بر نفسِ گنه کارمان که سوءِ اعمالمان حجابی میان ما و امامِ زمانمان عجل الله تعالی فرجه الشریف و مانعی از ظهورِ آن حضرت روحی له الفداء شده است.

۳) اقتداء به مولایمان حضرت حجّت بن الحسن علیهما السلام به همراهِ اقامه یِ مجلسِ ماتم و ذکرِ مصیبتِ اهلِ بیت عصمت و طهارت علیهم السلام در این ایّام که در روایات از آن به مناسبتی برای تجدیدِ حُزن های آل الله علیهم افضل صلوات الله یاد شده است.

عذرِ برادرتان علی رضا را برای این کلامش بپذیرید...

و لکن این کلام همچون آن است که مولای ما امیرِ مؤمنان امام علی علیه السلام فرمودند: «این آتش درونی بود که شعله کشید سپس فرو نشست![2]».

و از تمامی شما -در خلوت ها و شب زنده داری ها و وقتِ سحر- التماس دعا دارم.

برادرِتان علی رضا

---

۱. در آنجا که می فرماید: «فَلَأَنْدُبَنَّكَ صَبَاحاً وَ مَسَاءً وَ لَأَبْكِيَنَّ لَكَ بَدَلَ الدُّمُوعِ دَماً حَسْرَةً عَلَيْكَ وَ تَأَسُّفاً عَلَى مَا دَهَاكَ وَ تَلَهُّفاً حَتَّى أَمُوتَ بِلَوْعَةِ الْمُصَابِ وَ غُصَّةِ الِاكْتِيَابِ».

۲. مراجعه کنید به: معاني الأخبار، ص۳۶۲ -در اواخرِ خطبه یِ شقشقیّه-.

پیشگفتار مسئول مرکز رقیّة بنت الحسین عليها السلام للدراسات و البحوث[۱]:

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَانِ الرَّحِيمِ﴾

الحمد لله ربّ العالَمین، بارئ الخلائق أجمعین، مُبیر الظالمین، ناصر المستضعفین المحرومین، مُذلّ المتکبّرین، قاصم شوکة المعتدّین بسیف القائم المهديّ روحي لتراب نعلیه الفداء، و الصلاة علی المبعوث رحمةً للعالمین رسول الله محمّد، و المبعوث نقمةً علی المنافقِین و المشرکین حیدر الکرّار أمیر المؤمنین، و الآل من عترته الغرّ المیامین، و أخصّ بالسلام و التحیّة و الإکرام مولاتنا ولیّة الله الکبری و حجّته علی العوالم أجمعین قُرّة عین الرسول و بضعته المصفّاة البتول فاطمة سیّدة النساء، لعن الله ظالمیهم و ظالمي شیعتهم و منکري فضائلهم و معاجزهم و کَراماتهم و ظُلاماتهم و جاحدي إمامتهم و غاصبي حقوقهم و مبغضیهم و مبغضي شیعتهم من الأوّلین و الآخرین إلی قیام یوم الدین، و جعلنا الله تعالی من الطالبین بثأرها مع حفیدها القائم المهديّ عجّل الله تعالی فرجه الشریف، اللّهم اجعل اختیارنا تحت اختیاره، و أوصِل ثارنا بثاره، و أرِنا وجهه المیمون في الحیاة و بعد المنون، فإنّه قرّة العیون، و منار الأفئدة و العقول، و العن مَن ناواه، و استأصِل مَنْ عاداه، و ابتر عُمْر مَن أراد به و بشیعته کیداً، إنّك مجیب الدعوات موصلةً بالصلاة علی الآل بحقّ الصفوة من خلقك محمّد و عترته المیامین.

---

۱. حجّت الإسلام والمسلمین حاج شیخ علی عزیزپوریان بروجردی دام ظلّه.

و امّا بعد:

گواهی می دهم که خداوند با اعلام خلافت و امامت امیر مؤمنان امام علی‌علیه‌السلام در غدیر خم توسّط برادرش حضرت رسول الله‌صلی‌الله‌علیه‌وآله دین خود را به اکمال رسانید.

سلام بر تو ای برادرِ رسول الله‌صلی‌الله‌علیه‌وآله و حجّتِ خدا و امام عالمین!

سلام بر تو ایِ امیرِ مؤمنان! و ای مولایِ متّقیان! که مُحیِیِ قلوبِ خاکیانِ افلاک نشین و فخرِ کرّوبیانِ آسمان ها هستی!

در این پیشگفتار می خواهیم از عید غدیر خُم بگوئیم، از آن چشمه یِ جوشان و زُلالِ معرفت که تا ابد می جوشَد و کامِ تشنگانِ معارفِ ناب را سیراب می کند.

غدیر نه اینکه برکه ای باشد؛ اقیانوسی است که عَرضِ آن از وسعتِ بهشتِ جاویدِ خدا فراخ تر است.

در این اقیانوسِ بی کران صورتِ هزارانْ هزار خورشید می درخشد؛ ولی انوارِ شکافنده یِ آنان نتوانسته است عُمقِ آن اقیانوسِ عظیم را درنَوَردَد.

غدیر ظاهری دارد و باطنی:

ظاهرِ آن اعلامِ خلافت و امامتِ بلا فصلِ امیرِ مؤمنان امام علی‌علیه‌السلام از جانبِ خداوند متعال توسّطِ پسر عمو و برادرت رسولِ خداصلی‌الله‌علیه‌وآله است؛ و امّا باطنِ این اقیانوس بی کران ما نمی دانیم و خدا و رسولش‌صلی‌الله‌علیه‌وآله می دانند!

در غدیر خم در سال آخر عُمْرِ با برکتِ برادرت حضرتِ رسول گرامیِ اسلام‌صلی‌الله‌علیه‌وآله، او به مردمان با صدای بلند اعلام کرد:

> در همین مشهدِ شَریف و موضعِ مَنیف اعلام و اعیان هر سفید پوست و سیاه پوست و مسلمان و مؤمنِ موحّد نمایم به آنکه علی بن ابی طالب‌علیهما‌السلام

برادر و وصی من و ولی و خلیفه و امام انسان ها و جنّیان است بعد از من و او را در نزد من منزله هارون است در نزد موسی علیهما السلام[۱].

و پیامبرِ رحمت صلی الله علیه و آله که دلسوز و خیرخواهِ عالمیان است ندا سَر داد و فریاد کشید:

هر کس من مولای او هستم این علی مولای اوست[۲].

و باز تکرار فرمود—تا در آن جمع صد هزار نفره مردم آویزه یِ گوش کنند-:

ای مردم! علی از من است و من از علی[۳]،

ای مردم! من و علی از یک درختیم و مردمان از درختان دیگر[٤]،

ای مردم! اگر بر امامت علی توافق کنید هرگز به هلاکت در نیافتید[٥]،

ای مردم! علی همیشه با حقّ است و حقّ همیشه با علی است[٦]،

ای مردم! پس از من علی بن ابی طالب داناترین فرد امّت است[٧]،

ای مردم! دوستی علی گناهان را فرو می خورد؛ همچنان که آتش هیزم را[٨]،

ای مردم! من سرای حکمت هستم و علی دَرِ آن[۱]،

---

۱. ترجمه و شرح احتجاج، علی اکبر غفّاری، ج۱، ص۲۲۱؛ الإحتجاج، شیخ طبرسی، ج۱، ص۵۹

۲. مراجعه کنید به: حدیثِ شریفِ غدیر، که سنداً و متناً متواتر است، در نزد فریقین.

۳. صحیح البخاري، ج۵، ص۸۵؛ المستدرك علی الصحیحین، الحاکم النیسابوري، ج۳، ص۱۲۰

٤. تاریخ مدینة دمشق، إبن عساکر، ج۴۲، ص۶۵؛ ینابیع المودّة لذوي القربی، القندوزي، ج۱، ص۴۵

٥. المستدرك علی الصحیحین، الحاکم النیسابوري، ج۳، ص۷۰؛ کنز العُمّال، الهندي، ج۱۱، ص۶۱۲

٦. تاریخ بغداد، الخطیب البغدادي، ج۱۴، ص۳۲۲، ح۷۶۴۳؛ المعیار و الموازنة، أبو جعفر الإسکافي، ص۳۵

۷. کنز العُمّال، الهندي، ج۱۱، ص۶۱۴، ح۳۲۹۷۷؛ ینابیع المودّة لذوي القربی، ج۱، ص۲۱۶، ح۲۷

۸. الریاض النضرة في مناقب العشرة، المحبّ الطبري، ج۳، ص۱۹۰؛ کنز العُمّال، الهندي، ج۱۱، ص۶۲۱

ای مردم! همانا علی از گوشت من است و خون او از خون من[۲]،

ای مردم! علی برای من مانند سر من است برای پیکرم[۳]،

ای مردم! علی و پیروان او همان رستگاران در روز رستاخیزند[٤]،

ای مردم! هرکس علی را بیازارد من را آزرده است[٥]،

ای مردم سرلوحه یِ کارنامه یِ مؤمن دوستی علی بن ابی طالب است[٦].

و همچنین فرمود:

هر کس دوست دارد که زندگانی او چون زندگانی من باشد و مرگ او نیز چون مرگ من، و در بهشت خداوند که سرای جاوید است، ساکن شود پس باید علی را به ولایت برگزیند و از امامان بعد از او که از خاندان من و طینت من می باشند، پیروی کند؛ زیرا خداوند فهم و علم مرا رزق آنان نموده است؛ و وای بر تکذیب کنندگان مقام آنان، که حقّ مرا درباره یِ خاندانم رعایت نکنند که از شفاعت من در روز قیامت بی بهره اند[۷].

غدیر تجلّی گاه اراده یِ خداوند حکیم است!

---

۱. الجامع الصغير، السيوطي، ج۱، ص۴۱۵، ح۲۷۰۴؛ فيض القدير، المناوي، ج۳، ص۶۰، ح۲۷۰۴

۲. كنز العُمّال، الهندي، ج۱۱، ص۶۰۷، ح۳۲۹۳۶؛ تاريخ مدينة دمشق، إبن عساكر، ج۴۲، ص۴۲

۳. الجامع الصغير، السيوطي، ج۲، ص۱۷۷، ج۵۵۹۶؛ كنز العُمّال، الهندي، ج۱۱، ص۶۰۳، ح۳۲۹۱۴

٤. ينابيع المودّة لذوي القربى، القندوزي، ج۲، ص۷۷، ح۶۷؛ شواهد التنزيل، ج۲، ص۴۶۷، ح۱۱۳۹

٥. المستدرك على الصحيحين، ج۳، ص۱۲۲؛ مجمع الزائد و منبع الفوائد، الهيثمي، ج۹، ص۱۲۹

٦. الجامع الصغير، السيوطي، ج۲، ص۱۸۲، ح۵۶۳۳؛ كنز العُمّال، الهندي، ج۱۱، ص۶۰۱، ح۳۲۹۰۰

۷. كنز العُمّال، الهندي، ج۱۲، ص۱۰۳، ح٣٤١٩٨؛ شرح نهج البلاغة، إبن أبي الحديد، ج۹، ص۱۷۰

خداوند متعال اراده نمود که امیرِ مؤمنان علی عليه السلام جانشینِ رسولِ خدا صلى الله عليه وآله و امامِ خلائق شَود که او به هر کس بخواهد عزّت و شرف می دهد و خداوند حکیم به امیرِ مؤمنان علی عليه السلام شرف و عزّتِ بی کران عنایت فرمود چرا که امیرِ مؤمنان علی عليه السلام محبوبِ او و محبوبِ رسولِ خدا صلى الله عليه وآله بود.

امیرِ مؤمنان امام علی عليه السلام پیشگام در اسلام و فاتحِ تمامِ قُلّه های ارزش های الهی بود، آن حضرت عليه السلام عابدترین بود، و با رشادت ترین و ایثارگرترین –بعد از برادرش رسولِ خدا صلى الله عليه وآله– بود، در صحنه های نبرد که بسیاری از ترسِ جانشان می گُریختند و رسولِ خدا صلى الله عليه وآله را در میانِ خِیلِ عظیمِ دشمنان رها می کردند او شیرِ خدا! یک قدم هم به عقب برنگشت و می غرّید و یکّه و تنها فوج فوج کافران را به خاک و خون می کشید و جانِ رسولِ خدا صلى الله عليه وآله را حفظ می نمود.

آری!

اسلام مدیونِ فداکاری های مولایِ متّقیان امیرِ مؤمنان امام علی عليه السلام است که با رشادت هایش آن را حفظ نمود.

عجبا از روزگار! همان کسانی که پسر عمویش رسولِ گرامیِ اسلام صلى الله عليه وآله را در میانِ دشمنانْ رها نمودند و خود از ترس پا به فرار گذاشتند[۱]، بعد از شهادتِ وِی خود را صاحبِ کمالات و مقامات می دیدند!!

---

۱. درباره ی فرار کردنِ غاصبینِ خلافت از غزواتِ رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم به منابعِ ذیل مراجعه شود:

- کنز العُمّال، الهندي، ج۲، ص۳۷٦، ح٤۲۹۱
- جامع البیان عن تأویل آي القرآن، الطبري، ج٤، ص۱۹۳
- الدر المنثور في التفسیر بالمأثور، السیوطي، ج۲، ص۸۸

عجبا! آن موقع شجاعتشان گُل کرد و برایِ استحکامِ پایه های خلافتِ غاصبانه یِ خود به خانه یِ امیرِ مؤمنان امام علیعليه السلام و سیّدة النساء فاطمة الزهراءعليها السلام هجوم آوردند و به آتش کشیدند و حُرمتِ رسولِ خداصلى الله عليه وآله را در زیرِ پای گُذاشتند[۱]!

---

۱. درباره ی هجوم منافقان به خانه ی سیّده یِ زنانِ هر دو جهان حضرتِ فاطمه زهراءعليها السلام و سوزاندنِ دَر و سِقط کردنِ جنین و شکستنِ استخوانِ پهلو به منابع ذیل مراجعه شود:

- ✓ انساب الأشراف تألیف بلاذری، ج۱، ص۵۸۶
- ✓ مروج الذهب، ج۳، ص۷۷، که از الأخبار تألیف نوفلی نقل کرده
- ✓ شرح نهج البلاغة تألیف: إبن أبی الحدید، ج۲۰، ص۱۴۷ و ج۲، ص۵۷ و ج۶، ص۱۱ و ج۴، ص۱۹۳، که از مسعودی و أحمد بن عبد العزیز بغدادی در السقیفة و فدک و از استادش أبو جعفر نقیب نقل کرده
- ✓ تاریخ یعقوبی، ج۲، ص۲۴ و ص۱۲۶
- ✓ تاریخ طبری، ج۲، ص۳۵۳ و ج۳، ص۱۰۱
- ✓ کنز العمّال، ج۱، ص۵۳۷ و ج۵، ص۶۵۱، ح۱۴۱۳۸
- ✓ مسند فاطمةعليها السلام تألیف سیوطی، ص۳۶ و ص۷۲
- ✓ جامع الأحادیث، ج۱۳، ص۱۰۰
- ✓ الإستیعاب فی معرفة الأصحاب، ج۳، ص۹۷۵
- ✓ نهایة الأرب، ج۱۹، ص۴۰
- ✓ إزالة الخفاء تألیف شاه ولی الله دهلوی، ج۲، ص۲۹ و ص۱۷۹
- ✓ قرّة العینین تألیف شاه ولی الله دهلوی، ص۲۷۸
- ✓ المصنّف تألیف إبن أبی شیبة، ج۷، ص۴۳۲، ح۳۷۰۴۵
- ✓ تاریخ الدولة الأمویّة تألیف دکتر قُطب، ج۱، ص۴۱۱ و ج۲، ص۲۳۳ و ص۲۳۵

- ✓ العقد الفريد تأليف إبن عبد ربّه، ج۴، ص۲۴۲ و ج۵، ص۲۱
- ✓ الغُرر تأليف إبن ختزابة، ص۱۴۳
- ✓ المختصر فى اخبار البشر تأليف أبو الفداء، ج۱، ص۱۵۶
- ✓ الملل و النحل تأليف شهرستانى، ج۱، ص۵۷، تحت عنوان «النّظّاميّة و ما يعتقد به النّظّام»
- ✓ منهاج السنّة تأليف إبن تيميّة، ج۴، ص۲۲۰
- ✓ الإمامة و السيّاسة تأليف إبن قتيبة دينورى، ج۱، ص۱۷
- ✓ التحفة الإثنا عشريّة تأليف دهلوى، ص۴۶۴
- ✓ المواعظ و الإعتبار تأليف مقريزى، ج۲، ص۳۴۶
- ✓ الوافى بالوفيات تأليف صفدى، ج۶، ص۱۷، در شرح نظّام
- ✓ ميزان الإعتدال تأليف حافظ ذهبى، ج۱، ص۱۳۹
- ✓ تاريخ الإسلام تأليف حافظ ذهبى، ج۳، ص۱۱۷
- ✓ سِيَر أعلام النبلاء، ج۱۵، ص۵۷۸، هنگامِ يادْ از أحمد بن محمّد بن السرّى بن يحيى
- ✓ لسان الميزان تأليف إبن حجر عسقلانى، ج۱، ص۲۶۸،
- ✓ روضة المناظر فى أخبار الأوائل و الأواخر، تأليف: أبو الوليد محمّد بن شحنة، در حاشيه ىِ كتاب الكامل تأليف إبن أثير، ج۱۱، ص۱۱۳
- ✓ التّنبيه و الردّ تأليف أبو الحسين ملطى شافعى، ص۲۵
- ✓ أعلام النساء تأليف عُمَر رضا كحالة، ج۴، ص۱۱۴
- ✓ الأموال تأليف أبو عبيدة، ص۳۱ و ص۱۷۴
- ✓ الإمام على تأليف عبد الفتّاح عبد المقصود، ج۱، ص۲۶۶
- ✓ السقيفة و الخلافة تأليف عبد الفتّاح عبد المقصود، ص۱۴
- ✓ من حياة الخليفة عُمر بن الخطاب تأليف بكرى، ص۱۴۹

- ✓ السنّن تألیف إبن منصور، ج۲، ص۱۱۳، که گفته این حدیث، حسن است
- ✓ تاریخ دمشق الکبیر تألیف إبن عساکر، ج۳۲، ص۲۷۵
- ✓ المُعجم الکبیر تألیف طبرانی، ج۱، ص۶۲
- ✓ سمط النجوم العوالی تألیف شافعی، ج۲، ص۴۶۵
- ✓ حیاة الصّدّیق تألیف دیاربکری، ص۳۲۲
- ✓ جمهرة النسب تألیف إبن کلبی، ج۲، ص۹۴
- ✓ المعارف تألیف إبن قتیبة، ص۲۱۳
- ✓ إثبات الوصیّة، ص۱۴۳
- ✓ مروج الذهب تألیف مسعودی، ج۲، ص۳۱۷
- ✓ فرائد السمطین تألیف جوینی، ج۲، ص۳۵
- ✓ مودّة القربی دکتر عصام سامرائی حنفی، ص۱۰۳
- ✓ بیعة الرضوان تألیف محیی الدین بغدادی، ج۲، ص۳۳
- ✓ الغدر تألیف إبن خذابة، ج۲، ص۲۱۴
- ✓ معرفة التأریخ تألیف بابلی مالکی، ج۳، ص۷۷
- ✓ السیرة العطرة تألیف عبد الحمید دمیاطی، ج۲، ص۴۳
- ✓ و «شاعرِ نیل محمّد حافظ ابراهیم» در یکی از اشعارش قضایای هجوم به خانه ی وحی را بیان کرده است.

و ما در این مختصر مطالبی از کتبِ نواصب را در ذیل نقل می کنیم:

- ❖ روایت إبن قتیبة دینوری در الإمامة و السیاسة، ج۱، ص۳۰، در مورد تهدید به إحراق الدار: چگونگی بیعت گرفتن از [أمیر مؤمنان] علی بن أبی طالب علیه السلام: ابوبکر از کسانی که از بیعت با او سر برتافته و در خانه علی گرد آمده بودند، سراغ گرفت و

عمر را به دنبال آنان فرستاد. او به در خانه [امیر مؤمنان امام] علی آمد و آنان را صدا زد که بیرون بیایند ولی آنان از خروج از خانه امتناع ورزیدند. در این موقع، عُمَر [بن الخطّاب] هیزم طلبید و گفت: به خدایی که جان عمر در دست اوست بیرون بیایید و الا خانه را بر سرتان آتش می زنم. مردی به عُمَر [بن الخطّاب] گفت: ای اباحفص [= عمر بن الخطّاب] در این خانه فاطمه دخت پیامبر است، او گفت: باشد! ...

- اعتراف ابوبکر نسبت به هجومِ او به خانه حضرت فاطمه یِ زهراءعلیها السلام: عبد الرحمان بن عوف به هنگام بیماری ابوبکر به دیدارش رفت و پس از سلام و احوال پرسی، با او گفت و گوی کوتاهی داشت. ابوبکر به او چنین گفت:من در دوران زندگی بر سه چیزی که انجام داده‌ام تأسف می‌خورم ، دوست داشتم که مرتکب نشده بودم ، یکی از آن‌ها هجوم به خانه فاطمه یِ زهراعلیها السلام بود ، دوست داشتم خانه فاطمه را هتك حرمت نمی‌کردم؛ اگر چه آن را برای جنگ بسته بودند...

مراجعه شود به:

- المعجم الکبیر، ج۱، ص۶۲
- الأموال تألیف إبن زنجویه، ج۱، ص۳۸۷
- الإمامة و السیاسة، ج۱، ص۲۱
- تاریخ طبری، ج۲، ص۳۶
- مروج الذهب، ج۱، ص۲۹۰
- سمط النجوم العوالی، ج۲، ص۴۶۵

- روایت عسقلانی در لسان المیزان، ج۱، ص۲۶۸، در مورد سقط حضرت محسن‌علیه السلام: ابن حجر عسقلانی گوید: عمر چنان به [حضرتِ صدّیقه یِ شهیده] فاطمه‌علیها السلام لگد زد که [سبطِ شهید حضرتِ] محسن‌علیه السلام را سقط کرد.

❖ روایت ابن ابی شیبه در المصنّف، ج۸، ص۵۷۲، و سیوطی در جامع الأحادیث، ج۱، ص۲۶۷، درمورد تهدید به آتش زدن درب خانه: جلال الدین سیوطی و ابن أبی شیبة می گویند: هنگامی که مردم با ابوبکر بیعت کردند، علی علیه السلام و زبیر در خانه فاطمه علیها السلام به گفتگو و مشاوره می پرداختند واین خبر به عمر بن خطاب رسید و او به درب خانه فاطمه علیها السلام آمد وگفت: ای دختر رسول خدا صلی الله علیه وآله! به خدا سوگند محبوب ترین افراد نزد ما پدر تو و پس از او، خود تو هستی؛ اما این محبّت، مانع از آن نخواهد شد که اگر این افراد در خانه تو جمع شوند من دستور ندهم این خانه را بر اهل آن به آتش کشند. عمر ای جمله را گفت و بیرون رفت. هنگامی که علی علیه السلام و زبیر به خانه بازگشتند، دخت گرامی پیامبر صلی الله علیه وآله به علی علیه السلام و زبیر گفت: عمر نزد من آمد و سوگند یاد کرد که اگر اجتماع شما تکرار شود، خانه را بر شما به آتش کشد، به خدا سوگند! او آنچه را سوگند خورده انجام می دهد.

❖ روایت آلوسی در تفسیر روح المعانی، ج۳، ص۱۲۴، در مورد حمله عُمَر: آلوسی گوید: زمانی که مردم با ابوبکر بیعت کردن و علی علیه السلام بیعت نکرد، ابوبکر قنفذ را به محضر علی علیه السلام فرستاد وگفت: به دنبال علی برو و به او بگو خلیفه رسول خدا صلی الله علیه وآله رااجابت کن. قنفذ نزد علی رفت و پیغام ابو بکر به حضرت رساند. علی علیه السلام فرمود: چه زود به پیامبر خدا دروغ بستید ومرتد شدید. به خداسوگند پیامبر، غیر ازمن کسی را به خلافت منسوب نکرد. ابوبکر برای بیعت به دنبال علی فرستاد وعلی قبول نکرد، عمر عصبانی شد و درب خانه علی را به آتش کشید و داخل خانه شد. فاطمه علیها السلام برابر او قرار گرفت و فریاد زد: یا ابتاه یا رسول الله صلی الله علیه وآله عمر شمشیرش را که در غلاف بود بلند کرد و به پهلوی فاطمه و نیز با تازیانه به بازوی وی زد در این هنگام فریاد فاطمه علیها السلام برخاست یا ابتاه . علی ناگهان از جای

برخواست و گریبان عُمَر [بن الخطّاب] را گرفت و او را به شدت به زمین کوبید وضربه ای محکم بر بینی و گردن عُمَر [بن الخطّاب] نواخت...

- روایت شهرستانی در الملل و النحل، ج۱، ص۵۷، در مورد سقط حضرت محسن علیه السلام: شهرستانی گوید: عُمَر [بن الخطّاب] در روز بیعت با ابوبکر [بن أبي قحافة] بر پهلوی [حضرتِ سیّدة النساء] فاطمه علیها السلام لگد زد که منجر به سقط فرزندی شد که در رحم داشت و نام او را محسن علیه السلام نهاده بودند.
- روایت ابن عبد ربه در العقد الفرید، ج۳، ص۶۳، در مورد تهدید به آتش زدن درب خانه: ابن عبد ربه زمانی که اسامی کسانی که با ابوبکر مخالف بودند را می شمارد می گوید: آنها علی، عباس، زبیر، و سعدبن عباده بودند؛ اما علی، عباس و زبیر درخانه فاطمه نشسته بودند. ابوبکر به عمر بن خطاب ماموریت داد تا برود و آنان را از خانه بیرون بیاورد و درصورت مقاومت با آنان درگیر شود عمر با شعله آتشی که به همراه داشت، به سوی آنها حرکت کرد فاطمه علیها السلام چون با این صحنه مواجه گردید، فرمود: ای پسر خطاب! آتش آوردی تا خانه مرا بسوزانی؟ گفت: آری، مگر آن که به آنچه امت در آن داخل شده [بیعت با ابوبکر بن أبي قحافة] شما هم داخل شوید...
- روایت طبری در تاریخ طبری، ج۲، ص۴۴۳، درمورد تهدید به آتش زدن درب خانه: طبری گوید: عمر [بن الخطّاب]، به سوی خانه علی که طلحه، زبیر و گروهی از مهاجران نیز در آن بودند آمد و گفت: به خدا سوگند! برای بیعت با ابوبکر از خانه خارج شوید وگرنه خانه را به آتش میکشم...
- روایت بلاذری در أنساب الأشراف، ج۱، ص۵۸۶، در مورد تهدید به آتش زدن درب خانه: ابو بکر برای بیعت به دنبال علی علیه السلام فرستاد و چون وی از بیعت با ابو بکر سرپیچی کرد، عمر با شعله آتش به سوی خانه فاطمه علیها السلام رفت. فاطمه علیها السلام پشت

در حالی که اشرفِ انبیاء و رسولان حضرت رسولِ خدا محمّد بن عبد الله صلی الله علیه و آله در موردِ مقامِ والایِ حضرتِ مولایِ متّقیان امیرِ مؤمنان امام علی علیه السلام فرموده بود:

یا علی! اگر نمی ترسیدم که گروه هائی از امّت من در باره یِ تو بگویند آنچه را که نصاری و مسیحیّان درباره یِ عیسی بن مریم گفتند [که او را خدا یا پسر خدا خواندند] امروز درباره یِ تو سخنی می گفتم که بر هیچ دسته ای از مردم نگذری جز اینکه خاک زیر پایت را [برای تبرّک و استشفاء] بردارند[۱].

درب خانه آمد و صدا زد: ای پسر خطاب آیا تو می خواهی درب خانه را به روی من آتش زنی؟ عمر پاسخ داد: آری! این کار دین پدرت را محکم تر می سازد.

- **اعتراف ابوبکر در مورد هجوم به خانه حضرت زهرا علیها السلام: امام النواصب ذهبی در تاریخ الإسلام و وفیات المشاهیر، ج۳، ص۱۱۸، نقل می کند که ابوبکر چنین گفت: من در دوران زندگی بر سه چیزی که انجام داده‌ام تأسف می‌خورم، دوست داشتم که مرتکب نشده بودم، یکی از آن‌ها هجوم به خانه یِ [حضرت سیّدة نساء العالمین صدّیقه یِ کبری] فاطمه زهرا علیها السلام بود، دوست داشتم خانه یِ فاطمه علیها السلام را هتك حرمت نمی‌کردم؛ اگر چه آن را برای جنگ بسته بودند....**

و برای تفصیل به کتاب «مظلومیّة الزهراء علیها السلام منهج البحث و منطلقاته» مکتوب از سخنرانی جناب فقیه محقّق، شهیدِ سعید آیت الله حاج سیّد محمّد رضا حسینی شیرازی رحمه الله و کتابِ «الهجوم علی بیت فاطمة علیها السلام» تألیفِ عبد الزهراء علیها السلام مهدی، و کتابِ «عوالم العلوم و المعارف و الأحوال من الآیات و الأخبار و الأقوال» تألیفِ علّامه شیخ عبد الله بن نور الله بحرانیِ اصفهانی رحمه الله جلد ۱۱ (مجلّدِ مختصّ به حضرت فاطمه زهراء علیها السلام) مراجعه کنید.

۱. الإرشاد في معرفة حجج الله علی العباد علیهم السلام، شیخ مفید، ج۱، ص۱۶۵؛ بحار الأنوار، ج۲۱، ص۸۲

بازگردیم به عیدِ سعیدِ غدیرِ خُم؛ به آن اقیانوسِ بی کرانِ الطافِ خداوندِ به بشریّت!

ای مولایِ متّقیان و ای امیرِ مؤمنان علیه‌السلام!

اعلامِ ولایت و امامت ات در غدیرِ خُم مطلبِ تازه ای نبود؛ بارها برادرت رسولِ گرامیِ اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله از مقام، جایگاه و خلافتِ بلا فصلِ ات بعد از وجودِ مقدّس اش به یاران سخن گفته بود؛ امّا عیدِ سعیدِ غدیرِ خُم عظمت دیگری داشته و دارد!

ماجرایِ غدیرِ خُم که بر پیکره یِ تاریخ حَکّ گشته از این قرار است:

پیامبرِ گرامیِ اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله در سالِ دهمِ هجرت –آخرین سالِ حیاتِ مبارکش– به مکّه یِ مکرّمه عزیمت نمود تا فریضه یِ حجّ را به جای آوَرَد. زمانی که مسلمانان با خبر شدند که رسولِ خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله عازمِ حجِّ بیت الله الحرام می باشد، عدّه یِ کثیری از نقاطِ مختلفِ حجاز عازمِ حجّ شدند تا در رکابِ حضرتِ رسول الله صلی‌الله‌علیه‌وآله فریضه یِ حجّ را به جای آورند. همراهانِ پیامبر گرامیِ اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله در آخرینِ حجِّ بیت الله الحرامِ آن حضرت صلی‌الله‌علیه‌وآله را تا یکصد و بیست هزار نفر نقل نموده اند.

و تو ای مولای متّقیان و امیرِ مؤمنان علیه‌السلام!

با برادرت رسولِ مکرّمِ اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله و همراهان واردِ مکّه یِ مکرّمه شدی و اعمالِ حجّ را به تعبیّت از پیامبرِ گرامیِ اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله به جای آوردی.

برادرت رسولِ گرامیِ اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله در عرفات خطبه ای ایراد فرمود و به مردم بیان کرد که شهادتِ وِی نزدیک است، حضرتِ رسول الله صلی‌الله‌علیه‌وآله در این خطبه یِ مبارکه نسبت به حُرمتِ خانه یِ خداوندِ رحیم و ماه هایِ حرام و واجبات و احکامِ الهی برایِ مردم سخن گفت، و سپس فرمودند:

همیشه امرِ امّتِ من پیش می رود و غلبه دارد تا بگذرد دوازده خلیفه که تمامشان از قریش هستند[۱].

مسلمانان اعمال و مناسکِ حجّ را زیرِ نظرِ رسولِ خدا صلی الله علیه و آله به پایان رسانده و به دستورِ آن حضرت راهیِ سرزمینِ مدینه و سرزمینِ خود شدند؛ هنگامی که کاروان ها به سرزمینِ «رابغ» که در سه میلیِ «جُحفه» -یکی از میقات های احرام- رسید، حضرتِ جبرائیلِ امین علیه السلام در نقطه ای به نامِ «غدیرِ خُمّ» فرود آمد و برادر گرامی ات رسولِ خدا صلی الله علیه و آله را با آیه یِ ذیل موردِ خطاب قرار داد:

﴿ای پیامبر! آنچه از سوی پروردگارت [درباره ولایت و رهبری امیر مؤمنان امام علی بن ابی طالب علیهما السلام] بر تو نازل شده ابلاغ کن؛ و اگر انجام ندهی پیام خدا را نرسانده ای. خدا تو را از [گَزَندهای احتمالی] مردم نگه می دارد؛ قطعاً خدا گروه کافران را هدایت نمی کند[۲]﴾.

لحنِ آیه سخن از مأموریّتی سنگین داشت که با تَرکِ آن رسالت ناقص می شد و قطعاً درباره یِ توحید و جهاد و نماز و روزه و امثال این مسائل نبود؛ زیرا قبلاً احکامِ

۱. به طور مثال به کُتُبِ زیر مراجعه کنید:

- المسند، أحمد بن حنبل، ج۵، ص۹۰
- صحيح البخاري، ج۸، ص۱۲۷
- صحيح مسلم، ج٦، ص۳
- سنن أبي داود السجستاني، ج۲، ص۳۰۹، ح٤۲۸۰
- سنن الترمذي، ج۳، ص۳٤۰، ح۲۳۲۳
- المستدرك على الصحيحين، الحاكم النيسابوري، ج۳، ص٦۱۸

۲. سورة المائدة (۵)، الآية ٦۸

این مسائل کاملاً بیان شده بود؛ پس این مأموریّتِ سنگین چیست، ای امیرِ مؤمنان! که ترکِ آن یعنی بی نتیجه بودنِ رسالت؟!!

آری!

با توجّه به اینکه آیه در سالِ آخرِ عُمْرِ با برکتِ برادرت رسولِ خداصَلَّیاللهُعَلَیهِوَآله نازل شده، و با توجّه به قرائن دیگر که می آید، بدونِ تردید آیه باید مربوط به مسئله یِ خلافت و جانشینیِ حضرتِ رسولِ گرامیِ اسلامصَلَّیاللهُعَلَیهِوَآله باشد.

آری!

چه مسئله ای بالاتر از اعلانِ خلافت بلافصل و ولایتِ تکوینی و تشریعی تو ای امیرِ مؤمنان و ای مولای متّقیانعَلَیهِالسَّلام ؟!

پس باید در جلویِ دیدگان بیش از صد هزار نفر، پسر عمویِ گرامی ات حضرتِ رسولِ گرامیِ اسلامصَلَّیاللهُعَلَیهِوَآله مأموریّت یابد که خلیفه و امامِ بعد از خود را معرّفی کند! و الّا رسالتِ خود را نا تمام باقی گذاشته است...

پیامبرِ گرامیِ اسلامصَلَّیاللهُعَلَیهِوَآله دستورِ توقّف حاجیان را صادر نمود و فرمود:

کسانی که جلوی کاروان هستند، باز ایستند و آنان که در عقب کاروان ها هستند، سریع تر خود را مُلحَق سازَند.

وقتِ ظهر بود و هوا به شدّت گرم؛ برایِ برادرِ گرامی ات حضرتِ رسولِ خداصَلَّیاللهُعَلَیهِوَآله سایبانی به وسیله یِ چادر که بر رویِ درخت افکنده بودند، درست کردند و حضرتِ رسول اللهصَلَّیاللهُعَلَیهِوَآله نمازِ ظهر را به جماعت خواندند و سپس در حالی که جمعیّت گرداگردِ او حلقه زده بودند، بر رویِ نقطه یِ بلندی که از جهازِ شتران ترتیب داده بودند، قرار گفته و با صدایِ بلند و رسا خطبه ای خواند:

حمـد و ثنـا مخصـوصِ خداسـت، از او یـاری مـی طلبـیم و بـه او ایـمان داریـم و بـر او توکّـل مـی کنـیم. ... هـان ای مـردم! نزدیـک اسـت مـن دعوتِ حقّ را لبّیک بگویم [و شهید بشوم]...

سپس برادرت رسولِ خداصَلَّىاللهُعَلَيْهِوَآلِهِ فرمود:

من دو چیز گران مایه را در میان شما به یادگار می گذارم، یکی کتابِ خدا و دیگری اهلِ بیت ام را، که این دو، تا قیات با هـم هسـتند و از هـم جـدائی ندارند ... هان ای مردم! بر قرآن و عترتِ من پیشی نگیرید و در عمل به هر دو کوتاهی نَوَرزید که هلاک می شوید[1].

۱. به طور مثال مراجعه کنید به مصادرِ ذِیل:

- المسند، أحمد بن حنبل، ج۳، ص۱۷
- المستدرك على الصحيحين، الحاكم النيسابوري، ج۳، ص۵۳۳، و حدیث را صحیح السند دانسته
- مجمع الزوائد و منبع الفوائد، ج۹، ص۱۶۳
- مسند إبن الجعد، ص۳۹۷
- المعجم الكبير، الطبراني، ج۵، ص۱۶۷
- كنز العُمّال، الهندي، ج۱، ص۱۸۶، ح۹۴۴
- الطبقات الكبرى، إبن سعد، ج۲، ص۱۹۴
- تاريخ مدينة دمشق، إبن عساكر، ج۴۱، ص۱۹
- ينابيع المودّة لذوي القربى، القندوزي، ج۱، ص۱۰۲، ح۱۷
- عبقات الأنوار، مجلّدِ مختصٌ به حدیثِ ثقلین، علّامه میر حامد حسین لکهنوی هندیرحمه‌الله
- خلاصه یِ عبقات الأنوار، مجلّدِ مختصٌ به حدیثِ ثقلین، سیّد علی میلانی
- نفحات الأزهار في خلاصة عبقات الأنوار، مجلّدِ مختصّ به حدیثِ ثقلین، سیّد علی میلانی

در این لحظه یِ حسّاس که تمامِ چشم ها به دهانِ مبارکِ رسولِ خداصلى‌الله‌علیه‌وآله دوخته شده بود، تو را ای مولایِ متّقیانعلیه‌السلام صدا زده و تو ای امیرِ مؤمنانعلیه‌السلام از جهازِ شتران بالا رفتی و در کنارِ برادرتصلى‌الله‌علیه‌وآله ایستادی و مردم همه به تو خیره شدند که جریان چیست که پیامبرِ اکرمصلى‌الله‌علیه‌وآله پسر عموی اش را در کنارِ خود فرا خوانده است؟!!

در آن زمان حسّاس ترین و عالی ترین و پُر مخاطره ترین صفحه یِ تاریخِ بشریّت به وقوع پیوست؛ پیامبرِ گرامیِ اسلامصلى‌الله‌علیه‌وآله دستانِ مبارکِ تو ای امیرِ مؤمنان امام علیعلیه‌السلام ! را با دستانِ مبارکِ خود بر افراشت و با ندایِ بلند فرمود:

ای مردم! سزاوارتر بر مؤمنان از خودِ آنان کیست؟!

همگی پاسخ دادند که خدا و پیامبرش سزاوارترند بر مؤمنان از خودشان.

آنگاه برادرت رسولِ مکرّمِ اسلامصلى‌الله‌علیه‌وآله فرمود:

خدا مولایِ من و مولایِ مؤمنان است و من بر آن ها از خودشان اولی و سزاوار تر هستم. هان ای مردم! هر کس من مولای او هستم، این علی مولای اوست.

و سپس برایِ تو ای امیرِ مؤمنانعلیه‌السلام دعا کرده و فرمود:

خداوندا! موالیِ علی را دوست بدار، و دشمنانِ او را دشمن بدار...

و فرمود:

و من رسانیدم آنچه مأمور به ابلاغش بودم تا حجّت خدا باشد بر حاضر و غائب و بر همه یِ کسانی که حضور دارند یا ندارند و به دنیا آمده اند یا نیامده اند. پس حاضران به غائبان و پدران به فرزندان تا روز قیامت برسانند.

آن گاه که تو از منبر جهازِ شتران پائین آمدی، همه به سمتِ تو ای امیرِ مؤمنان و مولایِ متّقیان علیه السلام هجوم آوردند و با تو بیعت نمودند. ابو بکر و عمر همان دو نفری که بعد از شهادتِ رسول الله صلی الله علیه و آله مقامِ خلافتِ تو را غصب کردند، در آن جمع با تو بیعت کردند و تو را امیرِ مؤمنان خوانده و این را تبریک گفتند[۱].

شادی و سرور در بینِ مردم موج می زد و همه بر تو ای مولایِ متّقیان علیه السلام تبریک می گفتند. سه روز در غدیرِ خُمّ به امرِ برادرت رسولِ خدا صلی الله علیه و آله عید گرفته شده بود و همه با تو ای سیّد و مولای ما علیه السلام بیعت می کردند؛ هرچند برخی در دل هایِ مریضشان ناراحت و پریشان خاطر بودند و در فکرشان نقشه ها می کشیدند؛ امّا ظاهر را حفظ نموده و با تو ای مولایِ موحّدان علیه السلام بیعت کردند.

---

۱. برخی از کتبِ نواصب که جمله یِ فوق را از آن دو غاصبِ خلافت آورده اند:

- المعيار و الموازنة، ص۲۱۲
- شواهد التنزيل، الحاكم الحسكاني، ج۱، ص۲۰۰، ح۲۱۰
- تاريخ بغداد، الخطيب البغدادي، ج۸، ص۲۸۴
- تاريخ مدينة دمشق، إبن عساكر، ج۴۲، ص۲۳۳
- مناقب علي بن أبي طالب علیهما السلام و ما نزل من القرآن في علي علیه السلام، إبن مردويه الإصفهاني، ص۱۴۸
- البداية و النهاية، إبن كثير، ج۷، ص۳۸۶
- المناقب، المؤفّق الخوارزمي، ص۸۹، ح۷۹

مرحوم علّامه یِ محقّق حاج شیخ عبد الحسین امینی قدس سره در کتابِ شریف و گرانسنگِ الغدیر تبریک و تهنیتِ ابو بکر و عمر همان دو غاصبِ خلافت را از کُتُبِ متعدّده یِ نواصب آورده است، پس مراجعه کنید؛ هیچ عقلِ سلیمی نمی پذیرد که شادباش و تبریک هائی که در عیدِ سعیدِ غدیرِ خُمّ به امیرِ مؤمنان امام علی علیه السلام گفته شد برایِ دوستیِ آن حضرت بوده باشد؛ بلکه عقل حکم می کند مقام و منصبِ بزرگِ الهی به حضرتِ امیرِ مؤمنان امام علی علیه السلام رسیده بود که همگی به وِی تبریک و تهنیت گفتند.

در همان هنگام جبرائیلِ امین علیه السلام بر پیامبرِ اسلام صلی الله علیه وآله وحیِ الهی نازل کرد، که:

﴿امروز [که روز غدیر است با نصبِ امیرِ مؤمنان امام علی بن ابی طالب علیهما السلام به ولایت و امامت و خلافتِ بلافصل بعد از رسول الله صلی الله علیه وآله و فرمانروائی بر امّت] دینتان را برای شما کامل، و نعمتم را بر شما تمام کردم، و اسلام را برایتان به عنوان دین پسندیدم[1]﴾.

و برادرت رسولِ خدا محمّد بن عبد الله صلی الله علیه وآله بی درنگ بانگ سر داد که:

الله اکبر! از کامل شدنِ دین و نعمت؛ و رضایت خدا به رسالتِ من و ولایتِ علی بعد از من[2].

حسّان بن ثابت که از شعرایِ مشهورِ اوائلِ اسلام بود فرصت را مُغتَنَم شمرده و با کسبِ اجازه از محضرِ برادرت صلی الله علیه وآله درباره یِ این واقعه یِ جاودانه اشعاری را سرود. آری!

رسولِ گرامیِ اسلام صلی الله علیه وآله ولایت ات را ای مولایِ متّقیان علیه السلام ! در آن عرصه یِ عظیم به مردم ابلاغ نموده و هیچ کس جُز معاندانِ حقّ و جُز کسانی که در قلوبشان مَرَضی است، منکرِ آن نخواهند بود.

---

۱. سورة المائدة (۵)، الآیة ۴

۲. بعض از مصادرِ نواصب از حدیثِ فوق الذکر در ذِیل می آید:

- شواهد التنزیل، الحاکم الحسکاني، ج۱، ص۲۰۱، ح۲۱۱
- تفسیر الآلوسي، ج۶، ص۶۱
- مناقب علي بن أبي طالب علیهما السلام و ما نزل من القرآن في علي علیه السلام ، إبن مردویه الإصفهاني، ص۲۳۲
- المناقب، المؤفّق الخوارزمي، ص۱۳۵، ح۱۵۲

واقعه یِ مبارکِ عیدِ سعیدِ غدیرِ خُم جاودانه است زیرا قرآن جاودانه و ابدی است و نزولِ دو آیه یِ مبارکه [۴ و ۶۸ از سوره مبارکه مائده] از آیاتِ قرآنِ کریم، پیرامونِ این واقعه، عیدِ سعیدِ غدیرِ خُم را جاودانه ساخته است؛ هرچند منافقان و کسانی که در قلوبشان مَرَضی است بعد از شهادتِ رسولِ خدا صلی الله علیه و آله امور را دگرگون ساختند و نگذاشتند امورِ مسلمین را در دستانِ مبارکِ خود بگیری، امّا تو همواره امام و حجّتِ خدا بودی هر چند بسیاری چشمانِ خود را بسته و منکرِ نورِ تو شدند.

و چه زیبا شاعر در مدحِ تو ای امیرِ مؤمنان علیه السلام سروده است که:

مَنْ یُنْکِرُ فَضْلَكَ یَا حَیْدَرُ؟ هَلْ ضَوْءُ الشَّمْسِ ضُحیً یُنْکَرُ؟

و تو ای مولایِ موحّدان علیه السلام !

آن خورشیدِ فروزانِ آسمانِ امامت و هدایتِ امّت هستی که خُفّاشان طاقتِ دیدنِ نورِ وَجهت را ندارند. پاکانِ عالَم همه صورت هایِ خود را بر آستانِ غدیر بر زمین می گذارند تا گَرد و غُبارِ آن سرزمینِ مقدّس که با قدم های تو و برادرت صلی الله علیه و آله و ملائکه مقرّبینِ خداوند کریم متبرّک شده است را سُرمه یِ دیدگانِ خود کنند.

آنان که محتوایِ عیدِ سعیدِ غدیرِ خُمّ را منکر شدند، خود را از ابدیّتِ طیّبه محروم ساختند. در تعجّبم از آن گروهی که خود را –به دروغ– تابعِ قرآنِ کریم و سنّتِ نبوی صلی الله علیه و آله می دانند؛ امّا خلافتِ تو ای سیّد مولایِ ما –که به قرآن کریم و سنّتِ شریفه ثابت شده است– را منکرند!! و عجیب تر سخنانِ آنان است که می گویند: پیامبرِ اسلام صلی الله علیه و آله در غدیرِ خُم فقط سفارشِ دوستی با علی علیه السلام را مطرح نمود و فرمود: هرکس من دوست او هستم، علی نیز دوستِ اوست، و اصلاً در آن صحنه سخنی از خلافت، امامت، ولایت و جانشینیِ آن حضرت صلی الله علیه و آله در میان نبود!!!

آیا معقول است که پیامبر گرامی اسلامصلی‌الله‌علیه‌وآله -که ﴿**وَ ما یَنْطِقُ عَنِ الْهَوی**﴾- در آن بیابانِ سوزان و گرمایِ شدید هزاران نفر را معطّل کند تنها برای اینکه بگوید: هرکس من را دوست دارد باید تو را نیز دوست بدارد؟! آیا این چیز تازه ای بود و مردم نمی دانستند و لازم بود با آن تشریفات بیان شود؟!!

آیا اکمالِ دین و مأیوس شدنِ کافران -که در آیه چهارمِ سوره مبارکه مائده آمده- همه به جهتِ این بود که برادرت رسولِ خداصلی‌الله‌علیه‌وآله تو را به دوستی معرّفی کرد؟!!

آیا پیامبرِ گرامیِ اسلامصلی‌الله‌علیه‌وآله از اعلامِ دوستی نسبت به تو دلهره داشت که خداوندِ رحیمِ عزّ و جلّ باید به او اطمینان خاطر می داد؟!

به علاوه آنان که خلافتِ الهیّه یِ تو را بعد از پیامبرِ گرامیِ اسلامصلی‌الله‌علیه‌وآله نپذیرفتند و گفتند و می گویند که: حضرتِ رسول اللهصلی‌الله‌علیه‌وآله هیچ کس را به عنوانِ جانشینِ خود معرّفی ننمود و کار را به امّتِ خود واگذاشت، آیا حقیقتِ ولایتِ الهیّه در دینِ خداوندِ حکیم سبحانه و تعالی را فهمیده اند؟!!

چگونه این سخن را می گویند؟!!

مگر می شود پیامبران امّتشان را بدونِ جانشینِ لائق رها کنند؟!!

هرچه به تاریخ نظر می افکنیم، می بینم که تمامِ پیامبرانِ الهیعلیهم‌السلام قبل از وفاتشان پاک ترین و عالِم ترین انسان هایِ زمانِ خود را به عنوانِ جانشین در میانِ امّتشان معرّفی می نمودند. شاید آنان می پندارند فقط این مسئله در امّت اسلام مستثنی شده و کارِ جانشینی به مردم واگذار شده است!!!

ای مولایِ متّقیان و ای امیرِ مؤمنانعلیه‌السلام!

اینان چه می گویند؟!!

آیا نمی دانند با این سخنانشان به ساحتِ مقدّسِ رسولِ خدا صلی الله علیه وآله اهانت می کنند؟!

آیا پیامبر والا مقامی که از مدینه یِ منوّره خارج نمی شوند –حتّی برایِ چند روز– مگر اینکه برایِ خود جانشینی معیّن می کردند، حال چگونه می توان پذیرفت امّتِ حیران و سرگردانِ خود را بعد از شهادتش به حالِ خود رها کند و خودش سببِ ایجادِ اختلاف و فتنه و فساد در امّت اش گردد؟!!

هیهات، هیات!!

ای مولایِ متّقیان و ای امیرِ مؤمنان علیه السلام ! اینان چه می گویند؟!!

عجیب اینجاست که آنان این گونه قضاوت را درباره یِ خُلفایِ خود هرگز رَوا نمی دانند و مطرح می کنند که ابو بکر چون دلش به حالِ امّت می سوخت، آنان را به حالِ خود رها ننمود و عُمَر بن الخطّاب را به جانشینیِ خود منصوب نمود و عُمَر بن الخطّاب نیز که بعد از مرگِ خود نسبت به امّتِ پیامبر صلی الله علیه وآله نگران بود، شورایِ شش نفره ای را تشکیل داد تا یک نفر حتماً به عنوانِ خلیفه مشخّص شود[1]!!!

---

۱. عُمَر بن الخطّاب در اواخرِ عُمرَش دستورِ تشکیلِ شورایِ شش نفره ای را صادر کرد که آنان از میانِ خود خلیفه ای انتخاب کنند و او مولایِ متّقیان حضرتِ امیرِ مؤمنان امام علی علیه السلام را نیز یکی از اعضایِ شورایِ شش نفره قرار داد!!، ترکیبِ اعضاء شورا به گونه ای بود که مولایِ متّقیان حضرتِ امیرِ مؤمنان امام علی علیه السلام رأی نیاورد و این حیله ای بود از سویِ غاصبِ دوّمِ خلافت، و شورا بالاخره عثمان بن عفّان را به عنوانِ غاصبِ سوّمِ خلافت انتخاب کرد... حال که سخن بدین جا رسید، خوب است که یکی از سخنانِ گُهَربارِ مولایِ متّقیان حضرتِ امیرِ مؤمنان امام علی علیه السلام که موسوم به خطبه یِ مبارکه یِ شقشقیّه می باشد را –با ترجمه ی شیخ حُسَین انصاریان– به استحضار قاریان کِرام رسانیده شود:

از خطبه‌های آن حضرت علیه السلام است که آنرا خطبه شقشقیّه می‌نامند:

هـان! بـه خـدا قسـم، ابـو بكـر پسـر ابـو قحافـه جامـه خلافـت را پوشـيد، در حـالى كـه مـى‌دانسـت، جايگـاه مـن در خلافـت چـون محـور سـنگ آسـيا بـه آسياسـت، علـم و دانـش، از وجـودم همچـون سـيل سرازيـر مـى‌شـود، و مـرغ انديشـه بـه قلّـه منزلتم نمى‌رسد. اما از خلافت چشم پوشيدم، و روى از آن برتافتم.

و عميقـا انديشـه كـردم كـه بـا دسـت بريـده، و بـدون يـاور بجـنگم، يـا آن عرصـه گـاه ظلمـت كـور را تحمـل نمايـم، فضـايى كـه پـيران در آن فرسـوده، و كـم سـالان پير، و مؤمن تا ديدار حق دچار مشقت مى‌شود!

ديدم خويشتندارى در اين امر عاقلانه‌تر است، پس صبر كردم در حالى كه گويى در ديده‌ام خاشاك، و غصّه راه گلويم را بسته بود! مى‌ديدم كه ميراثم به غارت مى‌رود. تا نوبت اولى سپرى شد، و خلافت را پس از خود به پسر خطّاب واگذارد.

[سپس امام وضع خود را به شعر اعشى مثل زد:]

شتّان ما يومى على كورها　　　　و يوم حيّان أخى جابر

«يعنـى: چـه تفـاوت فاحشـى اسـت بـين امـروز مـن، بـا ايـن همـه مشـكلات، و روز حيّان برادر جابر كه غرق خوشى است».

شگفتا! اولى با اينكه در زمان حياتش مى‌خواست حكومت را واگذارد، ولى براى بعد خود، عقد خلافت را جهت ديگرى بست. چه سخت هر كدام به يكى از دو پستان حكومت چسبيدند! پس حكومت را به فضايى خشن كشانيد، و به دست شخصى داد كه كلامش درشت، و همراهى با او دشوار، و لغزشهايش فراوان، و معذرت خواهيش زياد بود. بودن با حكومت او كسى را مى‌ماند كه بر شتر چموش سوار است، كه اگر مهارش را بكشد بينى‌اش زخم شود، و اگر رهايش كند خود و راكب را به هلاكت اندازد! به خدا قسم امّت در زمان او دچار اشتباه و ناآرامى، و تلوّن مزاج و انحراف از راه خدا شدند.

آن مـدّت طـولانى را نيـز صـبر كـردم، و بـار سـنگين هـر بلايـى را بـه دوش كشـيدم. تـا زمـان او هـم سـپرى شـد، و امـر حكومـت را بـه شـورايى سـپرد كـه بـه گمانش من هم [با اين منزلت خدايى] يكى از آنانم!

خداوندا چه شورایی! من چه زمانی در برابر اولین آنها در برتری و شایستگی مورد شك بودم كه امروز همپایه این اعضای شورا قرار گیرم؟! ولی [به خاطر احقاق حق] در نشیب و فراز شورا، با آنان هماهنگ شدم.

در آنجا یکی به خاطر کینه‌اش به من رأی نداد، و دیگری برای بیعت، به سوی دامادش رغبت کرد، و مسائلی دیگر که ذکرش مناسب نیست. تا سومی به حکومت رسید که برنامه‌ای جز انباشتن شکم و تخلیه آن نداشت، و دودمان پدری او [بنی امیّه] به همراهی او برخاستند، و چون شتری که گیاه تازه بهار را با ولع می‌خورد به غارت بیت‌المال دست زدند، در نتیجه این اوضاع رشته‌اش پنبه شد، و اعمالش کار او را تمام ساخت، و شکمبارگی سرنگونش نمود.

آن گاه چیزی مرا به وحشت نینداخت، جز اینکه مردم همانند یال کفتار بر سرم ریختند و از هر طرف به من هجوم آورند، به طوری که دو فرزندم در آن ازدحام کوبیده شدند، و ردایم از دو جانب پاره شد، مردم چونان گله گوسپند محاصره‌ام کردند.

اما همین که به امر خلافت اقدام نمودم گروهی پیمان شکستند، و عدّه‌ای از مدار دین بیرون رفتند، و جمعی دیگر سر به راه طغیان نهادند.

گویی هر سه طایفه این سخن خدا را نشنیده بودند که می‌فرماید: «این سرای آخرت را برای کسانی قرار دادیم که خواهان برتری و فساد در زمین نیستند، و عاقبت خوش، از پرهیزکاران است».

چرا، به خدا قسم شنیده بودند و آن را از حفظ داشتند، امّا زرق و برق دنیا چشمشان را پر کرد، و زیور و زینتش آنان را فریفت.

هان! به خدایی که دانه را شکافت، و انسان را به وجود آورد، اگر حضور حاضر، و تمام بودن حجّت بر من، به خاطر وجود یاور نبود، و اگر نبود عهدی که خداوند از دانشمندان گرفته که در برابر شکمبارگی هیچ ستمگر و گرسنگی هیچ مظلومی سکوت ننمایند، دهنه شتر حکومت را بر کوهانش می‌انداختم، و پایان خلافت را با پیمانه خالی اولش سیراب می‌کردم، آن وقت می‌دیدید که ارزش دنیای شما نزد من از اخلاط دماغ بز، کمتر است!

و نیز تمامِ خلفای بنی أُمیّه و بنی عبّاس –که آنان بسیاری از خلفای أُموی و عبّاسی را بر حقّ می دانند– قبل از آنکه به سویِ أسفل درکٍ من الجحیم بروند برای خود جانشین معیّن نمودند!!

و یا در نظرِ این افرادِ لجوج و عنود در میانِ امّتِ اسلام فقط یک نفر به فکرِ آینده یِ امّتِ نوپایِ اسلامی نبود، و آینده نگری نداشت و آن برادرتﷺ بود!!

[چون سخن مولا به اینجا رسید مردی از اهل عراق برخاست و نامه‌ای به او داد، حضرت سرگرم خواندن شد، پس از خواندن نامه، ابن عباس گفت: ای امیر المؤمنین، کاش سخنت را از همان جا که بریدی ادامه می‌دادی! فرمود:] هیهات ای پسر عباس، این آتش درونی بود که شعله کشید سپس فرو نشست!

[ابن عباس گفت: به خدا قسم بر هیچ سخنی به مانند این کلام ناتمام امیر المؤمنین غصّه نخوردم که آن انسان والا درد دلش را با این سخنرانی به پایان نبرد.]

سخن آن حضرت‌علیه‌السلام در این خطبه: «کراکب الصّعبة إن اشنق لها خرم و ان اسلس لها تقحّم» منظور آن است که راکب هر گاه مهار این شتر را در حالی که سرش را کنار می‌کشد به سختی بکشد، بینی‌اش را پاره می‌کند، و اگر با چموشی‌ای که دارد رها کند او را به زمین می‌کوبد و دیگر نمی‌تواند کنترلش کند. گویند: «اشنق النّاقة» هنگامی که سر شتر را با مهار نگه دارد و بالا بکشد. و «شنقها» هم گویند.

این معنی را ابن سکیّت در کتاب اصلاح المنطق گفته است. و این که امام‌علیه‌السلام فرمود: «اشنق لها» و نفرمود: «اشنقها» زیرا می‌خواست هم وزن باشد با «اسلس لها»، گویا آن حضرت فرموده: اگر سرش را بالا بکشد، بدین معنی که سر شتر را با مهار او بالا نگاه دارد. و در حدیث آمده: «رسول خداﷺ بر روی شتر خود خطبه می‌خواند و مهار او را بالا می‌کشید و شتر در حال نشخوار بود». از شواهدی که اشنق به معنای شنق آمده سخن عدی بن زید عبادی است:

سائها ما تبیّن فی الأیدی — و إشناقها إلی الأعناق

«یعنی: شترهای سرکشی که زمامشان در دست ما نبوده رام نیستند بد شترهایی هستند».

پناه بر خدا!! از این افترائات که بر ساحتِ مقدّسِ پیامبرِ خاتمصلی‌الله‌علیه‌وآله می بندند؛ البتّه پاکانِ عالَم همواره دامانِ تو و فرزندانَت را می گیرند و دل به تَوَلّایِتان سپرده اند!!

تو ای مولایِ متّقیان و ای امیرِ مؤمنانعلیه‌السلام !

بعد از شهادتِ برادرت رسولِ خداصلی‌الله‌علیه‌وآله در مواردِ متعدّدی با اشاره به واقعه یِ جاودانه یِ غدیرِ خُمّ بر خلافتِ خود استدلال نمودی و از حقِّ خود دفاع کردی.

همانگونه که سلیم بن قیسرضی‌الله‌عنه روایت می کند: مردی خدمتِ امیر مؤمنانعلیه‌السلام آمد و در حالی که من هم می شنیدم ... آن مرد عرض کرد: بالاترین منقبت خود را از پیامبرصلی‌الله‌علیه‌وآله بفرمائید. فرمود: منصوب کردن آن حضرت مرا در غدیر خم، که به امر خدای تبارک و تعالی ولایت را از جانب او برایم اقامه نمود. و دیگر سخن او که فرمود: تو نسبت به من همچون هارون نسبت به موسی هستی[1].

و نیز همان گونه که فرزندِ عزیزت امام محمّد باقرعلیه‌السلام از پدر بزرگوارش امام جعفر صادقعلیه‌السلام نقل کرد که فرمود: شیطان دشمن خدا چهار بار ناله کرد: روزی که مورد لعن خدا واقع شد، و روزی که به زمین هبوط کرد، و روزی که پیامبر اکرم اسلامصلی‌الله‌علیه‌وآله مبعوث شد، و روز عید [سعید] غدیر [خمّ][2].

---

۱. اسرار آل محمّدعلیهم‌السلام ، زنجانی، ص۶۰۶، ح۶۰؛ کتاب سلیم بن قیس الهلالیرضی‌الله‌عنه ، ج۲، ص۹۰۳، ح۶۰

۲. اتمام حجّت، محمّد امیری سواد کوهی، ص۵۴۳؛ قرب الإسناد، عبد الله بن جعفر حمیری، ص۹، ح۳۰

محمَّد بن عبد الله بن جعفرٍ الحِمْيَري، عن أبيه، عن هارون بن مسلمٍ، قال: و حدَّثني مسعدة بن صدقة، قال: حدَّثني جعفر بن محمَّد، عن أبيهعليهما‌السلام : إِنَّ إِبْلِيسَ عَدُوُّ اللهِ رَنَّ أَرْبَعَ رَنَّاتٍ: يَوْمَ لُعِنَ، وَ يَوْمَ أُهْبِطَ إِلَى الْأَرْضِ، وَ يَوْمَ بُعِثَ النَّبِيُّصلى‌الله‌عليه‌وآله‌وسلم ، وَ يَوْمَ الْغَدِيرِ.

و تو حجّتِ خدائی هرچند که بسیاری تو را منکر شدندو البتّه نداي رسولِ خداﷺ تا قیامت باقی است که آن حضرت در موردِ تو ای مولاي موحّدانعلیه‌السلام فرمودند:

«أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ اللهَ مَوْلَايَ وَ أَنَا مَوْلَى الْمُؤْمِنِينَ وَ أَوْلَى بِهِمْ مِنْ أَنْفُسِهِمْ أَلَا مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالاهُ وَ عَادِ مَنْ عَادَاهُ وَ انْصُرْ مَنْ نَصَرَهُ وَ اخْذُلْ مَنْ خَذَلَهُ[1]»

هرچند بسیاری انگشتان و پنبه ها در گوش کنند تا آن نداي جاودان را نشنوند!!![2]

برخی از حکمت های وجودي امامِ معصوم[3]:

- ✓ بیانِ احکام و دعوتِ مردم به راهِ خُدا[4].
- ✓ رفعِ عذاب به وجودِ امام[5].
- ✓ وجودِ امام به جهتِ عبادتِ خُدا[6].
- ✓ وجودِ امام، منشاءِ صَلاحِ مردم[7].
- ✓ باطل نشدنِ حجّتِ الهی[1].

---

١. اسرار آل محمّدعلیهم‌السلام ، زنجانی، ص٤٢٨، ح٢٥؛ کتاب سلیم بن قیس الهلالیرضی‌الله‌عنه ، ج٢، ص٧٥٨، ح٢٥

٢. سیماي جهان تاب (حکمت نامه ي امیر المؤمنینعلیه‌السلام)، سیّد محسن طیّب نیا، حکمت هفدهم، ص٣٢۴

٣. اصولِ عقائد از دیدگاهِ اهل بیتعلیهم‌السلام ، علی اصغرِ رضوانی، امامتِ عامّه، ص٢٢٤ إلی ص٢٣٦

٤. المحاسن، ج١، ص٢٣٦، ح٢٠٢

٥. علل الشرائع، ج١، ص١٢٣، ح١

٦. الإمامة و التبصرة من الحيرة، ص٢٧، ح٥

٧. الإمامة و التبصرة من الحيرة، ص٢٨، ح٨

- ✓ جلوگیری از نابودیِ حقّ[٢].
- ✓ جلوگیری از تحریف[٣].
- ✓ رفعِ اشتباهاتِ جامعه[٤].
- ✓ امامت، متمّمِ دین است[٥].
- ✓ امامت، اساسِ اسلام است[٦].
- ✓ امامت، نظامِ امّت است[٧].
- ✓ امامت، راهی برایِ رسیدن به خُدا[٨].
- ✓ امامت، جانشینیِ خُداوندِ عزّ و جلّ و رسول الله صلّی الله علیه و آله و سلّم[٩].

«ثقافة أمير المؤمنين عليه السلام تَنْشُر.. هذه مسئوليّة الكُلّ»

شرحِ حالِ مؤلّف دام ظله و توضیحی درباره یِ کتاب:

مرزدارانِ شریعت از دیرباز تمامِ سعی و تلاشِ خود را برایِ صیانتِ کیانِ شریعت و حفظِ عقائد و معارفِ دینی از شبهاتِ بیگانگان، به کار برده و در راستایِ دفاع از

---

١. كمال الدين و تمام النعمة، ج١، ص٢٩١، ح٢
٢. بصائر الدرجات في فضائل آل محمّد عليهم السلام، ج١، ص٤٨٧، ح١٧
٣. الكافي، ج١، ص١٧٨، ح٢؛ عيون أخبار الرضا عليه السلام، ج٢، ص١٠١، ح١
٤. الكافي، ج١، ص١٦٩، ح٣؛ الكافي، ج١، ص١٧١، ح٤
٥. الكافي، ج١، ص١٩٩، ح١
٦. المحاسن، ج١، ص٢٨٦، ح٤٢٩؛ تفسير العيّاشي، ج١، ص١٩١، ح١٠٩؛ الخصال، ج٢، ص٦٠١
٧. غرر الحكم و درر الكلم، ص٥٨، ح١١٣٧؛ الكافي، ج١، ص٢٠٠، ح١
٨. الصحيفة السجّادية عليه السلام، ص٢١٨، ح٤٧؛ المزار الكبير لإبن المشهدي رحمه الله، ص٥٧٦، ح٢
٩. الكافي، ج١، ص٢٠٠، ح١

حقّ و حقیقت، و به جهتِ تبلیغ و ترویجِ عقائدِ حقّه یِ شیعه یِ اثنی عشریّه، انواع و اقسامِ شدائد و مشقّات را متحمّل شده اند.

بزرگانی که در تأسّی به پیشوایانِ معصومعليهم‌السلام و امتثالِ دستورِ آن بزرگواران به: «با آن ها به مخاصمه پردازید و هدایت را بر ایشان آشکار کنید و ضلالت و گمراهیِ خودشان را توضیح دهید و در موردِ مولایِ متّقیان امیرِ مؤمنان علیعليه‌السلام با آن ها مباهله کنید[1]»، و ادامه دادنِ راهِ بزرگانی چون هشام بن الحکم، شیخِ مفید، شیخِ طوسی، سیّد مرتضی، علّامه حلّی، علّامه مجلسیرحمهم‌الله و... سر از پا نشناخته و تمامِ هَمّ و غَمِّ خویش را در شناختن و شناساندنِ حقّ و حقیقت مصروف داشته اند.

یکی از این بزرگان که متأسّفانه هم خودش و هم آثارش ناشناخته مانده:

«حضرت علّامه یِ محقّق آیت الله شیخ محمّد جمیل حَمّود عامِلیدام‌ظله»

صاحبِ کتابِ شریفِ:

«تجلّي الإمامة یوم الغدیر»

---

۱. به طورِ مثال به مصادرِ ذِیل مراجعه کنید:

- تصحیح إعتقادات الإمامیّة، شیخ مفید، ص۷۱
- الصراط المستقیم لمستحقّی التقدیم، نباطی بیاضی، ج۳، ص۵۴
- بحار الأنوار، ج۱۰، ص۴۵۲
- مستدرك الوسائل و مستنبط المسائل، ج۵، ص۲۶۲، ح۵۸۲۷
- سفینة البحار و مدینة الحکم و الآثار، ج۱، ص۴۱۹

است.

انگیزه یِ ترجمه یِ کتاب:

حملاتِ وسیعِ متعصّبین علیهِ شیعه:

شیعه از دیرباز موردِ حمله هایِ وسیع و همه جانبه از طرفِ دشمنانِ متعصّب واقع شده است. افرادی چون: آلوسی، بِن باز، إبن تیمیّة، إبن حزم اندلسی، إبن حجر، محمّد بن عبد الوهّاب، إبن قیّم، إبن کثیر، احسان ظهیر الهی، ناصر الدین ألبانی، أحمد أمین، جاحظ، جار الله، محبّ الدین خطیب، دهلوی، ذهبی، فخر رازی، رشید رضا سالم، سالوس، شهرستانی، شوکانی، قاضی عیاض، قفاری، قرطبی، کابلی، مال الله، مقدسی، ندوی، أفندی، نووی، هیثمی... و دیگران.

آن ها از هیچ اقدامی علیهِ شیعه دریغ نورزیده اند، تبلیغاتِ وسیعی را به راه انداخته؛ مکرّر کتاب هایِ ضدّ شیعه را به چاپ رسانیده که گاهی تا بیش از بیست چاپ ادامه پیدا کرده است!

ترجمه کتب به زبان هایِ مختلف، و توزیعِ رایگانِ این کتب، آن هم در مراسمِ حجّ و غیرِ آن، از جمله فعالیت هایِ آنان بر ضدّ مذهبِ شیعه است. بی هیچ پروائی به سبّ و لعنِ شیعه پرداختند، بلکه خون و مال و حتّی ناموسِ او را نیز مباح شمرده اند!

آری! آن ها در نوشته هایشان به هر مناسبتی به شیعه طَعن وارد کرده اند.

بدین جهت بر خود واجب دانستیم تا اثباتِ ولایتِ مولایِ متّقیان امیرِ مؤمنان امام علی بن ابی طالب عليه‌السلام نمائیم و بعد از اقامه یِ دلیل و برهان از تمامیِ مسیحیان و

مسلمانان دعوت به ورودِ به مذهبِ حقّه يِ شيعه يِ اماميّه يِ اثنی عشريّه -كه همان اسلامِ حقّه است- نموده و شبهات را از اساس نابود كنيم...

از آنجا كه ما اين كتابِ شريف را مملوّ از ادلّه و براهين قاطعه يافته و اعتمادِ كامل بر مؤلّفِ جليل القدر آن داشتيم، مركز سيّدتنا رقيّة بنت الحسين عليهما السلام بر آن شد كه قيام به ترجمه و تحقيق و تصحيحِ آن نموده تا باشد كه اتمام حجّتی بر مخالفين باشد.

اگر اهلِ انصاف كتابِ ارزشمندِ «**تجلّیِ امامت در عيدِ غدير**» را به دقّت موردِ مطالعه قرار دهند می بينند مطالبی كه در اين كتاب و كتبِ كلامِ بزرگانِ مذهبِ حقّه يِ شيعه يِ اماميّه يِ اثنی عشريّه آمده است مطالبی است كه در آياتِ محكمه يِ قرآنِ كريم و آثارِ معتبره يِ شيعه يِ حقّه و نواصب نقل شده است؛ به گونه يِ ديگری قضاوت خواهند كرد.

با مراجعه به بخش هایِ مختلفِ كتاب و مطالعه و تأمّل در آن، بينشِ عميق و فقاهت و دامنه يِ وسيعِ اطّلاعات و معلوماتِ مؤلّفِ محترم دام ظله نسبت به آثار و تأليفاتِ گرانقدرِ شيعه و نواصب و اقوالِ علمایِ فريقين روشن می شود. اين مهم ترين باعث و انگيزه يِ ما برایِ تحقيق و طبعِ اين كتاب است.

زندگينامه يِ مختصری از مؤلّف محترم دام ظله:

مرجع عاليقدر جهانِ تشيّع حضرت علّامه يِ محقّق فقيهِ كبير عالِمِ مُجاهِد آيت الله ميرزا شيخ محمّد فرزند جميل فرزند عبد الحسين فرزند يوسف آل حَمُّود عامِلی دام ظله از كبارِ علمایِ شيعه، كه هم اكنون در بيروت سكونت دارند.

معظّـم لـه دام‌ظله در سـال ۱۳۸۰ هجـری قمـری در منطقـه یِ غربـیِ بـیروت – پایتختِ لبنـان– متولّـد گردیـد. والـدینِ ایشـان قدس‌سرهما اهـلِ جبـل عامـل بودنـد، کـه در کـودکی بـه ایـن منطقـه هجـرت کـرده و در بـیروت رحـل اقامـت افکندنـد. پـدر و مـادرِ مرجعیّـت معظّـم دام‌ظله افـرادی مـؤمن، سـاده زیسـت، صـاحبِ مکارمِ اخلاق، و از دوست دارانِ اهلِ بیتِ عصمت و طهارت علیهم‌السلام بودند.

مرجعِ عالیقدر دام‌ظله پس از طی نمودنِ دروسِ متوسّطه، از محضرِ بزرگانی چون: یگانه یِ زمانِ خودش شیخ محمّد حسن قبیسی، فقیهِ کبیر شیخ حسین معتوق، شیخ حسن عوّاد، و فقیهِ کبیر علّامه شیخ محمّد جواد مغنیة بهره مند گردید، سپس رهسپارِ سوریه شده و ابتداء در مدرسه فقیهِ کبیر سیّد ابو القاسم خوئی رحمه‌الله در دمشق– و سپس در حوزه سیّد احمد واحدی به تحصیلِ دروسِ مقدّمات پرداخت.

بعد از گذشتِ یک سال به قم المقدّسة عزیمت نموده، و دروسِ سطح را نزدِ علمایِ برجسته ای همچون سیّد احمد مددی، شیخ مصطفی هرندی و شیخ محمّد غروی فرا گرفت؛ مرجعِ عالیقدر دام‌ظله مکاسب را خدمتِ سیّد احمد مددی و شیخ مصطفی هرندی و رسائل را خدمتِ شیخ محمّد غروی خوانده اند.

پس از طیّ نمودنِ دروسِ سطح، از درسِ خارجِ آیاتِ عظام سیّد شهاب الدین مرعشی نجفی رحمه‌الله و سیّد محمود هاشمی شاهرودی استفاده کرد. همچنین از محضرِ عارفِ بزرگ حضرت آیت الله حاج سیّد عبد الکریم کشمیری رحمه‌الله درس هایِ بسیاری اندوخت، سپس به توصیّه یِ ایشان به –وطنِ خود– لبنان بازگشت و به تدریس و تحقیق و فعالیّت هایِ اجتماعی و فرهنگی همّت گمارد.

مرجعیّت عالیقدر دام ظله آثارِ گرانسنگی را در موضوعاتِ مختلف فقهی، کلامی و تاریخی تألیف کرده است، که برخی از آنان نیز به زبان های مختلفه ترجمه شده اند.

برخی از آثارِ معظّم له دام ظله:

۱) الفوائد البهيّة في شرح عقائد الإماميّة.

۲) أبهى المداد في شرح مؤتمر علماء بغداد.

۳) العصمة الكبرى لوليّ الله العبّاس بن أمير المؤمنين عليهما السلام .

۴) وسيلة المتّقين في أحكام سيّد المرسلين و أهل بيته الطاهرين عليهم السلام .

۵) خيانة عائشة بين الإستحالة و الواقع.

۶) ولاية الفقيه العامّة في الميزان.

۷) القول الفصل بحرمة الغناء في العرس.

۸) السيف الضارب في الرد على منكري اللقاء بالإمام الغائب عجل الله تعالى فرجه الشريف.

۹) علم اليقين في تنزيه سيد المرسلين صلى الله عليه وآله .

۱۰) إفحام الفحول في شبهة تزويج عمر بأم كلثوم عليها السلام .

۱۱) معنى الناصبي و حكم التزواج معه؟

۱۲) شبهة إلقاء المعصوم عليه السلام نفسه في التهلكة و دحضها.

۱۳) هداية الألباب إلى شرح زيارة السرداب.

۱۴) عائشة قاتلة الرسول الأعظم صلى الله عليه وآله .

۱۵) الشعائر الحسينية عليه السلام (أسئلة و أجوبة حول التطبير).

۱۶) الأدلـــة عـــلى لـــزوم الشـــهادة الثالثـــة في الأذان و الإقامـــة و التشـــهد، و الأدلّـة عـلى وثاقـة القاسـم بـن معاويـة الدالّـة عـلى لزوم ذكر أمير المؤمنين عليه السلام برسول الله محمّد صلى الله عليه وآله وسلم.

۱۷) نفحات الأبرار في شرح زيارة عاشوراء.

۱۸) رد الهجوم عن شعائر الإمام الحسين المظلوم عليه السلام (التطبير و البكاء).

۱۹) تجلّي الإمامة يوم الغدير. -**همین کتابی که در دست دارید**-

۲۰) التسلسل التاريخي لوقعة الطف.

۲۱) المختار من ولاية الأبكار.

۲۲) طهارة أهل البيت عليهم السلام المادية و المعنوية من آية التطهير.

۲۳) و مباحـث و مقـالات و تحقيقـاتِ گرانبهـایِ متفرّقـهیِ بسـیاری کـه مرجعیّتِ معظّم دام ظله برای شاگردانش بیان داشته و مکتوب نموده کـه بعضی از آنها از طریقِ اینترنت و از طُرُقِ دیگر منتشر شدهاند.

در پایان از مترجمِ محترم و گروهِ بازبینی و محقّقینِ کرام أیّدهم الله تعالی همکارِ در این اثرِ جلیل از بابِ امتثالِ کلامِ ثامن الحجج علیهم السلام حضرتِ امام رضا علیه السلام «مَنْ لَمْ يَشْكُرِ الْمُنْعِمَ مِنَ الْمَخْلُوقِينَ لَمْ يَشْكُرِ اللهَ عَزَّ وَ جَلَّ[1]» کمالِ تشکّر و امتنان و قدردانی را دارم[2].

---

۱. تفسیر کنز الدقائق و بحر الغرائب، ج۱۰، ص۲٤۷؛ عیون أخبار الرضا علیه السلام، ج۲، ص۲٤، ح۲

۲. در این کتابِ شریف، شاید برایتان جایِ تعجّب باشد که آیاتِ قرآن کریم به غیر از آن آیاتی که از سوره مبارکه یِ توبه نقل شده است، شماره یِ آیات یک شماره تفاوت دارد، مثلاً در قرآن کریم فلان آیه ۳ است

قاریـا بـر مـن مکـن قهـر و عتـاب   گـر خطـائی رفتـه باشـد در کتـاب

ایـن خطـای رفتـه را تصـحیح کـن   از کـــرم و الله اعلـــم بالصـــواب

و السلام علینا و علی عباد الله الصالحین المخلَصین

أحقر کلاب آل الله علیهم أفضل صلوات الله **علي بن محمّد عزیزبوریان البروجردي**

نوّر الله قلوبهما برؤیة الحجَّة القائم المنتظَر عجّل الله تعالی فرجه الشریف

۱۵، شهر شوَّال المکرَّم، ١٤٣٦ هـ ق

سالروز شهادت حضرت حمزه عموی گرامی رسول الله صلی الله علیه و آله

قبله گاه ملائکه، مشهد مقدّس رضوی علیه السلام

ولی ما در این کتابِ شریف آن را آیه ۴ آدرس داده ایم!! این مسئله یک نکته یِ مهمّ که نظرِ مبارکِ شیعه یِ حقّه یِ اثنی عشریّه را در بَر دارد، و آن این است که بنابر نظرِ شیعیانِ اهلِ بیتِ عصمت و طهارت علیهم السلام ﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَانِ الرَّحِيمِ﴾ در هر سوره خود یک آیه یِ مجزّا است، پس در شمارشِ آیاتِ شریفه بنابر این نظرِ صحیحه، باید ما در شمارش یک شماره به آیاتِ هر سوره غیر از سوره یِ توبه بیافزائیم…

تقریظِ حضرت علّامه ی محقّق آیت الله شیخ محمّد جمیل حَمُّود عامِلی دام‌ظله
بر ترجمه یِ فارسیِ کتابِ تجلّیِ امامت در عیدِ غدیر

ترجمه یِ استجازه از معظّم له دام‌ظله:

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَانِ الرَّحِیمِ﴾ و به نستمدّ و نستعین

القول منّي في جميع الأشياء قول آل محمّد عليهم السلام، فيما اسرّوا و ما أعلنوا، و فيما بلغني عنهم و فيما لم يبلغني، و الحمد لله الّذي جعل أحاديث أهل البيت عليهم السلام مرقاة للنجاة، و الكشف عن كلامهم سبباً لرفع الدرجات، و سعادة لشيعتهم في الحياة و المماة، و الصلوة على عبده و نبيّه و رسوله خير مبعوث من النبيّين و آله الطيّبين الطاهرين المعصومين المكرّمين، لا سيّما بقيّة الله في الأرضين سيّدنا و مولانا و مقتدانا و إمام زماننا الحجّة بن الحسن المهدي عجل الله فرجه الشريف و روحي و أرواح العالمين لتراب قدميه الفداء، سلام من الرحمان نحو جنابهم، فإنّ سلامي لا يليق ببابهم، و اللعنة الدائمة الأبديّة السرمديّة على أعدائهم و قَتَلَتهم و ظالميهم و ظالمي شيعتهم و جاحدي إمامتهم و غاصبي حقوقهم و منكري فضائلهم و ظُلاماتهم و معاجزهم و كَراماتهم و مناقبهم شرار الخلق أجمعين من الآن إلى قيام يوم الدين.

محضرِ مبارکِ بزرگ مرجعِ عالیقدرِ جهانِ تشیّع، علّامه یِ محقّق، پرچمدارِ دفاع از حریم ولایتِ اهلِ بیتِ عصمت و طهارت سلام الله علیهم أجمعین، حضرتِ آیت الله شیخ محمّد جمیل حَمُّود عامِلی دام‌ظله:

السلام علیکم و رحمة الله و برکاته؛

از حضرتِ عالی طلبِ اجازه می کنیم جهتِ به چاپ رسانیدنِ ترجمه یِ فارسیِ کتابِ شریفتان [تجلّیِ امامت در عیدِ غدیر]، پس همانا ما –به یاریِ خداوندِ متعال– بعد از اجازه یِ معظّم له دام ظله –اگر خدا بخواهد– آن را به شکلِ کتابچه ای به چاپ رسانیده و آن را در کتابفروشی های ایران و پاکستان و... منتشر می کنیم... و آن را در میانِ دوستان در منطقه توزیع می کنیم، و از مرجعیّت بزرگوار دام ظله خواستاریم که تقریظیّه ای بر ترجمه یِ این کتابشان بنویسند؛ و بعد از به چاپ رسانیدنِ آن –به اذنِ خداوند متعال– نسخه ای از کتاب را خدمتتان ارسال می کنیم.

و السلام علیکم و رحمة الله و برکاته

فرزندِ کوچکِ شما، کلب الحجج الطاهرین علیهم السلام

علی بن محمّد بن بیک عالی عزیزپوریان بروجردي

نوّر الله قلوبهم برؤیة الحجّة القائم المنتظَر عجّل الله تعالی فرجه الشریف

٢٣، شهر رجب الأصبّ، ١٤٣٥ هـ ق

ترجمه یِ اجازه یِ معظّم له دام ظله:

بسمه تعالی

الحمد لله ربّ العاملین و الصلاة و السلام علی سادة الخلق و سفن النجاة و قادة البلاد و ساسة العباد المنتجبین الأخیار محمد و آله الطیبین الطاهرین الأنوار المقدسین.. و اللعنة الدائمة السرمدیة الأبدیة علی أعدائهم و مبغضیهم و منکري معارفهم و أحکامهم و معاجزهم و ظلاماتهم و ولایتهم و أسرارهم و مقاماتهم من الأولین و الآخرین إلی قیام یوم الدین...

وبعد:

خدمتِ جنابِ علّامه یِ فاضلِ جلیل شیخ علی عزیزپوریان حفظه المولی ....

السلام علیکم و رحمة الله و برکاته؛

برای شما آروزی توفیق و ثباتِ قدم را داریم، و از خداوند متعال خواستاریم که نعمتش را بر ما و شما -با ادامه داشتنِ استقامتِمان بر طریقِ آل الله عزّ و جلّ و جهاد در راه آن ها- کامل کند، و اینکه ما را از تشرّفِ به خدمتِ ولیِّ امرِ ما امام معظّم الحجّة القائم أرواحنا لتراب مقدمه الشريف الفداء محروم نکند... در حالی که امید داریم که امام زمانمان أرواحناه فداه به ما و شما به دیده یِ رحیمیّتش نگاه کند و به ما صبر و شجاعت و قوّتِ اراده در مواظبتِ بر جهادِ با دشمنانش و پیروزیِ بر آن ها عطاء کند ﴿**وَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ إِلاَّ بُشْرَى لَكُمْ وَلِتَطْمَئِنَّ قُلُوبُكُمْ بِهِ وَمَا النَّصْرُ إِلاَّ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ**[1]﴾. ﴿**إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهَادُ**[2]﴾.

به درستی که هرج و مرج و بی نظمیِ عقائدی و فقهی همه گیر شده است در حالی که شکافِ آن در میانِ شیعیان -به سببِ عمّامه های بتریِّ ناصبیّ ای که پشتیبانی شده است با توانمندی های مادّی و اعلامی- گُشاده گشته است، به گمانِ اینکه همانا آنها به زودی در یک مدّت زمانی حقّ را مغلوب می کنند به واسطه یِ بالا رفتنِ باطلشان بر علیهِ حقّ... ولکن هیهات..! پس همانا برای خدا سربازانِ هوشیار و پاسدارانی است برای معالمِ تشیّع.. پس آنان خدا ترسانِ در شب و شیرانِ در روز

---

١. سورة آل عمران (٣)، الآية ١٢٧.

٢. سورة غافر (٤٠)، الآية ٥٢.

هستند که از کیانِ دین و معالمِ تشیّعِ رفیع حمایت می کنند... و از آنجائی که همانا در زمانِ فعلیِ ما به درستی که در آن زیاد شده است تشکیکات در موردِ ولایتِ امامِ اعظم حضرتِ امیرِ مؤمنان علی بن أبی طالب علیه السلام در روزِ غدیر... و منشاء آن ها معمّمینی بتری است که از حوزه های شیعی خارج شده اند پس با اعتقاداتِ خود به عقائدِ مخالفین میل پیدا کرده اند.. بر ما واجب بود آگاه سازیِ غافلین از عظمتِ روزِ غدیر به همراهِ آن چه به همراه دارد از راهنمائی هایِ الهی که دلالت می کند بر اینکه در هر زمانی امامی معصوم است که اطاعتش واجب است و رجوع به او در شناختنِ تکالیفِ الهی واجب است... پس در ایّام گذشته به نوشتنِ کتابچه ای قیام کردیم که در آن حکمتِ روزِ غدیر را با قرائنی از قرآنِ کریم و سنّتِ شریفه توضیح دادیم، و به درستی که آن کتابچه به زبانِ عربی بود سپس قدرتِ الهی بر آن شد بر ترجمه یِ آن به زبانِ انگلیسی سپس به زبانِ فارسی ای که برتری یافته است اتباعِ آن موالیانِ از عالمان و فقیهان و حکیمانی به نشرِ مفاهیمِ ولایتِ اهلِ بیت سلام الله علیهم و برائت از دشمنانِ اهلِ بیت علیهم السلام و برای آن هاست شکر موصول در خدمتِ به آثارِ اهلِ بیت علیهم السلام .. و از جمله یِ این علمایِ افاضل، **جنابِ علّامه یِ فاضلِ جلیل شیخ علی عزیزپوریان دامت برکاته** است که از ما طلبِ اجازه کرده برایِ ترجمه یِ ایشان برای بحثِ "تجلّیِ امامت در عیدِ غدیر" به زبانِ فارسی و انتشارِ آن.. و آگاه باشید ما متشرّف هستیم به اجازه دادنِ به او در این مورد پس برایِ او دعای به خیر و موفّقیّت و ثباتِ قدم و سلامت و عافیتِ همیشگی او می کنیم به جهتِ قیامش در خدمتِ به تشیّعِ نفیسی که چه بسیار دشمنانی از داخلِ صفِّ شیعیان و خارجِ آن -برای از بین بردنِ معالمِ تشیّع- که بر سر راهِ آن نشسته اند و لکنّ حقّ فرا رونده است و چیزی از

آن فراتر نیست.. و هر کس حقّ را بشناسد، اهلِ آن را می شناسد... و خودم و برادرانم از علماءِ افاضل را یاد آوری می کنم به آن که همانا سلوکِ مسیرِ حقّ دشوار است ولکن مردِ دلیر کسی است که از دشواری ها تخطّی کند و نیز به خارهایِ موجودِ در طریقِ حقّ اعتنائی نکند، بنابر قاعده یِ کلامِ خداوندِ متعال که می فرمایند: ﴿وَ الَّذينَ جاهَدُوا فينا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنا وَ إِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنينَ[1]﴾.

و پایانِ نیایشِ ما این است که: الحمد لله رب العالمین، و سلام على سادة المرسلين محمّد و أهل بيته الطيّبين الطاهرين عليهم السلام لا سيّما إمام العصر صاحب الأمر القائم من آل محمّد سلام الله عليهم، وعجل اللّهم بفرجهم، واهلك أعداءهم وابتر أعمارهم وأوصل ثارنا بثاره و اجعلنا من خيرة أنصاره و أعوانه بمّحمد وآله....

﴿كَلْبُهُمْ باسِطٌ ذِراعَيْهِ بِالْوَصيدِ[2]﴾

محمَّد جَميل حَمُّود العامِلي

بيروت - بتاريخ ٢٧ رجب الأصب ١٤٣٥هـ

---

١. سورة العنكبوت (٢٩)، الآية ٧٠.

٢. سورة الكهف (١٨)، الآية ١٩.

پیشگفتار شارح و مترجم:

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَانِ الرَّحِيمِ[1]﴾

با گذر از پیچ و تاب های شگفت انگیز تاریخ اسلام به یقین با نام مردان بزرگی آشنا خواهیم شد. ما نقاط روشنی از تاریخ را که برخی دیگر تیره و تار در نظر می گیرند بررسی خواهیم کرد... زمان می گذرد و ما در میابیم که تاریخ صرفاً تاریخ نیست. بلکه سهم بزرگتری از آن تاریخچه ای از نام های با شکوه و افراد بی گناهی است که زندگی خود را صَرفِ آگاه سازی مردم کردند و عمر خود برای بیرون آوردن آنان از گودالِ جهالت به پایان رساندند. این موضوع فراتر از محدودیّت زمان گسترش می یابد و تجربه چنین سفری به کشف رنگ مایه ای الهی در زندگی چنین افراد شهیری می انجامد.

ما از وقوف مسیح مقدّس علیه السلام و پیامبرِ آخر الزمان محمّد صلی الله علیه و آله می گذریم تا به مکانی برسیم که همه برای دستیابی به خرد، عدالت و شکیبایی به رقابت افتاده اند. جای شگفتی نیست که مکان وقوف ما بهشت بی پایان امیر المؤمنین امام علی علیه السلام است و

---

۱. سورة الحمد (۱)، الآية ۱

سفر پر شکوه ما از آنجا آغاز می شود جایی که ترسی بر ما وارد نخواهد شد. درست است که انسان های بزرگ نیز مصون از خطا نیستند، امّا این گفته در مورد پسر عموی پیامبرصلی‌الله‌علیه‌وآله، علی مرتضیعلیه‌السلام صدق نمی کند[۱].

تقریباً تمام موضوعات مرتبط با امیر المؤمنین امام علیعلیه‌السلام و دیگر اهل بیتعلیهم‌السلام که شامل پیامبر گرامی اسلامصلی‌الله‌علیه‌وآله و دختر مکرّمه اش حضرت فاطمه زهرا صدّیقه کبری انسیّه حوراءعلیهاالسلام می باشند نقطه آغاز تمام جدال ها و مخالفت ها میان شیعه و سنی بوده اند. علی رغم ادّعای برخی از دانشمند نمایان برای خاموش کردن آتش این جنجال، این اختلاف همچنان مُصِرّانه ادامه دارد.

این همان جدالِ أحسنی است که خداوند به پیامبرِ گرامیِ خودصلی‌الله‌علیه‌وآله می فرماید:

﴿[مردم را] با حکمت و اندرز نیکو به راه پروردگارت دعوت کن، و با آنان به نیکوترین شیوه به بحث [و مجادله] بپرداز، یقیناً پروردگارت به کسانی که از راه او گمراه شده اند و نیز به راه یافتگان داناتر است[۲]﴾.

در اینجا افرادی ممکن است بپرسند: چرا باید در مورد موضوعی صحبت کرد که فاعل آن امیر المؤمنین امام علیعلیه‌السلام صدها سال پیش وفات یافته است؟

اگر پرسش هایِ زیر در مقابلِ آن مطرح شوند پاسخ به این سؤال آن چنان دشوار نخواهد بود:

- چرا ما اصول اخلاقی انسان های بزرگ را تقلید و الگو خود می سازیم؟

---

۱. که این گفته با مدارک بسیار زیادی که نویسنده به آنها در این کتاب اشاره خواهد کرد، اثبات شده است.

۲. سورة النحل (۱۶)، الآیة ۱۲۶

- چرا ما از دینی پیروی می کنیم که مبدأ آن صدها سال پیش متولد شده؟
- چه کسی می تواند ادّعا کند که موضوع خلافت مولای متّقیان امیر مؤمنان امام علی‌علیه‌السلام موضوعی قدیمی و تاریخ گذشته است؟
- آیا جدال بر سر مقام خلافت بعد از رسول الله محمّد بن عبد الله‌صلی‌الله‌علیه‌وآله در جهان اسلام میان شیعه و سنّی هنوز حل نشده باقی نمانده است؟

بنابراین موضوع خلافت حضرتِ امیر مؤمنان امام علی بن ابی طالب‌علیه‌السلام یک موضوع شخصی مختصّ به او نمی باشد بلکه موضوع اساسی امّت اسلام است و نقطه آغازین اختلافات در میان تمام فرقه های اسلامی است.

باید در پیچ و خم های تاریخ اسلام برای دنبال هر آنچه که اصول رفتاری را تقویت و انگیزش های شیطانی سرکوب می کند به تحقیق پرداخت. سپس باید دانست که آیا عشق و علاقه ما به یک شخص ناشی از جنبه های اخلاقی والایِ وِی می باشد و یا اینکه به صورت فطری ما آن شخص را دوست داریم و می ستائیم. علاوه بر این در طول این پیگیری باید تمام تعصّبات و پیش داوری ها کنار گذاشته شوند. با برخورد متعصّبانه به هر میزانِ اندک به یک موضوعِ مشخّص، نمی توان ادّعای عینیّت مطلق و یا حتّی سطح پائینی از آن را داشت.

به کسانی که در ارتباط با این موضوع هستند کمک باید کرد تا خود را از قیود تعصّبات شدیده در وجودشان رها شوند و خود را به هر آنچه که با آشکار سازی حقیقت نمایان می شود متصل کنند. به آنها کمک کنیم تا به جای انکار مذهب و یا تأکید بر حقّانیت مذهب خود بر نیاز به یک دین هدایت کننده و یا به دلائل حقّانیت دین خود تأکید داشته باشند. سپس باید به آنها بگویم که اختلافات شدید میان شیعه

و سنّی هرگز با آنچه که آنان «نفی برخی از اعتقادات شیعی» می خوانند حل نخواهد شد. حقیقتاً من نمی خواهم از اعتقادات شیعه در اینجا دفاع کنم زیرا این مسئولیّت بر عهده کسانی است که از علم آن آگاهی دارند و شایسته انجام چنین وظیفه خطیری هستند. این مسئولیّت بر عهده تعداد معدود علمائی است که تحت تاثیر طوفان موّاج تعصّبات سیاسی و مذهبی قرار نگرفته و نخواهند گرفت، تعصّباتی که جهان اسلام را به طور کلّی تحت الشعاع قرار داده است. من مائل هستم وظیفه چنین دفاعی را به عالمی شیعی نظیرِ علّامه آیت الله شیخ محمد جمیل حَمُّود عاملی دام ظله بسپارم، شخصی که حضور مؤثّر کتاب های پر شکوهش در میان مردم لبنان، سوریه، آفریقا، آلمان، ایران، عراق و آمریکا و... دیده می شود، کتاب هایی که مزیّت بسیاری را برای هنر استدلال اسلامی به همراه داشته اند.

موضوعی که در عنوان کتاب به آن اشاره شد «تجلّي الإمامة يوم الغدير»، موضوع بحث برانگیزی است که تعداد اندکی از علما معاصر شیعی و سنی به آن پرداخته اند. اگر چه کتاب های بسیاری درباره این موضوع تألیف و نگارش شده است اما بسیاری از این کتاب ها یا بسیار گسترده بودند و یا با موفّقیّت به موضوع نپرداخته اند. این دو نقص دلائلی کافی برای علامه فقیه شیخ محمّد جمیل حَمُّود عاملی دام ظله بود تا قلم خویش را به دست گیرد و به نگارش درباره این موضوع بپردازد..

با این حال گفتنی است که نویسنده در چندی از کتاب های خویش به صورت جامع و مشروح تری به این موضوع پرداخته است. این کتاب محصول نگارش اخیر علامه نیست و تقریبا هشت سال پیش منتشر شده

است، به همین دلیـل نویسـنده همانگونـه کـه از کتـاب هـا و سـخنرانی هـای اخـیر وی مشهود است تاکید بیشتری بر موضوع کتاب داشته است.

در مقام کلام آخر باید اضافه کرد که نسخه ترجمه شده این کتاب شامل بسیاری از ابعادی است که در نسخه عربی آن یافت نمی شود، ابعادی که در زمان حاضر به شدّت احساس می شوند، به ویژه به این دلیل که نسخه ترجمه شده بیشتر به خوانندگان غربی اختصاص داده شده است، خوانندگانی که نیاز بیشتری به مراقبت و تفاسیر دارند تا به سمت نسخه ای حقیقی و شفّاف از رفتار شیعه در ارتباط با امامت و خلافت امیر المؤمنین امام علی عليه السلام هدایت شوند.

در آخر بسیار خُرسَند هستم که اوّلین تلاش من برای ترجمه، ترجمه کتاب عالم شهیر شیعی است و امید است قلم پر برکت ایشان هرگز خشک نشود.

مترجم: یعقوب – ۲۰۰۴ م

پیشگفتار[1]

روز غدیر چیست؟

این سؤالی است که همه ساله در روز هجدهم ذی الحجّة[2] تکرار می شود... احتمالاً بسیاری از مسلمانان به ویژه شیعیان از عظمت این روز آگاهی ندارند. غدیر روزی است که پیامبر صلّی الله علیه وآله با هئیت زائران حج در غدیر خم (مکانی بین مکّه و مدینه در جُحفه) جمع شدند و ایشان سخنانی که دستور خداوند بود را ایراد کرد. در این سخنرانی او بیان داشت که امیر المؤمنین امام علی علیه السلام خلیفه مسلمین است و مسئولیت تعیین و نصب امیر المؤمنین امام علی علیه السلام بسیار مهم تر از تمام رسالت است. در این موقعیت حضرت پیامبر صلّی الله علیه وآله گفت: «هر که من مولای اویم این علی

---

۱. محقّقین عزیز، در صورتی که قصد اطّلاع بیشتر بر این مباحث شریفه دارند به تألیفاتِ دیگرِ حضرت علّامه آیت الله شیخ محمّد جمیل حَمُّود عاملی دام ظله مراجعه نمایند، از جمله تألیفات گرانبهای زیر:

- أبهی المداد في شرح مؤتمر علماء بغداد
- الفوائد البهیّة في شرح عقائد الإمامیّة
- المراجعات با تعلیقاتِ مهمّه از حضرتِ علّامه شیخ محمّد جمیل حَمُّود عاملی دام ظله و...

۲. بنابر أصحّ که ربیع الأوّل ابتدایِ سال قمری باشد، ذی الحجّة ماه دهم از ماه های سال قمری می باشد.

مولای اوست. خدایا کسانی که او را دوست دارند دوست بدار و دوشمنان او را دشمن بدار، و خوار کن کسانی که او را خوار می کنند و یاری کن کسانی که او را یاری می کنند و رها کن کسانی که او را رها می کنند و حقّ با علی و علی با حقّ است[۱]». سپس تمام مسلمانان بیعت خود را با امیر المؤمنین امام علی‌علیه‌السلام ابراز کردند و با عنوان «امیر المؤمنین» از او استقبال کردند تا جایی که عمر بن الخطّاب خود به او

---

۱. این اولین باری نبود که پیامبرصلی‌الله‌علیه‌وآله بر ضرورت محبّت بر امیر المؤمنین امام علی‌علیه‌السلام و به خواری کسانی که در مسیر خلافت او قرار بگیرند اشاره کرد. یکی از سنّت هائی که از پیامبر مقدس اسلام در این مسیر نقل شده، حدیثی است که چهارده همراهِ رسول الله‌صلی‌الله‌علیه‌وآله از وی روایت کرده اند: «هر کس علی را دوست بدارد به راستی مرا دوست دارد و هر کس مرا دوست بدارد به راستی خداوند را دوست دارد و هر کس خدا را دوست بدارد خدواند او را وارد بهشت خواه کرد. هر کس او را دوست ندارد به راستی مرا دوست ندارد و هر کس مرا دوست ندارد به راستی خدا را دوست ندارد و هر کس از خدا را دوست نداشته باشد خداوند او را وارد آتش جهنم خواهد کرد. هر کس علی را برنجاند به راستی مرا رنجانده و هر کس مرا برنجاند به راستی خدا را رنجانده است ﴿قطعاً آنان که خدا و پیامبرش را می‌آزارند ، خدا در دنیا و آخرت لعنتشان می‌کند ، و برای آنان عذابی خوارکننده آماده کرده است﴾ . سورة الأحزاب (۳۳)، الآیة ۵۸

در اینجا منابع این حدیث و موضوع آن که در برخی از کتب اهل سنت بیان شده است را نقل می کنیم:

- المستدرك، ج۳، ص۱۲۷ – ص۱۲۸ و ص۱۳۰
- حلیة الأولیاء، ج۱، ص۶۶ – ص۶۷
- أسد الغابة، ج۴، ص۳۸۳
- مجمع الزوائد، ج۹، ص۱۰۸ – ص۱۰۹ و ص۱۲۹ و ص۱۳۱ – ص۱۳۳
- الریاض النضرة، ج۲، ص۱۶۶ – ص۱۶۷ و ص۲۰۹ و ص۲۱۴
- الإصابة، ج۳، ص۴۹۶ – ص۴۹۷
- کنز العمّال، ج۱۲، ص۲۰۲ و ص۲۰۹ و ص۲۱۸ – ص۲۱۹ و ج۱۵، ص۹۵ و ج۱۷، ص۷۰
- مناقب إبن مغازلي، ص۱۰۳ و ص۱۹۶ و ص۳۸۲

گفت: «تبریک به تو یا علی در روزی که تو مولای من شدی و مولای هر مرد و زن با ایمان[1]» سپس جبرئیلعليه‌السلام از آسمان نازل شد و از جانب خداوند گفت: ﴿امروز [که روز غدیر است با نصبِ علی بن ابی طالبعليهما‌السلام به ولایت و امامت و خلافت و فرمانروائی بر امّت] دینتان را برای شما کامل، و نعمتم را بر شما تمام کردم، و اسلام را برایتان به عنوان دین پسندیدم[2]﴾.

در حقیقت این آیه از قران سه مشعل را روشن می کند:

١. تکمیل دین.

٢. تکمیل نعمت.

٣. تایید اسلام به عنوان دین.

پیروی هر یک از این سه مشعل بیان این گفته را ضروری می کند که دین قبل از نصب امیر المؤمنین امام علیعليه‌السلام به عنوان خلیفه و امام مسلمین[3] کامل نبود و نعمت نیز قبل از انتصاب آن حضرتعليه‌السلام به حدّ اعلای خود نرسیده بود و اسلام نیز توسط خداوند جلّ و علا تائید نشده بود. با این حال آنچه که مهم است این است که رسول اللهصلى‌الله‌عليه‌وآله زمانی که حضرت امیر المؤمنین امام علیعليه‌السلام را به عنوان امام در میان عموم مردم معرفی کرد دچار ارتداد نشد، امیرِ مؤمنانعليه‌السلام که در حقیقت از زمان تولد مقام امامت داشتند. همچنین نصبِ حضرت امیر المؤمنینعليه‌السلام

---

١. تاریخ مدینة دمشق، إبن عساکر، ج٤٢، ص٢٣٣

٢. سورة المائدة (٥)، الآیة ٤

٣. امام، یعنی: رهبر، و به طور خاصّ تر امامعليه‌السلام به معنی فردی که جانشین رسول خداصلى‌الله‌عليه‌وآله می باشد و اختیار مطلق مسلمانان در تمام امور مذهبی و دنیوی دارد.

توسط پیامبر اکرمﷺ یک امر آشنا شناخته شده بود زیرا مرگ پیامبران بدون تعیین جانشین[1] و ادامه بیان پیام رسالت یک امر غیر معمول بود. در حالی که حضرتِ رسول اللهﷺ فرصت بسیاری هم برای شفّاف سازی قوانین و احکام دین اسلام نداشت. بنابراین وجود فردی برای پیگیری مأموریتِ حضرتِ رسولِ گرامیﷺ الزامی بود تا آنچه که پیامبرِ گرامیِ اسلامﷺ به دلیل عدم وجود زمینه و شرایط مناسب در زمان حیات مقدّسش فاش نکرده بود آشکار و تفسیر کند. علاوه بر این، دین اسلام تمامی ادیانی که قبل از آن وجود داشته اند را نامعتبر می داند و به همین دلیل باید برای تمامی موضوعات جدید راه حلّی جامع را ارائه دهد و این در یک چهارچوب کوتاه مدّت محدود نخواهد شد. در این صورت اثبات می شود که افرادی کامل و مسئول در سطح رسول مکرّمِ اسلامﷺ برای جانشینی وی نیاز است تا آنچه از وظایف دینی و موضوعات پیچیده ای که خارج از درک مردم بود را توضیح دهند. ما بر این باوریم که این افراد معصوم [مصون از خطا و اشتباه عمدی و سهوی] هستند. و به همین دلیل است که شیعه می گوید: «وظیفه یِ امام همان وظیفه یِ پیامبر است و تنها تفاوت آنها در پیامبری است[2]».

---

۱. حضرتِ امیر المؤمنین امام علیؑ می فرماید: «خداوندِ پاک خلائق را به حال خود رها نکرده، بدون پیامبری که لازم نموده باشد، راه روشنی که ارائه نموده باشد [بلکه پیامبرانِ خود را به سوی آنان فرستاده] پیامبرانی که کمیِ آنان و فراوانیِ مردمی که تکذیبشان می کردند آنان را از انجام رسالتشان باز نداشت، آن که پیش تر آمده بود از نام پیامبر بعدی آگاه شده بود...».

۲. پذیرفته شده است که پیامبر گرامی اسلامﷺ به امیر مؤمنان امام علیؑ فرموده است: «تو برای من به منزله هارون برای موسی هستی با این تفاوت که بعد از من پیامبری نخواهد بود».

از این نکته می توان نتیجه گرفت که روز غدیر روزی است که حقیقت نمایان شد، روزی که در آن خورشیدِ تابانِ امامتْ در آسمانِ حجاز طلوع کرد و پرتو های نورِ آن به روحِ تمامِ انسان ها نفوذ کرد. آیا این بیانْ منطقی است که پیامبرصلى‌الله‌عليه‌وآله این انسانِ کامل، دنیا را در حالی بدون انتخاب جانشین برای تبیین قوانین ترک کرد که او می دانست بسیاری از قوانین و اصول اسلامی را برای مردم شفاف نکرده است؟ زیرا نه زمان و نه مکان برای تبیین این قوانین مناسب نبودند.

اگر مردی با خِرَد و فراستِ بسیار و در پاکی و تفکّر نجیب بی رقیب، مسئولیت نگه داری از چند کودک را بر عهده بگیرد و در شُرُفِ خروج از این دنیای مادّی و ورود به منزل گاهِ ابدی باشد در حالی که هنوز کودکان نابالغ هستند وبه مرحله ای نرسیده اند که بتوانند بدون نیاز به کمک کسی که آنها را پرورش داده است مشکلات خود را حلّ کنند و دو راهی ها و اختلافاتِ میان شان را از بین ببرند، آیا

برخی از منابع اهل سنت برای این حدیث:

- فیض القدیر، ج۳، ص۴۶
- الرياض النضرة، ج۲، ص۱۹۵
- الصواعق المحرقة، ص۱۰۷
- فتح الباري، ج۱۷، ص۱۰۵

حضرت مولای متّقیان امیر مؤمنان علی بن ابی طالبعليه‌السلام این شخصیّتِ صادقْ خود می فرماید:

«بـه هنگـام نـزول وحـی بـر ایشـانصلى‌الله‌عليه‌وآله صـدای نالـه شـیطان را شـنیدم، عرضـه داشـتم: یـا رسـول الله، این صدای ناله چیست؟ فرمـود: ایـن نالـه شـیطان اسـت کـه وی را از پرسـتش شـدن یـأس و ناامیـدی دست داده؛ تو آنچه را می شـنوم مـی شـنوی، و آنچـه را مـی بیـنم مـی بینـی، جـز اینکـه پیـامبر نیسـتی، ولی وزیر من و بر طریق خیر هستی». بحار الأنوار، ج۱۸، ص۲۲۳، ح۶۱

در نظر نگرفتن یک وصیِّ نگهبان یک نُقصان در بزرگ مَنِشی و تخلُّف از پیامِ وی و بی مبلاتی در وفاداریِ او نخواهد بود؟!!

علی رَغْمِ اینکه قوانین اسلام [شرعِ مقدّس] حقوقِ هر چیزی، حکم هر سندی و حدود هر موضوعی را بر اساس آنچه خداوند در قرآن مشخص کرده است [و چیزی از قرآن حذف نشده است] ﴿بخشی از آن کتاب [= قرآنِ کریم]، آیات محکم است [که دارای کلماتی صریح و مفاهیمی روشن است] آنها اصل و اساس کتاب اند، و بخشی دیگر آیات متشابه است [که کلماتش غیر صریح و معانی اش مختلف و گوناگون است[1] و جز به وسیله آیات محکم و روایات استوار تفسیر نمی شود] ولی کسانی که در قلوبشان انحراف [از هدایت الهی] است برای فتنه انگیزی و طلب تفسیر [نادرست و به تردید انداختن مردم و گمراه کردن آنان] از آیات متشابه اش پیروی می کنند، در صورتی که تأویلِ صحیح و حقیقیِ آنها را جز خداوندِ کریم و ثابت قدمان در دانش [= اهلِ بیتِ عصمت و طهارت علیهم السلام] نمی دانند...[2]﴾.

---

۱. حضرت امیر مؤمنان امام علی علیه السلام:

«إِنَّ الْقُرْآنَ ظَاهِرُهُ أَنِيقٌ وَ بَاطِنُهُ عَمِيقٌ لَا تَفْنَى عَجَائِبُهُ وَ لَا تَنْقَضِي غَرَائِبُهُ وَ لَا تُكْشَفُ الظُّلُمَاتُ إِلَّا بِهِ؛ قرآن ظاهرش زیبا، و باطنش عمیق و ناپیداست، شگفتی هایش تمام نمی شود و غرائبش به پایان نمی رسد، و تاریکی ها جز با قرآن از فضای حیات زدوده نمی شود». بحار الأنوار، ج۲، ص۲۸۴، ح۱

۲. سورة آل عمران (۳)، الآية ۸

حضرت امیر مؤمنان امام علی علیه السلام همچنین می فرماید: «کجایند کسانی که می پندارند ﴿**الرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ**؛ ثابت قدمان در دانش﴾ آنهایند نه ما؟ این ادّعائی دروغین و ستمی بر ماست، که خداوند مقام ما را رفیع و منزلت ایشان را پائین قرار داد، [دانش و فضیلت را] به ما ارزانی داشت و آنان را دریغ نمود، ما را به درون راه داد و آنان را بیرون ساخت. به وسیله ما هدایت خواسته می شود و کوری زدوده می گردد.

همگــی اعــتراف کــرده انــد کــه ﴿**الرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ**؛ ثابــت قــدمان در دانــش﴾ کســانی هســتند کــه منشــائی الهــی دارنــد. و ﴿**الرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ**؛ ثابــت قــدمان در دانــش﴾ کســانی هســتند کــه مــی تواننــد تمــام اختلافــات مســلمانان در دیــن و دنیای آنها را حلّ کنند و از آسمان و زمین روزی می خورند[۱].

اگر رسول مکرّمِ اسلامﷺ شخصی را که خداوند عزّ و جلّ او را با دانشِ آشکار سازی و تفسیر آیات روشن و پیچیده، آیات عامّ و خاصّ و شگفتی آور انتخاب کرده بود را به امّت معرّفی نمی کرد و او را به عنوان امام و خلیفه ای که بعد از مرگ او جانشین او باشد منسوب نمی کرد، در این صورت رسالت رسول اللهﷺ ناتمام می مانْد و شریعتِ او دیگر کامل نبود. همچنین اگر پیامبرِ گرامیِ اسلامﷺ این خلیفه را انتخاب نمی کرد او دیگر امین مردم نبود و اگر وظیفه انتخاب جانشین را بر عهده مردم می گذاشت ، آیا این وظیفه سنگین آتش اختلاف میان مردم را نمی افروخت و باعث گمراهی آشکار آنها نمی شد.

دوباره باید ذکر کرد که شریعت حدود همه چیز را مشخص کرده است حتّی شامل کوچک ترین عمل مانند نحوه ورود به مستراح، اصلاح سبیل و گرفتن ناخن های پا، بنابراین چگونه شخصی می تواند بپذیرد که این شریعت به موضوع خلافت نپرداخته است و یا این مسئولیت را بر عهده افراد ناشایست، شکننده [و قاصرین]

همانا امامان از میان قریش هستند و نهال پیشوائی را در این تیره [= طائفه] از خاندان هشام کاشته اند، و این منزلتْ دیگرانْ را نشاید و حاکمان دیگر شایسته آن نباشند».

۱. مراجعه شود به: سورة المائدة (٥)، الآیة ٦٧

بگذارد. بنابراین واضح است که امام باید معصوم باشد. و به همین دلیل است که خداوند متعال جلّ و علا به عزیزترین فرستاده خودش یعنی پیامبر گرامی اسلامصلی‌الله‌علیه‌وآله فرمود: ﴿ای پیامبر! آنچه از سوی پروردگارت [درباره ولایت و رهبری امیر مؤمنان امام علی بن ابی طالبعلیه‌السلام] بر تو نازل شده ابلاغ کن؛ و اگر انجام ندهی پیام خدا را نرسانده ای. خدا تو را از [آسیب و گزَندهای احتمالی] مردم نگه می دارد؛ قطعاً خدا گروه کافران را هدایت نمی کند[۱]﴾، به عبارت دیگر «ای رسولِ ما! ای محمّد! ای بزرگوار! اگر جانشین بعد از خود را تعیین نکنی همانند این است که رسالت خود را انجام نداده ای و آن این است که اگر امیر مؤمنان علیعلیه‌السلام را به عنوان امام و خلیفه بعد از خود انتخاب نکنی تمام دستورات و قوانین اسلامی که تبیین کرده ای باطل خواهند شد».

در حقیقت، شیعه و سنی بیان می کنند که پیامبر گرامی اسلامصلی‌الله‌علیه‌وآله امیر مؤمنان امام علی بن ابی طالبعلیه‌السلام را به عنوان ولیِّ مؤمنان به آنها معرفی کرد اما آنچه اهل سنّت ادّعا می کنند که کلمه «ولی» –که در اصل به معنی «ولایت و سرپرستی» می باشد– تفسیر آن «محبّت و دوستی» است.

با اشاره به تفسیر دوم واژه «ولی» ما مایل هستیم بگوئیم که اگر رسول مکرّم اسلامصلی‌الله‌علیه‌وآله هزاران زائر را در یک تابستان بسیار گرم متوقّف می کرد [تا حدّی که از شدّت گرما افراد شال های خود را بر روی سر و زیر پای خود انداخته بودند] که فقط دوستی و محبّت امیر مؤمنان امام علیعلیه‌السلام را اعلام کند، چنین عملی

---

۱. سورة المائدة (۵)، الآیة ۶۸

ناخوشایند و خلاف قوّه قضاوت سلیم فاعل آن عمل است، چگونه این مطلب می تواند صحیح باشد در حالی که فاعل استادِ خِرَد رسول الله صلی الله علیه و آله است.

رسول اکرم صلی الله علیه و آله حتّی یک لحظه از شفّاف سازی و اعلام جانشینی و خلافت امیر مؤمنان علی علیه السلام بعد از مرگش فرو گذار نبود. او اعلام خلافت امیر مؤمنان علی علیه السلام را از همان اوائل رسالت خویش به ویژه از «یوم الدار[1]» آغاز کرد زمانی که خداوند به او وحی کرد ﴿[نخست] خویشان نزدیکت را [از عاقبت اعمال زشت] هُشدار بده[2]﴾ به دنبال این وحی رسول الله صلی الله علیه و آله سی تَن از خویشان خود را دعوت کرد و بعد از پذیرایی به آنها فرمود: «من خیر دنیا و آخرت را برای شما آورده ام، و خداوند به من دستور داده است که شما را دعوت به این آئین کنم[3]، کدام یک از

---

۱. یوم الدار: روزی که در آن مهمانی سران قبیله اتفاق افتاد.

۲. سورة الشعراء (۲۶)، الآیة ۲۱۵

۳. امیر مؤمنان علیه السلام در یکی از خطبه‌های گُهَربارِ خویش می فرماید: «خداوند پیامبرش را با نور درخشان، برهان روشن، و راه آشکار و کتاب هدایت کننده برانگیخت. خاندانش بهترین خاندان، و درخت وجودش بهترین درختان است که شاخه‌هایش موزون و میوه هایش در دسترس همگان قرار دارد، زادگاهش «مکّه» و هجرتگاهش «مدینه طیبه» بود همان شهری که آوازه او از آن برخاست و صدایش از آنجا پخش شد، او را با دلیل کافی و اندرزی شفا بخش و برنامه ای پیش گیرنده از فساد فرستاد، به وسیله او دستورات ناشناخته الهی را آشکار ساخت، بدعتهائی که به نام دین در میان مردم بود از بین برد،و احکامی که هم اکنون نزد ما روشن است به وسیله او بیان داشت با این حال، کسی که جز اسلام آئینی بر گزیند زیانش مسلم، دستگیره ایمانش گسسته و سقوط او شدید خواهد بود، و سر انجام غم و اندوهی طولانی و عذابی مهلك خواهد داشت، به خدا توکّل میکنم توکّلی با توبه و بازگشت به او، و از او ارشاد می طلبم به راهی که به سوی بهشتش منتهی و به محلّ و منزل مورد رضایش پایان یابد. نصیحت به تقوای بندگان خدا شما را به تقوا و اطاعت خداوند توصیه می کنم که موجب رستگاری فردا و نجات ابدی است».

شما مرا در این کار یاری خواهید کرد، تا برادر من و وصیّ و جانشین من و همراه من در بهشت باشد؟». کسی جز امیر مؤمنان امام علی‌علیه‌السلام به سؤال پیامبرصلی‌الله‌علیه‌وآله پاسخ نداد. این موضوع در تفسیر ثعالبی [که از علمای اهل سنّت می باشد] و همچنین دیگر منابع اهل سنّت اشاره شده است که پیامبرِ گرامِ اسلام‌صلی‌الله‌علیه‌وآله سؤال خود را سه مرتبه تکرار کرد و در هر مرتبه جز امیر مؤمنان‌علیه‌السلام کسی پاسخ او را نداد[1].

به سمت روز غدیر حرکت می کنیم زمانی که پیامبر گرامی اسلام‌صلی‌الله‌علیه‌وآله آشکارا در میان هزاران تن اعلام کرد که امیر مؤمنان علی‌علیه‌السلام رهبر، خلیفه یِ رسول الله‌صلی‌الله‌علیه‌وآله، و امام مسلمین است. چرا که نه؟ و تمام صحابه پند و اندرز او را برای حل مشکلاتشان جویا شدند[2]. تا جائی که عُمَر بن الخطّاب نیز جمله مشهور خود را

---

۱. تمام علماء و تاریخ دانان معروف سنّی به این موضوع در کتب خود اشاره کرده اند.

برای مثال به منابع زیر مراجعه کنید:

- الكامل في التاريخ، إبن أثير، ج۲، ص۲۴
- تفسير البغوي، ج۴، ص۱۲۷
- دلائل النبوّة، بيهقّي، ج۱، ص۴۲۸ - ص۴۳۰
- كنز العُمّال، هندي، ج۱۵، ص۱۰۰ و ص۱۱۳ و ص۱۱۵
- المختصر، أبو الفداء، ج۱، ص۱۱۶
- تاريخ الطبري، ج۲، ص۲۱۶
- جمع الجوامع، سيوطي، ج۶، ص۳۹۲

۲. علمای مشهور اهل سنّت -که زیر اسم و منبع کلامشان می آید- همگی نوشته اند که فقط امیر مؤمنان امام علی‌علیه‌السلام در میان صحابه رسول گرامی اسلام‌صلی‌الله‌علیه‌وآله به او پاسخ دادند:

- إبن عبد البرّ، در جامع بيان العلم و فضله، ج۱، ص۵۸
- إبن عبد البرّ، در الإستيعاب، ج۳، ص۱۱۰۳

گفت: «خداوند مرا از معضل و مشکلی که ابو الحسن[1] [= حضرتِ امیر مؤمنان امام علیعليه‌السلام] برای چاره جوئی و حلّ آن حضور ندارد حفظ کند».

- إبن أثير، در أُسد الغابة، ج٤، ص٢٢
- إبن أبي الحديد، در شرح نهج البلاغة، ج٧، ص٤٦
- سيوطي، در تاريخ الخلفاء، ص١٧١
- إبن حجر الهيثمي، در الصواعق المحرقة، ص٧٦

۱. ابوالحسن لقب امیر مؤمنان امام علیعليه‌السلام است، فرزند او امام حسن مجتبیعليه‌السلام در پانزدهم رمضان سال سوّم هجری در مدینه متولّد شد و به زهر در سال ۵۰ هجری به شهادت رسید. برادرش سیّد الشهداء امام حسینعليه‌السلام سوّمین امام از اهل بیت رسول اللهعليهم‌السلام است ، او یک سال بعد از تولّد امام حسن متولد شد و در محرم سال ٦١ هجری با فرزندان، خانواده و اصحابش به شهادت رسید. امام حسن مجتبیعليه‌السلام و برادر کوچک ترش سیّد الشهداء امام حسینعليه‌السلام فرزندان مولای ما حضرت فاطمه زهراعليها‌السلام ، دختر نبیّ مکرّم اسلامصلى‌الله‌عليه‌وآله و سرور زنان عالم می باشند. نُه امام دیگر از اهل بیت رسول اللهعليهم‌السلام از نسل حضرتِ سیّد الشهداء امام حسینعليه‌السلام می باشند: ٤) امام زین العابدینعليه‌السلام ٥) امام محمّد باقرعليه‌السلام ٦) امام جعفر صادقعليه‌السلام ٧) امام موسی کاظمعليه‌السلام ٨) امام رضاعليه‌السلام ٩) امام محمّد تقی جواد الأئمّةعليه‌السلام ١٠) امام علی نقیعليه‌السلام ١١) امام حسن عسکریعليه‌السلام ١٢) امام مهدیِ مُنتَظَرعجل‌الله‌تعالی‌فرجه.

امام مهدیِ مُنتَظَرعجل‌الله‌تعالی‌فرجه امامِ زنده و حاضر ما شیعیان است که در پانزدهم شعبان سال ۲۵۵ هجری قمری در شهر سامرا در کشور عراق متولّد شد، غیبت صغرای آن حضرتعجل‌الله‌تعالی‌فرجه در سال ٢٦٠ هجری قمری آغاز و تا سال ۳۲۹ هجری قمری ادامه داشت و از آن تاریخ غیبت کبرای امامعجل‌الله‌تعالی‌فرجه آغاز شد و تا زمان حال ادامه دارد، که ما دعا می کنیم خداوند متعال جلّ و علا باقی مانده ی از مدّت غیبت امام زمانعجل‌الله‌تعالی‌فرجه را به لطف و کَرَمَش ببخشاید و ما را از شیعیان مخلص آن حضرتعجل‌الله‌تعالی‌فرجه و از شهدای در رکابِ ایشانعجل‌الله‌تعالی‌فرجه قرار بدهد.. به حقّ پلهویِ شکسته ی مادر سادات حضرت فاطمه زهراعليها‌السلام ..

در پاسخ به کسانی که به اعتقاد شیعه بنا بر عُمْرِ طولانی حضرت حجّتعجل‌الله‌تعالی‌فرجه حمله می کنند ما می توانیم بگوئیم که خداوند علیم جلّ و علا به شیطان گمراه کننده هزاران سال عمر داده است، پس آیا خدای قادر

و حتی اگر دستور انتساب امیر مؤمنان علی‌علیه‌السلام به عنوان امیر المؤمنین را به عنوان وحی پروردگار نپذیریم، این دلیل خود بیان می کند که ترجیح ناکامل بر کامل شرم آور است و از آنجایی که امیر مؤمنان امام علی‌علیه‌السلام داناترین[1] و پرهیزکارترین و با

متعال قادر نخواهند بود که عُمْرِ با برکتِ امامِ بر حقّی را حفظ کند که دوباره آشکار خواهد شد و حکومتِ خدا را تأسیس و جهان را از عدل و داد پُر خواهد کرد؟ جهانی که در آن زمان پر از بی عدالتی و سِتَم خواهد بود. دوازدهمین امام‌عجل‌الله‌فرجه، امام صاحب الأمری است که منجیِ شیعیانِ امروز و تمام ملّت های ستمدیده است که مشتاقانه منتظِرِ ظهور اویندعجل‌الله‌فرجه. آن حضرت‌عجل‌الله‌فرجه کسی است که انسانیّت و صُلحِ به تاراج رفته را دوباره باز می سِتانَد، نه! بهتر بگویم: اوعجل‌الله‌فرجه خودِ صُلح است.

«هنگامی که مردم هدایت را تابعِ هوس‌های خویش قرار می دهند، در حالی که به نامِ تفسیرْ نظریّه هایِ گوناگونِ خود را بر قرآن تحمیل می کنند، او نظریّه ها و اندیشه ها را تابعِ قرآن می‌سازد. و از همین خطبه است: در آینده آتش جنگ میان شما افروخته می‌گردد، و چنگ و دندان نشان می دهد، با پستان هائی پر شیر، که مکیدن آن شیرین، امّا پایانی تلخ و زهر آگین دارد، به سوی شما می آید. آگاه باشید! فردائی که شما را از آن هیچ شناختی نیست، زمامداری حاکمیّت پیدا می کند که غیر از خاندان حکومت های امروزی است [حضرت مهدی‌عجل‌الله‌فرجه] عُمّال و کارگزاران حکومت ها را بر اعمال بدشان کیفر خواهد داد، زمین میوه های دل خود [معادن طلا و نقره] را برای او بیرون می ریزد، و کلیدهایش را به او می سپارد، او روش عادلانه در حکومت حقّ را به شما می نمایاند، و کتاب خدا و سنّت پیامبرصلی‌الله‌علیه‌وآله را که تا آن روز متروك ماندند، زنده می کند». بحار الأنوار، ج٣١، ص٥٤٩، ح٥١، باشد که خداوند خدمت در رکاب حضرتش‌عجل‌الله‌فرجه را در زمان ظهورش‌عجل‌الله‌فرجه به ما عنایت کند..

١. این مطلب را عالمان اهل سنّت در کتب خود روایت کرده و بر آن اتّفاق نظر دارند:

کما اینکه در نقل قول خود می نویسند: عمر بن الخطّاب گفت:

«در میانِ ما عالم ترین شخص در فقه و قضاوت علی است».

- بخاري، در صحيح البخاري، ج۶، ص٢٣
- أحمد بن حنبل، در المسند، ج٥، ص١١٣

- حاکم نیشابوري، در المستدرك علی الصحیحین، ج۳، ص۳۰۵
- إبن سعد، در الطبقات، ج۲، القسم الثاني، ص۱۰۲
- إبن عبد البرّ، در الإستیعاب، ج۳، ص۱۱۰۲

و کما اینکه ایشان متّفقاً نقل کرده اند که: حضرتِ امیر مؤمنان امام علی علیه السلام، أبو أیّوب انصاری، ابن یسیر، و برید بن حصیب، گفته اند که: پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به دختر گرامی خود حضرت فاطمه زهرا علیها السلام فرمودند: «من تو را به ازدواج کسی درآورده ام که در ایمان آوردن به اسلام پیشگام ترین، [در تمامی علوم] داناترین، و در عفو و مُرُوَّت برترینِ امّت من است».

- أحمد بن حنبل، در المسند، ج۵، ص۲۶
- صنعاني، در المصنّف، ج۵، ص۴۹۰
- إبن عبد البرّ، در الإستیعاب، ج۳، ص۱۰۹۹
- إبن أثیر، در أُسد الغابة، ج۵، ص۵۲۰
- هیثمي، در مجمع الزوائد و منبع الفوائد، ج۹، ص۱۰۱ و ص۱۱۴
- حلبي، در السیرة الحلبیّة، ج۱، ص۲۸۵

و نیـز حـدیث دیگـری از پیـامبر اکـرم صلی الله علیه و آله گـواهِ صِـدْقی بـر أعلـم بـودن و برتـری امـیر مؤمنـان امـام علی بن ابی طالـب علیه السلام مـی باشـد: «همانـا مـن شـهر علـم هسـتم و علـی دروازه آن، هـر کـس کـه مـی خواهد وارد این شهر شود باید از دروازه آن عبور کند».

- حاکم نیشابوري، در المستدرك علی الصحیحین، ج۳، ص۱۲۶ – ص۱۲۷
- إبن عبد البرّ، در أُسد الغابة، ج۴، ص۲۲
- إبن حجر، در تهذیب التهذیب، ج۶، ص۲۳۰ – ص۳۲۱ و ج۷، ص۳۳۷
- هیثمي، در مجمع الزوائد و منبع الفوائد، ج۹، ص۱۱۴
- هندي، در کنز العُمّال، ج۱۲، ص۲۰۱ و ص۲۱۲ و ج۱۵، ص۱۲۹ – ص۱۳۰

تقواترین در میان صحابه پیامبر بود، چگونه فرد دیگری می توانست بر او رجحان داده شود و بر ایشان سبقت بگیرد؟[1] به همین دلیل می توان گفت:

---

۱. حضرت فاطمه زهراء علیها السلام بعد از بیان خطبه یِ مقدّسش در حمایت از حقِّ خود مانندِ فدک و نیز شکوه یِ غم انگیز ایشان درباره یِ ناعدالتیِ ضروت پذیرفته نسبت به آن حضرت صلی الله علیه و آله و دیگر اهل بیت [امیر مؤمنان امام علی علیه السلام ،امام حسن مجتبی علیه السلام و سیّد الشهداء امام حسین علیه السلام]، حضرت فاطمه زهراء علیها السلام در میان زنان انصار که در خانه ایشان جمع شده بودند فرمود: «بدا بر حال آن ها!! چگونه خلافت را از مواضع ثابت و بنیانهای نبوّت و ارشاد، و محلّ هبوط جبرئیل، و آگاهان به امور دین و دنیا دور ساختند؟؟!! آگاه باشید که این زیان بزرگی است، و چه عیبی از علی علیه السلام گرفتند، به خدا سوگند عیب او شمشیر بُرّانَش، و بی اعتنائیِ او به مرگ، و شدّت برخوردش، و عقوبت دردناکش بود، و چون غضبش تنها در راه رضای الهی بود... هرچه زندگی کنی روزگار عجائبی را به تو نشان خواهد داد، و اگر تعجّب کنی، گفتار اینان تعجب آور است، ای کاش می دانستم که به چه پناهگاهی پناهنده شده، و به کدام ستونی تکیه داده، و بر کدام فرزندانی تجاوز نموده و استیلاء جسته اند؟ چه بد رهبر و دوستی را انتخاب کرده اند، و برای ستمکاران بد جایگاهی است. ﴿بگو: فقط خداست که به سوی حقّ هدایت می کند؛ پس آیا کسی که به سوی حقّ هدایت می کند، برای پیروی شدن شایسته تر است یا کسی که هدایت نمی یابد مگر آنکه هدایتش کنند؟ شما را چه شده؟ چگونه [بدون دانش] داوری می کنید؟؟!﴾. سورة یونس (۱۰)، الآیة ۳٦؛ بحار الأنوار، علّامه شیخ محمّد باقر مجلسی رحمه الله ، ج۴۳، ص۱۵۸، ح۸

قندوزی حنفی در کتاب ارزشمند خود، ینابیع المودّة، ص۲۵۳ روایت می کند:

«پسر احمد بن حنبل، عالم اهل سنّت روزی از پدرش پرسید که در میان اصحاب رسول اکرم صلی الله علیه و آله چه کسی برتر بوده است، او گفت: ابو بکر، عمر، عثمان!! سپس از او پرسید: علی بن ابی طالب چطور؟ او گفت: علی از اهل بیت است، دیگران نمی توانند با او مقایسه شوند».

إبن عبد البرّ در کتاب الإستیعاب، ج۳،ص۱۱۲۵ در ارتباط با احادیثی که درباره برتری امیر مؤمنان امام علی علیه السلام نقل شده اند، می گوید: احمد بن حنبل، اسماعیل بن اسحاق، احمد بن علی بن شعیب، الحافظ ابو علی نیشابوری گفته اند: «هیچ کدام از سلسله احادیث وارده درباره یِ شأن اصحابِ حضرتِ پیامبر صلی الله علیه و آله به اندازه یِ احادیثی که در شأن علی علیه السلام ذکر شده اند نیستند».

اشخاصی که اصحابِ رسول مکّرم اسلامصَلَّیاللهُعَلَیهِوَآلِه را بر امیر مؤمنان امام علیعَلَیهِالسَّلام رجحان می دهند به حقیقت قانون عُقَلائی ای که در پیش ذکر شد را زیر پا گذاشته و کاملاً تغییر می دهند و این فرموده یِ خداوند متعال جلّ و علا را نیز نادیده می گیرند ﴿آیا کسانی که معرفت دارند و کسانی که بی بهره از معرفت اند ، یکسان اند؟؟![1]﴾... آیا عُمَر بن الخطّاب نگفت که: «خداوند مرا از معضل و مشکلی که ابو الحسن [= امیر مؤمنان امام علیعَلَیهِالسَّلام] برای چاره جوئی و حلّ آن حضور ندارد حفظ کند[2]»؟ بنابراین، عقل و منطق چگونه اجازه می داد که ابوبکر بر امیر مؤمنان

---

۱. سورة الزمر (۳۹)، الآیة ۱۰

۲. این کلامِ عُمَر بن الخطّاب، در بسیاری از کُتُبِ اهل سنّت روایت شده، من جمله:

- شرح نهج البلاغة، إبن أبي الحدید المعتزلي، ج۱، ص۱۸
- مناقب علي بن أبي طالبعَلَیهِالسَّلام و ما نزل من القرآن في عليعَلَیهِالسَّلام ، ابن مردویه، ص۸۸، ح۸۲
- الإستیعاب، إبن عبد البرّ، ج۳، ص۱۱۰۳
- الطبقات، إبن سعد، ج۲، القسم الثاني، ص۱۰۲
- صفوة الصفوة، إبن الجوزي، ج۱، ص۱۲۱
- أُسد الغابة، إبن أثیر، ج۴، ص۲۲ – ص۲۳
- الإصابة، إبن حجر العسقلاني، ج۲، ص۵۰۹
- تاریخ إبن کثیر، ج۷، ص۳۶۰

همچنین نقل شده است که عُمَر بن الخطّاب روزی گفت: «هیچ زنی قادر نخواهد بود که فردی مانند علی را به دنیا بیاورد، اگر علی نبود کار عمر تمام شده بود».

- تأویل مختلف الحدیث، إبن قتیبة الدینوري، ص۳۰۲
- الإستیعاب، إبن عبد البرّ، ج۳، ص۱۱۰۳
- الریاض النضرة، المحبّ الطبري، ج۲، ص۱۹۴

امام علی(ع) سبقت گیرد در حالی که ابوبکر در دستان عمر بن الخطّاب بود؟ این عمر بود که گفت: «ای عمر! حتّی عروسان در خانه های آراسته همسرشان از تو عالم تر هستند!![1]» بنابراین اگر چنین عروسانی در خانه های نکاهشان عالم تر از عمر بودند با کدامین حق او بر امیر مؤمنان علی(ع) سبقت [در خلافت] گرفت؟ آیا این تخطّی روشن از شأن و منزلت علم و دانش نیست؟[2]

- ينابيع المودّة، قندوزي الحنفي، ص۳۷۳ – ص۳۷۲
- فيض القدير، مناوي، ج۴، ص۳۵۶

۱. این کلامِ عُمَر بن الخطّاب در بسیاری از کُتُبِ اهل سنّت روایت شده، من جمله:

- المجموع، نووي، ج١٦، ص٣٢٧
- المبسوط، سرخسي، ج١٠، ص١٥٣
- مجمع الزوائد و منبع الفوائد، هيثمي، ج٤، ص٢٨٤
- شرح نهج البلاغة، إبن أبي الحديد، ج١، ص١٨٢
- تخريج الأحاديث و الآثار، الزيعلي، ج٣، ص١٠
- كنز العُمّال، هندي، ج١٦، ص٥٣٨
- كشف الخفاء، العجلوني، ج١، ص٢٦٩ و ج٢، ص١١٨
- مدارك التنزيل و حقائق التأويل، نسفي، ج٣، ص٢٠٦
- تفسير الكبير، رازي، ج١٠، ص١٣
- تفسير القرآن العظيم، إبن كثير، ج١، ص٤٧٨
- تفسير أبي السعود، ج٦، ص٢٧٦
- فتح القدير، شوكاني، ج١، ص٤٤٣
- تفسير الآلوسي، ج٤، ص٢٤٤ – ص٢٤٥ و ج١٩، ص١٧٠
- فلك النجاة في الإمامة و الصلاة، علي محمّد فتح الدين الحنفي، ص١٧٩

۲. حضرت مولای متّقیان امیر مؤمنان امام علی(ع) می فرماید:

چگونه شهامت آن را داشت تا مقامی را غصب کند [خلافت] که حقّ او نبود؟؟! در حالی که حضرت امیر مؤمنان امام علی‌علیه‌السلام در میان امّت مانند حضرت مسیح فرزند مریم‌علیهماالسلام حضور داشت[1]. در میان امّتش، او [حضرتِ امیر مؤمنان امام علی‌علیه‌السلام] ستایش می شود، برخی او را بسیار دوست دوشت داشتند و از مرزهای شَأْنِ او گُذَر کردند و گمراه شدند و برخی دیگر او را دشمن داشتند و آنان نیز از راه حقّ دور شدند در حالی که دیگران در دوستی او راه میانه را پیمودند و نجات

«مسلّماً مبغوض ترین مردم نزد خداوند دو انسان هستند: انسانی که خداوند او را به حال خود واگذاشته، تا جایی که از راه راست منحرف شده، به سخن آمیخته با بدعت، و دعوت به گمراهی، دل خوش کرده. او فتنه ای است برای فتنه جویان، ره گم کرده ای است از راه روشن گذشتگان، گمراه کننده کسانی است که به وقت زنده بودن او یا پس از مرگش از او پیروی کنند، هم بار گناهان دیگران را به دوش کشد، و هم گروگان خطاهای خود باشد. و دیگر انسانی است که انبوهی از نادانی را در خود جمع کرده، و در میان جاهلان امّت، جهت فریبشان می شتابد و در تاریکی های فتنه ها می تازد، و نسبت به مصالحی که در پیمان صلح است نابیناست. انسان نماها دانشمندش دانند در حالی که بی دانش است. از آغاز وقتش را صرف انباشتن چیزهائی کرده که اندکش از بسیارش بهتر است، تا آن که از آب گندیده سیراب شد، و امور بیهوده را روی هم انباشت». بحار الأنوار، ج۲، علّامه شیخ محمّد باقر مجلسی‌رحمه‌الله، ص۲۸۴، ح۲

۱. امیر مؤمنان امام علی‌علیه‌السلام دیدگاه خویش را نسبت به حضرت عیسی بن مریم‌علیهماالسلام بیش از یک بار بیان داشت. در خطبه ١٦٠ نهج البلاغه می توانیم بَندی را بخوانیم که توسط آن حضرت بیان شده است:

«که سنگ را بالش سر قرار می داد، و جامه زبر و خشن می پوشید، و غذای غیر لذیذ می خورد. نان خورشش گرسنگی، و چراغ شب تارش ماه، و سرپناهش در زمستان مشرق و مغرب زمین، و میوه و سبزی اش گیاهی بود که زمین برای چهارپایان می رویانید. نه زنی داشت که او را فریفته یِ خود کند، نه فرزندی که او را به غُصّه بنشاند، نه ثروتی که او را از آخرت باز دارد، و نه طمعی که او را به خواری اندازد. مرکب او دو پایش، و خدمتکارش دو دستش بود». بحار الأنوار، ج١٤، ص٢٣٨

یافتند[1]. این حضرتِ امیر مؤمنان امام علیؑ است که مخاطب این گفته یِ حضرتِ رسولِ مکرّمِ اسلامﷺ است: «آگاه باش، ای علی! که در تو شباهتی به عیسی بن مریم است، و اگر من نمی ترسیدم از آنکه طایفه ای از امّت من در باره ی تو بگویند آنچه را که نصاری درباره ی عیسی بن مریم گفته اند[2]، هر آینه درباره یِ تو کلامی می گفتم که پس از آنْ کلامْ دیگر بر جماعتی از مردم عبور نمی نمودی مگر آنکه خاکِ زیر قدم هایت را برداشته و برای شفا و برکت می بردند»، زمانی که

---

۱. حضرت مولای متّقیان امیر مؤمنان امام علی بن ابی طالبؑ در خطبه ۱۲۷ می فرماید:

«به زودی دو دسته درباره من به هلاکت می افتند: یکی دوست داری که در محبّت افراط کند و افراطش او را به راه ناحق برد، و دیگری دشمنی که تجاوز از حد کند و دشمنی بی حدّش او را به غیر راه حق برد. بهترین مردم درباره من مردم معتدل هستند، پس ملازم راه وسط باشید و با اکثریت همراه شوید، که دست خدا بر سر جماعت است، و از تفرقه و جدایی بپرهیزید، که یکسو شده از مردم بهره شیطان است، چنان که گوسپند دور مانده از گله نصیب گرگ است».

بحار الأنوار، علاّمه شیخ محمّد باقر بن محمّد تقی مجلسیؒ، ج۳۳، ص۳۷۳، ح۶۰۴

۲. در کتب اهل سنّت نقل شده است که امیر مؤمنان امام علیؑ فرموده است: «پیامبر خدا مرا صدا زد و فرمود: ای علی بین تو و عیسی بن مریم شباهتی وجود دارد که یهودیان بسیار دشمنش می داشتند و به مادر او اتّهام زدند و نصاری بسیار دوستش می داشتند و او را به مقامی نسبت دادند که برای او نبود»..

برخی از منابع اهل سنت برای این حدیث:

- إبن حنبل، در المسند، ج۱، ص۱٦۰
- حاکم نیشابوري، در المستدرك علی الصحیحین، ج۳، ص۱۲۳
- هیثمي، در مجمع الزوائد و منبع الفوائد، ج۹، ص۱۳۳
- هندي، در کنز العُمّال، ج۱۲، ص۲۱۹ و ج۱٥، ص۱۱۰
- خطیب تبریزي، در مشکاة المصابیح، ج۳، ص۲٤٥ – ص۲٤٦

این حدیث توسّطِ پیامبرِ اکرمﷺ بیان شد منافقین گفتند: «محمّد راضی نشد و اکتفا نکرد تا آنکه پسر عموی خود را همچون عیسی بن مریمعلیهما السلام قرار داد»[۱].

یقیناً ای پیامبر خداﷺ! فرشتگان خداوند متعال جلّ و علا بسیار می بالَند اگر خود را با غبار زیر پای امیر مؤمنان امام علیعلیه السلام نه! بلکه: با کفش ایشان متبرّک کنند[۲]. این حضرتِ امیر مؤمنان و مولایِ متّقیان امام علیعلیه السلام است و چگونه ما می توانیم خود را به شأن و منزلت ایشان برسانیم! [۱]

---

۱. ایـن رویـداد کـه مـورد اتّفـاق اغلـب علـمایِ اهـل سـنّت و تمـام علـماء و مفسّـران شـیعه مـی باشـد، علّتِ نزول آیه شریفه ﴿چون فرزنـد مـریم مثـل زده شـد، ناگهـان قـوم تـو نسبت بـه آن از روی تَمَسـخُر و خنده فریاد برداشتند﴾، سورة الزخرف (٤٣)، الآية ٥٨، می باشد:

برخی از منابع شیعه امامیّه حقّه اثنی عشریّه برای این قضیّه:

- تفسير فرات كوفي، ص١٥١
- كشف الغُمّة، عيسى اربلیرحمه الله، ص٩٥
- كشف اليقين، علّامه حلّیرحمه الله، ص١٢٦
- مناقب آل أبي طالبعلیهم السلام، إبن شهر آشوبرحمه الله، ج١، ص٤٧٨
- عيون أخبار الرضاعلیه السلام، شيخ صدوقرحمه الله، ص٢٢٣
- تفسير القمي، علي بن إبراهيم بن هاشم القميرحمهما الله، ص٦١١
- بحار الأنوار، علّامه مجلسي، ج٣٥، ص٣١٥

۲. حضرت امیر مؤمنان امام علـی بـن ابـی طالـبعلیه السلام در یکـی از نامـه هـای خـود بـه معاویـة بـن ابـی سفیان می نویسـند:«... کـه مسلّما مـا دسـت پـرورده پروردگارمـان هسـتیم، و مـردم پـس از آن تربیـت شـده مـا هسـتند...»، بحـار الأنـوار، ج٣٣، ص٥٨، ح٣٩٨، درارتبـاط بـا ایـن کـلام دُرَربـار إبـن أبي الحديـد در، شرح نهـج البلاغـة، ج١٥، ص١٩۴ توضـیح داده اسـت: «امـیر المـومنینعلیه السلام قصـد بیـان این را داشـت کـه مـا [اهـل بیـت] بـه دلیـل اینکـه منبـع مسـتقیم فـیض و نعمـت خداونـد هسـتیم زیـرا متعهّد به کسـی نیسـتم و هـیچ واسـطه ای میـان مـا و خداونـد منـزه وجـود نـدارد، "بـه حقیقـت مرتبـه

او کسی است که با عدالت و عمل سلیم اش شناخته می شود و کسی که فرمود: «به خدا سوگند اگر هفت آسمان و آنچه را که میان آنهاست را به من بدهند تا یک لحظه خدا را نافرمانی کنم هرگز آن را انجام نخواهم داد»[۲].

بلندی وجود دارد معنی آشکار آن چیزی است که از لغات به نظر می رسند اما مفهوم اصلی آن این است که اهل بیت بندگان پیرو خداوند هستند و سایر بندگان باید پیرو آنان باشند"».

۱. حضرت امیر مؤمنان امام علی بن ابی طالب أرواحنا فداه می فرماید:

«... همانا مَثَلِ من در میان شما مثل چراغ فروزان در تاریکی است، تا کسی که در آن تاریکی در آید از آن چراغ روشنی جوید. ای مردم سخنم را بشنوید و حفظ کنید، و گوش دلتان را آماده کنید تا بفهمید». بحار الأنوار، ج۳۴، ص۲۱۲، ح۹۸۹، «... معرفت به ما کاری است سخت و دشوار، آن را جز عبدی که خداوند قلبش را برای ایمان امتحان کرده تحمل نمی‌کند، و حدیث ما را فرا نگیرد جز سینه‌های امین، و عقل‌های متین. ای مردم، پیش از آنکه مرا نیابید از من بپرسید ...». بحار الأنوار، ج۶۶، ص۲۲۷، ح۱۹

۲. حضرت امیر مؤمنان امام علی عليه السلام در نامه ای به یکی از کارگزاران خود می نویسد:

«معلومت باد که هر مأمومی را امامی است که به او اقتدا می کند، و از نور علمش بهره می گیرد. آگاه باش امام شما از تمام دنیایش به دو جامه کهنه، و از خوراکش به دو قرص نان قناعت نموده. معلومتان باد که شما تن دادن به چنین روشی را قدرت ندارید، ولی مرا با ورع و کوشش در عبادت، و پاکدامنی و درستی یاری کنید. به خدا قسم من از دنیای شما طلایی نیندوخته، و از غنائم فراوان آن ذخیره ای برنداشته، و عوض این جامه کهنه ام جامه کهنه دیگری آماده نکرده‌ام! آری از آنچه آسمان بر آن سایه انداخته، فقط فدك در دست ما بود، که گروهی از اینکه در دست ما باشد بر آن بخل ورزیدند، و ما هم به سخاوت از آن دست برداشتیم، و خداوند نیکوترین حاکم است. مرا با فدك و غیر فدك چه کار؟ که در فردا جای شخص در گور است، که آثار آدمی در تاریکی آن از بین می رود، و اخبارش پنهان می گردد، گودالی که اگر به گشادگی آن بیفزایند، و دست های گورکن به وسیع کردن آن اقدام نماید باز هم سنگ و کلوخ زمین آن را به هم فشارد، و خاك روی هم انباشته رخنه‌هایش را ببندد! این است نفس من که آن را به پرهیزکاری ریاضت می دهم تا با امنیت وارد روز خوف اکبر گردد، و در اطراف لغزش گاه ثابت بماند. اگر می

این امیر مؤمنان علیه السلام است که ویژگی های پر برکتش قابل شمارش نیستند[۱].

خواستم هر آینه می توانستم به عسل مصفّا، و مغز این گندم، و بافته های ابریشم راه برم، اما چه بعید است که هوای نفسم بر من غلبه کند، و حرصم مرا به انتخاب غذاهای لذیذ وادار نماید در حالی که شاید در حجاز یا یمامه کسی زندگی کند که برای او امیدی به یك قرص نان نیست، و سیری شکم را به یاد نداشته باشد؛ یا آنکه شب را با شکم سیر صبح کنم در حالی که در اطرافم شکم های گرسنه، و جگرهائی سوزان باشد؛ یا چنان باشم که گوینده ای گفته: "این درد و ننگ تو را بس که با شکم سیر بخوابی، و در اطراف تو شکم‌هایی باشد که پوستی را برای خوردن آرزو کنند". آیا به این قناعت کنم که به من امیر مؤمنان گفته شود، ولی در سختی‌های روزگار با آنان شریك نباشم، یا در تلخی‌های زندگی الگویشان محسوب نشوم؟! آفریده نشدم تا خوردن غذاهای پاکیزه مرا سرگرم کند به مانند حیوان به آخور بسته که همه اندیشه اش علف خوردن است، یا چهارپای رها شده که کارش به هم زدن خاکروبه هاست، از علف های آن شکم را پر می کند، و از منظور صاحبش از سیر کردن او بی خبر می باشد؛ هیهات از اینکه رهایم ساخته، یا بیکار و بیهوده ام گذاشته باشند، یا کشاننده عنان گمراهی باشم، یا در حیرت و سرگردانی بیراهه روم. انگار گوینده ای از شما می گوید: اگر خوراك فرزند ابی طالب این است پس ضعف و سستی او را از جنگ با هم آوردان و معارضه با شجاعان مانع می‌گردد! بدانید درختان بیابانی چوبشان سخت تر، و درختان سرسبز پوستشان نازك تر، و گیاهان صحرایی آتششان قوی تر، و خاموشی آنها دیرتر است. من و رسول خدا همچون دو درختی هستیم که از یك ریشه رسته، و چون ساعد و بازو می باشیم. به خدا قسم اگر عرب در جنگ با من هم دست شوند من از مقابله با آنان روی برنگردانم، و اگر فرصت ها دست دهد شتابان بدان سو [شام] می روم، و خواهم کوشید تا زمین را از این موجود وارونه، و سرنگون کالبد [معاویه] پاك نمایم، تا سنگریزه ها از میان دانه های درو شده بیرون رود». بحار الأنوار، ج۳۳، ص۴۷۴

و همچنین حضرت مولای متّقیان امیر مؤمنان علی بن ابی طالب علیه السلام می فرمایند: «دنیای شما در نگاه من پست تر از استخوان خوک در دست یک جزامی است». بحار الأنوار، ج۴۰، ص۳۳۷، ح۲۱

۱. ابن عبّاس می گوید امام علی علیه السلام چهار خصلت دارد که در دیگران وجود ندارد:

۱) نخستین مرد عرب و عجم بود که با رسول الله صلی الله علیه و آله نماز گزارد؛

۲) پرچم رسول خدا صلی الله علیه و آله را در هر نبردی که پیش می آمد، به دوش می کشید؛

٣) در روز مهراس [روز احد] از جنگ فرار نکرد و پایمردی نشان داد؛

٤) حضرت رسول الله صلی الله علیه و آله را غسل داد و دفن نمود.

- الإستیعاب، ج٣، ص١٠٩٠ و مستدرکات ج٣، ص١١١

قطعاً این چهار ویژگی مختص امیر مؤمنان امام علی علیه السلام می باشد و شایان ذکر است که این بیان «ویژگی های امیر مؤمنان امام علی علیه السلام قابل شمارش نیستند» اغراق نیست و با نگاهی به منابع بسیار در صدها کتب که توسّط علمای اعلام از ما شیعیان و علمای اهل سنّت پیرامون ویژگی ها و شأن منزلت امیر مؤمنان علی علیه السلام به نگارش درآمده اند، این به آنچه که دیگر اهل بیت در مورد رهبر خود امیر مؤمنان علیه السلام و آنچه که خود در مورد مقام خود در ارتباط با پیامبر مکرّم اسلام صلی الله علیه و آله و به طور کلّی نسبت به اسلام بیان کرده است . در خطبه ١٩٢ نهج البلاغه شما می توانید این خطبه از امیر مؤمنان امام علی علیه السلام را مطالعه کنید:

«شما موقعیت مرا نسبت به رسول خدا صلی الله علیه و آله به خاطر خویشی نزدیك و منزلت مخصوص می دانید، وقتی کودك بودم مرا در دامن می نشاند، در آغوشش می فشرد، در فراشش جای می داد، تنش را به تنم می سایید، و بوی خوشش را به من می بویانید، غذا را جویده در دهانم قرار می داد. هرگز دروغی در گفتار، و اشتباهی در عمل از من ندید.

از وقتی رسول خدا صلی الله علیه و آله را از شیر گرفتند خداوند بزرگترین فرشته از فرشتگانش را مأمور وی نمود، تا شبانه روز او را در مسیر کرامت و محاسن اخلاق جهان سوق دهد. من همانند طفلی که به دنبال مادرش می رود دنبال او می رفتم، هر روز برای من از اخلاق پاك خود نشانه ای برپا می کرد، و مرا به پیروی از آن فرمان می داد. هر سال در حراء مجاورت می نمود، تنها من او را می دیدم و غیر من کسی وی را مشاهده نمی کرد. آن زمان در خانه ای جز خانه ای که رسول حقّ صلی الله علیه و آله و خدیجه علیها السلام در آن بودند اسلام وارد نشده بود و من سوّمی آنان بودم. نور وحی و رسالت را می دیدم، و بوی نبوّت را استشمام می کردم.

به هنگام نزول وحی بر ایشان صلی الله علیه و آله صدای ناله شیطان را شنیدم، عرضه داشتم:
یا رسول الله، این صدای ناله چیست؟ فرمود: این ناله شیطان است که وی را از پرستش شدن یأس و ناامیدی دست داده؛ تو آنچه را می شنوم می شنوی، و آنچه را می بینم می بینی، جز اینکه پیامبر نیستی، ولی وزیر من و بر طریق خیر هستی.

من همراه رسول خداصَلَّىاللهُعَلَيْهِوَآلِه بودم که دسته ای از بزرگان قریش نزد او آمدند، و گفتند: ای محمّد، تو مسأله عظیمی را ادعا می کنی که پدرانت و احدی از خاندانت آن را ادعا نکردند، ما کاری از تو می خواهیم که اگر آن را بپذیری و به ما بنمایانی، می دانیم که تو پیامبر و فرستاده خدائی، و گر نه به این نتیجه می رسیم که جادوگر و دروغگوئی! آن حضرتصَلَّىاللهُعَلَيْهِوَآلِه فرمود: چه می خواهید؟ گفتند: این درخت را به خاطر ما صدا کن که از ریشه درآید و جلو آمده در برابرت بایستد. پیامبرصَلَّىاللهُعَلَيْهِوَآلِه فرمود: خداوند بر هر کاری تواناست، اگر خداوند این برنامه را برایتان انجام دهد ایمان می آورید و به حقّ شهادت می دهید؟ گفتند: آری. فرمود: آنچه را می خواهید به شما نشان می دهم، ولی می دانم که به خیر و نیکویی باز نمی گردید، در میان شما کسی است که به چاه افکنده می شود [در جنگ بدر]، و نیز کسی است که احزاب را فراهم خواهد آورد. سپس آن حضرتصَلَّىاللهُعَلَيْهِوَآلِه فرمود: ای درخت، اگر به خدا و قیامت ایمان داری، و آگاهی که من فرستاده خداوندم، با ریشه از جای بیرون آی تا به اذن خدا در برابر من بایستی.

قسم به خدائی که او را به راستی برانگیخت درخت همراه ریشه هایش از زمین برآمد، و در حالی که آوازی شدید و صدائی چون صدای بال پرندگان داشت آمد تا آنکه چون مرغی بال گشاده در برابر پیامبرصَلَّىاللهُعَلَيْهِوَآلِه ایستاد، و شاخه های بلند خود را بر پیامبرصَلَّىاللهُعَلَيْهِوَآلِه و بعضی از شاخه هایش را به روی دوش من گستراند و من در جانب راست رسول خداصَلَّىاللهُعَلَيْهِوَآلِه بودم.

چون قریش این واقعه را دیدند، از باب برتری جویی و گردن کشی فریاد زدند: بگو نصف درخت نزد تو آید و نصف دیگر بر جایش بماند. رسول خدا فرمان داد نیمی از آن با حالتی شگفت آور و صدای سخت تری به حضرت روی آورد که نزدیك بود به رسول خداصَلَّىاللهُعَلَيْهِوَآلِه بپیچد. پس از آن از روی کفر و سرکشی گفتند: بگو این نصفه درخت پیش نصفه دیگرش باز گردد.

حضرت رسولصَلَّىاللهُعَلَيْهِوَآلِه امر فرمود پس درخت بازگشت.

من فریاد زدم: لَا إِلٰـهَ إِلَّا اللهُ، ای رسول خدا، من اوّلین کسی هستم که به تو ایمان آوردم، و نخستین کسی که اعتراف کرد که درخت آنچه را دستور دادی به فرمان خدا انجام داد تا به پیامبری ات شهادت دهد و سخن ات را بزرگ شمارد.

ولی همه آنان گفتند: بلکه ساحری است دروغ گو، و جادوگری است عجیب جادو و تَرْدست! آیا رسالت ات را جز امثال این تصدیق می‌کند؟ -منظورشان من بودم- من از کسانی هستم که در راه خدا از ملامتِ

و درباره شخصی که پیامبر گرامی اسلامﷺ فرمود:

«ارزش ضربه تمام کننده علی به عمرو بن عبد ودّ در جنگ خندق بالاتر از عبادت تمام جنّ و انس است و تمام ایمان در برابر تمام شرک ایستاده بود»[1].

چگونه می توان امیر مؤمنان امام علیعليه‌السلام را با کسانی که از او در خلافت پیشی گرفتند [ابو بکر، عمر، و عثمان] یکسان دانست در حالی که آنان به شأن تقدّس دختر رسول اکرمﷺ، فاطمه زهراعليها‌السلام احترام نگذاشتند و ایشان را متّهم به دروغ گوئی کردند [در ارتباط با حقّ ایشان درموضوع فدک][2]. در حالی که قرآن کریم

ملامتْ کنندگان باك ندارند، از کسانی هستم که چهره آنان چهره صدّیقان، و سخنشان سخن نیکان است، شب زنده دارانند و نشانه های روز روشن، تمسّك به ریسمان قرآن دارند، سنّت خدا و رسولش را زنده می کنند، استکبار و برتری جوئی ندارند، و خیانت و فساد در کارشان نیست، دل هایشان در بهشت، و بدن هایشان در عبادت خداوند است». بحار الأنوار، ج٣٨، ص٣٢٠، ح٣٣

١. حضرت امیر مؤمنان علیعليه‌السلام هرگز از قدرت خود به صورت استبدادی استفاده نکرد در عوض شجاعت خود را وقت اخلاق والای خود کرد و تمام اهل بیتعليهم‌السلام نیز چنین کاری کردند، اهل بیتی که می توانستند با قدرت نامحدودی که خداوند به آنها عطا کرده بود تمام بشریّت و هر گونه حیات را نابود کنند [قسمتی از ولایت تکوینی آنها] امام آنها به دلیل ملاحظات بسیاری از انجام این کار امتناع کردند و عقل، شکیبائی و پایبندی آنها به زندگی طبیعی تنها سه دلیل از آنها می باشد. ما هرگز نشنیده ام که امیر مؤمنان علیعليه‌السلام دیگران را دعوت به رقابت کند و حتّی زمانی که توسّط دشمن دعوت به مبارزه می شد، تنها به ملاقات دشمن می رفت و او را به هلاکت می رساند. این همان بیانِ حضرتِ امیر مؤمنان امام علیعليه‌السلام به فرزند خود امام حسن مجتبیعليه‌السلام است: «دعوت به جنگ نکن امّا زمانی که به جنگ خوانده شدی پاسخ ده، زیرا دعوت کننده تو به جنگ یاقی است و سزاوار نابودی».

٢. جای شگفتی و اندوه است که چگونه ابوبکر جسارت غصب فدک را داشت، فدک قریه کوچکی است که پس از آنکه سپاه اسلام، یهودیان را در «خیبر» و «وادی القری» و «تیماء» شکست داد، برای پایان دادن به

قدرت قوم یهود، سفیری به نزد سران فدک فرستادند. سران فدک صلح و تسلیم را بر جنگ ترجیح دادند و تعهّد کردند که هر سال نیمی از محصولات فدک را در اختیار پیامبر قرار داده و از این به بعد زیر سلطه اسلام زندگی کنند و پیامبر آن را به عنوان هدیه به دختر خود بخشید.همچنین عمر و عثمان به عنوان خلیفه حقّ حمایت از حقوق مسلمان و حفظ شریعت پیامبرﷺ را اذعان خود می دانستند مانند ابوبکر مسیر یکسانی را پیش گرفتند که حقّ آنها نبود بلکه آن حقّ فاطمه زهراعليها‌السلام بود. با این حال حضرت فاطمه سیّدة نساء العالمینعليها‌السلام ساکت نماندند نه تنها به دلیل این آگاهی که فدک یک زمین غصب شده توسط آنها بود بلکه ایشان همچنین می دانستند که این غصب نقطه شروعی برای تاراج بیشتر توسط جانشینان آنان در بنی امیّه و بنی عبّاس بود. سپس در خطبه مقدّس خود در برابر تمام مسلمانان ابوبکر را خطاب قرار داد: «شما اکنون گمان می‌برید که برای ما ارثی نیست، آیا خواهان حکم جاهلیّت هستید، و برای اهل یقین چه حکمی بالاتر از حکم خداوند است، آیا نمی دانید؟ در حالی که برای شما همانند آفتاب درخشان روشن است، که من دختر او هستم. ای مسلمانان! آیا سزاوار است که ارث پدرم را از من بگیرند، ای پسر ابی قحافه،آیا در کتاب خداست که تو از پدرت ارث ببری و من از ارث پدرم محروم باشم امر تازه و زشتی آوردی، آیا آگاهانه کتاب خدا را ترك کرده و پشت سر می اندازید، آیا قرآن نمی‌گوید ﴿سلیمان وارث داود شد﴾ سورة النمل (۲۷)، الآیة ۱۷، و در مورد خبر زکریّا آنگاه که گفت: ﴿... پروردگارا ... * ... پس مرا از سوی خود فرزندی عطا کن * که از من و خاندان یعقوب ارث ببرد﴾ سورة مریم+ (۱۹)، آیات ٤ - ٦، و فرمود: ﴿و دارندگان قرابت نسبی از دیگران نسبت به یکدیگر سزاوارتر هستند﴾ سورة الأنفال (۸)، الآیة ۷٦، و فرموده: ﴿خدا شما را درباره [ارث] فرزندانتان سفارش می کند که سهم پسر مانند سهم دو دختر است﴾ سورة النساء (٤)، الآیة ۱۲، و می‌فرماید: ﴿بر شما مقرّر شده چون یکی از شما را مرگ در رسد، اگر مالی از خود به جا گذاشته است، برای پدر و مادر و خویشان به طور پسندیده وصیت کند. این حقّی است بر عهده پرهیزکاران﴾ سورة البقرة (۲)، الآیة ۱۸۱.

و شما گمان می برید که مرا بهره ای نبوده و سهمی از ارث پدرم ندارم، آیا خداوند آیه ای به شما نازل کرده که پدرم را از آن خارج ساخته؟ یا می گوئید: اهل دو دین از یکدیگر ارث نمی برند؟ آیا من و پدرم را از اهل یك دین نمی دانید؟ و یا شما به عام و خاص قرآن از پدر و پسر‌عمویم آگاه ترید؟ اینك این تو و این شتر، شتری مهارزده و رحل نهاده شده، برگیر و ببر، با تو در روز

معصومیّت ایشان را بیان می کند: ﴿این است و جز این نیست که همواره خدا می خواهد هرگونه پلیدی را از شما اهل بیت [که به روایت شیعه و سنّی حضرتِ رسولِ مکرّمِ اسلامصلی‌الله‌علیه‌وآله، حضرتِ امیر مؤمنان علی، حضرت فاطمه زهرا، امام حسن مجتبی و سیّد الشهداء امام حسینعلیهم‌السلام اند و بعد از ایشان نُه امام معصوم از نسل حضرت سیّد الشهداءعلیهم‌السلام] برطرف نماید، و شما را چنان که شایسته است [از همه گناهان و معاصی و خطا و سهو] پاك و پاکیزه نگه دارد[1]﴾[2].

رستاخیز ملاقات خواهد کرد. چه نیك داوری است خداوند، و نیکو دادخواهی است پیامبر، و چه نیکو وعده گاهی است قیامت، و در آن ساعت و آن روز اهل باطل زیان می برند، و پشیمانی به شما سودی نمی رساند، و برای هر خبری قرارگاهی است، پس خواهید دانست که عذاب خوار کننده بر سر چه کسی فرود خواهد آمد، و عذاب جاودانه که را شامل می شود.

خطبه مقدس فدکیّه یِ حضرت فاطمه زهراعلیهاالسلام در بسیاری از منابع اهل سنت نقل شده است، همچون:

- السقيفة و فدك، أحمد بن عبد العزيز الجوهري البصري
- بلاغات النساء، أحمد بن أبي طاهر ابن طيفور
- شرح نهج البلاغة، إبن أبي الحديد المعتزلي
- تذكرة خواص الأمّة، سبط ابن الجوزي
- أعلام النساء، عمر رضا كحالة

۱. سورة الأحزاب (۳۳)، الآية ۳۴

۲. در بسیاری از کتب ما شیعیان و اهل سنّت آمده است که رسول اکرمصلی‌الله‌علیه‌وآله روزی به خانه فاطمه زهراعلیهاالسلام رفت ، سپس پیامبر پسر عموی خود امیر مؤمنان امام علیعلیه‌السلام و سپس فرزندان ایشان را فراخواند همگی به زیر عبا جمع شدند رسول خدا طرف عبا را گرفت و با دست راست خود به آسمان اشاره کرد و گفت: خدایا اینانند خاندان من و خواص و نزدیکان من هستند، گوشتشان گوشت من و خونشان خون من است. می آزارد مرا هرچه ایشان را بیازارد و به اندوه می اندازد مرا هرچه ایشان را به اندوه در آورد من در جنگم با هر که با ایشان بجنگد، و در صلح هستم با هر که با ایشان در صلح است ودشمنم با

چگونه می توان حضرتِ امیر مؤمنان علی‌علیه‌السلام را با کسانی مقایسه کرد که به خانه حضرتِ صدّیقه یِ شهیده فاطمه یِ زهراء سیّدة نساء العالمین‌علیهاالسلام هجوم آورند، پهلوی مبارکش را شکستند و به ایشان سیلی زدند[1].

هرکس که با ایشان دشمنی کند و دوستم با هر کس که ایشان را دوست دارد. اینان از من هستند و من از ایشانم پس بفرست درودهای خود و برکت هایت و مهرت و آمرزشت و خوشنودی ات را بر من و بر ایشان و دور کن از ایشان پلیدی را و پاکیزه یِ شان کن به خوبی.

پس خدای عزوجل فرمود: ای فرشتگان من و ای ساکنان آسمان هایم به راستی که من نیافریدم آسمان بنا شده را، و نه زمین گسترده شده را و نه ماه تابان را و نه مهر درخشان را و نه فلك چرخان را و نه دریای روان را و نه کشتی در جریان را مگر به خاطر دوستی این پنج تن همانانی که در زیر کساء اند. پس جبرئیل امین عرض کرد: پروردگارا کیانند در زیر کساء؟

خدای کریم فرمود: آنان خاندان نبوّت و ارکان رسالت اند: آنان فاطمه هستند و پدرش و شوهر و دو فرزندش. جبرئیل عرض کرد: پروردگارا آیا به من هم اذن می دهی که به زمین فرود آیم تا ششمین آنها باشم. خدا فرمود: آری به تو اذن دادم، پس جبرئیل امین به زمین آمد و گفت: سلام بر تو ای رسول خدا پروردگارِ علیِّ اعلی سلامت می رساند و تو را به تحیّت و اکرام مخصوص داشته و می فرماید: به عزت و جلالم سوگند که من نیافریدم آسمان بنا شده را و نه زمین گسترده شده را و نه ماه تابان را و نه مهر درخشان را و نه فلك چرخان را و نه دریای روان را و نه کشتی در جریان را مگر برای خاطر شما و محبّت و دوستی شما و به من نیز اذن داده است که با شما در زیر کساء باشم پس آیا تو هم ای رسول خدا اذنم می دهی؟ رسول خداصلی‌الله‌علیه‌وآله فرمود: و بر تو باد سلام، ای امین وحی خدا! آری به تو هم اذن دادم پس جبرئیل با ما وارد در زیر کساء شد و پیامبر گفت: همانا خداوند به سوی شما وحی کرده و می فرماید: ﴿این است و جز این نیست که همواره خدا می خواهد هرگونه پلیدی را از شما اهل بیت برطرف نماید، و شما را چنان که شایسته است پاك و پاکیزه نگه دارد﴾ سورة الأحزاب (۳۳)، الآیة ۳٤.

۱. زمانی که امیر مؤمنان علی‌علیه‌السلام در حال تشیع پیکر پاک حضرت زهراءعلیهاالسلام بودند با قلبی شکسته رسول خداصلی‌الله‌علیه‌وآله را خطاب کردند: «ای رسول خدا، از من و دخترت بر تو سلام باد که در جوار تو آمد، و

کجاست اسلامی که آنان به آن فخر می فروختند و به دروغ آن را وانمود می کردند؟[۱] آیا هیچ ویژگی اسلامی در چهره های غم انگیز آنانی دیده می شود که از بیماریِ مرگ بار حضرتِ پیامبر گرامی اسلامصلی‌الله‌علیه‌وآله در زمانی که ایشان در بستر مرگ بودند سوء استفاده کردند؟[۲]

به سرعت به تو ملحق شد. ای رسول حق، از دوری دختر برگزیده ات شکیبائی ام کم شد، و طاقتم از دست رفت، جز آنکه مرا در فراق عظیم تو، و سنگینی مصیبتت جای تسلیت [در مصیبت فاطمه] است. زیرا من بودم که با دست خود تو را در آغوش خاك جای دادم، و سرت بر سینه من بود که روح پاکت از قفس تن پرید. ﴿ما مملوك خدائیم و یقیناً به سوی او باز می گردیم﴾ سورة البقرة (۲)، الآیة ۱۵۷. راستی که امانت باز گردانده شد، و گروگان دریافت گردید. اما غصّه من ابدی است، و شبم قرین بیداری است، تا زمانی که خداوند برای من جایگاهی را که تو در آن اقامت داری اختیار کند. به زودی دخترت از همدستی امّت برای ستم بر او به تو خبر خواهد داد، در پرسیدن از او اصرار کن، و خبر اوضاع را از او بخواه؛ در حالی که بین ما و تو فاصله زیادی نشده، و زمانه از یادت خالی نگشته، این همه ستم به ما شد. به هر دو نفر شما سلام باد سلام وداع کننده نه سلام رنجیده خاطر دل تَنگ. اگر از کنار مرقدت بروم نه از باب ملالت است، و اگر بمانم نه از جهت بد گمانی به آنچه خداوند به صابران وعده داده است».

بحار الأنوار، علّامه شیخ محمّد باقر بن محمّد تقی مجلسیرحمه‌الله، ج۴۳، ص۱۹۳، ح۲۱

۱. به درستی که حضرتِ امیرِ مؤمنان و مولایِ متّقیان امام علیعليه‌السلام بر حقّ بود زمانی که از آن مسلمانان به عنوان ریاکاران رنگین باطل یاد کرد: «به خدائی که دانه را شکافت و انسان را به وجود آورد، اینان از روی حقیقت اسلام نیاوردند، اسلامشان از روی ترس بوده و کفر را در درون خود پنهان داشتند، و چون یار و یاور یافتند آن را ظاهر نمودند!». بحار الأنوار، ج۳۳، ص۴۶۰، ح۶۷۵

۲. امیر مؤمنان علیعليه‌السلام و حضرت فاطمهعليها‌السلام به خانه مسلمانان می رفتند و درباره حقّ امیر مؤمنانعليه‌السلام برای خلافت با آنان سخن می گفتند و از آنان می خواستند تا در برابر چنین ظلمی که بر اهل بیت رسولِ خداصلی‌الله‌علیه‌وآله شده بود به پا خیزند امّا مسلمان نمایان حضرت را با چنین ادعای خود خطاب قرار دادند:
«اگر علیعليه‌السلام قبل از ابوبکر آمده بود ما هرگز شخص دیگری را برای خلافت انتخاب نمی کردیم»

امّا حضرت رسول گرامی اسلامصلی‌الله‌علیه‌وآله حتّی در آخرین لحظات غم انگیز عُمْر شریفشان به اطرافیان خود فرمودند[۱]:

«جوهر و قلمی به من دهید تا وصیّتی برای شما بنویستم تا بعد از من گمراه نشوید»، با این حال آنها مانع انشاء وصیّت نامه یِ توسّط پیامبرِ اسلامصلی‌الله‌علیه‌وآله شدند و عُمَر بن الخطّاب گفت: «پیامبر در حال هذیان گفتن است، کتاب خدا برای ما کافی است».

و مولای متّقیان امیر مؤمنان امام علیعلیه‌السلام در برابر چنین بهانه بی اساسی پاسخ داد:

«آیا از من می خواهید پیکر رسول خداصلی‌الله‌علیه‌وآله را در خانه رها کنم و با مردم بر سر خلافت جدل کنم؟».

حضرت امیر مؤمنان امام علیعلیه‌السلام می فرماید: «رسول خداصلی‌الله‌علیه‌وآله در حالی که سرش روی سینه من بود قبض روح شد، و جان آن حضرت در دستم روان گشت و آن را به چهره خود کشیدم. من عهده دار غسل آن حضرتصلی‌الله‌علیه‌وآله بودم و فرشتگان در آن امر مرا یاری می کردند، در و دیوارهای خانه فریاد می کشیدند، گروهی از ملائکه فرود می آمدند، و گروهی دیگر به آسمان می رفتند، سر و صدای فرشتگان از گوشم جدا نمی شد، بر او درود می فرستادند تا او را در ضریحش پوشانیدیم. پس چه کسی از من در حیات و مرگ به او سزاوارتر است؟! اینك با دیده بصیرت به راه افتید، و باید در جنگ با دشمنانتان نیّت شما صادق باشد. به خداوندی که جز او خدائی نیست من بر راه حق هستم، و دشمنان بر لغزش گاه باطل. آنچه را می شنوید می گویم، و برای خود و شما از خداوند آمرزش می طلبم».

بحار الأنوار، علّامه شیخ محمّد باقر بن محمّد تقی مجلسیرحمه‌الله، ج۳۸، ص۳۱۸، ح۳۲

۱. قندوزی حنفی در جلد اوّل کتاب ارزشمند خود «ینابیع المودّة» می نویسد که:

حضرت فاطمه زهراعلیهاالسلام گفت: «در حالی که اتاق پر از اصحاب پیامبرصلی‌الله‌علیه‌وآله بود من شنیدم که پدرم در بستر مرگ فرمود: ای مردم! من در بستر مرگ هستم و من این جملات را برای تکمیل وظیفه خویش نسبت به شما می گویم: من کتاب خدا و اهل بیتم را در میان شما می گذارم، سپس دستان علیعلیه‌السلام را گرفت و فرمود: علی با قرآن است و قرآن با علی است، آنها از هم جدا نمی شوند تا اینکه در حوض بر من وارد شوند من از شما درباره یِ رفتارتان با آنان خواهم پرسید».

این جملات عُمَر بن الخطّاب موجب خشم کسانی شد که در آنجا حضور داشتند، بعضی گفتند که پیروی از دستور پیامبر واجب است پس ایشان باید آنچه را که به صلاح امّت است بنویسد. دیگران از عُمَر بن الخطّاب جانب داری کردند و در زمانی که تَنِش و همهمه افزایش یافت حضرتِ رسول الله صلی الله علیه و آله فرمود: «از من دور شوید! در حضور من نباید هیچ جدالی باشد»[۱].

بنابراین آن افراد از تمام حدودی که خدا در قرآن مشخص کرده بود تجاوز کردند. ﴿ای اهل ایمان! بر خدا و پیامبرش [در هیچ امری از امور دین و دنیا و آخرت] پیشی مگیرید و از خدا پروا کنید که خدا شنوا و داناست * ای مؤمنان! صدایتان را بلندتر از صدای پیامبر نکنید، و آن گونه که با یکدیگر بلند سخن می‌گوئید با او بلند سخن نگوئید، مبادا آنکه اعمالتان پوچ و بی اثر شود و شما پوچ شدنش را درك

۱. متأسّفانه وصیّت و دستور پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله اجرا نشد، نه احترام و حرمت اهل بیت پیامبر علیهم السلام را نگه داشتند و تقدّس بسیاری از آیات قران توسط همراهان مراعات نشد بلکه آیات قرآن بر اساس سلائق شخصی خود تفسیر کردند. چه زمانی آنان در خدمت اسلام بودند؟ این سؤالی است که پاسخ تلخ آن توسطِ حضرتِ امیر مؤمنان امامِ عالَمِ علی بن ابی طالب علیه السلام داده شده است: «تا چون خداوند پیامبرش صلی الله علیه و آله را از دنیا برد گروهی به جاهلیّت بازگشتند، راه های باطل آنان را هلاك کرد، بر آراء نادرست تکیه کردند، و به بیگانگان پیوستند، و از وسیله ای که مأمور به مودّت آن بودند جدا شدند، ساختمان [دین و حکومت] را از بنیادش انتقال دادند، و آن را در غیر جای خودش بنا کردند. آنان معادن هر خطائی هستند، و درهای گام نهادگان در وادی گمراهی اند. غوطه ور در دریای حیرت، و افتاده در مستی و جهالت اند، به روش فرعونیان: که گروهی از آخرت دل بریده و به دنیا دل بسته اند، و عدّه ای پیوند خود را با دین بریده و از آن جدا گشته اند». نهج البلاغة، ص۲۰۹؛ بحار الأنوار، علّامه شیخ محمّد باقر بن محمّد تقی مجلسی، ج۲۹، ص٦١٦، ح۲۹؛ شرح نهج البلاغة، ابن أبي الحديد، ج۹، ص۱۳۲؛ منهاج البراعة في شرح نهج البلاغة، الميرزا حبيب الله الهاشمي الخوئي، ج۹، ص۱۳۲ و ص۱٤۰.

نکنید[۱]﴾. نمی توان پذیرفت که اختلافات، جدال و همهمه میان آنان نجوای در گوش ها بود. از میان تمام احادیث می توان دریافت که آنان صدای خود را بلند کردند تا حدّی که زنانی که پشت پرده و حجاب بودند در آن اختلاف شرکت کردند و گفتند: «آنچه را که می خواهد به ایشان بدهید تا برای شما وصیت بنویسد» اما عُمَر بن الخطّاب به آنها گفت: «شما مانند وابستگان یوسف هستید، هر زمان که او بیمار می شود شما اشک می ریزید و هر زمان که بهبود یابد بر گردن او سوار می شوید!» حضرتِ رسولِ گرامیِ اسلام صلی الله علیه و آله وسلم در پاسخ به او گفت:

«زنان را رها کن، آنها از تو بهتر هستند»[۲].

---

۱. سورة الحجرات (۴۹)، آیتان ۲ – ۳

۲. این موضوع در بسیاری از کتب اهل سنّت اشاره شده است اگر چه در بعضی از این کتب نویسندگان نام عُمَر بن الخطّاب لعنه الله را به عنوان سخنران اصلی جملات موهِن بالا حذف کرده اند. و بدبختانه تر از این تلاش علمائی از اهل سنّت برای اصلاح جملات عُمَر بن الخطّاب لعنه الله است تا کمتر زننده به نظر برسند. من نمی دانم اوضاع چگونه خواهد بود. ممکن است بیست سال بعد بشنویم که شخصی می گوید تمام این رویداد یک جعل تاریخی است.

به طور مثال، به کتب زیر از منابع اهل سنّت مراجعه کنید:

- صحیح مسلم، ج۵، ص۷۵، ح۴۱۲۴
- معجم الأوسط، طبراني، ج۵، ص۲۸۸
- مجمع الزوائد و منبع الفوائد، ج۹، ص۳۴
- کنز العُمّال، هندي، ج۵، ص۶۴۴
- الطبقات، إبن سعد، ج۲، ص۲۴۳
- المسند، أحمد بن حنبل، ج۳، ص۲۴۳ و ص۲۹۳
- الکامل في التاریخ، إبن أثیر، ج۲، ص۳۲۰

ما چند نظر درباره یِ سخنان عُمَر بن الخطّاب داریم:

- حتّـی پَسـت تـرین فـرد در میـان صـحابه پیـامبرِ اسـلامﷺ از گفـتن جملات عُمَر بن الخطّـاب شرم دارنـد «پیـامبر هـذیان مـی گویـد»!!! پـس کجاست صحابه ای که عُمَر بـن الخطّـاب همیشـه بـر مقـام آن شـعار مـی داد و به آن فخـر مـی فروخـت؟ و یـا بـه بیـان دقیـق تـر: کجاسـت ادبـی که عُمَر بـن الخطّـاب بایـد مبـادی آن باشـد زیـرا بـه مـدت چنـد سـال در کنـار پیـامبری شرف حضـور داشـت کـه خداونـدِ متعـال جـلّ و عـلا او را برای ویژگی ها و اخلاق بی همتایش ستوده است[1].
- این گفته یِ عُمَر بن الخطّاب «کتاب خدا برای ما کافی است» در تناقض شدید با این فرموده خداست: ﴿... و آنچه را پیامبر به شما عطا [و امر] کرد بگیرید [و اطاعت کنید] و از آنچه شما را نهی کرد، باز ایستید...[2]﴾، همچنین تخلف از این گفته خداوند متعال است: ﴿هر که از پیامبر اطاعت کند، در حقیقت از خدا اطاعت کرده...[3]﴾، بنابراین سرپیچی او از درخواستِ رسولِ گرامِ اسلامﷺ [آوردن قلم و دوات] تأکید مجدّد بر طغیان او بر علیه خدا و رسول او است.

- فتح الباري، إبن حجر العسقلاني، ج۸، ص۱۰۱
- کشف الغُمّة، إبن أبي الفتح الأربلي، ج۲، ص۴۷

۱. مراجعه شود به: سورة القلم (۶۸)، الآیة ۵ ﴿و یقیناً تو بر بلندای سجایای اخلاق عظیمی قرار داری﴾.

۲. سورة الحشر (۵۹)، الآیة ۸

۳. سورة النساء (۴)، الآیة ۸۱

- چگونه عُمَر بن الخطّاب این جسارت را داشت که همسرِ حضرتِ رسولِ گرامی اسلامﷺ را با لغات توهین آمیزش مورد خطاب قرار دهد [زمانی که او گفت... سوار گردن او می شوید]؟ برای عُمَر بن الخطّاب شایسته بود تا اخلاقِ رسول اللهﷺ را که خداوند با بهترین توصیفات بیان کرده است را تقلید می کرد. و همچنین شایسته بود تا عمر صدای خود را بالاتر از صدایِ حضرتِ رسول مکرّم اسلامﷺ نَبَرَد که خداوند می فرماید: ﴿... صدایتان را بلندتر از صدای پیامبر نکنید، و آن گونه که با یکدیگر بلند سخن می گویید با او بلند سخن نگویید...[۱]﴾.

از زمانی که حضرتِ پیامبر اکرمﷺ در بستر مرگ بودند اختلاف در مسئله امامت آغاز شد. یقیناً آتش این اختلاف در زمان حیات رسول اکرمﷺ خاموش نگه داشته شده بود و آن افراد منتظر وفات پیامبر گرامی اسلامﷺ بودند تا مقام خلافت را غصب کنند. برای آنان چنین مقامی تنها رهبری مادّی بود در حالی که در حقیقت آن مقام خلیفة اللّهی در زمین[۲] بود. خداوند می فرماید: ﴿آن زمان را یاد آر که پروردگارت به فرشتگان گفت: به یقین جانشینی در زمین قرار می دهم[۳]﴾، ﴿ای

۱. سورة الحجرات (۴۹)، الآیة ۳

۲. در اینجا عالم فقیه شیخ محمّد جمیل حَمُّود عاملی دام ظله با عالم مشهور شیعه علّامه حلّی رحمه الله -که امامت را در کتاب ارزشمند خود الباب الحادی عشر [فصل هفتم] امامت را ولایت جهانی در تمام امور دنیوی و معنوی در جانشینی پیامبر است نه به عنوان اختیار الهی که خداوند او را به عنوان جانشین پیامبر برای انجام و اختیار تمام امور دنیوی و اخروی تعریف می کند- مخالفت می کند.

۳. سورة البقرة (۲)، الآیة ۳۱

داود! همانا تو را در زمین جانشین [و نماینده خود] قرار دادیم[۱]﴾، ﴿... من تو را برای همه مردم پیشوا قرار دادم...[۲]﴾. بنابراین مفهوم امام و یا خلیفه با مفهوم رهبری مادّی کاملاً متفاوت است. مفهوم قرآنی امام بیشتر شبیه پیامبری در اختیارات و مدیریت امور دنیوی توسط شخصی است که توسّط خداوند انتخاب شده است، بنابراین آنچه که شیعه حقّه امامیّه اثنی عشریّه از واژه خلیفه برداشت می کنند کاملاً با تفسیر اهل سنّت از این واژه متفاوت است.

بنابراین بدون اغراق می توان گفت که هر مشکلی در مرحله زندگی معنوی به صورت مستقیم و یا غیر مستقیم به حقوق اهلِ بیت علیهم السلام به خلافت ارتباط دارد. این دلیلی است که شهرستانی را وادار به ذکر این مطلب کرد: «شدیدترین مخالفت در امّت مخالفت در مسئله یِ امامت است. برای امور معنوی، بیشترین شمشیر در اسلام برای مسئله امامت کشیده شده است! آنها چنین افرادی بودند که از عنوان اسلام سوء استفاده کردند تا به اندازه ای که در زمان تصرف مصر از ناپلئون بناپارت پرسیده شد که چرا مجسّمه یِ معاویة بن أبی سفیان را بالای سر خود دارد او پاسخ داد: اگر این مجسمه معاویه نبود ما نمی توانستیم به مصر وارد شویم».

همه یِ ما می دانیم که مخالفان امیر مؤمنان علی علیه السلام تلاش می کردند تا حقّ خلافت را از ایشان بگیرند زیرا آنان از خطری که با خلافت ایشان آنان را تهدید می کرد آگاه بودند. خلافت ایشان آنان را کنار می زد و این به معنای نابودی طرح هائی بود که آنها برای اجرایشان شب و روز در حال تلاش بودند.

---

۱. سورة ص (۳۸)، الآیة ۲۷

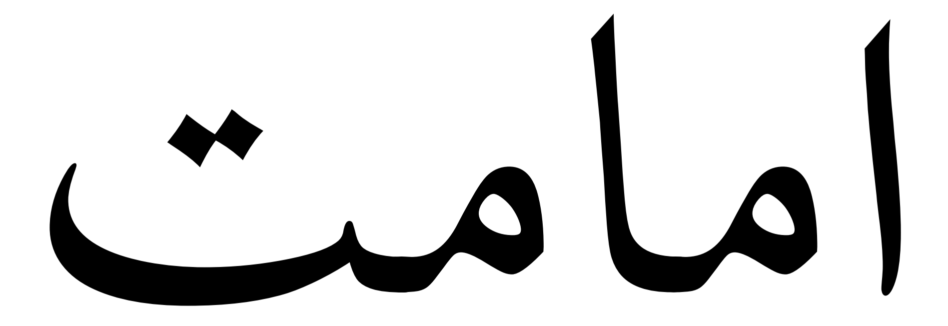
۲. سورة البقرة (۲)، الآیة ۱۲۵

بدین جهت وظیفه یِ من بوده و هست تا موضوع امامت و به طور عمده خلافتِ حضرتِ امیر مؤمنان امام علی(ع) را هر چند به صورت خلاصه بررسی کنم.

بنابراین، این تحقیق بر دو موضوع تمرکز دارد:

- در ابتدا بر مسئله یِ امامت
- سپس بر مسئله خلافت بلافصل امیر مؤمنان امام علی(ع)

موضوع اوّل:

-۱-

تعریف امامت

امام در لغت به معنای «پیشوا» است. او راهنمائی است که مردم باید از او تقلید کنند. امام همچنین به معنای «کتاب» و یا چیز دیگری است که باید پیروی شود چه صحیح باشد و چه اشتباه. جمعِ امام، ائمّه است.

تعریفی که به آن اشاره شد سندی قرآنی دارد:

﴿و آنان را پیشوایانی قرار دادیم که به فرمان ما [مردم را] هدایت می کردند... [۱]﴾، ﴿و آنان [= فرعونیان] را [به کیفر طغیانشان] پیشوایانی که دعوت به آتش می کنند قرار دادیم... [۲]﴾.

بر اساسِ چند تعریف: امام فیبری است که توسط بنّا برای صاف نگه داشتن چیزی استفاده می شود[۳]. آخرینِ تفسیر از امام از تعریف ابتدائی آن بسیار مشخّص تر است و این تعریف نباید عجیب متصوّر شود زیرا امام یک فیبر معنوی است که در روح

---

۱. سورة الأنبياء (۲۱)، الآية ۷۴

۲. سورة القصص (۲۸)، الآية ۴۲

۳. المنجد، ص۱۴۱

افرادی که مسئول اجرای تکالیف مذهبی هستند [مکلّفین] تنیده می شود و این فیبر معنوی آنان را از آنچه که از انجام وظایف منحرف می سازد دور می سازد [و مستقیم نگه می دارد]. امام خطای گناه کاران را به آنها نشان می دهد و در مسیر اصلاح گناه آنان تلاش می کند. چنین تفسیری از نظر واژه شناسی بیشترین قرابت را به معنای «امامت» دارد. اگر واژه یِ امام مشخّص باشد، پس او شخصی خواهد بود که نمازگزاران را هدایت و یا رهبریِ ارتش و یا همانند آن را بر عهده دارد. امّا زمانی که تعریف آن محدود به یک جهت مشخص نباشد به معنای «پیشوا در تمام ابعاد» عمومیّت می یابد و این چیزی است که خداوندِ بلند مرتبه در آشکار سازی مقام حضرت ابراهیم علیه السلام می فرماید: ﴿من تو را برای همه مردم پیشوا قرار دادم[1]﴾. پس خداوند در اینجا به امام عمومیّت بخشید و آن را محدود نکرد. در نتیجه استنباط می شود که حضرت ابراهیم علیه السلام پیشوا در تمام ابعاد و در تمام شرائط بود.

برای تفسیر و واژگان شناسی کلمه یِ «امامت» تعاریف بسیاری بیان شده است که در اینجا به چند نمونه از آنها اشاره می کنیم:

تعریف اوّل:

❖ **امامت یک ولایت جهانی در تمام امور دنیوی و أُخرَوی است[2].**

---

١. سورة البقرة (٢)، الآية ١٢٥

٢. به طور مثال به کتب زیر مراجعه کنید:

- المواقف، ص٣٤٥
- الباب الحادي عشر، ص٦٢
- الفلسفة الإسلاميّة، ص٣٩٢

این تعریف به دلائل زیر ردّ شده است:

۱) تعریف امامت به عنوان «ولایت جهانی» این گفته را شامل می شود که هر کس که اداره امور را به دست گیرد امام است زیرا واژه «ولایت» فقط زمانی استفاده می شود که به معنی اجرای واقعی دستورات صاحب امر باشد و این یقینا آن چیزی است که اهل سنّت به آن اعتقاد دارند زیرا آنها می خواهند امامت را به امری تبدیل کنند که از طریق انتخابات امّت [مردم] استقرار می یابد در غیر این صورت راه دیگری برای اجرای دستورات یک فرد وجود ندارد. چنین تفسیری از امامت توسط اهل سنّت در مخالفت کامل با تفسیر اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام از اینکه چه کسی امام است و اینکه آیا امامِ معصوم بر مسلمان ریاست می کند و بر آنان غالب است یا نه. دستورات او در هر دو صورت باید اطاعت شود [زیرا او را خداوند نصب کرده است].

۲) این تعریف شامل تمام امور سازنده ائمّه نیست و تنها شامل بعضی از امور قضائی امام مانند امور سیاسی و اجتماعی بدون توجه به مقامات بلند مرتبه غیر مادّی است که پایداری شان را در اهل بیت علیهم السلام جلوه می کنند. همچنین همانگونه که در تعریف اشاره شد علم به امور معنوی تنها به امام محدود نمی شود و تمام افرادی را که درک آنها از دینشان تا سطح استدلال فقهی [اجتهاد] است را نیز شامل می شود .

۳) تعریف بالا ضرورت «معصومیّت» امام را در نظر نگرفته است.

تعریف دوّم:

❖ **امامت همان خلافت و جانشینیِ پیامبر برای استقرار دین و حفظ مذهب است.**

این تعریف به فضل بن روزبهان اشعری [عالم اهل سنّت] نسبت داده شده است[۱]. در حقیقت نظراتی که درباره تعریف اول داده شد برای این تعریف نیز صدق می کند. به علاوه واضح است که ابن روزبهان مسئله امامت را طوری در نظر گرفته است که گویا مسئله یِ ریاست جمهوری یک کشور را بررسی می کند که باید آنچه را از دین که آشکار است را بدون توجه به جوهره آن حمایت کند. به عبارتی دیگر به نظر او فقط مسئول حفظ سطح ظاهری دین است و در چنین تعریفی خلیفه مسئول حفاظت از جوهره اسلام نمی باشد، آنچه که او به آن اهمیّت می دهد عنوان خارجی اسلام است! متأسّفانه در تاریخ آشکار است خلفائی که خلافت را از حضرتِ امام امیرِ مؤمنان علیه السلام غصب کرند حتّی سطح ظاهر شریعت را نیز محافظت نکردند. بنابراین موضع آنها چگونه خواهد بود اگر ما آنها را به غفلت کردن از جوهره اسلام محکوم کنیم؟ از ما چه چیزی انتظار می رود درباره خلفائی که خلافت را غصب کردند و بذر بدعت در دین اسلام را کاشتند و اشتباهات فاحشی را مرتکب شدند، اشتباهاتی که امیر مؤمنان علیه السلام برخی از آنان را تصحیح می کرد تا جایی که عمر گفت: «خداوند مرا از معضل و مشکلی که ابو الحسن [= امیر مؤمنان علی علیه السلام] برای چاره جوئی و حلّ آن حضور ندارد حفظ کند».

---

۱. دلائل الصدق لنهج الحقّ، ج۲، ص۴

تعریف سوّم:

❖ **امامت یک سلطنت الهی است که توسط خداوند به افراد خاصی عنایت می شد تا مردم را بر روی زمین هدایت و رهبری کنند.**

این تفسیر از امامت در بسیاری از احادیث اشاره شده است، مانند حدیثِ عبد العزیز بن مسلم در پایان امالی شیخ صدوقرحمه‌الله، و نیز در پایان اکمال الدین و در اصول کافی [در بخش ویژگی های امامعليه‌السلام].

عبد العزیز بن مسلم از امام علی بن موسی الرضاعليهما‌السلام نقل می کند: «امامت در حقیقت مقام انبیاء و میراث اوصیاء است، خلیفه یِ خدا و رسول اوست، امامت زمام دین و مایه یِ نظام مسلمین و موجب صلاح دنیا و عزّت مؤمنین است. امامت ریشه یِ نمو کننده یِ اسلام و شاخه یِ بلندِ آن است. کامل شدن نماز و زکات و روزه و حج و جهاد و زیاد شدن غنائم و صدقات و اجرای حدود و احکام و صیانت حدود و ثغور ممالک اسلامی با وجود امام است. امام حلال خدا را حلال و حرامش را حرام داند، در اجرای حدود الهی قیام کند و از حریم دین دفاع نماید و مردم را با حکمت و پند و موعظه نیکو و برهان قاطع به راه پروردگار دعوت می کند. امام مانند خورشید طالع و درخشانی است که نورش گیتی را فرا گیرد و در افقی است که دست ها و دیدگان بدان نرسد...»[1].

---

۱. امیر مؤمنان امام علیعليه‌السلام روشن می سازد که: «خداوند ایمان را برای خالص شدن از کفر قرار داد، نماز برای تصفیه از غرور، زکات وسیله ای برای امرار معاش، روزه برای آزمایش مردم، زیارت برای حمایت دین، جهاد برای حفظ غرور اسلام... عقوبت گناهان برای درک اهمیّت حدود الهی، امامت برای نظم جامعه و پیروی از امام به عنوان نشانه ای برای احترام به امامت».

به بیانی متفاوت[1] امامت یک ولایت الهی بر بندگان خداست به همین دلیل است که شیعه پیروی از حضرات اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام [خلیفه و جانشینِ بر حقّ

و مولای متّقیان علیه السلام همچنین می فرماید: «امام به غیر آنچه از جانب خدا مأمور است وظیفه ای ندارد، تکلیف او ابلاغ کامل پند و اندرز، و جدّیت در خیرخواهی، و زنده کردن سنّت، و اقامه حدود بر کسی که سزاوار حدّ است، و رساندن سهم بیت المال به کسی که مستحقّ آن است. پس برای فراگیری دانش بشتابید پیش از آنکه درختش خشك شود، و قبل از آنکه در بهره گیری علمی از معادن آن گرفتار خود مشغولی شوید. دیگران را از منکر نهی کنید و خود نیز از ارتکاب به آن بپرهیزید، زیرا مسئولید اوّل خود از گناه کناره‌گیری کنید سپس دیگران را از آن نهی نمایید». بحار الأنوار، ج۳۴، ص۲۳۷، ح۹۹۸

۱. امیر مؤمنان امام علی علیه السلام در یکی از خطبه های خویش افراد دون را سرزنش می کند:

«ای مردم، مرا بر شما حقّی است، و شما را بر من حقّی. اما حقّ شما بر من این است که خیرخواه شما باشم، و غنیمت شما را به طور کامل به شما بپردازم، و شما را تعلیم دهم تا جاهل نمانید، و مؤدب به آداب نمایم تا بیاموزید. و اما حقّی که من بر شما دارم وفا به بیعتی است که با من نموده اید، و خیرخواهی نسبت به من در حضور و غیاب، و اجابت دعوتم به وقتی که شما را بخوانم، و اطاعت از من چون دستوری صادر کنم». بحار الأنوار، علّامه شیخ محمّد باقر مجلسی رحمه الله، ج۲۷، ص۲۵۱، ح۱۲

اما متأسّفانه اطاعت کامل از اهل بیت علیهم السلام هیچ وقت به آن مظلومان معصوم اعطا نشد!! «به مردمی گرفتار شده ام که دستورم را پیروی نمی کنند، و دعوتم را پاسخ نمی گویند. ای بی ریشه‌ها، برای یاری حق به انتظار چه هستید؟ آیا دینی نیست که شما را متّحد کند؟ غیرتی ندارید که خشم شما را به حرکت در آورد؟ فریاد زنان که بین شما می ایستم، و با صدای بلند از شما یاری می خواهم، سخنم را گوش نمی دهید، و فرمانم را نمی برید تا وقتی که بدی عاقبت امور آشکار شود. انتقام خونی را به وسیله شما نمی توان گرفت، و به توسط شما امکان رسیدن به مقصودی نیست. شما را به یاری برادرانتان خواندم ولی همانند شتر بیمار و خسته فریاد کردید، و همچون شتر لاغر زخم دیده از حرکت سنگینی نمودید، آن گاه از شما لشگری اندك و مضطرب و ناتوان به سوی من آمد که گوئی به سوی مرگ رانده می شوند و صحنه یِ مرگ را به چشم خود می‌نگرند». بحار الأنوار، ج۳۴، ص۳۲، ح۹۰۵

پیامبر گرامی اسلام‌صلی‌الله‌علیه‌وآله] و تسلیم بودن در برابر آنان را پیروی از خداوند بزرگ و قادر و تسلیم بودن در برابر او می دانند: ﴿ای اهل ایمان! از خدا اطاعت کنید و [نیز] از پیامبر و صاحبان امر خودتان [که امامان از اهل بیت‌علیهم‌السلام اند و چون پیامبر گرامی‌صلی‌الله‌علیه‌وآله دارای مقام عصمت می باشند] اطاعت کنید...[1]﴾.

اهل بیت‌علیهم‌السلام توسّط افراد بُزدلی احاطه شده بودند که بدبختی تحمیل شده بر آنها اهمیت نمی دادند، آنها کسانی هستند که از ائمه اطهارعلیهم‌السلام درخواست قیام کردند اما زمانی که قیام نزدیک می شد هیچ یک از آن هائی که از ائمّه اطهارعلیهم‌السلام درخواست بودند به ایشان کمک نمی کردند... آنان کسانی هستند که ترسشان به آنها جسارت داد تا شهادت دردناک و مظلومانه یِ حضرت سیّد الشهداء امام حسین‌علیه‌السلام را در کربلا و اسارت تحقیر آمیزی که زنان بیوه و اقوام شهدای کربلا بدون فریاد برای توقّف این خونزیزی و اقدامات ضد دینی، تن دادند نظاره گر باشند... آنها کسانی بودند که ترس فلج کننده یِ آنان خلفای مِی گُسارِ اُمَوی و عبّاسی را قادر ساخت قتل عامّ خونینی علیه اهل بیت‌علیهم‌السلام و شیعیان به راه بیندازند.

۱. سورة النساء (۴)، الآیة ۶۰

-۲-

امامت از اصول دین است

نه

از فروع آن

شریعت پیامبر گرامی اسلامﷺ کامل است و ادیان قبل از آن را از اعتبار ساقط کرد، پس شریعت او بدون هیچ استثنائی برای تمام بشریّت است، حضرتِ رسول اکرمﷺ مایه یِ رحمت تمام مخلوقات است، خداوندِ بلند مرتبه می فرماید: ﴿و تو را جز رحمتی برای جهانیان نفرستادیم[۱]﴾.

حضرت رسول اللهﷺ در طول بیست و چهار سال اصول و فروع شریعت را به تمام مسلمانان ابلاغ کرد و سپس در حالی که رسالت به تمام اهدافش دست نیافته بود ایشان به سوی پروردگار هجرت کردند. بنابراین بر اساس حکمت خداوند ضروری بود تا پرودگار به پیامبر خویش دستور دهد تا آنانی که شایسته یِ مقام اجراء شریعت بودند را معرفی کند. جانشینان پیامبرعليهم‌السلام باید کامل و معصوم

۱. سورة الأنبياء (۲۱)، الآية ۱۰۸

باشند تا حدود و قوانین خدا را در همه زمان ها و سطوح روشن سازند[۱]. در حقیقت این دلیل فی حدّ نفسه وجود یک امام معصومی را الزامی می کند که قادر است آنچه را که از مردم نهان است و پیچیدگی هائی که مردم در زندگی دینی خود با آن مواجه خواهند شد را روشن سازد و این لزوماً به این دلیل است که اسلام آخرین دین الهی است پس نیاز به نگهبانی دارد که از حدود آن حمایت و قوانین آن را آشکار سازد و این امر بدون حضور ائمّه یِ معصومین علیهم السلام در تمام طول زمان امکان پذیر نیست: ﴿[یاد کن] از روزی که هر گروهی از مردم را با پیشوایشان می خوانیم[۲]﴾.

وجود امام معصوم علیه السلام در تمام زمان ها ضروری ترین وظائف است و بدون حضور ایشان رسالت ناتمام باقی خواهد ماند و هدفی که حضرتِ رسول اعظم صلی الله علیه و آله برای آن فرستاده شده بود میّسر نمی شد، این اشاره به آن دارد که مأموریت پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله بیهوده می شد در حالی که خداوند متعال که داناترین دانایان می باشد از انجام امر بیهود منزه است[۳].

امامت برای اهل سنّت یک فرع است نه اصل. غزالی اشعری می گوید:«بدانید که درک امامت نه مهمّ است و نه عُقَلائی، امامت تنها یک موضوع فقهی است. امامت یک محرّک برای تعصّب گرائی است و هر شخصی که از پرداختن به آن امتناع ورزد

---

۱. ائمّه معصومین علیهم السلام لزوماً باید از نسلِ رسول خدا صلی الله علیه و آله باشند، زیرا بعد از پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله تنها آنان [حضرات اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام] از گناه مُبرّی می باشند.

۲. سورة الإسراء (۱۷)، الآية ۷۲

۳. شرح الباب الحادي عشر، مقداد بن عبد الله السيوري الحلّي، ص۹۵

بهتر از شخصی است که آن را بررسی می کند. حتّی اگر شخص دوّم موضوع را بررسی کند چگونه خواهد بود اگر وی در این مسیر اشتباه کند؟[۱]».

آمدی [عالم اهل سنّت] می گوید: «بدانید که گفت و گو پیرامون امامت نه از اصول دین است و نه موضوع مهمّی است که قابل اجتناب و نادیده نگرفتن نباشد. قَسَم به جانم! کسی که خود را از چنین موضوعی دور نگه دارد عاقل تر از کسی است که عمیقاً وارد آن شود. موضوع امامت با تعصّب گرائی، تشدید اختلافات و دشمنی و علامت حقارت برای حقّ ائمّه و اجداد است[۲]».

شیعه بر اساس آنچه به تازگی پیرامون سند عُقَلائی بیان شد و همچنین بر اساس اسناد نقل شده همراه با دو سند مستحکم آیات قرآنی [که به آنها اشاره خواهد شد] و احادیث متواتره استدلال می کند که امامت از اصول دین است. یکی از این احادیث، حدیثی است که توسط فضیل بن یسار از امام جعفر صادق علیه السلام نقل شده است که پیامبر صلی الله علیه وآله فرمودند: «هر که بمیرد و امام زمانش را نشناسد، همانند مردن زمان جاهلیت مرده است»، فضیل بن یسار با حیرت از امام علیه السلام پرسید: «به راستی پیامبر چنین گفته است؟»، پس امام جعفر صادق علیه السلام پاسخ دادند: «بلی!»[۳].

همچنین در صحیح مسلم ذکر شده است که حضرتِ پیامبرِ گرامیِ اسلام صلی الله علیه وآله فرمودند: «هر کس از امر خدا اطاعت نکند در روز قیامت او را ملاقات خواهد کرد

---

۱. الإقتصاد، ص۲۳۴

۲. غایة المرام، ص۳۶۳

۳. این حدیثی است که توسط افراد بسیاری که در صحّت گفتار آنها شکّی وجود ندارد نقل شده است.

در حالی که بهانه ای برای او وجود ندارد و هر کس بیعت خویش را به امام زمانش اعلام نکند مرگ او به مرگ جاهلیت خواهد بود[1]».

پس امامت یکی از اصول مهمّ دین اسلام است و بسیار شبیه به پیامبری است. ما نمی توانیم همانندِ اهل سنّت، امامت را با مفهوم حکومتی در هم آمیزیم.

و همانگونه که مرتضی مطهری بیان داشته: «این وظیفه ما است که موضوع امامت را با موضوع حکومت [حکومت مادّی] در هم نیامیزیم. ما بر این عقیده ایم که اهل سنّت مفهوم حکومتی از امامت دارند در حالی که درک ما از امامت یک مفهوم کاملاً متفاوت [با تفسیری کاملاً متفاوت]. برای شیعه مفهوم امامت بیشتر شبیه پیامبری با تمام درجات والای آن است، چنین موضوعی اعتقاد شیعه است در حالی که اهل سنّت به آن هیچ اعتقادی ندارند[2]».

---

۱. برخی از مصادرِ حدیثِ شریف:

- صحیح مسلم، ج٦، ص۲۲
- السنن الکبری، البیهقّي، ج۸، ص١٥٦
- المجموع، النووي، ج۱۹، ص۱۹۰
- المُحَلّی، ابن حزم، ج۹، ص۳٥۹
- نیل الأوطار، الشوکاني، ج۷، ص٣٥٦
- المعجم الکبیر، الطبراني، ج۱۹، ص۳۳٥
- کنز العُمّال، ج٦، ص٥۲، ح١٤٨١٠
- تفسیر ابن کثیر، ج۱، ص٥۳۰
- الکبائر، الذهبي، ص٢٤٩

۲. امامت و رهبری، ص۱۶۳

-۳-

ویژگی ها و جایگاه امام

مشخّص شد که جایگاه امامعليه‌السلام همان جایگاه پیامبر اکرمصلى‌الله‌عليه‌وآله است و به همین دلیل پیامبرصلى‌الله‌عليه‌وآله باید ویژگی های والای یک انسان کامل مانند پرهیزکاری، علم، شکیبائی، شجاعت و از این قبیل را در ایشان خلاصه کند. پس اگر امامعليه‌السلام دارای چنین ویژگی های والائی باشد که عمدتاً معمول عصمت می باشند و این به معنای تبرّی از عملکرد نادرست چه کوچک و یا بزرگ، سهواً و یا عمداً قبل از نصب [به عنوان خلیفه در میان عامّه یِ مردم] و بعد از آن که همانند جایگاه پیامبری است. بنابراین اگر امام معصوم نباشد چگونه می تواند شریعت پیامبرصلى‌الله‌عليه‌وآله را به مردم معرّفی و آنان را به راه مستقیم هدایت کند و برای آنان یک الگو باشد؟! آیا او غیر معتبر و برای پیروان نامناسب نخواهد بود؟ چگونه این امر می تواند رخ دهد در حالی که خداوند کسانی را که ندای پاکی سر می دهند در حالی که کردارشان کامل متفاوت است را سرزنش می کند ﴿آیا مردم را به نیکی فرمان می دهید و خود را

[در انجام دادن نیکی] فراموش می کنید؟ در حالی که کتاب [تورات را که با شدّت به نیکی دعوتتان کرده] می‌خوانید. آیا [به وضع زیان بار خود] نمی اندیشید؟[۱] ﴾.

همان گونه که در حدیث شیخ کلینی رحمه الله[۲] در کتاب اصول کافی[۳] اشاره شده است به جایگاه امامت که صاحبان آن از شأن والائی برخوردار است... در این حدیث طولانی امام رضا علیه السلام می فرماید:

«امامت در حقیقت مقام انبیاء و میراث اوصیاء است زیرا امامت خلافت خدا و رسول الله صلی الله علیه و آله و مقام امیر مؤمنان و میراث حسن و حسین علیهما السلام است.

---

۱. سورة البقرة (۲)، الآیة ۴۵

۲. عالم شهیر شیعه، شیخ أبو جعفر محمّد بن یعقوب کُلَینی. سیّد بن طاوس در کتاب ارزشمند خویش کشف المحجة می گوید: «شیخ محمد بن یعقوب شاهد جانشینی چهار نائب خاصّ امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف در طول غیبت صغری بود [که از سال ۲۶۰ هجری قمری آغاز و تا ۳۲۹ هجری قمری ادامه یافت].

- عثمان بن سعید بن عَمرِی
- أبو جعفر محمّد بن عثمان بن سعید بن عَمرِی
- أبو قاسم حسین بن روح
- أبو الحسن علی بن محمّد سَمُری

محمّد بن یعقوب قبل از علی بن محمّد سمری وفات یافت، علی بن محمّد سمری در شعبان ۳۲۹ هجری قمری وفات یافت در حالی که محمّد بن یعقوب کلینی در سال ۳۲۸ هجری قمری وفات کردند. با این حال برخی استدلال می کنند که وفات کلینی در شعبان سال ۳۲۹ هجری قمری بوده است و این ادعا با گفته یِ سیّد بن طاوس به این شرح که شیخ کلینی قبل از مرگ چهارمین نائب امام زمان عجّل الله تعالی فرجه الشریف وفات کرده است تناقض ندارد. احتمال دارد هر دو ایشان در یک ماه [شعبان] وفات یافتند و سمری بعد از کلینی وفات یافت. رحمت خدا بر هر دو ایشان.

۳. الأصول من الکافي، ج۱، ص۱۹۸

امامت زمام دین و مایه نظام مسلمین و موجب صلاح دنیا و عزت مومنین است. امامت ریشه نمو کننده اسلام و شاخه بلند آنست. کامل شدن نماز و زکات و روزه و حج و جهاد و زیاد شدن غنائم و صدقات و اجرای حدود و احکام و صیانت حدود و ثغور ممالک اسلامی با وجود امام است. امام حلال خدا را حلال و حرامش را حرام داند، در اجرای حدود الهی قیام کند و از حریم دین دفاع نماید و مردم را با حکمت و پند و موعظه نیکو و برهان قاطع به راه پروردگار دعوت می کند. امام مانند خورشید طالع و درخشانی است که نورش گیتی را فرا گیرد و در افقی است که دستها و دیدگان بدان نرسد. امام چون ماه چهارده شبه، نورانی و مانند چراغ فروزان و مشعشع است و ستاره هدایتی است که در تاریکی های شب و عبور از شهرها و بیابان ها و در امواج دریاها موجب راهنمائی مردم است.

امام مانند آب شیرین و گوارا برای تشنگان [معارف الهیه] و دلالت کننده بر طریق راستی و نجات دهنده از هلاکت است. امام امین خداست در میان خلقش و حجت اوست بر بندگانش و جانشین اوست در شهرهایش و به سوی خدا دعوت کننده و از حقوق او دفاع کننده است. امام از گناهان پاک و از عیوب منزه و بر کنار است و به علم و دانش مخصوص و حلم را شعار خود ساخته است. امام موجب نظام دین و باعث عزت مسلمین و خشم برای منافقین و سبب هلاکت کافرین است. امام یگانه روزگار خویش است؛ کسی با او هم طراز نشود و هیچ دانشمندی با او برابری نکند و او را مانند و نظیری [غیر از امام دیگر] نباشد. تمامِ فضیلت مخصوص اوست بدون این که محتاج به طلب و اکتساب از غیر بوده باشد. بلکه این مواهب از جانب خدای بخشنده به او عطاء شده و اختصاص یافته است.

پس کیست که بتواند به مقام معرفت امام برسد و یا امکان اختیار و انتخاب مقام امام را داشته باشد؟ هیهات!! هیهات!!

در این کار خِرَدها گمراه گشته و بردبارها بیراهه رفته و عقل ها سرگردان مانده و دیدگان بی فروغ گشته و بزرگان کوچک شده و حکماء متحیّر و سخنوران در محصور و خردمندان در نادانی و شهراء و ادباء عاجز بوده و سخندانان درمانده اند که بتوانند شأنی از شئون و اوصاف امام و یا فضیلتی از فضائل او را توصیف کنند و همگی به عجز و قصور خود معترف گشته اند. در این صورت چگونه می شود که تمام فضائل امام به توصیف درآید یا مطلبی از کار امام فهمیده شود و یا کسی پیدا شود که جایگزین او گردد و اظهار بی نیازی کند؟

نه، چگونه و از کجا چنین چیزی ممکن است در حالی که مانند ستاره ای است که افق حقیقتش از دسترس مردم و توصیف وصف کنندگان بسی بلندتر است. پس اختیار مردم کجا و امام کجا و عقول مردم کجا و او کجا و مثل و مانند او کجا پیدا شود؟

آیا گمان می کنند که امام را در غیر خاندان رسالت می توان پیدا نمود؟ به خدا که خودشان را فریب داده اند و امر باطل و بیهوده ای را آرزو کرده اند و به نردبان لغزنده ای [یا گردنه بلند و لغزنده ای که قدم در آن می لغزد و به پائین سقوط می کنند] بالا رفتند و خواستند با عقول حیرت زده و ناقص و آراء گمراه کننده خود نصب امام کنند خدا آنان را بکشد به کجا منحرف شدند کار مشکلی را اراده کردند و دروغی [از خود] ساختند و به گمراهی

افتادنـد کـه بـا چشـم بینـا امـام را رهـا کردنـد و شـیطان، کردارهـای آنهـا را در نظرشان جلوه داد و از راه به در برد در حالی که اهل بصیرت هم بودند.

[چنانکه خدایِ کریم جلّ و علا فرماید]:

﴿و شیطان عمل های [زشت] آنان را در نظرشان آراست، در نتیجه آنان را از راه [خدا] باز داشت در حالی که [برای تشخیص حق از باطل] بصیرت داشتند[١]﴾.

از اختیار خداوند متعال و اختیار پیغمبرصَلَّی‌اللهُ‌عَلَیهِ‌وَآلِه و خاندانشعَلَیهِم‌السَّلام روگردان شده و به انتخاب خود گرویدند در صورتی که قرآن آشکارا به آنان می فرماید:

﴿پروردگارت آنچه را بخواهد می آفریند و [آنچه را بخواهد] بر می گزیند، برای آنان [در برابر اراده او در قلمرو تکوین و تشریع] اختیاری نیست[٢]﴾.

و در جایی دیگر می فرماید:

﴿و هیچ مرد و زن مؤمنی را نرسد هنگامی که خدا و پیامبرش کاری را حکم کنند برای آنان در کار خودشان اختیار باشد[٣]﴾.

و فرموده است:

﴿شما را چه شده؟ چگونه داوری می کنید؟! * آیا شما را کتابی [آسمانی از نزد خدا] است که در آن می خوانید * که در آن جهان هر چه را شما بخواهید و انتخاب کنید برای شما خواهد بود؟! * یا شما را بر ما تا روز قیامت پیمان و سوگند استواری است که هر چه را به سود خود حکم کنید ویژه شماست؟! * از آنان بپرس کدامشان

---

١. سورة العنكبوت (٢٩)، الآية ٣٩

٢. سورة القصص (٢٨)، الآية ٦٩

٣. سورة الأحزاب (٣٣)، الآية ٣٧

ضامن آن ادّعاست [که مسلمان و مجرم یکسانند؟!!] * یا شریکانی [در ربوبیّت خدا] دارند [که از آنان نزد خدا شفاعت کنند که در اجر و ثواب با مسلمانان یکسان شوند؟] پس اگر راستگویند، شریکانشان را [به میدان] آورند[۱]﴾.

و باز خدا عزوجل فرمود:

﴿آیا در قرآن نمی‌اندیشند [تاحقایق را بفهمند] یا بر دل هایشان قفل هایی قرار دارد؟ [و یا خداوند بر دلهای آنها مهر زده و آنان قوم بی دانشند؟][۲]»﴾

و یا:

﴿و مانند کسانی نباشید که [از روی تظاهر] گفتند: شنیدیم در حالی که [از روی حقیقت] نمی شنوند. * قطعاً بدترین جُنبندگان نزد خدا، کرانِ [از شنیدن حقّ] و لالانِ [از گفتن حقّ] هستند که [کلام حقّ را] نمی اندیشند! * اگر خدا [نسبت به پذیرفتن هدایت شایستگی و] خیری در آنان می دید، یقیناً ایشان را شنوا [ی حقائق و معارف] می کرد، و اگر [با لجبازی و عِنادی که فعلاً دارند] آنان را شنوا کند، باز بر اساس روحیه یِ اعراض روی [از حق] می گردانند[۳]﴾.

و یا:

﴿[به ظاهر] گفتند: شنیدیم و [در باطن گفتند:] نافرمانی می کنیم[٤]﴾.

---

۱. سورة القلم (۶۸)، الآيات ۳۷ - ۴۲

۲. سورة رسول الله محمّد صلی الله علیه وآله (۴۷)، الآية ۲۵

۳. سورة الأنفال (۸)، الآيات ۲۲ - ۲۴

٤. سورة البقرة (۲)، الآية ۹۴

[بنابراین مقام امامت اختیاری و انتخابی نیست، بلکه] ﴿این فضل خداست که آن را به هر کس بخواهد عطا می کند، و خدا صاحب فضل بزرگ است[۱]﴾.

پس چگونه جائز باشد که آنان، امام را انتخاب کنند در حالی که امام عالمی است که ساحتش از لوث نادانی مُبَرّاست و شبانی است که از رَمِه روگردان نشود و معدن قدس و طهارت و طاعت و زهد و دانش و عبادت است...».

۱. سورة الجمعة (۶۲)، الآية ۵

-۴-

شیوه یِ انتخابِ امام

همان طور که مطّلع شدید ماهیّت حقیقی جوهره امامت با تفسیر اهل سنّت از واژه یِ امامت متفاوت است. پس اگر امامت پایه و اساس اسلام باشد و اگر هر کس بمیرد و امام زمان خویش را نشناسد مرگ او به مرگ جاهلیت باشد، بنابراین با دلیلی محکم تر انتخاب ایشان باید به وسیله خداوند و نه از طریق مردم و انتخابات شورا باشد. دوباره به این دلیل که امام باید معصوم باشد پس خداوند باید او را انتخاب کند زیرا عصمت یک ویژگی انتزاعی است و از دیدگان مردم نهان است و کسی جز خداوند بلند مرتبه نمی تواند آن را تشخیص دهد. امّا اهل سنّت انتخاب خلیفه را بر عهده شورائی می دانند که توسط حکمرانان اداره می شود. و اعتقاد آنان بر این مسئله به این دلیل است که می خواهند مشروعیّتی برای خلافت ابوبکر، عمر بن الخطّاب و عثمان به دست بیاورند. بیعت اجباری و استبدادی با ابوبکر در سقیفه یِ بنی ساعده[1] در حالی صورت پذیرفت که پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله در

---

۱. ایوانی سرپوشیده و دارای سقف در مدینه که مربوط به قبیله بنی ساعده بوده که مردم در مشاوراتشان در آن گرد هم می آمدند.

بستر مرگ بودند. آنان با ابوبکر بیعت کردند ولی هیچ کس از روی تمایل او را به خلافت منصوب نکرد جز کسانی که در سقیفه جمع شده بودند و در میان آنان امیرمؤمنان امام علی‌علیه‌السلام و بسیاری دیگر حضور نداشتند!! روش دیگری نیز وجود داشت که رهبران گمراه کننده از آن به منظور غصب خلافت استفاده کردند و آن این بود که شخصِ ابوبکرْ، عُمَر را به عنوان جانشین خود انتخاب کرد!!.

چه عجیب است! در شگفتیم از اینکه ابوبکرْ، عُمَر بن الخطّاب را به جانشینی خود انتخاب می کند در حالی که اهل سنّت ادعا می کنند که پیامبر اکرم‌صلی‌الله‌علیه‌وآله هیچ کسی را برای جانشینی بعد از خود انتخاب نکرد [و امّت حیران و سرگردان را به حال خود واگذار کرد][1].

بنابراین انتخاب امام بسیار شبیه تر به انتخاب پیامبر اکرم‌صلی‌الله‌علیه‌وآله است: هر دو در اختیار خداوندِ متعال است و رحمانیّت و کمال مطلق خداوند آن را ضروری می کند، پس اگر رحمانیّت خداوند در این امر نبود این موقعیت در خلاف هدف آن قرار می گرفت زیرا خلقت خداوند همیشه با دلیل است و هدف آن وجود یک انسان کامل برای تهذیب نفوس و تقرّب مردم به حقیقت است. این هدف بدون وجود امام معصوم‌علیه‌السلام هرگز تحقّق نخواهد یافت. پس بر اساس رحمت خداوند واجب است که چنین امامی را منسوب کند زیرا ترک واجب عمل زشتی است که خداوند منزّه از آن می باشد، امام در این صورت ریسمان میان خداوند و بندگان است که پرتو های نهان را برای آنان آشکار می سازد، همانگونه که پیامبر گرامی اسلام‌صلی‌الله‌علیه‌وآله

---

۱. مثل این است که ابوبکر از پیامبر اکرم‌صلی‌الله‌علیه‌وآله تعهّد و ایمان بیشتری به اسلام دارد.

واسطه یِ میان خداوند متعال و بندگان بود که پرتوهای بیرونی را برای آنان نمایان می ساخت... امامْ هدایتگرِ نفوس به والاترین مرتبه یِ آنهاست همانگونه که رسولِ مکرّم اسلام صلی الله علیه وآله مردم را به عقائد راستین و اعمال نیکو هدایت می کند.

موضوع دوّم:

خلافت بلافصل

امیر مؤمنان علیه السلام

بعد از اینکه ضرورت وجود امام معصوم علیه السلام برای حفظ شریعت بعد از شهادتِ رسول الله صلی الله علیه وآله با حدیث و دلیل اثبات شد، اسناد همچنین اثبات می کند که مولای متّقیان حضرتِ امیر مؤمنان امام علی بن ابی طالب علیه السلام شخصی است که شایستگی جانشینی رسول مکرّم اسلام صلی الله علیه وآله را دارد.

این اسناد بر دو نوع هستند:

۱) آیات قرآن کریم،

۲) احادیث متواتره.

بسیاری از آیات قرآن کریم درباره یِ این موضوع وجود دارد.

در یکی از این آیات خداوند متعال می فرماید: ﴿ای اهل ایمان! از خدا اطاعت کنید و [نیز] از پیامبر و صاحبان امر خودتان [که امامان از اهل بیت اند و چون پیامبر دارای مقام عصمت می باشند] اطاعت کنید. و اگر درباره چیزی [از احکام و امور مادی و معنوی و خانوادگی و اجتماعی و جنگ و صلح] نزاع داشتید، آن را [برای فیصله یافتنش] اگر به خدا و روز قیامت ایمان دارید، به خدا و پیامبر ارجاع دهید؛ این [ارجاع دادن] برای شما بهتر واز نظر عاقبت نیکوتر است[۱]﴾.

---

۱. سورة النساء (۴)، الآیة ۶۰

این آیه دو اطاعت را واجب می داند:

یکی اطاعت از خداوند متعال و دیگر از رسول الله صلی الله علیه و آله و أولی الأمر [سنّتِ پیامبر صلی الله علیه و آله، کسانی که به آنها اختیار داده شده است]. اما این به آن معنی نیست که دستور رسول مکرّم اسلام صلی الله علیه و آله و أولی الأمر چیزی به جز دستور خداوند جلّ و علا است بلکه دستور آنها همان دستور خداوند عزّ و جلّ است.

معمولاً مقصود از اطاعت دو مقام برای پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می باشد:

۱) اطاعت از رسول خدا صلی الله علیه و آله در آنچه که از وحی برای مردم بازگو می کند،

۲) اطاعت از آن حضرت صلی الله علیه و آله در آنچه که خود او دستور می دهد.

در حقیقت تکرار کلمه یِ «اطاعت» در این آیه تقسیم بندی ای که در بالا ذکر شد را اثبات می کند، اطاعت از رسول الله صلی الله علیه و آله اطاعت از خداوند است در آنچه که او به پیامبرِ خود صلی الله علیه و آله برای روشن سازیِ وحی و تبیین حدودِ دین دستور داده است. در ارتباط با أولی الأمر اگر چه به آنان وحی نمی شود، وظیفه یِ آنها انجام و مشاوره به آن چیزی است که به صلاح می دانند. بنابراین أولی الأمر حقّ ولایت بر مردم دارند و باید از آنان مانندِ رسول مکرّم اسلام صلی الله علیه و آله از گفتار و نظارت آنها اطاعت شود. به همین دلیل است که خداوند عزّ و جلّ بدون اشاره به أولی الأمر به مردم دستور می دهد که در اموری که نزاع دارند به او و پیامبرِ گرامیِ اسلام صلی الله علیه و آله او رجوع کنند زیرا أولی الأمر همانندِ حضرتِ رسول الله صلی الله علیه و آله هستند[۱].

---

۱. به اعتقاد شیعه امیر مؤمنان امام علی علیه السلام و دیگر اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام جانِ حضرتِ رسول الله صلی الله علیه و آله هستند. این مطلب در بسیاری از احادیث و آیات قران بیان شده است.

یکی از این آیات، آیه یِ مباهلـه [لعـن، نفـرین متقابـل] مـی باشـد: ﴿پـس هـر کـه بـا تـو دربـاره عیسـی پس از آنکه بر تو [به واسـطه یِ وحـی، نسـبت بـه احـوال وی] آگـاهی آمـد، گفتگـوی بـی منطـق کنـد، بگو: بیائید ما پسرانمان و شـما پسرـانتان، و مـا زنـانمان و شـما زنانتـان، و مـا نفـوس خودمـان [کسـی کـه همچـون جـان ماسـت] و شـما نفـوس خودتـان را دعـوت کنـیم؛ سـپس یکـدیگر را نفـرین نمایـیم، پـس لعنت خدا را بر دروغگویان قرار دهیم﴾. سورة آل عمران (۳)، الآیة ۶۲

روایت شده است که در سال نهم هجری قمری، هیئتی متشکّل از چهارده مسیحی از نجران برای ملاقات رسول خدا صلی الله علیه و آله آمدند و نظر او را درباره یِ حضرت عیسی علیه السلام جویا شدند، در این میان رسول الله صلی الله علیه و آله از آنان خواست تا استراحت کنند و به آنها قول داد که پاسخ سؤالشان را بعد از آن خواهد داد. روز بعد سه آیه از سوره یِ سوّم قرآن کریم [آل عمران] نازل شد. ﴿قطعاً داستان عیسی نزد خدا [از نظر چگونگی آفرینش] مانند داستان آدم است که [پیکر] او را از خاك آفرید، سپس به او فرمود: [موجود زنده] باش؛ پس بی‌درنگ [موجود زنده] شد * حقّ از [ناحیه یِ] پروردگار توست؛ بنابراین از تردیدکنندگان مباش * پس هر که با تو درباره عیسی پس از آنکه بر تو [به واسطه یِ وحی، نسبت به احوال وی] آگاهی آمد، گفتگوی بی منطق کند، بگو: بیائید ما پسرانمان و شما پسرانتان، و ما زنانمان و شما زنانتان، و ما نفوس خودمان [کسی که همچون جان ماست] و شما نفوس خودتان را دعوت کنیم؛ سپس یکدیگر را نفرین نماییم، پس لعنت خدا را بر دروغگویان قرار دهیم﴾. سورة آل عمران (۳)، الآیات ۶۰ – ۶۲

زمان که نصارا کلمات خداوند متعال را نپذیرفتند و بر عقائد خویش اصرار ورزیدند، پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله آیه یِ آخر را تکرار کرد ﴿پس هر که با تو...﴾ با شنیدن این آیه نصاری مباهله و نفرین متقابل را پذیرفتند. دانشمندان مسیحی در بیرون مدینه ایستاده اند پیامبر در حالی که سیّد الشهداء امام حسین علیه السلام را در آغوش دارد و دست امام حسن مجتبی علیه السلام را در دست، از دروازه مدینه خارج می شود. پشت سر او تنها يك مرد و یک زن دیده می شوند. این مرد حضرتِ امیر مؤمنان امام علی علیه السلام است و این زن حضرتِ سیّدة نساء العالمین حضرت فاطمه یِ زهراء علیها السلام است.

نصاری از دیدن این تصویر اهل بیت علیهم السلام از التهاب می لرزیدند و از رسول الله صلی الله علیه و آله درخواست کردند تا مباهله را فراموش کند و هر شرطی که پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله داشت را پذیرفتند، بر اساس روایت جابر بن عبد الله انصاری یکی از اصحاب خاصّه یِ رسول الله صلی الله علیه و آله، کلمه یِ پسران اشاره به «امام حسن و امام

نباید کوچکترین شکّی وجود داشته باشد که اطاعت در آیه ﴿ای اهل ایمان! از خدا اطاعت کنید و [نیز] از پیامبر و صاحبان امر خودتان [که امامان از اهل بیت اند و چون پیامبر دارای مقام عصمت می باشند] اطاعت کنید...﴾ اطاعت عامّ است نه خاصّ و نه محدود و به این معنی است که فرمان حضرت رسول اکرم صلّی الله علیه وآله هرگز مخالف هرمان خداوند نیست در غیر این صورت با فرمان خداوند در قرآن کریم ﴿و [نیز] از پیامبر ... اطاعت کنید﴾ متناقض خواهد بود. پس پیامبر گرامی اسلام صلّی الله علیه وآله باید معصوم باشد و همین شرائط برای أولی الأمر نیز صدق می کند.

به دلیل انسجام میان پیروی از أولی الأمر و اطاعت از رسول الله صلّی الله علیه وآله [که وفای به او مانند وفای به خداوند متعال جلّ و علا است] در نتیجه تسلیم محض در برابر أولی الأمر واجب است. بر همین اساس این آیه عصمت أولی الأمر را بیان می کند زیرا تسلیم بودن در برابر آنها همراه تسلیم بودن در برابر خداوند عزّ و جلّ قرار گرفته است. چنین تفسیری با دو بحثِ دیگر بیانش آشکار می شود:

بحثِ اوّل:

چون خداوند متعال جلّ و علا دستور داده است که از أولی الأمر اطاعت کنیم و گرفتار دام های شیطان نشویم، می توانیم بگوئیم که أولی الأمر [صاحبان اختیار] معصوم هستند، پس هر زمان پیروان او از مسیر حقّ گمراه شوند پیروان شیطان محسوب خواهند شد و به این دلیل که خداوند عزّ و جلّ هرگز به انجام کاری که منع

حسین علیهما السلام ، کلمه زن ِی اشاره به حضرت فاطمه ِی زهراء علیها السلام و کلمه نفوس خودمان [کسی که همچون جان ماست] اشاره به رسول الله صلّی الله علیه وآله و حضرت امیر مؤمنان امام علی علیه السلام دارد.

کرده است دستور نمی دهد و همچنین به این دلیل که چنین امری با عمومیّت آیه یِ شریفه یِ ﴿... از خدا اطاعت کنید و [نیز] از پیامبر و صاحبان امر خودتان [که امامان از اهل بیت اند و چون پیامبر دارای مقام عصمت می باشند] اطاعت کنید...﴾ در تناقض است، اثبات می شود که أولی الأمر باید معصوم باشند.

بحثِ دوّم:

خداوند متعال جلّ و علا و بزرگ اطاعت از أولی الأمر را در تمامی شرائط مانند اطاعت از خدا و رسول الله صلّی الله علیه وآله یک وظیفه قرار داده است. چنین عمومیّتی [در ارتباط با اطاعت] با چیز دیگر جز عصمت سازگار نیست زیرا اشتباه و نقص می تواند موجب سرپیچی شود و اطاعت از خداوند را سلب می کند زیرا اگر اطاعت از چنین فرد خطاکاری واجب باشد این به معنای وقوع دو رویداد متناقض در یک زمان است[۱]، کدام فرضیه اشتباه است؟[۲]

فخر رازی [عالم اهل سنّت] در پایان تفسیر این آیه ﴿ای اهل ایمان! از خدا اطاعت کنید...﴾ اعتراف کرد[۳] که پیامبر و أولی الأمر[٤] معصوم هستند. او می گوید: «بدانید که فرموده خدا: ﴿... و صاحبان امر خودتان...﴾ اشاره بر این دارد که بر اساس گفته ما اجماع امّت یک سند واجب است. این گفته با دستور خداوند به اطاعت از أولی الأمر در این آیه اثبات می شود و هر کس که خداوند متعال پیروی از ایشان را

---

۱. اجبار و منع.

۲. بر اساس حکمت خداوند متعال جلّ و علا.

۳. التفسير الكبير، فخر رازي، ج۱۰، ص۱۴۴

٤. تفسیر اهل سنّت از این واژه با تفسیر شیعه حقّه اثنی عشریّه کاملاً متفاوت است.

برای ما واجب قرار داده الزاماً معصوم است زیرا در غیر این صورت خداوندِ رحیم جلّ و علا به پیروی از فرد خطاکار [گناهکاری] دستور می دهد در حالی که خداوند متعال ارتکاب گناه را منع کرده است و این به آن معنی است که یک فرد خدا را به طور هم زمان اطاعت و سرپیچی می کند»[1].

آنچه که فخر رازی در ارتباط با موضوع اجماع بیان داشت با پرسش این سؤال باطل خواهد شد مقصود از اجماع چیست؟ اگر چنین واژه ای به معنای اجماع امّت با تمام اعضای آن باشد، چنین ادّعائی با پرسش از وجدان رد خواهد شد[2]. اگر صاحبان قدرت آنهائی هستند که مقصود از أولی الأمر می باشد، این به آن دلیل بسیار اشتباه است که در تناقض شدید با قانون کلی است که مفهوم «همه» جمع همه اشخاص می باشد و هر زمان یکی از آنها جائز الخطأ باشد دیگران نیز جائز الخطأ خواهند بود. علاوه بر این چندین مجمع اسلامی بعد از وفات پیامبر اکرمصلی‌الله‌علیه‌وآله تشکیل شدند و هنوز هم در حال برگزاری هستند و در آنها حکمرانان اسلامی با یکدیگر به منظور موافقت برای امری ملاقات می کنند و سپس متأسّفانه مسیری را بر اساس نظرات اشتباه خود انتخاب می کنند شاید آنها چیزی که برای آن موافقت کرده بودند را به دست بیاورند!!! امّا نه! آنها چیزی جز انحراف بیشتر از مسیر حقّ و بدبختی بیشتر برای جامعه مسلمانان به دست نیاوردند! دیری نپائید که بعد از شهادتِ حضرتِ

---

۱. فخر رازی برای اینکه خوانندگان را متقاعد کند که منظور از أولی الأمر اهل بیتعلیهم‌السلام نیستند ادّعا می کند که امّت اسلام در مجموع معصوم هستند ولی فرد به فرد آن معصوم نیستند!!! این چه پندار بیهوده ای است؟!

۲. ما در اینجا می پرسیم: آیا تمام اعضای امّت اسلامی در زمان انتخاب ابو بکر وجود داشتند؟ اگر نه که من نیز می گویم جواب آن نه خواهد بود، به چه حقّی او خلافت را در اختیار گرفت؟

رسول الله محمّد بن عبد الله‌ﷺ مجمع اسلامی چیزی جز یک امپراتوری ظالم و انحرافی را به وجود نیاورد. کسانی که مائل هستند می توانند پیرامون تعداد فرقه هائی که بعد از شهادتِ حضرتِ پیامبرِ گرامیِ اسلامﷺ به وجود آمدند، خون هائی که در این مسیر ریخته شد، حرمت هائی که لکّه دار شد، ثروت هائی که به غارت رفت، حدود الهی ای که شکسته شد و تعزیراتی [مجازات هائی] که به اجرا در نیامدند تحقیق کنند. سپس می توانند درباره یِ اصل چنین طُغیانی، محتوای آن و روش ها و به وجود آورندگان آن تحقیق کنند! آیا آنان برای چنین طُغیانی دلیلی جُز سِتَمی که صحابه بر مردم تحمیل کردند پیدا خواهند کرد؟!

بنابراین بیان این مطلب اجتناب ناپذیر است که آنهائی که قدرت را در اختیار داشتند بسیار شبیه به انسان های عادّی بودند، درست کار و یا خطا کار، به همین دلیل چگونه می توان ادّعا کرد که آنها معصوم هستند؟ بر همین اساس پرسشی مطرح می شود که به درستی «چه کسانی أولی الأمر هستند؟»

شکّی وجود ندارد که أولی الأمر گروهی از امّت اسلامی هستند و از مقام مهمّی برخوردار هستند: رسیدگی به مسائل و امور امّت اسلامی، نظارت بر فرآیند عملکرد رژیم و حقّ کامل برای دستور بر اساس آنچه که آنها به صلاح امّت می دانند از اختیارات آنان می باشد.

همچنین شکّی وجود ندارد که آیه یِ ﴿ای اهل ایمان! از خدا اطاعت کنید و [نیز] از پیامبر و صاحبان امر خودتان [که امامان از اهل بیت اند و چون پیامبر دارای مقام عصمت می باشند] اطاعت کنید...﴾ نشان دهنده حضور أولی الأمر در میان امّت می باشد در غیر این صورت دستور خداوند برای اطاعت از آنان بیهوده بود!

در آیه ای دیگر خداوند متعال می فرماید: ﴿سرپرست و دوست شما فقط خدا و رسول اوست و مؤمنانی [مانند امیر مؤمنان امام علی بن ابی طالب اند] که همواره نماز را برپا می دارند و در حالی که در رکوعند [به تهیدستان] زکات می دهند[1]﴾.

در لغت «ولی» به معنای «کسی که اختیار بیشتری برای عمل دارد» می باشد این آیه آشکارا بیان می کند که خداوند عزّ و جلّ ولی و سرپرست بندگان است زیرا او خلّاق و سامان دهنده ی امور آنها است. پس خداوند سرپرست اصلی است و سرپرستی حضرتِ پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه وآله و ایمان آوردندگان در انطباق با دستور خداوند کریم و وحی می باشد. به علاوه «کسانی که ایمان آورده اند» و بر اساس توصیفی که در آیه داده شده است «پرداخت زکات در هنگام رکوع» یک عمل مشخّص از شخصی است که قدر و منزلت عظیمی نزد خداوند متعال دارد. این به آن دلیل است که پرداخت صدقه [زکات] در هنگام رکوع عملی است که امیر مؤمنان علی علیه السلام و نه شخص دیگری در میان ایمان آورندگان تجلّی یافت. در حقیقت بسیاری از احادیث این رویداد را آشکار می سازند. بر همین اساس عُمَر بن الخطّاب اقدام به تقلید عمل متعالیِ حضرتِ امیر مؤمنان علی بن ابی طالب علیه السلام کرد. پس می توانست گفته شود که این آیه در برگیرنده یِ عُمَر بن الخطّاب نیز می باشد اما تلاش او با فضاحت با شکست رو به رو شد.

سومین آیه فرموده یِ خداوند کریم می باشد که در غالب دستور به پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله است: ﴿ای پیامبر! آنچه از سوی پروردگارت [درباره ولایت و رهبری امیر مؤمنان

---

١. سورة المائدة (٥)، الآیة ٥۶

امام علی بن ابی طالب‌علیه‌السلام] بر تو نازل شده ابلاغ کن؛ و اگر انجام ندهی پیام خدا را نرسانده ای. خدا تو را از [آسیب و گَزَندهای احتمالی] مردم نگه می دارد؛ قطعاً خدا گروه کافران را هدایت نمی کند[۱]﴾.

مفسّران شیعه و سنّی بر این توافق دارند که این آیه یِ شریفه در هجدهم ذی الحجّة سال دهم هجرت نازل شده است. آن آخرین حَجّی بود که پیامبرِ گرامیِ اسلام‌صلی‌الله‌علیه‌وآله در آن شرکت می کرد و به همین دلیل به حَجَّةُ الوداع معروف شد و به این دلیل که ایشان از وفات خویش بعد از حجّ به خوبی آگاه بودند به حَجَّةُ الإبلاغ و حَجَّةُ الإکمال شهرت یافت.

نقل شده است که پیامبر گرامی اسلام‌صلی‌الله‌علیه‌وآله در حالی که غُسل و تدهین نمودند و فقط دو جامه یِ ساده [لباس احرام] که یکی را به کمر بست و آن دیگر را به دوش افکنده بودند روز شنبه بیست و چهارم یا بیست و پنجم ذی القعدة الحرام به قصد حجّ پیاده از مدینه خارج شد و تمامی زنان و اهل حرم خود را نیز در هودج ها قرار داد و با همه یِ اهل بیت خود و به اتّفاق تمام مهاجران و انصار و قبائل عرب و گروه عظیمی از مردم حرکت فرمود. اتفاقاً در این هنگام بیماری آبله یا حصبه در میان مردم شیوع یافته بود و همین عارضه موجب شد که بسیاری از مردم از عزیمت و شرکت در این سفر باز بمانند با این حال، گروه بی شماری با آن حضرت حرکت نمودند که تعداد دقیق آن ها را فقط خداوند علیم می داند، برخی می گویند تعداد افرادی که در آنجا حضور داشتند به نود هزار نفر می رسید، دیگران می گویند به

---

۱. سورة المائدة (۵)، الآیة ۶۸

یکصد و بیست و چهار هزار نفر و برخی بر این باورند که تعداد افراد شرکت کننده در حَجَّةُ الوداع بیش از این تعداد بود. اعداد ذکر شده فقط تعداد افرادی است که با پیامبرﷺ از مدینه خارج شدند. نقل شده است تعداد کسانی که در حجّ با رسول اللهﷺ شرکت کردند مانند ساکنان مکّه و کسانی که از یمن با امیر مؤمنان امام علیعليه‌السلام و ابو موسی اشعری پیوستند بسیار بیشتر از تعداد افرادی بود که پیامبر گرامی اسلامﷺ را در مسیر مکّه همراهی کردند.

رسول اللهﷺ صبح روز یکشنبه به یَلَملَم وارد شد و از آنجا برای صرف شام به شرف السیالة عازم شدند و نماز مغرب و عشاء را در آنجا اقامه کردند. سپس ایشان نماز صبح را در عرق الظبیة اقامه کردند سپس به روحاء و از آنجا به منصرف جائی که ایشان نماز ظهر را اقامه کردند. سپس رسول اکرم نماز مغرب و عشاء را در متعشی و شام میل کردند. نماز صبح را در أثایه و صبح روز سه شنبه وارد عرج شدند. سپس پیامبرﷺ در کوهی که منتهی به جحفه می شود منزل گرفتند سپس چهارشنبه در منزلی دیگر و صبح روز بعد در أبواء جائی که ایشان نماز گزاردند. ابواء را ترک و روز جمعه به جحفة رسیدند و از جحفة به قُدَید عازم شدند و روز شنبه را در آنجا سپری کردند. روز یکشنبه پیامبر اکرمﷺ در عسفان بود و سفر ایشان ادامه داشت تا به غمیم رسیدند. در بین راه، پیاده ها سختی راه را مطرح کردند و از حضرت سواری درخواست نمودند. حضرت رسول مکرّم اسلامﷺ به آنان فرمود که فعلاً سواری در اختیار ندارد، و دستور دادند تا براي آسانی سیر کمرهای خود را ببندند و راه رفتنشان را ترکیبی از تند رفتن و دویدن قرار دهند. این دستور را عمل کردند و کمی راحت شدند. دوشنبه پیامبرﷺ در مرّ الظهران بود و

ظهر آنجا را ترک کردند. پیامبرصلی الله علیه وآله هنگام غروب به سَیرَف رسیدند ولی ایشان نماز مغرب خود را در مکّه یِ معظّمه اقامه کردند. پیامبر اعظمصلی الله علیه وآله به سیرف رسیدند و شب را در آنجا أُطراق کردند و روز سه شنبه وارد مکّه یِ مکرّمه شدند.

وقتی که حضرت رسول الله محمّد بن عبد اللهصلی الله علیه وآله وسلم مناسک حجّ را به جای آورد و در حال بازگشت به مدینه یِ منوّره بودند با همراهان به غدیر خم در جحفه مکانی که جاده های مدینه، مصر و عراق منشعب می شوند وارد شدند. این رویداد در سه شنبه هجدهم ذی الحجّة اتفاق افتاد.

جبرئیل امین که حاوی دستور خداوند متعال بود بر رسول اکرمصلی الله علیه وآله نازل شد:

﴿ای پیامبر! آنچه از سوی پروردگارت [درباره ولایت و رهبری امیر مؤمنان امام علی بن ابی طالبعلیه السلام] بر تو نازل شده ابلاغ کن؛ و اگر انجام ندهی پیام خدا را نرسانده ای. خدا تو را از [آسیب و گَزَندهای احتمالی] مردم نگه می دارد...[۱]﴾.

خداوند جلّ و علا به پیامبر خویشصلی الله علیه وآله دستور داد تا امیر مؤمنان علیعلیه السلام را به عنوان امام و رهبر مردم اعلام کند و برای آنان آنچه که درباره ولایت امیر مؤمنان امام علیعلیه السلام و واجب بودن اطاعت ایشان بود آشکار سازد. پیامبر اعظمصلی الله علیه وآله به منادیان خود امر فرمودند میان مردم اعلام کنند که همه حُجّاج فرود آیند و کسی از آنجا خارج نشود و هر که جلو رفته برگردد و کسانی که عقب مانده اند ملحق شوند. و نیز از نشستن در سایه پنج درخت بزرگ طَلْح [خارِ] نزدیک به هم منع کرد و آنگاه که مردم جای گرفتند، زیر آنها رفته شد و چون اذان ظهر گفته شد، حضرتِ

---

۱. سورة المائدة (۵)، الآية ۶۸

رسولِ گرامیِ اسلام ﷺ به سوی آنها رفت و در زیر آنها با مردم نماز گزارد. روزی به شدّت گرم بود و هر کس، گوشه ای از ردایش را بر سر می کشید و گوشه ای دیگر را از شدّت گرما زیر پاهایش می نهاد.

بر روی درخت ها سایبانی پارچه ای در برابر خورشید برای پیامبر خداﷺ آماده ساختند و چون نمازش را به پایان برد، در میان مردم و بر روی کجاوه های شتران، به سخنرانی برخاست و صدایش را بلند کرد و به همه رساند و فرمود :«سپاس، از آنِ خداست و از او کمک می گیریم و به او ایمان داریم و بر او توکّل می کنیم و از شرارت های نفس و کارهای زشتمان، به او پناه می بریم؛ همو که چون کسی را گمراه گذارد، هدایتگری نخواهد داشت و چون کسی را هدایت کند گمراه کننده ای ندارد و گواهی می دهم به یکتائی خدا و بندگی و رسالت محمّد. امّا بعد؛ ای مردم! خدای ریز بینِ آگاه به من خبر داد که عُمْرِ هر پیامبر، نصف عُمْر پیامبر پیش از اوست و از این رو، من به زودی دعوت حقّ را اجابت می کنم. از من بازخواست می شود و همچنین از شما. چه پاسخی دارید؟». گفتند:گواهی می دهیم که تو رساندی و خیرخواهی کردِ و کوشش نمودِ. پس خدا به تو جزای خیر دهد!

فرمودند: «آیا به اینکه خدائی جز خداوند یکتا نیست و محمّد، بنده و فرستاده اوست و بهشت و دوزخش حقیقت دارد و مرگْ حقّ است، گواهی نمی دهید و به اینکه قیامت، بدون هیچ تردیدی آمدنی است و خداوند، همه آرمیدگان در قبرها را بر می انگیزد؟». گفتند:چرا، به این گواهی می دهیم. فرمودند: «خدایا! تو گواه باش». سپس فرمودند: «ای مردم! آیا نمی شنوید؟». گفتند:چرا.

فرمودند: «من پیش از شما، به حوض [کوثر] وارد می شوم و شما، در آن بر من در می آئید. عرض آن حوض به اندازه [فاصله] میان صنعا و بصری است و جام های آن، سیمین و به عدد ستارگان. پس بنگرید که درباره یِ ثقلین [دو چیز گران سنگ]، بعد از من، چگونه رفتار می کنید».

کسی ندا داد: ای پیامبر خدا! این دو چه هستند؟

فرمودند: «ثقل بزرگ تر، کتاب خداست که یک سرش به دست خدای عزّ و جلّ و سر دیگرش به دستان شماست[1]. پس به آن، چنگ بزنید تا گمراه نگردید؛ و دیگری کوچک تر است: خاندانم. و خدای ریز بینِ آگاه به من خبر داده است که هرگز آن دو از هم جدا نمی شوند تا در حوض بر من در آیند، و من، این را از پروردگارم برای آن دو خواستم. پس بر آنها پیشی مگیرید، که هلاک می شوید و از آنها عقب نمانید، که هلاک می شوید.

سپس دست امیر مؤمنان علی علیه السلام را گرفت و آن را تا آنجا بالا برد که سفیدی زیر بغل هر دو پیدا شد، و همه مردم، او را شناختند. آن گاه فرمودند: «ای مردم! چه کسی به مؤمنان از خود آنها سزاوارتر است؟».

گفتند: خدا و پیامبرش داناترند.

فرمودند: «خدا، مولای من است و من مولاِ مؤمنانم و به آنان از خودشان سزاوارتر. پس، هرکه من مولای اویم، این علی [که دستانش در دستانِ من است]

---

۱. البتّه در یکی از پاسخ هایِ استفتائاتِ اینترنتی، مؤلّفِ محترم دام ظله وجود فراز "أحدهما أكبر من الآخر" از روایت را در حدیثِ ثقلین در مصادرِ شیعی ردّ نموده و آن را خاصّ به مصادرِ مخالفین دانسته اند.

مولای اوست». سه مرتبه این سخن را بیان نمودند [و در نقل احمد بن حنبل، پیشوای حنبلیان، «چهار مرتبه» آمده است].

آن گاه فرمودند: «خدایا! با هرکه با او دوستی می ورزد، دوستی کن و با هرکه با او دشمنی می ورزد، دشمنی کن و هر که او را دوست می دارد، دوست بدار و هر که دشمنش می دارد، دشمن بدار و هرکه یاری اش می کند، یاری اش کن و هرکه رهایش می کند، رهایش کن و حقّ را بر مَدارِ او بچرخان. هان! حاضران به غائبان برسانند». سپس متفرّق نشده بودند که [جبرئیل،] امین وحی الهِ، آیه یِ: ﴿... الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دينَكُمْ وَ أَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتي وَ رَضيتُ لَكُمُ الْإِسْلامَ...؛ ... امروز [با نصبِ امیر مؤمنان علی بن ابی طالب‌علیه‌السلام به ولایت و امامت و حکومت و فرمانروائی بر امّت] دینتان را برای شما کامل، و نعمتم را بر شما تمام کردم، و اسلام را برایتان به عنوان دین پسندیدم...[1]﴾، را فرود آورد.

پیامبر گرامیِ اسلام‌صلی‌الله‌علیه‌وآله فرمودند: «الله اکبر بر کامل شدن دین و تمام یافتن نعمت و رضایت پروردگار به رسالتم و به ولایت علی پس از من».

سپس جمعیّت، تهنیت‌گوئی بر امیر مؤمنان‌علیه‌السلام را آغاز کردند و از جمله کسانی که پیشاپیش دیگر صحابه بر او تهنیت گفتند، ابو بکر و عُمَر بن الخطّاب بودند که هر یک می گفتند: اي پسر ابو طالب! برای تو مبارک و میمون باد! [زیرا که از امروز] مولای من و مولای هر مرد و زن با ایمان شدی!![2]

---

۱. سورة المائدة (۵)، الآية ۴

۲. به عنوان نمونه به مصادر زیر مراجعه کنید:

- مشكاة المصابيح، خطيب تبريزي، ص۵۵۷

ابن عبّاس نیز گفت: به خدا سوگند، [ولایت علیعليه‌السلام] در گردن مردم، تثبیت شد.

حَسّان بن ثابت گفت: ای پیامبر خدا! به من اجازه بده تا اشعاری را درباره علیعليه‌السلام برایت بسرایم.

فرمودند: «با برکت خدا بگو».

حسّان بن ثابت برخاست و گفت: پیامبر بزرگوار، در روز غدیر به مسلمانان ندا کرد! و گفت : نبی و مولای شما کیست؟ بدون هیچگونه درنگ و چشم پوشی گفتند : خداوند مولای ماست و تو پیامبر مائی و از ما، پیغمبر اکرم به علی فرمود: برخیز که تو بعد از من پیشوای این امّت هستی. هر که من مولای اویم، علی مولای اوست، و بر شماست که به راستی پیرو او باشید. خداوندا! دوستدار دوستان او باش و دشمن دشمنانش!. فرمودند: «خداوند تو را در سرایدن این اشعار کمک خواهد کرد تا مادامی که با این زبان از ما حمایت می کنی».

****

- التفسير الكبير، فخر رازي، ج١٢، ص٤٩
- المسند، أحمد بن حنبل، ج۴، ص٢٨١
- المصنّف، إبن أبي شيبة
- المسند، أبو يعلى
- الولاية، إبن عقدة الكوفي

آنچه بیان شد حدیث غدیر بود که همه به صحت آن اقرار کرده اند و در حقیقت هیچ حدیثی را نمی توان یافت که به این میزان متواتر[1] باشد. اهمیت قابل توجّهی به این رویداد در آیات قرآن و سلسله احادیث داده شده است. پس آنچه که ما ذکر کرده ایم نه تنها مورد قبول شیعه است بلکه بسیاری از علمای اهل سنّت بر آن توافق دارند و بیان می کنند که آیه تبلیغ در غدیر خم به منظور آشکار سازی مقام والای حضرت مولای متّقیان امیر مؤمنان امام علی علیه‌السلام.

تعدادی از علمای اهل سنّت که این حدیث را در کتب خویش نقل کرده اند به شرح زیر است:

۱. **الحافظ أبو جعفر محمّد بن جرير بن يزيد الطبري (۳۱۰ هـ ق).**

او این حدیث را از طریق سند خویش[2] از زید بن ارقم نقل می کند:

بعد از اینکه پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله آخرین حجّ را انجام داد به غدیر خم رسید. رسولِ خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله ما را برای نماز صدا زد، ما در آنجا جمع شدیم و رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله خطبه ای

---

۱. بصورت سلسله وار توسّط افراد بسیاری نقل شده، به صورتی که در صحّت آن شکّی وجود ندارد.

۲. الغدیر، علّامه شیخ عبد الحسین أميني رحمه‌الله، ج۱، ص۹ و ج۲، ص۳۹ – ص۴۲

فصیح را ایراد کردند. آن حضرت فرمود: خداوند بر من وحی کرد: ﴿ای پیامبر! آنچه از سوی پروردگارت [درباره ولایت و رهبری امیر مؤمنان علی بن ابی طالب علیهما السلام] بر تو نازل شده ابلاغ کن... [١]﴾ و جبرئیل امین به فرمان خداوند متعال به من گفت: در این مکان توقّف کنم و بر هر سیاه و سفیدی ابلاغ کنم که علی بن ابی طالب علیهما السلام برادر و خلیفه بعد از من است. من از جبرئیل خواستم تا مرا از ابلاغ این رسالت عفو کند، ای مردم! و این درخواست نبود مگر به دلیل اینکه قلّت متّقین و کثرت منافقین و افساد ملامت کنندگان و نیرنگ استهزاء کنندگان به اسلام را می دانستم!! نزدیکی بسیار من به علی است که بعضی را بر آن داشت تا مرا شخص زود باور بنامند در حالی که خداوند می فرماید: ﴿و از منافقان کسانی هستند که همواره پیامبر را آزار می دهند، و می گویند: شخص زود باور و نسبت به سخن این و آن سراپا گوش است. بگو: او در جهت مصلحت شما سراپا گوش و زود باور خوبی است، به خدا ایمان دارد و فقط به مؤمنان اعتماد می کند، و برای کسانی از شما که ایمان آورده اند، رحمت است، و برای آنانکه همواره پیامبر خدا را آزار می دهند، عذابی دردناك است[٢]﴾، این تنها به خاطر ملازمت و نزدیکی او [امیر مؤمنان امام علی بن ابی طالب علیهما السلام] به من و توجّه من به او بود، و اگر بخواهم نام آنان را بگویم و آنان را نشان دهم می توانم اما به خدا سوگند با بزرگواری در باره ی آنان عمل نمودم، و با همه یِ این ها، پروردگار از من راضی نخواهد شد مگر آنچه را که در مورد علی بن ابی طالب علیهما السلام نازل فرموده به شما ابلاغ نمایم... ای

١. سورة المائدة (٥)، الآية ٦٨

٢. سورة التوبة (٩)، الآية ٦١

مردم! بدانید به یقین پروردگار متعال او را ولیّ امر شما و امام شما قرار داده و اطاعت و فرمانبرداری از او را بر هر خدا پرستی فرض و واجب کرده، مورد لعن خدا قرار گرفته آن کسی که مخالفت او نماید، و مورد رحمت اوست آنکه پیرو او باشد و تصدیقش نماید. امامت از نسل من –از میان فرزندانِ [حضرتِ امیر مؤمنان] علی بن ابی طالب عليه السلام – تا روز قیامت ادامه می یابد.

۲. **الحافظ إبن أبي حاتم –أبو محمّد عبد الرحمان بن محمّد الرازي– (۳۲۷ هـ ق).**

۳. **الحافظ المحاملي –أبو عبد الله الحسين بن إسماعيل الضبي– (۳۳۰ هـ ق).**

۴. **الحافظ أحمد بن عبد الرحمان الفارسي الشيرازي (۴۰۷ هـ ق يا ۴۱۱ هـ ق).**

۵. **الحافظ إبن مردويه – أحمد بن موسى الإصفهاني– (۴۱۶ هـ ق).**

۶. **الحافظ أبو إسحاق أحمد بن محمّد الثعلبي النيسابوري (۴۲۷ هـ ق).**

۷. **الحافظ أبو نعيم أحمد بن عبد الله بن إسحاق الإصفهاني (۴۳۰ هـ ق).**

۸. **الحافظ ابن عساكر – علي بن الحسن الدمشقي الشافعي– (۵۷۱ هـ ق).**

۹. **أبو إسحاق إبراهيم بن سعيد الحمويني (۷۲۲ هـ ق).**

۱۰. **جلال الدين عبد الرحمان بن أبي بكر السيوطي الشافعي (۹۱۱ هـ ق).**

۱۱. **محمّد بن علي بن محمّد القاضي الشوكاني (۱۲۵۰ هـ ق).**

۱۲. **شهاب الدين محمود البغدادي الآلوسي الشافعي (۱۲۷۰ هـ ق).**

۱۳. **سليمان بن إبراهيم القندوزي الحسيني الحنفي (۱۲۹۳ هـ ق).**

۱۴. **محمّد عبده بن حسن خير الله المصري (۱۳۲۳ هـ ق).**

این چهارده عالم به علاوه یِ چندین عالم دیگر از اهل سنّت را می توان از میان هزاران منابع سنی که بر درستی حدیث غدیر اقرار داشته اند انتخاب کرد. کتاب

گران سنگ الغدیر تألیف حضرت علّامه شیخ عبد الحسین بن میرزا احمد آقا امینی رحمه الله (۱۳۹۰ هـ ق) [در یازده جلد] -که در طریق جمع آوری هزاران سند از کتب سنّی پیرامون موضوع غدیر خم بر آمده است- شگفت انگیز است.

شبهه:

با این حال عالمانی از اهل سنّت وجود دارند که تلاش کرده اند و برخی هنوز در حال تلاش هستند که در صدق شأن آیه ای که در روز غدیر در ارتباط با خلافت حضرتِ امیر مؤمنان امام علی بن ابی طالب علیه السلام بعد از وفات حضرت رسولِ گرامیِ اسلام صلی الله علیه و آله نازل شد شبهه ایجاد کنند.

در میان شبهه افکنان "فخر رازی" ده تفسیر برای شأن نزول این آیه بیان می کند!!

در یکی از تفاسیر خود می گوید: این حرف ابن عباس و براء ابن عازب و محمّد بن علی است. و بدان که این روایات گر چه زیاد است لکن شایسته یِ این است که آن را حمل کنیم بر این که خدای تعالی، پیامبرش را از مکر یهودی ها و نصاری ایمن ساخت و او را به آشکار نمودن تبلیغ امر کرد، بدون اینکه از آنها ترس داشته باشد. و این به دلیل این است که چون ما قبل و ما بعد این آیه، در مورد یهود و نصاری سخن بسیار بیان می کند، پس ممنوع است این آیه را که در بین آنها وجود دارد حمل بر وجهی کنیم که از ما قبل و ما بعدش بیگانه باشد.

پاسخ به شبهه:

- فخر رازی به وحدت سیاق متمسّک شده که نمی توان آیه یِ تبلیغ را حمل بر وجهی کرد که از ماقبل و ما بعدش بیگانه باشد، همانگونه که علّامه

امینی رحمه الله در کتاب الغدیر می گوید آنچه او ادّعا می کند بهانه ای است که اساسی در آیات قرآن کریم و در احادیث شریفه ندارد[۱].

❖ ترتیب آیات قرآن با ترتیب آیات وحی شده به پیامبر صلی الله علیه وآله متفاوت است، قرآن به طور تدریجی به مناسبات فراوانی نازل شده است پس نباید نگران وحدت سیاق در مقابل نقل احادیث صحیحه باشیم. عهدِ خداوند[۲] به پیامبر گرامی اش صلی الله علیه وآله بسیار پسندیده تر است که در ابتدای رسالت رسول اعظم صلی الله علیه وآله داده شود نه در طول سال های پایانی عمر مبارک ایشان، روزی که رسول خدا صلی الله علیه وآله برای کشور های دنیا تهدید و آسیب پذیرتر از هر زمان دیگر بود. ایشان خیبر را فتح کردند و قبائل بنی قریظه و بنی نضیر را از ریشه نابود کردند. تمام صورت ها در برابرش خاضع و تمام گردن ها در برابر حضرتش صلی الله علیه وآله تسلیم بودند. نزول این آیه در زمانی بود که قدرت یهودیان در خیبر با شمشیر امیر مؤمنان امام علی علیه السلام از بین رفت.

❖ به علاوه آیه تبلیغ حاوی محتوائی که امنیّت یهودی و مسیحی را به خطر بیاندازد نیست. در حالی که آیاتی وجود دارند که قبل از آیه تبلیغ نازل شده اند که آشکارا به طرد شرک و الحاد اشاره می کنند و شرک یهودیان و نصاری را نکوهش می کنند. حتّی در نزول چنین آیاتی خداوند پیامبر خویش را نه تهدید کرد و نه عهدی برای حفاظت ایشان در برابر آنان نمود.

---

۱. تفسیر متفاوت فخر رازی از آیه تبلیغ.

۲. عهدِ حفاظت از ایشان در برابر یهودیان و نصارای لجوج.

❖ با قرائت سوره مائده می توان دریافت که بیشتر آیات آن به موقعیّت نصاری و یهودیان می‌پردازد و اینان موضوعاتی هستند که پیامبرصلی‌الله‌علیه‌وآله بدون تهدید خداوند بیان کرد[1]. همچنین قدرت یهودیان از بین رفته بود و قبل و در طول نزول سوره مائده آنان در بند لعن و خشم اسلام درآمده بودند بنابراین توجیهی برای ترس پیامبرصلی‌الله‌علیه‌وآله از آنان وجود ندارد، آنها پس از پذیرش پرداخت جزیه در صلح و آرامش کنار یکدیگر زندگی می کردند.

پس این ادّعا بیهود است که مقصود خداوند را آشکارسازی ترس و یا حیرت حضرتِ پیامبرِ گرامیِ اسلامصلی‌الله‌علیه‌وآله در ارتباط با ابلاغ دستور پروردگارش می داند. به این دلیل که مسائل بسیار مهم تری وجود داشتند ولی با وجود خطر و دشواری احتمالی پیامبرِ مکرّمِ اسلامصلی‌الله‌علیه‌وآله با شجاعتی بی مثال آنها را ابلاغ کرد و موقعیّت هائی را پذیرفت که بسیار خطرناک تر بودند.

به همین دلیل لازم است ترس پیامبر از منافقان امّت خویش توجیه شود بر خلاف آنچه که فخر رازی [که معروف است به امام المشکّکین] آن را ترس از یهودیان و نصاری ادّعا کرده بود. ما یقین داریم که رسول اللهصلی‌الله‌علیه‌وآله به جز وظیفه یِ سنگین انتصاب امیر مؤمنان امام علیعلیه‌السلام به عنوان امام از ابلاغ هیچ چیز دیگری در میان منافقان امّت خویش نمی هراسید. در احادیث ما نقل شده است که جبرئیل امینعلیه‌السلام در آخرین حج پیامبر اکرمصلی‌الله‌علیه‌وآله بر ایشان نازل شد و دستور خداوند برای انتصاب امیر مؤمنان امام علیعلیه‌السلام به عنوان خلیفه یِ بلا فصل بعد از ایشان را به او

---

۱. وظایفی که جوهره یِ مأموریّت آن حضرتصلی‌الله‌علیه‌وآله را تشکیل می دهد.

ابلاغ کرد و پیامبر اعظمصلی‌الله‌علیه‌وآله از اتّهام دروغ توسط قوم باطل ترسید. در حقیقت ترس آن حضرتصلی‌الله‌علیه‌وآله به جا بود. رسول خداصلی‌الله‌علیه‌وآله به جبرئیل امینعلیه‌السلام فرمودند: «قوم من تا قبل از تلاش های بسیارم بر پیامبری من اعتراف نکردند پس چگونه آنها بر امامت علی با یک کلمه اعتراف خواهند کرد؟»[1]، زمانی که امیر مؤمنان امام علیعلیه‌السلام به عنوان خلیفه یِ بلا فصلِ حضرتِ رسول اللهصلی‌الله‌علیه‌وآله منصوب شدند، منافقان در زمان بازگشت رسولِ گرامیِ اسلامصلی‌الله‌علیه‌وآله به مدینه سنگ بزرگی را برای رَم دادن شتر ایشان غَلْت دادند تا ایشان را به قتل برسانند. اما خداوند عزّ و جلّ پیامبر گرامی اشصلی‌الله‌علیه‌وآله را بر توطئه یِ آنان پیروز کرد.

یک سؤال در اینجا باقی می ماند که:

چرا آیه تبلیغ با آیات مرتبط با موضوعات یهودیان و نصاری تداخل دارد؟

علّامه محمّد حسن مظفر نجفیرحمه‌الله در پاسخ به این سوال می گوید:

قرار دادن آیه تبلیغ در میان آیاتی که مرتبط با موضوعات خاصّی از یهودیان و نصاری است بیانگر همانندی این منافقان با یهودیان و نصاری در رتبه یِ پَست آنها و همانندی با آنها در شرک و الحاد است. به همین دلیل است که از این منافقان در احادیث مر تبط با حوض[2] به عنوان مرتدّ یاد می شود.

---

۱. خواننده یِ آگاه از این واقعیّتِ پایدار آگاه است که هر زمان کلمه "امامت" بیان می شود باید ولایت بر مردم و حقّ جانشینی حضرت رسول الله محمّد بن عبد اللهصلی‌الله‌علیه‌وآله در نظر گرفته شود.

۲. دلائل الصدق لنهج الحقّ، ج۲، ص۵۲

اسناد، تواتر و دلالت

حدیث شریف غدیر

در ارتباط با حدیث غدیر، بررسی دو نکته الزامی است:

۱) سند و تواتر حدیث

۲) معنای آن [دلالت]

به عنوان نکته اوّل گفتنی است که حدیث غدیر یکی از معدود احادیثی است که از زمان پیامبرصلی‌الله‌علیه‌وآله تا زمانِ کنونی فوق حدّ تواتر روایت شده است. این حدیث توسّط شیعه و سنّی نقل شده است. اغلب اهل تسنّن صحّت آن را تا حدّی اقرار کرده اند که حافظ ابو سعید مسعود بن ناصر بن ابی زید سجستانی [۴۷۷ هـ ق] کتابی را به عنوان "الدرایة فی حدیث الولایة" تألیف کرد. این کتاب جمع آوریِ سندهایِ مؤلّف در حدیث غدیر تا صد و بیست نفر از صحابه است[۱].

عالم فقید شیعه علّامه یِ محقّق شیخ عبد الحسین امینیرحمه‌الله اسامی بیش از چهل عالم اهل سنّت را که به صحّت حدیث غدیر اقرار کرده بودند را جمع آوری کرد و این موجب شد تا سیّد محمّد برزنجی شافعی [۱۱۰۳ هـ ق] در کتاب خود النواقض بنویسد: "شیعه ادّعا می کند که این حدیث متن شفّافی دارد که بیانگر امامت علیرضی‌الله‌عنه است و این قوی ترین مدّعای شیعه است[۲]".

---

۱. الغدیر، ج۱، ص۱۵۵

۲. الغدیر، ج۱، ص۳۰۶

اسناد حدیث غدیر بسیار زیاد هستند و به صد و پنجاه حدیث می رسند. بر همین اساس عالِم سنّی مقبلی [وفات در مکه ۱۱۰۸ هـ ق] بعد از نقل چندین سند از این حدیث می گوید: "اگراین حدیث شناخته نشده باشد پس چیزی در دین شناخته نشده است[۱]"، و به دلیل اهمیّتی که مسلمانان صدر اسلام برای حدیث غدیر در نظر داشتند، بسیاری از روایان، سخنوران، نویسندگان و متفکّران به آن اشاره کرده اند. این حدیث در هر قرن توسط گروهی از متخصّصان آن نقل شده است که ما تعداد آنها را همانگونه که در کتاب شریف الغدیر علّامه شیخ عبد الحسین امینی رحمه الله لیست شده است بیان می کنیم.

۱) این حدیث توسط یکصد و ده صحابیِ پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نقل شده است[۲].

۲) هشتاد و چهار تابعی این حدیث را از صحابه نقل کرده اند.

۳) تعداد عالمانی که این حدیث را نقل کرده اند بر اساس ترتیب زمانی در زیر لیست شده اند:

أ- پنجاه و شش عالِم و محدّث در قرن دوم هجری.

ب- نود و دو عالِم و محدّث در قرن سوم هجری.

ت- چهل و سه عالِم و محدّث در قرن چهارم هجری.

ث- بیست و چهار عالِم و محدّث در قرن پنجم هجری.

ج- بیست عالِم و محدّث در قرن ششم هجری.

ح- بیست عالِم و محدّث در قرن هفتم هجری.

---

۱. الغدیر، ج۱، ص۳۰۷

۲. الغدیر، ج۱، ص۱۴ – ص۱۶

خ- نوزده عالِم و محدّث در قرن هشتم هجری.

د- شانزده عالِم و محدّث در قرن نهم هجری.

ذ- چهارده عالِم و محدّث در قرن دهم هجری.

ر- دوازده عالِم و محدّث در قرن یازدهم هجری.

ز- سیزده عالِم و محدّث در قردن دوازدهم هجری.

س- دوازده عالِم و محدّث در قرن سیزدهم هجری.

ش- نوزده عالِم و محدّث درقرن چهاردهم هجری.

حدیث غدیر یک حدیث معتبر در درجه یِ بالائی از سند در هر دو مذهب شیعه و سنّی است. هیچ کس به جز چند گروه لجوج از اهل سنّت این حدیث را ردّ نمی کنند. آنها در حال شُبهه افکنی در سند و معنای این حدیث هستند[١].

١. حضرت علّامه شیخ محمّد جمیل حَمُّود دام‌ظله، در أبهی المداد، ج١، ص٦٧٥، می فرمایند: حدیث غدیر –از عصرِ نبی تا به زمان ما– از احادیث متواتره یِ مشهوره می باشد، و همانا خاصّه و عامّه آن را روایت کرده اند، بسیاری از آنها شهادت به صحّت آن داده اند، تا آن جائی که حافظ ابو سعید مسعود بن ناصر بن ابی زید سجستانی (متوفّای ۴۷۷ هـ ق) کتابی تألیف نموده است به اسم "الدراية في حديث الولاية" و در آن طُرُقِ حدیثِ [شریفِ] غدیر را جمع کرده، و آن را از یکصد و بیست صحابی روایت کرده است.

و چه کسی است که یارایِ انکارِ صحّتِ این حدیث را داشته باشد، و همانا تمام امّت بر قبول آن اتّفاق داشته وهمگی در برابر آن خاضع بوده و به آن اقرار کرده اند، و کدام معاند لجوجی را امکان ردّ تواتر لفظیِ اجمالی و تواتر معنویِ در تفاصیل آن است؟!و همانا دور و

ابن حجر هیثمی در کتاب صواعق المحرقة و به طور عمده در بخش اوّل/ فصل پنجم/ موضوع یازدهم می گوید: "در صحّت و اعتبار حدیث غدیر هیچ گونه شکی وجود ندارد. چندین عالم نظیر ترمذی، نسائی و احمد بن حنبل آن را نقل کرده اند. اسناد بسیاری برای آن وجود دارد..."، و او ادامه می دهد: "بسیاری از اسناد آن معتبر و نیکو هستند". پس نباید کوچک ترین اهمیّتی به ادّعای کسانی داد که صحّت این حدیث را مورد تردید قرار می دهند و یا کسانی که ادّعا می کنند که حضرتِ امیر مؤمنان علی علیه السلام در یمن بود در حالی که ایشان در مراسم حجّ به پیامبرِ گرامیِ اسلام صلی الله علیه و آله پیوست. همچنین ادّعای کسانی که می گویند جمله یِ "ای خداوند! دوست بدار کسی که علی را دوست دارد" جعل شده است، بهانه ای است که از طریق اسناد بسیاری که توسط ذَهَبی بررسی شده است، ردّ شده است.

پیرامون دلالت حدیث غدیر شکّی وجود ندارد که این حدیث سندی قاطع بر این حقیقت که امیرِ مؤمنان امام علی علیه السلام شخصی است که همان ولایت رسول الله صلی الله علیه و آله

نزدیک به آن شهادت داده و آن را روایت کرده اند، و بیشترِ نویسندگان در عمل حدیث و تاریخ و تفسیر و علم کلام آن را به ثبت رسانیده اند، و دیگران نیز در مورد آن تألیفات خاصّه داشته اند، ... و ذکر می کنیم ما در این جا جماعتی از محقّقین از ابناء عامّه [علمای اهل سنّت] از آن هائی که در برابر فضل و صحّت سند و صحّت مضمون این حدیث خضوع نموده و اقرار کرده اند، در حالی که در این نقل خود بر کلامِ مورّخ بزرگوار علّامه شیخ عبد الحسین امینی قدس سره -مؤلّفِ کتابِ شریف و گرانسنگِ الغدیر در اثباتِ ولایتِ حضرتِ امیرِ مؤمنان علیه السلام - روایت نموده است، اعتماد کرده ایم.

از جمله بزرگان علماء و حفّاظ که به صحّت این حدیث تصریح نموده اند... (الخ).

را بر مردم دارد. حدیث شریف غدیر امامت امیر مؤمنان امام علی علیه السلام را بر اساس این فرموده یِ پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله: "هرکه من مولای اویم، این علی مولای اوست" اثبات می کند. کلمه یِ "مولی" از نظر لغت به معنای "اولی" و "سرپرست" است امّا برخی از علمای اهل سنّت در مفهوم لغویِ کلمه یِ مولی شبهه ایجاد کرده و ادّعا کرده اند که مولی در حدیث غدیر به معنی حامی [= حمایت کننده] است.

یک پاسخ برای دفع چنین تحریفی این است که ما نمی توانیم در لغت عرب جمله یِ "او پیشوای دین خداوند است" را جایگزین جمله یِ "او حامی دین خداوند است" کنیم. و نیز آیه ﴿یاران من به سوی خدا کیانند؟[1]﴾ را نمی توان جایگزینِ «پیشوایان من به سوی خدا کیانند؟» کرد. همچنین به عنوان مثالی دیگر، نمی توان گفته یِ یکی از حواریّون حضرت مسیح علیه السلام ﴿ما یاران خدائیم[2]﴾ را جایگزینِ «ما پیشوایان خدائیم» کنیم. این کلام به دست می آید: ما پیشوای خدا هستیم؟ -استغفر الله-.

زبان شناسان، تفاسیرِ گوناگونی برای واژه یِ مولی دارند، بیست تفسیر از آن در اینجا اشاره می شود:

❖ **مالک، برده، منجی، آزاد، دوست، همسایه، متّحد، هم پیمان، پسر، عمو، مهمان، شریک، خواهر زاده، استاد، خدا، حامی، دهنده، داده، ستایشگر، پیرو، فرزند خوانده و...[3]**

---

۱. سورة آل عمران (۳)، الآية ۵۳

۲. سورة آل عمران (۳)، الآية ۵۳

۳. مراجعه کنید به: أبهی المداد في شرح مؤتمر علماء بغداد، علّامه شیخ محمّد جمیل حَمُّود، ج۱، ص۷۰۹

امّا با بیانی منصفانه و بی پرده می توان گفت کلمه یِ "مولی" در حدیث شریفِ غدیر تنها یک معنی دارد "پیشوائی شایسته که صاحب اختیار است" این برتری بر اساس مکانی که آن قرار دارد متفاوت است. در هر سطحی قرائنی حاکی از این وجود دارد که آنچه مقصود از مولی است "پیشوا و صاحب اختیار است"[۱].

---

۱. نکته هایِ جالب در واضح بودنِ معنایِ مولی: قُلّه یِ کلام در خطبه یِ غدیر جمله یِ "أَلَا مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا عَلِيٌّ مَوْلَاهُ" است. یک مطالعه یِ کامل عیار در بحث های هزار و چهار صد ساله درباره یِ کلمه یِ مولی، نکته هایِ بسیار جالبی از مدافعانِ غدیر در واضح بودنِ معنایِ کلمه یِ مولی را نشان می دهد که ذیلاً مروری بر آن ها خواهیم داشت.

۱) بیانِ معنی مولی در خودِ خطبه یِ غدیر؛ اگر در سراسرِ خطبه یِ غدیر دقّت کنیم خواهیم دید که اکثرِ مطالبِ آن تفسیر و توضیحی برایِ روشن کردنِ کاملِ معنی مولی و مصداقِ آن، و ارزشِ الهیِ ولایت در اجتماع و ارتباطِ آن با توحید و نبوّت و وحی است. بنابر این در حالی که خودِ پیامبرﷺ مقصود و مراد از مولی را روشن کرده، و همه یِ حاضرین در غدیر –که شاعرِ بزرگِ عرب حسّان بن ثابت هم در میانِ آنان بوده– معنایِ صاحب اختیاری را از آن فهمیدند و بر سرِ همین بیعت نمودند، معنی ندارد برایِ فهمیدنِ منظورِ آن حضرت به لغت ها و لغت نامه ها و معانیِ عُرفیِ این کلمه مراجعه کنیم، چه آن ها با تفسیرِ خودِ حضرت مطابق باشد و چه نباشد!

۲) کلمه یِ مبهم در شرائطِ حسّاس؟!! مسلّم است که مقصدِ اصلی از اجتماع و سخنرانیِ غدیر بیانِ مسئله یِ ولایت بوده است، و این در حالی بوده که مردم اجمالاً مطالبی در این باره از خودِ آن حضرت شنیده بودند. با توجّه به این نکات معلوم است که اجتماعِ عظیمِ غدیر برایِ رفعِ هرگونه ابهام باقیمانده در مسئله یِ ولایت و معنایِ مولاست. بنابر این بسیار خنده آور خواهد بود که در چنان جمعی و در آن شرائطِ حسّاس، درباره یِ مولی مطالبی گفته شود که نه تنها موضوع را روشن نکند بلکه ابهام را بیشتر نماید و احتیاج به کتاب های لغت و امثالِ آن برایِ رفعِ ابهام باشد، به

طوری که هر عاقلی قضاوت کند که اگر آن اجتماع نبود ولایتِ امیرِ مؤمنان علیه السلام بسیار واضح تر بود، و اصلاً چه نیازی به تشکیلِ این مجلسِ بزرگ بود؟!!

۳) مجلسِ عظیم: آغازِ ابهامی بزرگ؟!! آیه ی ﴿وَ إِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَما بَلَّغْتَ رِسالَتَهُ؛ و اگر ابلاغ نکردی رسالتش را نرسانده ای﴾ [سورة المائدة (٥)، الآية ٦٨] در اجتماعی که برایِ بیانِ مسئله ی ولایت بوده نازل شده است. اگر بنا باشد همان مجلس آغازِ ابهامی بزرگ در مسئله باشد، مصداقِ انجام ندادنِ فرمانِ الهی و شانه خالی کردن از آن می شود. یعنی اگر ابلاغِ پیامی به این صورت تحقّق یابد که مفهومِ آن با گذشتِ چهارده قرن روشن نیست، پس در واقع ابلاغی نشده است!!

٤) کلامی مبهم از فصیح ترینِ مردم؟!! پیامبرِ اکرم صلی الله علیه و آله که فصیح ترینِ مردم رد سخن گفتن بودند، آن هم در مهم ترین سخنرانیِ خود در طولِ حیات، بنا باشد مطلبی گفته باشند که مسلمانان فقط در فهمِ معنایِ تحت اللفظیِ آن پس از هزار و چهار صد سال بحث هنوز به نتیجه ی روشنی نرسیده باشند، این بر خلافِ فصاحت است و هیچ پیامبری پیامِ الهی را چنین نرسانده است!!

٥) ابهامِ کلمه ی مولی فقط در غدیر؟!! جا دارد کسی بپرسد: چطور وقتی همین غاصبینِ خلافت — در حالی که خود حقّی نداشتند– خلیفه ی بعد از خود را هم تعیین می کردند و کلمه ی ولی را به کار می بردند هیچ کس نگفت: "این کلمه هفتاد معنی دارد"؟!! چطور وقتی ابو بکر درباره ی عُمَر بن الخطّاب نوشت: "... و إنّ والي الأمر بعدي عُمَر بن الخطّاب..." و "وَلَّيْتُكم بعدي عمر بن الخطّاب" ابهامی درباره ی معنایِ ولایت نبود، و فقط در کلامِ پیامبر صلی الله علیه و آله در غدیر این بحث ها پیش آمد؟!! پیداست که مسئله بر سرِ معنایِ لغوی و ابهامِ کلمه نیست، بلکه وزنه ی غدیر به قدری سنگین و کامل عیار است که دشمن را به این تلاش های مذبوحانه واداشته است؟

٦) تواتر در حدیثِ مُبهَم؟!! جای دارد که سؤال شود: حدیثِ غدیر که به اقرارِ بزرگان از عامّه (تصریحِ ذهبی به تواترِ حدیثِ غدیر: هر چند بر کسی که اندک تتبّعی در کتبِ روائی و تفسیریِ عامّه داشته باشد این نکته پوشیده نیست که در کمتر رخدادی کثرتِ نقل به این پایه از تواتر می رسد، لکن توجّه به کلماتِ حدیث شناسانِ معروف، اذعان به این حقیقت را سهل تر، و راه را

برای پویندگانِ حقّ هموارتر می گرداند. در میانِ حدیث شناسانِ نامیِ عامّه، شمس الدین محمّد بن عثمان معروف به ذهبی (۷٤۸ هـ ق) یکی از چهره های برجسته ای است که سخنِ وی همواره در بینِ دانشمندان ایشان از مقبولیّتِ ویژه ای برخوردار بوده است. وی در مجموعه یِ سِیَر أعلام النبلاء، در ترجمه یِ المطلّب بن زیاد بن أبی زهیر (رقم ۱۲۵۸) به مناسبتِ وقوعِ وِی در سندِ حدیثی که هم اکنون از عبد الله بن محمّد بن عقیل ذکر نمودیم، پس از ذکرِ سند و متنِ حدیث و بعد از جمله یِ فأشار بیده ثلاثا، فأخذ بید عليّ﷣، فقال: "مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ"، در توصیفِ حدیث می گوید: هذا حديثٌ حسنٌ عالٍ جدّاً، و متنه فمتواترٌ؛ این حدیث بسیار خوب است و متنِ آن متواتر است –سِيَر أعلام النبلاء، ج۸، ص۳۳۵–. و همچنین شهاب الدین محمّد آلوسی بغدادی (۱۲۷۰ هـ ق)، در اثر تفسیریِ خود –روح المعانی– که نزدِ عامّه از اهمیّت ویژه ای برخوردار است، کلامِ ذهبی را نقل، و به صحّتِ آن معترف است: «و عن الذهبي أنّ "مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ" متواترٌ يتيقّن أنّ رسول اللهﷺ قاله، و أمّا "اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالاهُ"، فزيادة قويّة الإسناد» –تفسير الآلوسي، ج٦، ص۱۹۵–، وی پس از نقلِ عبارتِ "مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ" از ذهبی، اعتراف به این نکته دارد که عبارتِ "اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالاهُ"، تتمّه ای است که با اسنادِ قوی و متین در پیِ عبارتِ اوّل از رسولِ اکرمﷺ نقل شده) و بزرگان از شیعیانِ کرام أیّدهم الله تعالی متواتر است و کمتر حدیثی داریم که در طولِ چهارده قرن این همه روایت کننده داشته باشد، اگر معنایِ آن به قدری مبهم است که هنوز کسی معنایِ واقعیِ آن را نیافته و بینِ چندین احتمالِ نامتناسب مانده، چه داعی بر نقلِ آن بوده و این راویانِ بزرگ که بسیاری از آنان از علماء و مؤلّفین و محدّثین بوده اند چه داعی ای در نقل داشته اند؟! حدیثِ مبهم که به حدِّ تواتر نقل کردن ندارد!! حدیثِ مبهم که احتیاج به جمع آوریِ اسنادِ بیشتری ندارد! پس باید گفت: به خاطرِ معنایِ مهمّی که از مولی برایِ همه واضح بوده این همه بدان اهتمام ورزیده اند.

۷) جسارت به خاطرِ کلمه یِ مولی؟!! جا دارد کسی بگوید: اینکه ابو بکر و عُمَر بن الخطّاب و حارث فهری و چند نفرِ دیگر از پیامبرﷺ پرسیدند: «آیا این مسئله از جانب خداست یا از جانب

و در زیر قرائن مقالیّه ای دالّ بر مدّعای ما بیان می شود:

قرینه اوّل:

همانگونه که در پیش اشاره شد خداوند به پیامبرِ خویشصلی‌الله‌علیه‌وآله دستور داد:

﴿یا أَیُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ ما أُنْزِلَ إِلَیْكَ مِنْ رَبِّكَ وَ إِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَما بَلَّغْتَ رِسالَتَهُ وَ اللَّهُ یَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ لا یَهْدِي الْقَوْمَ الْكافِرِینَ؛ ای پیامبر! آنچه از سوی پروردگارت [درباره ولایت و رهبری امیرِ مؤمنان علیعلیه‌السلام] بر تو نازل شده ابلاغ کن؛ و اگر انجام ندهی پیام خدا را نرسانده ای. خدا تو را از [آسیب و گَزَندهای احتمالی] مردم نگه می دارد؛ قطعاً خدا گروه کافران را هدایت نمی کند[۱]﴾.

شایسته نیست تا دستور خداوند به پیامبر خویشصلی‌الله‌علیه‌وآله را یک پیام الهی برای ابلاغ اینکه امیر مؤمنان امام علیعلیه‌السلام حامی و دوست دار آن چیزی است که پیامبرصلی‌الله‌علیه‌وآله دوستدار و حامی آن است در نظر گرفت. چنین تهدیدی از جانب خداوند حاکی از این است که یک مسئله یِ دینیِ بزرگ باید ابلاغ شود. آن مسئله "امامت" است که

تو است»؟ به خاطرِ همین بود که معنایِ بسیار سنگینی را از کلمه یِ مولی دریافتند که همان صاحب اختیاری بود و برایِ زیرِ سؤال بردنِ آن حاضر به جسارت نسبت به ساحتِ مقدّسِ آن حضرت شدند، و الّا همه می دانند که تمامِ گفته هایِ پیامبرصلی‌الله‌علیه‌وآله طبقِ آیه یِ **﴿وَ ما یَنْطِقُ عَنِ الْهَوی * إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ یُوحی﴾** [سورة النجم (۵۳)، الآیة ٤ و ٥] چیزی جُز وحی و کلامِ خداوندِ کریم نیست.

در مطرح نمودنِ موضوعاتِ این پاورقی از مصادرِ زیر استفاده شده است:

- گفتارهایِ ایّامِ ولایت، محمّد باقر انصاری، ص٥٨ إلی ص٦٢
- بر کرانه یِ غدیر، محسن سبزواری، ص١٠٣ إلی ص١٠٤

۱. سورة المائدة (۵)، الآیة ۶۸

امّت باید آن را بپذیرند و نه چیزی دیگری، مانند: علاقه امام و حمایت ایشان از ملّتی که حمایت و احترام دو طرفه ای را نسبت به پیامبر گرامی اسلامصلی‌الله‌علیه‌وآله دارند.

آیا فکر می کنید و یا آیا می توانید فکر کنید که خداوند حکیم جلّ و علا و پیامبرِ گرامی اشصلی‌الله‌علیه‌وآله امیر مؤمنان امام علیعلیه‌السلام را مسئول امری می کنند و از او می خواهند که آنچه که در تضادّ محبّت و دوستی امت پیامبر گرامی اسلامصلی‌الله‌علیه‌وآله است انجام ندهد؟ و یا آیا شما گمان می کنید که خداوندِ علیم جلّ و علا و رسولشصلی‌الله‌علیه‌وآله می خواستند آنچه که از پیش آشکار بوده را روشن سازند؟[1]

قرینه دوّم:

کلماتِ حضـرتِ رسول اللهصلی‌الله‌علیه‌وآله در اواسط سخنرانی ایشان "أَ لَسْتُ أَوْلَى بِكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ؟؛ آیا من از خود شما نسبت به شما سزاوارتر نیستم؟" و سپس بلافاصله "أَلَا مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا عَلِيٌّ مَوْلَاهُ؛ هر کس من مولای اویم پس این علی مولای اوست" به آشکارا نشان می دهد مقصود از مولی "اولی نسبت به خویشتن" می باشد. پس هیچ گونه توجیهی برای جدا کردن این دو جمله از یکدیگر وجود ندارد.

---

۱. هرگز گمان نکنید که امیر مؤمنان امام علیعلیه‌السلام ذرّه ای از نفاقی که در وجود اکثر صحابی پیامبرصلی‌الله‌علیه‌وآله ریشه دوانیده بود را داشته باشد، صحابی ای که ادّعای ایمان به پیامبر گرامی اسلامصلی‌الله‌علیه‌وآله را داشتند و سپس به ایشان پشت کردند، نه بعد از شهادتِ رسول خداصلی‌الله‌علیه‌وآله نه! بلکه در زمانی که ایشان در بستر مرگ بودند. در اینجا من حقّ کامل دارم از هر کسی که اشخاصی را [که به پیامبر اعظمصلی‌الله‌علیه‌وآله خیانت کرده، و خلافت امیر مؤمنانعلیه‌السلام را غصب و او را مجبور به بیعت با ابوبکر کردند و دَرِ خانه حضرت امیر مؤمنانعلیه‌السلام و پهلوی مبارکه حضرت فاطمهعلیهاالسلام دختر پیامبرصلی‌الله‌علیه‌وآله را شکستند] با شأن و منزلت می خوانند این پرسش را داشته باشم: "آیا آن اوباش کسانی هستند که امیر مؤمنانعلیه‌السلام باید دوستدار و حامی آنها باشد؟".

قرینه سوّم:

تمام صحنه های آخرین حجّ رسول خداصلى‌الله‌عليه‌وآله اثبات می کند آنچه پیامبر گرامی اسلامصلى‌الله‌عليه‌وآله قصد اجرای آن را داشت مهم ترین موضوع از زمان آغاز بعثت ایشان بود. شما می توانید در میان تمام صحنه های خطیر، دستور پیامبر اعظمصلى‌الله‌عليه‌وآله برای نماز در طول سفر جائی نبود جز منزل الوعیر [زمین ناهموار] زیر آفتاب سوزان نیم روز، به علاوه ساختن منبر، جلوس رسول خداصلى‌الله‌عليه‌وآله بر منبر و سخنرانی ایشان و... بر همین اساس آشکار می شود که مقصود رسول خداصلى‌الله‌عليه‌وآله ابلاغ ولایت و امامت امیر مؤمنان امام علیعليه‌السلام است که آشکار سازی آن بر ایشان واجب بود و باید اهمیّت بسیار به آن داده و به تمام مسلمانان ابلاغ می شد. مقصود پیامبر مکرّم اسلامصلى‌الله‌عليه‌وآله این نبود که امیر مؤمنان امام علیعليه‌السلام را حامی و دوستدار کسانی که ایشان دوستدار و حامی آنهاست معرفی کند. در حالی که امیر مؤمنان امام علیعليه‌السلام در آن زمان هیچ حقّی برای فرمان دادن و اطاعت شدن نداشت.

قرینه چهارم:

پیامبر اکرمصلى‌الله‌عليه‌وآله دستور داد تا حاضران آنچه را ابلاغ نمودند را به غائبان برسانند. دوباره گفتنی است که اگر هدف رسول خداصلى‌الله‌عليه‌وآله آشکار سازی محبّت و دوستی امیر مؤمنان امام علیعليه‌السلام بود چنین تأکیدی نامناسب بود بلکه آن مسئله بسیار مهمّی بود که فرصت زیادی پیش از آن برای ابلاغ آن وجود نداشت و تمام امّت بزرگ اسلامی از آن اطّلاع نداشتند. آن مسئله امامت حضرت امیر مؤمنان امام علیعليه‌السلام و خلافت بلا فصل و بر حقّ ایشان بعد پیامبر گرامی اسلام می بود.

قرینه پنجم:

مدرکی دیگر این سخن پیامبرِ اسلامصلی‌الله‌علیه‌وآله بعد از نزولِ آیه یِ اکمال [﴿**الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَ أَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَ رَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِيناً**؛ امروز [که روز غدیر است با نصبِ امیرِ مؤمنان علیعلیه‌السلام به ولایت و امامت و خلافت و فرمانروائی بر امّت] دینتان را برای شما کامل، و نعمتم را بر شما تمام کردم، و اسلام را برایتان به عنوان دین پسندیدم[1]﴾] است: "خداوند بزرگ ترین است، همان خدائی که آئین خود را کامل و نعمت خود را بر ما تمام کرد و از نبوت و رسالت من و ولایت علیعلیه‌السلام راضی و خشنود گشت " و یا این سخنِ مبارکِ پیامبرصلی‌الله‌علیه‌وآله که از عالم مشهور اهل سنّت حموینی نقل شده است: "خداوند بزرگ ترین است، همان خدائی که پیامبری و دین خود را با ولایت علی بعد از من تکمیل کرد".

قرینه ششم:

این قرینه سخن پیامبر گرامی اسلامصلی‌الله‌علیه‌وآله بعد از ابلاغ امامت حضرتِ امیر مؤمنان و مولایِ متّقیان امام علیعلیه‌السلام است: "خدایا تو شاهدی که من فرمان تو را ابلاغ کردم" بنابراین درخواست از خداوند متعال برای شاهد بودن بر امّت حاکی از این است که آنچه که پیامبر گرامیِ اسلامصلی‌الله‌علیه‌وآله در آن روز ابلاغ کرد مسئله یِ جدیدی بوده است، مسئله ای که ایشان در پیش برای مسلمانانی که در آنجا اجتماع داشتند ابلاغ نکرده بودند. علاوه بر این، دیگر معانی کلمه مولی که مسلمانان از آنها آگاهی دارند، مانند محبّت، حمایت و... نیازی به شهادت بر امّت ندارد.

---

۱. سورة المائدة (۵)، الآیة ۴

بنابراین احادیث نقل شده از اهل تشیّع و اهل سنّت نشان دهنده این است که این سخن خداوند متعال: ﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَ أَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَ رَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلاَمَ دِيناً؛ امروز [که روز غدیر است با نصبِ امیرِ مؤمنان علی‌علیه‌السلام به ولایت و امامت و خلافت و فرمانروائی بر امّت] دینتان را برای شما کامل، و نعمتم را بر شما تمام کردم، و اسلام را برایتان به عنوان دین پسندیدم[1]﴾ در روز غدیر خم بعد از بیعت مردم با امیر مؤمنان امام علی‌علیه‌السلام بر پیامبرِ اسلام‌صلی‌الله‌علیه‌وآله وحی شده است، و همگی نشان دهنده یِ مقام والای امامت است. این به این دلیل است که آنچه باعث کمال دین و اتمام نعمت بر مسلمانان می شود باید یکی از اصول دین باشد و چه بسا اساسی ترین اصل دین باشد. این امامت است که از طریق آن امور مادّی و دینی کامل می شوند و اعتقادی است که باعث می شود اعمال مسلمانان نزد خداوند متعال جلّ و علا پذیرفته شود.

بنابراین عیدِ غدیر روز آشکار سازی امامت است. روز مبارکی است که مسلمانان باید در آن به شادی بپردازند و حتّی مهم تر از عید قربان و عید فطر است. سیوطی عالم سنّی در کتاب الدر المنثور از طریق اسناد بسیاری نقل می‌کند که: یهودیان گفتند: "اگر آیه اکمال بر ما نازل شده بود ما این روز را روز مقدّس خود قرار می دادیم".

عبد الرحمان بن سلیم از پدرش نقل کرده است که از امام جعفر صادق‌علیه‌السلام پرسیدم: فدای شما شوم آیا برای مسلمین عیدی غیر از عید فطر و قربان هست؟ امام جعفر صادق‌علیه‌السلام فرمود: بلی، عیدی هست که اشرف از عید فطر و عید قربان می باشد.

---

١. سورة المائدة (٥)، الآية ۴

عرض کردم: آن کدام [روز] است؟ فرمود: آن روزی که امیر مؤمنان علی‌علیه‌السلام به امامت این امّت منصوب شد.

راوی گفت: به امام جعفر صادق‌علیه‌السلام عرض کردم: فدای شما شوم! آن چه روزی است؟ فرمودند: ایّام و روزها در گردش است، آن روز هجدهم ذی الحجّة می باشد. عرض کردم: فدای شما شوم! چه عملی در آن روز شایسته است؟ فرمودند: روزه گرفتن، و صلوات فراوان بر محمّد و آل محمّدعلیهم‌السلام فرستادن، و بیزاری جستن از کسانی که آنها را انکار کردند، چنانکه همه یِ پیامبرانِ خداعلیهم‌السلام اوصیاء و جانشینان خود را سفارش می نمودند که چنین روزی را عید قرار دهند.

امام صادق‌علیه‌السلام فرمود: روزه گرفتن در روز غدیر کفّاره یِ گناه شصت سال است، و عبادت و عمل خیر در آن روز معادل عبادت در هشتاد ماه است، و سزاوار است در آن روز فراوان ذکر خدا گفتن، و صلوات بر محمّد و آل او فرستادن، و توسعه بر اهل و عیال نمودن[۱].

حسن بن راشد از امام جعفر صادق‌علیه‌السلام پرسید: جانم به فدای شما آیا عیدی برای مسلمانان وجود دارد که از عید قربان و عید فطر افضل تر باشد؟ امام جعفر صادق‌علیه‌السلام پاسخ داد: بلی، حسن، عیدی وجود دارد که عظیم تر و مبارکت تر است. پرسیدم: آن چه روزی است؟ امام جعفر صادق‌علیه‌السلام پاسخ دادند: آن روزی است که امیر مؤمنان علی‌علیه‌السلام به عنوان پیشوای مردم انتخاب شد. گفتم: جانم به فدای شما شود، در آن روز چه باید کرد؟ امام جعفر صادق‌علیه‌السلام پاسخ دادند: ای

---

۱. بحار الأنوار، ج۳۷، ص۱۷۲، ح۵۴

حسن! در این روز روزه بدار، خداوند و رسول خدا صلی الله علیه و آله و خاندانش علیهم السلام را بسیار یاد کن [بگو: اللّهم صلّ علی محمّد و آل محمّد]. همچنین از کسانی که بر اهل بیت علیهم السلام ظلم کردند تبرّی بجوی. پرسیدم: ثواب آن کس که در این روز روزه بدارد چیست؟ فرمودند: ثواب شصت ماه روزه برای او نوشته خواهد شد[۱].

فرات بن أحنف گفت: روزی از امام جعفر صادق علیه السلام پرسیدم: جانم به قربانت آیا عیدی عظیم تر و بهتر از عید قربان و عید فطر برای مسلمانان وجود دارد؟

امام علیه السلام پاسخ دادند: بلی، روزی وجود دارد که در نظر خداوند بزرگ تر، گرامی تر و برتر است! آن روزی است که خداوند دین خود را تکمیل و به پیامبرش فرمود: ﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ؛ امروز [که روز غدیر است با نصبِ امیرِ مؤمنان علی بن ابی طالب علیهما السلام به ولایت و امامت و خلافت و فرمانروائی بر امّت] دینتان را برای شما کامل کردم...[۲]﴾،

از ایشان پرسیدم: آن چه روزی است؟

امام جعفر صادق علیه السلام فرمودند: زمانی که انبیای بنی اسرائیل وصیّت و امامت را به نفر بعد از خودشان واگذار می کردند، آن روز را عید قرار می دادند و این روز هم روزی است که پیامبرِ اسلام صلی الله علیه و آله، حضرتِ امیر مؤمنان علی علیه السلام را رهبرِ مردم قرار داد و در آن روز چیزهائی نازل شد و دین کمال یافت و نعمت بر مؤمنان تمام گردید.

پرسیدم: چه روزی از سال است؟

---

۱. بحار الأنوار، ج۳۷، ص۱۷۱، ح۵۳

۲. سورة المائدة (۵)، الآیة ۴

امـام علیه السلام فرمودنـد: ایّـام و روزهـا در گـردش اسـت، آن ممکـن اسـت شـنبه، یکشنبه ، دوشنبه و یا دیگر ایّام هفته باشد.

پرسیدم: چه کاری شایسته است انجام دهیم؟

فرمودند: این روز، روز عبادت، نماز، روزه، شکر و سپاس خدا و مسـرّت به سبب ولایت ما بر شما از جانب خداست، من دوست دارم این روز را روزه بگیرید[1].

«الْحَمْدُ للهِ الَّذِي جَعَلَنَا مِنَ الْمُتَمَسِّكِينَ بِوَلَايَةِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْأَئِمَّةِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ[2]»

---

۱. بحار الأنوار، ج۳۷، ص۱۶۹، ح۴۶

۲. بعض از مصادرِ حدیثِ شریفِ فوق الذکر:

- الإقبال بالأعمال الحسنة، سیّد ابن طاوس رحمه الله، ج۱، ص۲٦۱
- لوامع صاحبقرانی، شیخ محمّد تقی مجلسی رحمه الله، ج٦، ص۲۵۲ –و اسانید آن را قوی دانسته–
- کشف المهمّ في طریق خبر غدیر خمّ، سیّد هاشم بحرانی رحمه الله، ص٦۷
- زاد المعاد، شیخ محمّد باقر مجلسی رحمه الله، ص۲۰٤ –و سند آن را معتبر دانسته–
- عوالم العلوم، شیخ عبد الله بحرانی رحمه الله، مجلّدِ مختصّ به حدیثِ غدیر، ص۲۲۳
- مفاتیح الجنان، شیخ عبّاس قمّی رحمه الله، ص۲۸۰
- مسند الإمام الرضا علیه السلام، شیخ عزیز الله عطاردی، ج۲، ص۱۹

سخنِ پایانیِ مؤلّف دام ظله

به تاریخ ۳۱ تیر ماه ۱۳۸۲ هـ ش

آن چنـان کـه بعـد از بحـث پیرامـون مسـئله امامـت و خلافـت اثبـات شـد، خلافـت یـک سِرِّ الهـی اسـت و بـه جـز کسـانی کـه خداونـد متعـال جـلّ و عـلا برای این وظیفه مقدّس تعیـین کـرده هـیچ فـرد دیگـری نمـی توانـد ادّعـا کنـد کـه قادر به تحمّل بار آن بوده و یا صلاحیّت آن را دارد...

همچنین آشکار گردید که خلیفـه کسـی اسـت کـه مـردم را بـه راه راسـت هـدایت و جامعـه فاسـد را بـه جامعـه نیکـو تبـدیل مـی کنـد. آنـانی کـه از پـاکی و حسـن نیّت بالائی برخوردار هستند...

خلیفه اللّهی مقامی است که در آن یاری خداوند را شامل می شود تا فردی که صاحب چنین مقامی است شناخته شود، فردی که باید کامل و مزیّن به جنبه های والائی باشد که او را قادر می سازد تا از فرشتگان و قدّیسان فراتر رود.

عید غدیر روزی در نظر گرفته شده است که ایمان آوردگان راستین را وا می دارد تا آنچه که مسیر درست است را انتخاب کنند و خود را تا منتهای ممکن کامل سازند. ما باید بدانیم که غدیر چه موضوعی را در بر می گیرد و چرا خداوند متعال حضرتِ امیر مؤمنان علی علیه السلام را ولی امّت قرار داد. ما به این موضوع تنها زمانی دست خواهیم یافت که مقام والای امیر مؤمنان علی علیه السلام را بشناسیم. سپس بعد از آن ما

می توانیم تشخیص دهیم که تهدید رسول خدا صلی الله علیه و آله توسط پروردگار بیهوده و باطل نبوده است. بلکه خداوند متعال پیامبر خویش صلی الله علیه و آله را برای ابلاغ پیام مهمّی تهدید کرد که کلیّت نهضت اسلامی به آن وابسته بوده و این تبلیغ طناب قاطعی است که حدودِ حقّ و باطل را مشخص می کند.

نبی مکرّم اسلام صلی الله علیه و آله ابلاغ کرد که شخصِ امیر مؤمنان امام علی علیه السلام و نه فرد دیگری جانشین بلا فصل ایشان است. تنها امیر مؤمنان امام علی علیه السلام دارای صلاحیّت چنین مقام الهی است. در این صورت اثبات می شود که خلافت ابوبکر، عمر و عثمان همچنین خلافت بنی أُمیّه و بنی العبّاس، به معنای أکمل غیر قانونی است. آنها تنها اوباشی بودند که وجه مادّی خلافت را برای بهره مندی از قدرت آن غصب کردند، امّا آنها هرگز صلاحیّت دریافت یاری و خشنودی از جانب خداوند را نداشتند. در حقیقت تمام اعمال و گفتار آنها پوچ و باطل است زیرا جانشینی آنها در ذات غیر قانونی است. اینکه ابوبکر، عمر و عثمان از صحابی پیامبر صلی الله علیه و آله هستند سند صلاحیّت آنها برای اجرای امر پروردگار از طریق مقام خلافت نیست. اگر چه درست است که آنان صحابه پیامبر صلی الله علیه و آله بودند اما این مصاحبت مجوّزی نیست که به آنان اجازه دهد هر کاری را که می خواهند انجام دهند. به این دلیل که آنها جائز الخطاء هستند. و معصوم نبوده و سزاوار مقام رضایت پروردگار نمی باشند. همه یِ ما باید از طریق یافتن نکات چنین روزی و نکات زندگی مبارک رسولِ خدا محمّد فرزند عبد الله صلی الله علیه و آله و امیر مؤمنان امام علی علیه السلام به عید غدیر توجه ویژه ای داشته باشیم. ما باید آن درس های اخلاقی را سرمشق زندگی خویش قرار دهیم.

در هجدهم ذی الحجّة [عید غدیر] امید است که ما با عمق بیشتری درباره یِ پیشوایِ این واقعه بزرگ مولایِ متّقیان شیرِ خدا علی مرتضیعليه‌السلام بیاندیشیم و خاضعانه در کنار او بایستیم همانگونه که ایشان خاضعانه در برابر پروردگار ایستادند... سپس بر خلاف برخی از اصحابِ کوردل و منافقِ پیامبر گرامی اسلامصلى‌الله‌عليه‌وآله حقیقت را باید پذیرفت و بین صحابیِ خوب و صحابیِ پَست تمایُز قائل شد و نباید دوست دار کسانی باشیم که از "صحابی بودن" برای مقاصد شیطانی خود مانند غصب مقام خلافت و ظلم بر اهل بیت عصمت و طهارتعليهم‌السلام بهره جُستند . همچنین باید آگاه باشیم هچمون برخی از حواریّون حضرت عیسی مسیحعليه‌السلام که بر علیه ایشان برخواستند، بسیاری از صحابی پیامبر مکرّم اسلامصلى‌الله‌عليه‌وآله نیز در برابر ایشان ایستادند. امّا من یقین دارم که هیچ کدام از حواریّون حضرت عیسی مسیحعليه‌السلام خون خوار تر و وحشی تر از برخی از به اصطلاح صحابی پیامبر گرامی اسلامصلى‌الله‌عليه‌وآله نبودند، کسانی که نه تنها بر رسول خداصلى‌الله‌عليه‌وآله در بستر مرگ اهانت کردند، و نه تنها خلافت را از حضرت امیر مؤمنان امام علیعليه‌السلام غصب کردند، بلکه سیلی بر صورت دخترِ رسول اللهصلى‌الله‌عليه‌وآله حضرت فاطمه یِ زهراعليها‌السلام زدند و پهلوی مبارک ایشانعليها‌السلام را شکستند. همچنین زمینه را برای پادشاهی بنی أُمیّه ای فراهم کردند که امام حسن مجتبی، سیّد الشهداء امام حسین، زین العابدین امام سجاد و امام محمّد باقرعليهم‌السلام را به شهادت رساندند و سپس شرائط را برای روی کار آمدن امپراطوری بنی العبّاس فراهم کردند که حضرتِ امام جعفر صادق، امام موسی کاظم، امام علیّ بن موسی الرضا، امام جواد، امام هادی و امام حسن عسکریعليهم‌السلام را به شهادت رساندند.

آن اصحابْ نماِیان و نوادگانِ آنان [بنی أُمیّه و بنی العبّاس] بسیار فریب دهنده بودند و حکومت خود را تحت عنوانِ عوام فریبِ خلیفه یِ اسلامی بر مردم تحمیل کردند. آن مردم چه کسانی بودند؟ آنها درست مانند مردم امروز بودند: آنها می دانستند حقیقت کجاست و می دانستند که رهبران آنان ظالم هستند و هیچ گاه صلاحیّت رهبری بر امّت اسلامی را ندارند. امّا آنها ترجیح می دهند ساکت و مطیع باقی بمانند در حالی که اسلامشان آنان را به حفظ شرف خود فرا می خواند.

با این حال این یک توجیح برای جنبش افراطی اهل سنّت امروز نیست تا افراد بی گناهی را هر روز و شب بکشند، بلکه آن یک ضرورت برای آگاهی شیعه و سنّی است تا رهبری را که خداوند عزّ و جلّ برای آنان انتخاب نکرده را نپذیرند. کسانی که آنان را هدایت می کنند رهبرانی هستند که غرق در اداره امور[دنیوی] مردم هستند نه هدایت آنان. بله! موضوعات بسیاری وجود دارند که شیعه و سنّی در آنها اختلاف دارند امّا در موضوع بستن چشم های مسلمانان به این منظور که حقیقتی دیده نشود بسیاری از علمای شهیر شیعه و سنّی اتّفاق نظر دارند و در چیزی که وانمود می شود پروژه یِ وحدت باشد در هماهنگی کامل با یکدیگر هستند.

ما شیعیان و اهل سنّت باید برای پیروی از دستورات دقیق خداوند متعال و سنّتِ پاکِ پیامبر گرامی اسلامصلی‌الله‌علیه‌وآله و اهل بیتعلیهم‌السلام با یکدیگر متّحد شویم و نسبت به کسانی که تاریخْ بی عدالتیِ آنان را اثبات کرده است رفتاری متعصّبانه نداشته باشیم... [این عمل] برای غیر مسلمانان نیز صدق می کند.

ما باید در این باره تفکّر و تأمّل کنیم که چرا اهل بیت عصمت و طهارتعلیهم‌السلام مورد آزار و اذیّت قرار گرفتند و به قتل رسیدند. و یقیناً این تفکّر ما را به جنگ و تنفّر از

یکدیگر فرا نمی خواند بلکه ما را به حیرت و پرسش وا می دارد که چرا همیشه آماده یِ جنگ هستیم، جنگی که صدها بار میان شیعه و سنّی رخ داده است! چرا اختلافات میان شیعه و سنی هنوز حلّ نشده است؟ کسانی که شیعه آنان را به غصب خلافت امیر مؤمنان امام علی علیه السلام متّهم می کند چه کسانی هستند؟ چرا برخی دوستدار آن غاصبان هستند و برخی دیگر از آنها نفرت داشته و از آنان تبرّی می جویند؟ آیا واقعاً رسول خدا صلی الله علیه وآله دنیا را ترک کرد در حالی که برای خود جانشینی انتخاب نکرده بود؟ آیا امّت رسول خدا صلی الله علیه وآله به چنان صلاحیّتی رسیده بودند که جانشین بعد از پیامبرِ خود صلی الله علیه وآله را خود انتخاب کنند؟ موضوع غدیر خم و ابلاغ چیست؟ آیا مسلمانان به وصیّت رسول خدا صلی الله علیه وآله احترام گذاشتند و از اهل بیت علیهم السلام پیروی کردند؟ همه یِ مسلمانان دعوت شدند تا شیعه یِ واقعی رسول خدا صلی الله علیه وآله و اهل بیت طاهرینش علیهم السلام باشند. پس چرا اهل سنّت از کسانی که در پائین ترین درجه یِ ایمان قرار دارند پیروی می کنند؟ اگر کسانی که از آنها پیروی می شود ایمان داشتند، اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام را -که حتّی نمی توان آنان را متّهم به انجام یک خطا و گناه کرد- طَرد نمی کردند!

برادران مسلمان من! اهل بیتِ رسول الله صلی الله علیه وآله زندگی خود را وقفِ اسلام کردند! آنها خود اسلام هستند... ما نیز بسیار نیازمندِ ترجمانِ اسلامِ راستین به کردار و انتشار ایده ها و اصولِ راستینِ آنها می باشیم... شما نیاز مُبرَم و شدید به آن دارید و باید از دَخمِه های تاریکی که شما را از اشعه یِ نورِ تابانِ اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام هراسان می کند خارج شوید. شما باید خود را در معرض آن نورهای مبارک و باشکوه قرار دهید و نباید اینگونه باشد که شما آنان را از خود و دیگران مخفی کنید...

این تنها راهی است که به وسیله یِ آن می توان پیام ولایتِ حضرتِ مولای متّقیان امیر مؤمنان امام علی بن ابی طالب علیه السلام را به عنوان خلیفه یِ راستین مسلمانان را درک کنیم، خلیفه ای که به ایشان ظلم های فراوان رَوا داشتند و نیز شیعیانِ راستینِ ایشان را مورد اذیت آزار قرار دادند…

هجدهم ذی الحجّة در چنین موقعیتی، با امامت امیر مؤمنان امام علی علیه السلام و فرزندان ایشان [اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام] تجدید میثاق می کنیم. با توسّل بر آنان، رسول الله محمّد بن عبد الله صلی الله علیه وآله و سیّدة نساء العالمین فاطمة الزهراء علیها السلام به پیشگاه خداوند متعال جلّ و علا تضرّع می کنیم تا ما را در پیروی از مسیر آنان یاری کند و ما را چه در این دنیا و چه در آخرت با آنان قرار دهد… الهی آمین…

فراخوانِ

علّامهٔ محقّق آیت الله الحجّة

شیخ محمّد جَمیل حَمُّود عامِلی دام ظله

به تمامیِ مسلمانان و مسیحیان

به تاریخِ ۲۶ تیر ماه ۱۳۸۲ هـ ش

من همه کسانی که به دنبال دانش و علاقه مند به جست و جوی حقیقت و عدالت هستند را به احتیاط بسیار و بررسی آنچه که می شنوند دعوت می کنم.
برخی در تلاش برای تلقیح دیگران با آنان هستند. حقیقت را غایت هدف و شعار خویش قرار دهید. از آنچه که در خلاف حقیقت است خودداری کنید، حتّی اگر آن عقائد دروغین برای کسانی باشد که شما به آنها احترام و محبّت بسیاری دارید... همه شما را به مداقّه تاریخ اسلام از منابع صحیح توصیه می کنم. امّا قبل از قدم نهادن در چنین مطالعه ای بایست دانش آنچه شیره و مغز اعتقادات اسلامی شیعه را تشکیل می دهد را به خوبی کسب کرد در غیر این صورت شما از موضع شیعه آگاه نخواهید بود. به واقع یک دوگانگی میان تاریخ صحیح و اعتقاد درست وجود دارد و تاریخی که بر اساس اعتقاد درست نباشد چیزی جز یک تاریخ جعلی که بسیار شبیه به تاریخ مردم بی دین و بَدَوِی خواهد بود.
هیچ محقّقی نباید فریب نشانه های محبّتی را بخورد که سخاوتمندانه توسّط برخی از حزب ها و سازمان ها به بعضی از روحانیّون اعطا شده است. سپس آن سازمان ها و احزاب پایگاه مردمی مستحکمی را توسط آن روحانیّون تشکیل می دهند تا مردم را به اسارت بکشند و برای آینده یِ آنها تصمیم بگیرند...

هرگز فریب آن روحانی نمایانی را نخورید که هر از گاه در کانال های مختلف تلویزیون، روزنامه ها، جزوات و... ظاهر می شوند تا فقط ادّعای مرجعیّت و اجتهاد جعلی خود را اعلام کنند. مقام هائی که به صورت غیر قانونی برای حاکمیّت بر مردم بی منطق غصب کرده اند، سمت هائی که برای تیره کردن تاریخ واقعی و پنهان کردن حمایت آنها از جنبش متعصّب اهل سنّت غصب کردند تا جائی که حضورشان در مصر، عربستان، الجزائر، یمن، فیلیپین، اندونزی، پاکستان، هند و... هر گونه امید به صلح را از بین برده است و باعث خون ریزی و آسیب تصویر اسلام در جوامع غربی شده است.

شیعه باید آگاه باشد که برخی از مقامات شیعه با جنبش افراطی اهل سنّت هم پیمان هستند. و آماده قربانی کردن عقائد و تاریخ شیعه برای تشکیل امپراتوری عثمانی هستند، امپراتوری عثمانی که از هر تلاشی برای نابودی شیعیان صالحی که اعتقادشان صلح برای بشریّت بود مضائقه نکردند.

شیعیان با ایمان از فرصت مشارکت در عملیّات بازسازی و ساخت دولت محروم شده اند... فقط به عنوان یک نمونه از چنین ظلمی که شیعیان با ایمان از آن رنج بردند موقعیّت مردم عراق تحت سلطه یِ حکومت ظالم صدّام حسین است و باید با قاطعیّت و صراحت اعلام کرد که آمریکا و هم پیمایان آن در سرنگونگی صدام حسین کار خوبی کردند تا شیعیان بار دیگر بتوانند نسیم آزادی را تنفّس کنند و فرصتی را برای اظهار وجودشان و همچنین بعد از رفتارهای طولانیِ غیرِ انسانی صدّام حسین فرصتی برای احساس واقعی از انسان بودن را کسب کنند.

من یقین دارم که اگر اداره این نقطه حساس از جهان "خاور میانه" در دست شیعیان با ایمان بود هرگز اوضاع آن به چنین شرائط بُحرانی نمی رسید. امّا متأسّفانه اداره یِ امور خاورمیانه در دست گروه هائی مانند وهابیون، طالبان، اخوان المسلمین، و... است. آنان نهضت هائی هستند که بیشترین تنفّر را نسبت به شیعه دارند و از دیرباز دشمنان دیرین آن بودند. اما نه! بلکه خداوند متعال که شیعه را بیش چهارده قرن حفظ کرده است قادر بود خواهند آن را برای هزاران سال دیگر حفظ کند تا زمانی که شب تار کنار رود و روز تابان نمایان شود. روزی که در آن حضرتِ امامِ منتقم، امام زمانعجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف، مهدی فرزند رسولِ خداصلی‌الله‌علیه‌وآله و آخرین ذخیره از گنجینه اهل بیتعلیهم‌السلام دوباره آشکار خواهد شد و زمین را پاک خواهد کرد و حضرت عیسی مسیحعلیه‌السلام پشت سر ایشان نماز را در جوّ سالم به پا خواهند کرد و تمام بشریّت را به قیام بر علیه ظلم و فساد دعوت خواهد کرد. و در جنگی که قطعاً پیروز آن مشخّص است شما غربیان قطعاً در میان نخستین افرادی خواهید بود حمایت و بیعتتان با امام مورد استقبال است!

عقیده یِ تشیّع به مسیحیان یک عقیده یِ تهاجمی نیست بلکه آنان را همسایه و برادر خود می دانند که شایسته یِ احترام می باشند. این صحیح است که شیعه و مسیحی آئین مذهبی متفاوتی دارند. امامانِ شیعه، یک مسیحیِ صلح طلب و منصف را بهتر از یک مسلمانِ تهاجمیِ، مستبدّ و ظالم می دانند که ادّعایش برای مسلمانی فقط برای به اجرا گذاشتن نقشه های خونین خویش است. کسانی که به هر ذرّه ای محبّت و همدردی نسبت به گروه های افراطی دارند مسلمان نیستند. محبّت و علاقه به افرادی نظیر بِن لادن و گروه او طالبان که ذرّه ای رحم و انسانیّت در وجود آنها نیست.

در حالی که مسلمانانِ واقعی شیعیان هستند، همان هائی که پای در جای پای پیامبر خویش صلی الله علیه وآله می گذارند که در صدر اسلام به برخی از افرادی که به رسالت ایشان ایمان داشتند ولی در مکّه یِ مکرّمه تحت ظلم کسانی بودند که اسلام را نپذیرفتند فرمان داد تا به حبشه [اتیوپی کنونی] پناه ببرند. پادشاه حبشه از آن مسلمانانِ ستمدیده در برابر ظُلمِ أبو جهل، أبو سفیان و نظیر آنها حفاظت کرد.

رفتارمان نسبت به جوامع غربی در این اعتقاد نهفته است که ما باید با آنان باشیم آنان نیز به شیوه ای مشابه باید با ما باشند... باید با یکدیگر متّحد شویم و پرچمدار یک پیام باشیم: حقیقت را بشناسیم و بستر صلح آن را مستقر کنیم و بسیار برای دستیابی به عدالت اجتماعی تلاش کنیم تا هیچ عضوی بدون توجه به هویّت، نژاد و یا مذهب نتواند به شیوه ای استبدادی بر جامعه مسلّط شود.

باید آگاه شوید که آئین دینی شیعه دستور به تسلیم شدن در برابر شخص مستبدّ نمی دهد که در نهایت منجر به از دست دادن حقوق آزادی بیان، به اشتراک گذاشتن و اصلاح می شود. رفتار اهل سنّت کاملاً متفاوت است و آنان باید در برابر هر دستوری خاموش باشند و از هر حاکم مستبدّی اطاعت کنند. این بیان در کُتُب آنها نظیر صحیح مسلم و صحیح بخاری اشاره شده است.

ما اهل تشیّع تنها حاضر به اطاعت از حکومت هائی هستیم که رهبران آنها بر تمام اعضای جامعه بدون توجه به نژاد آنها و بر اساس ایمان و اخلاق و نه بر اساس معیار های سیاسی و مذهبی افراطی توجه داشته باشند. ما یقین داریم که این رهبر شخصی است که باید توسّط خداوند عزّ و جلّ برگزیده شود. ما چه می دانیم کدام شخص برای حکمومت شایسته تر است؟

در حقیقت این سکوت اهل سنّت در برابر ظلم است که آنان را وادار می کند از هر آنچه یاغی گران برای رهبری آنها در نظر می گیرند اطاعت کنند. چنین بی خردی ای از همان آنانی است که به فردی مانند بن لادن و صدّام اجازه داده اند هزاران شیعه یِ مظلوم در افغانستان و نیز در عراق را شکنجه کنند، و به قتل برسانند، و به آنان تجاوز نموده و زندانی کنند.. چنین سکوت شک برانگیزی از آنان به این دو هیولا و بسیاری دیگر مجوّز قتل هزاران انسان بی دفاع در سرتاسر جهان را داد... و این تهیّج سنّی مذهبان افراطی است که تصویر پرشکوه اسلام را در غرب و شرق عالم لکّه دار کرده است...

ما شیعیان پیامبر خدا محمّدصلی‌الله‌علیه‌وآله و امیر مؤمنان امام علیعلیه‌السلام تنها دوست دار کسانی هستیم و تنها به آنهائی احترام می گذاریم که ندای حقّ سر دهند و عدالت را در جامعه بگسترانند... ما به هر شخصی که بر بشریّت احترام می گذارد و نسبت به آنان مهربان است احترام می گذاریم، هر شخصی که تصویری با شکوه از اسلام راستین باشد و از آمادگی برای مسلمان حقیقی بودن برخوردار باشد.

بسیاری از آنان کسانی هستند که به پیروی از حضرت عیسی مسیحعلیه‌السلام و حضرتِ رسول اللهصلی‌الله‌علیه‌وآله وانمود می کنند. امّا امید ما بر این است که برخی از انسان های صالح هنوز بر صالح ماندن تلاش می کنند... و بر این ایمان داریم که روزی خواهد آمد که آخرین امام معصوم و امام زمان ما حضرت مهدیعجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف ظهور خواهند کرد و افراد مقدّسی که در میان آنان عیسی مسیح فرزند مریم مقدسعلیهماالسلام و... حضور دارد ایشان در امر برقراری صلح و عدالت یاری خواهند نمود.

مولای ما حضرتِ مهدیِ موعود عجل الله تعالی فرجه الشریف، فرزند نرگس، همه یِ ما در پیشگاه خداوندِ بخشنده تَضرُّع می کنیم تا در ظهور تو تعجیل فرماید و از صمیم قلب از او می خواهیم تا ما را از سربازان تو برای جانبازیِ حقّ علیه باطل، رحمت علیه وحشی گری، مسیحیّت علیه مسیحیّت نهائی، اسلام علیه اسلام نهائی قرار دهد... جنگی که بعد از آن دنیا وارد صلحی پایدار خواهد شد.

حُسنِ خِتام:

زیارت امین اللہ

«زیارت معروفه به امین الله است که در نهایت اعتبار است[۱]»

و در تمام کتب مزاریّه و مصابیح نقل شده است و علّامه مجلسی رحمه‌الله فرموده که آن بهترین زیارات است از جهت متن و سند و باید که در جمیع روضات مقدّسه بر این مواظبت نمایند و کیفیت آن چنان است که به سندهای معتبر روایت شده از جابر از امام محمّد باقر علیه‌السلام که: امام زین العابدین علیه‌السلام به زیارت امیر المؤمنین علیه‌السلام آمد و نزد قبر آن حضرت ایستاد و گریست و فرمود:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ وَ رَحْمَةُ اللهِ وَ بَرَكَاتُهُ[۲]،

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِينَ اللهِ فِي أَرْضِهِ وَ حُجَّتَهُ عَلَى عِبَادِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ أَشْهَدُ أَنَّكَ جَاهَدْتَ ﴿فِي اللَّهِ حَقَّ جِهادِهِ[۳]﴾ وَ عَمِلْتَ بِكِتَابِهِ وَ اتَّبَعْتَ سُنَنَ نَبِيِّهِ صلّی الله علیه وآله حَتَّى دَعَاكَ اللهُ إِلَى جِوَارِهِ وَ قَبَضَكَ إِلَيْهِ بِاخْتِيَارِهِ وَ أَلْزَمَ أَعْدَاءَكَ الْحُجَّةَ فِي قَتْلِهِمْ إِيَّاكَ مَعَ مَا لَكَ مِنَ الْحُجَجِ الْبَالِغَةِ عَلَى جَمِيعِ خَلْقِهِ، اللَّهُمَّ فَاجْعَلْ نَفْسِي مُطْمَئِنَّةً بِقَدَرِكَ

---

۱. مفاتيح الجنان، شيخ عبّاس القمّي، ص۳۵۰ -با اندك تصرّف-

۲. اگر این زیارت برای غیر از امیرِ مؤمنان و مولایِ متّقیان امام علی بن ابی طالب علیهماالسلام خوانده شود: «السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ» در آن گفته نمی شود.

۳. سورة الحجّ (۲۲)، الآية ۷۹

رَاضِيَةً بِقَضَائِكَ مُولَعَةً بِذِكْرِكَ وَ دُعَائِكَ مُحِبَّةً لِصَفْوَةِ أَوْلِيَائِكَ مَحْبُوبَةً فِي أَرْضِكَ وَ سَمَائِكَ صَابِرَةً عَلَى نُزُولِ بَلَائِكَ شَاكِرَةً لِفَوَاضِلِ نَعْمَائِكَ ذَاكِرَةً لِسَوَابِغِ آلَائِكَ مُشْتَاقَةً إِلَى فَرْحَةِ لِقَائِكَ مُتَزَوِّدَةً التَّقْوَى لِيَوْمِ جَزَائِكَ مُسْتَنَّةً بِسُنَنِ أَوْلِيَائِكَ [أَنْبِيَائِكَ] مُفَارِقَةً لِأَخْلَاقِ أَعْدَائِكَ مَشْغُولَةً عَنِ الدُّنْيَا بِحَمْدِكَ وَ ثَنَائِكَ.

سلام و رحمت و برکات خدا بر تو ای امیر مؤمنان، سلام بر تو ای امانت دار خدا در زمین او و حجتش بر بندگان او، سلام بر تو ای امیر مؤمنان گواهی دهم که تو در راه خدا جهاد کردی چنانچه باید و رفتار کردِ به کتاب خدا و پیروی کردی از سنّت های پیامبرش صلی الله علیه و آله تا اینکه خداوند تو را به جوار خویش دعوت فرمود و به اختیار خودش جانت را قبض نمود و ملزم کرد دشمنانت را به حجّت و برهان با حجّت های رسای دیگری که با تو بود بر تمامی خلق خود دعوت فرمود و به اختیار خودش جانت را قبض نمود و ملزم کرد دشمنانت را به حجت و برهان با حجّت های رسای دیگری که با تو بود بر تمامی خلق خود. خدایا قرار ده نفس مرا آرام به تقدیرتو خوشنود به قضایت و حریص به ذکر و دعایت و دوستدار برگزیدگان دوستانتو محبوب در زمین و آسمانت و شکیبا در مورد نزول بلایت و سپاسگزاردر برابر نعمتهای فزونت و متذکر عطایای فراوانت مشتاق به شاد گشتن دیدار توشه گیر پرهیزکاری برای روز پاداشت پیروی کننده روشهای دوستانت دوری گزیننده اخلاق دشمنانت سرگرم از دنیا به ستایش و ثنایت.

پس پهلوی روی مبارك خود را بر قبر گذاشتند و فرمودند:

اللَّهُمَّ إِنَّ قُلُوبَ الْمُخْبِتِينَ إِلَيْكَ وَالِهَةٌ وَ سُبُلَ الرَّاغِبِينَ إِلَيْكَ شَارِعَةٌ وَ أَعْلَامَ الْقَاصِدِينَ إِلَيْكَ وَاضِحَةٌ وَ أَفْئِدَةَ الْعَارِفِينَ مِنْكَ فَازِعَةٌ وَ أَصْوَاتَ الدَّاعِينَ إِلَيْكَ صَاعِدَةٌ وَ أَبْوَابَ

الْإِجَابَةِ لَهُمْ مُفَتَّحَةٌ وَ دَعْوَةَ مَنْ نَاجَاكَ مُسْتَجَابَةٌ وَ تَوْبَةَ مَنْ أَنَابَ إِلَيْكَ مَقْبُولَةٌ وَ عَبْرَةَ مَنْ بَكَى مِنْ خَوْفِكَ مَرْحُومَةٌ وَ الْإِعَانَةَ لِمَنِ اسْتَعَانَ بِكَ مَوْجُودَةٌ [مَبْذُولَةٌ] وَ الْإِغَاثَةَ لِمَنِ اسْتَغَاثَ بِكَ مَبْذُولَةٌ [مَوْجُودَةٌ] وَ عِدَاتِكَ لِعِبَادِكَ مُنْجَزَةٌ وَ زَلَلَ مَنِ اسْتَقَالَكَ مُقَالَةٌ وَ أَعْمَالَ الْعَامِلِينَ لَدَيْكَ مَحْفُوظَةٌ وَ أَرْزَاقَكَ إِلَى الْخَلَائِقِ مِنْ لَدُنْكَ نَازِلَةٌ وَ عَوَائِدَ الْمَزِيدِ لَهُمْ مُتَوَاتِرَةٌ وَ ذُنُوبَ الْمُسْتَغْفِرِينَ مَغْفُورَةٌ وَ حَوَائِجَ خَلْقِكَ عِنْدَكَ مَقْضِيَّةٌ وَ جَوَائِزَ السَّائِلِينَ عِنْدَكَ مَوْفُورَةٌ وَ عَوَائِدَ الْمَزِيدِ إِلَيْهِمْ وَاصِلَةٌ وَ مَوَائِدَ الْمُسْتَطْعِمِينَ مُعَدَّةٌ وَ مَنَاهِلَ الظِّمَاءِ لَدَيْكَ مُتْرَعَةٌ، اللَّهُمَّ فَاسْتَجِبْ دُعَائِي وَ اقْبَلْ ثَنَائِي وَ أَعْطِنِي رَجَائِي [جَزَائِي] وَ اجْمَعْ بَيْنِي وَ بَيْنَ أَوْلِيَائِي بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ عَلِيٍّ وَ فَاطِمَةَ وَ الْحَسَنِ وَ الْحُسَيْنِ عليهم السلام إِنَّكَ وَلِيُّ نَعْمَائِي وَ مُنْتَهَى رَجَائِي وَ غَايَةُ مُنَايَ فِي مُنْقَلَبِي وَ مَثْوَايَ.

خدایا براستی دل های فروتنان درگاهت به سوی تو حیران است و راه های مشتاقان به جانب تو با است و نشانه های قاصدان کُویَت آشکار نمایان است و قلب های عارفان از تو ترسان است و صداهای خوانندگان به طرف تو صاعد و درهای اجابت برویشان باز است و دعای آنکس که با تو راز گوید مستجاب است و توبه یِ آن کسی که به درگاه تو بازگردد پذیرفته است و اشك دیده یِ آن کسی که از خوف تو بگرید مورد رحم و مهر است و فریاد رسی تو برای کسی که به تو استغاثه کند آماده است و کمك کاري ات برای آن کسی که از تو کمك خواهد رایگان است و وعده هائی که به بندگانت دادی وفایش حتمی است و لغزش کسی که از تو پوزش طلبید بخشوده است و کارهای آنان که برای تو کار کنند در نزد تو محفوظ است و روزي هائی که به آفریدگانت دهید از نزدت ریزان است و بهره های بیشتری هم به سویشان می رسد و گناه آمرزش خواهان از تو آمرزیده است و حاجت های

آفریدگانت نزد تو روا شده است و جایزه های سائلان در پیش تو شایان و وافر است و بهره های فزون پَیاپِی است و خوان های احسان تو برای طعام خواهان آماده است وحوض های آب برای تشنگان لبریز است. خدایا پس دعایم را مستجاب کن و بپذیر مدح و ثنایم را و گردآور میان من و دوستانم به حقّ محمّد و علی و فاطمه و حسن و حسین علیهم‌السلام که به راستی توئی صاحب نعمت هایم و منتهای آرزویم و سرحدّ نهائی امیدم و بازگشت گاه و اقامت گاهم.

و در کامل الزیارة بعد از این زیارت این فقرات نیز مسطور است:

أَنْتَ إِلَهِي وَ سَيِّدِي وَ مَوْلَايَ اغْفِرْ لِي وَ لِأَوْلِيَائِنَا وَ كُفَّ عَنَّا أَعْدَاءَنَا وَ اشْغَلْهُمْ عَنْ أَذَانَا وَ أَظْهِرْ كَلِمَةَ الْحَقِّ وَ اجْعَلْهَا الْعُلْيَا وَ أَدْحِضْ كَلِمَةَ الْبَاطِلِ وَ اجْعَلْهَا السُّفْلَى ﴿إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ[1]﴾.

توئی معبود و آقا و مولای من بیامرز دوستان ما را و بازدار از ما دشمنانمان را و سرگرمشان کن از آزار ما و آنان را پَست گردان، براستی تو بر هرچیز توانایی.

پس حضرت امام محمّد باقر علیه‌السلام فرمودند که:

هر کس از شیعیان ما این زیارت و دعا را نزد قبر حضرت امیر المؤمنین علیه‌السلام یا نزد قبر یکی از حضرات ائمه علیهم‌السلام بخواند البتّه حق تعالی این زیارت و دعای او را در نامه ای از نور بالا می برد و مُهرِ حضرت محمّد صلی‌الله‌علیه‌وآله را بر آن بزنند و چنین محفوظ باشد تا تسلیم نمایند به قائم آل محمّد علیهم‌السلام پس استقبال نماید صاحبش را به بشارت و تحیّت و کرامت إن شاء الله تعالی.

---

۱. سورة آل عمران (۳)، الآیة ۲۷؛ و سورة التحریم (۶۶)، الآیة ۹

متن و ترجمه ی خطبه ی کامله ی غدیر خُمّ

الاحتجاج: حَدَّثَنِی السَّیِّدُ الْعَالِمُ الْعَابِدُ أَبُو جَعْفَرٍ مَهْدِیُّ بْنُ أَبِی حَرْبٍ الْحُسَیْنِیُّ الْمَرْعَشِیُّ رَضِیَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الشَّیْخُ أَبُو عَلِیٍّ الْحَسَنُ بْنُ الشَّیْخِ السَّعِیدِ أَبِی جَعْفَرٍ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الطُّوسِیِّ رَضِیَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: أَخْبَرَنِی الشَّیْخُ السَّعِیدُ الْوَالِدُ أَبُو جَعْفَرٍ قَدَّسَ اللَّهُ رُوحَهُ، قَالَ: أَخْبَرَنِی جَمَاعَةٌ عَنْ أَبِی مُحَمَّدٍ هَارُونَ بْنِ مُوسَی التَّلَّعُکْبَرِیِّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِیٍّ مُحَمَّدُ بْنُ هَمَّامٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَلِیُّ السُّورِیُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ الْعَلَوِیُّ -مِنْ وُلْدِ الْأَفْطَسِ، وَ کَانَ مِنْ عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِینَ-، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَی الْهَمْدَانِیُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدٍ الطَّیَالِسِیُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَیْفُ بْنُ عَمِیرَةَ، وَ صَالِحُ بْنُ عُقْبَةَ بْنِ قَیْسِ بْنِ سِمْعَانَ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْحَضْرَمِیِّ، عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِیٍّ علیهما السلام، أَنَّهُ قَالَ:

در احتجاج مرحوم شیخ طبرسی -به سند صحیح-، از علقمه بن محمّد حضرمی، از حضرت امام محمّد باقر علیه السلام روایت شده است، که آن حضرت فرمودند:

حَجَّ رَسُولُ اللَّهِ صلّی اللّه علیه و آله وسلّم مِنَ الْمَدِینَةِ، وَ قَدْ بَلَّغَ جَمِیعَ الشَّرَائِعِ قَوْمَهُ غَیْرَ الْحَجِّ وَ الْوَلَایَةِ، فَأَتَاهُ جَبْرَئِیلُ علیه السلام، فَقَالَ لَهُ: یَا مُحَمَّدُ، إِنَّ اللَّهَ جَلَّ اسْمُهُ یُقْرِؤُکَ السَّلَامَ، وَ یَقُولُ لَکَ: إِنِّی لَمْ أَقْبِضْ نَبِیّاً مِنْ أَنْبِیَائِی وَ لَا رَسُولًا مِنْ رُسُلِی إِلَّا بَعْدَ إِکْمَالِ دِینِی وَ تَأْکِیدِ حُجَّتِی، وَ قَدْ بَقِیَ عَلَیْکَ مِنْ ذَاکَ فَرِیضَتَانِ مِمَّا تَحْتَاجُ أَنْ تُبَلِّغَهُمَا قَوْمَکَ: فَرِیضَةُ الْحَجِّ، وَ فَرِیضَةُ الْوَلَایَةِ وَ الْخِلَافَةِ مِنْ بَعْدِکَ، فَإِنِّی لَمْ أُخَلِّ أَرْضِی مِنْ حُجَّةٍ وَ لَنْ أُخَلِّیَهَا أَبَداً، فَإِنَّ اللَّهَ جَلَّ ثَنَاؤُهُ یَأْمُرُکَ أَنْ تُبَلِّغَ قَوْمَکَ الْحَجَّ وَ تَحُجَّ، وَ یَحُجَّ مَعَکَ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَیْهِ سَبِیلًا مِنْ أَهْلِ الْحَضَرِ وَ الْأَطْرَافِ وَ الْأَعْرَابِ،

وَ تُعَلِّمَهُمْ مِنْ مَعَالِمِ حَجِّهِمْ مِثْلَ مَا عَلَّمْتَهُمْ مِنْ صَلَاتِهِمْ وَ زَكَاتِهِمْ وَ صِيَامِهِمْ، وَ تُوقِفَهُمْ مِنْ ذَلِکَ عَلَى مِثَالِ الَّذِى أَوْقَفْتَهُمْ عَلَيْهِ مِنْ جَمِيعِ مَا بَلَّغْتَهُمْ مِنَ الشَّرَائِعِ. فَنَادَى مُنَادِى رَسُولِ اللَّهِ صلَّى اللَّه عليه و آله وسلَّم فِى النَّاسِ: أَلَا إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ يُرِيدُ الْحَجَّ، وَ أَنْ يُعَلِّمَكُمْ مِنْ ذَلِکَ مِثْلَ الَّذِى عَلَّمَكُمْ مِنْ شَرَائِعِ دِينِكُمْ، وَ يُوقِفَكُمْ مِنْ ذَاکَ عَلَى مَا أَوْقَفَكُمْ عَلَيْهِ مِنْ غَيْرِهِ. فَخَرَجَ صلَّى اللَّه عليه و آله وسلَّم وَ خَرَجَ مَعَهُ النَّاسُ، وَ أَصْغَوْا إِلَيْهِ لِيَنْظُرُوا مَا يَصْنَعُ فَيَصْنَعُوا مِثْلَهُ، فَحَجَّ بِهِمْ، وَ بَلَغَ مَنْ حَجَّ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ وَ أَهْلِ الْأَطْرَافِ وَ الْأَعْرَابِ سَبْعِينَ أَلْفَ إِنْسَانٍ أَوْ يَزِيدُونَ، عَلَى نَحْوِ عَدَدِ أَصْحَابِ مُوسَى السَّبْعِينَ أَلْفَ الَّذِينَ أَخَذَ عَلَيْهِمْ بَيْعَةَ هَارُونَ، فَنَكَثُوا وَ اتَّبَعُوا الْعِجْلَ وَ السَّامِرِىَّ، وَ كَذَلِکَ أَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ صلَّى اللَّه عليه و آله وسلَّم الْبَيْعَةَ لِعَلِىٍّ بِالْخِلَافَةِ عَلَى عَدَدِ أَصْحَابِ مُوسَى، فَنَكَثُوا الْبَيْعَةَ وَ اتَّبَعُوا الْعِجْلَ وَ السَّامِرِىَّ سُنَّةً بِسُنَّةٍ وَ مِثْلًا بِمِثْلٍ، وَ اتَّصَلَتِ التَّلْبِيَةُ مَا بَيْنَ مَكَّةَ وَ الْمَدِينَةِ. فَلَمَّا وَقَفَ بِالْمَوْقِفِ أَتَاهُ جَبْرَئِيلُ عليه السلام عَنِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ، فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ، إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يُقْرِؤُکَ السَّلَامَ، وَ يَقُولُ لَکَ: إِنَّهُ قَدْ دَنَا أَجَلُکَ وَ مُدَّتُکَ، وَ أَنَا مُسْتَقْدِمُکَ عَلَى مَا لَا بُدَّ مِنْهُ وَ لَا عَنْهُ مَحِيصٌ، فَاعْهَدْ عَهْدَکَ وَ قَدِّمْ وَصِيَّتَکَ، وَ اعْمِدْ إِلَى مَا عِنْدَکَ مِنَ الْعِلْمِ وَ مِيرَاثِ عُلُومِ الْأَنْبِيَاءِ مِنْ قَبْلِکَ وَ السِّلَاحِ وَ التَّابُوتِ وَ جَمِيعِ مَا عِنْدَکَ مِنْ آيَاتِ الْأَنْبِيَاءِ، فَسَلِّمْهُ إِلَى وَصِيِّکَ وَ خَلِيفَتِکَ مِنْ بَعْدِکَ، حُجَّتِىَ الْبَالِغَةِ عَلَى خَلْقِى عَلِىِّ بْنِ أَبِى طَالِبٍ عليهما السلام، فَأَقِمْهُ لِلنَّاسِ عَلَماً وَ جَدِّدْ عَهْدَهُ وَ مِيثَاقَهُ وَ بَيْعَتَهُ، وَ ذَكِّرْهُمْ مَا أَخَذْتُ عَلَيْهِمْ مِنْ بَيْعَتِى وَ مِيثَاقِىَ الَّذِى وَاثَقْتُهُمْ وَ عَهْدِىَ الَّذِى عَهِدْتُ إِلَيْهِمْ، مِنْ وَلَايَةِ وَلِيِّى وَ مَوْلَاهُمْ وَ مَوْلَى كُلِّ مُؤْمِنٍ وَ مُؤْمِنَةٍ عَلِىِّ بْنِ أَبِى

طَالِب عليهما السلام فَإِنِّى لَمْ أَقْبِضْ نَبيّاً مِنَ الْأَنْبِيَاءِ إِلَّا مِنْ بَعْدِ إِكْمَال دِينِى وَ حُجَّتِى، وَ إِتْمَامِ نِعْمَتِى بِوَلَايَةِ أَوْلِيَائِى وَ مُعَادَاةِ أَعْدَائِى، وَ ذَلِکَ كَمَالُ تَوْحِيدِى وَ دِينِى وَ إِتْمَامُ نِعْمَتِى عَلَى خَلْقِى بِاتِّبَاعِ وَلِيِّى وَ طَاعَتِهِ، وَ ذَلِکَ أَنِّى لَا أَتْرُکُ أَرْضِى بِغَيْرِ وَلِيٍّ وَ لَا قَيِّمٍ، لِيَكُونَ حُجَّةً لِى عَلَى خَلْقِى. فَالْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَ أَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِى وَ رَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلامَ دِيناً، بِوَلَايَةِ وَلِيِّى وَ مَوْلَى كُلِّ مُؤْمِنٍ وَ مُؤْمِنَةٍ: عَلِيٍّ عَبْدِى وَ وَصِيِّ نَبِيِّى وَ الْخَلِيفَةِ مِنْ بَعْدِهِ وَ حُجَّتِيَ الْبَالِغَةِ عَلَى خَلْقِى، مَقْرُونٌ طَاعَتُهُ بِطَاعَةِ مُحَمَّدٍ نَبِيِّى، وَ مَقْرُونٌ طَاعَتُهُ مَعَ طَاعَةِ مُحَمَّدٍ بِطَاعَتِى، مَنْ أَطَاعَهُ فَقَدْ أَطَاعَنِى وَ مَنْ عَصَاهُ فَقَدْ عَصَانِى، جَعَلْتُهُ عَلَماً بَيْنِى وَ بَيْنَ خَلْقِى، مَنْ عَرَفَهُ كَانَ مُؤْمِناً وَ مَنْ أَنْكَرَهُ كَانَ كَافِراً، وَ مَنْ أَشْرَکَ بَيْعَتَهُ كَانَ مُشْرِكاً، وَ مَنْ لَقِيَنِى بِوَلَايَتِهِ دَخَلَ الْجَنَّةَ، وَ مَنْ لَقِيَنِى بِعَدَاوَتِهِ دَخَلَ النَّارَ. فَأَقِمْ يَا مُحَمَّدُ، عَلِيّاً عَلَماً وَ خُذْ عَلَيْهِمُ الْبَيْعَةَ، وَ جَدِّدْ عَهْدِى وَ مِيثَاقِى لَهُمُ الَّذِى وَاثَقْتُهُمْ عَلَيْهِ، فَإِنِّى قَابِضُکَ إِلَيَّ وَ مُسْتَقْدِمُکَ عَلَيَّ. فَخَشِيَ رَسُولُ اللَّهِ صلَّى اللَّه عليه و آله وسلَّم مِنْ قَوْمِهِ وَ أَهْلِ النِّفَاقِ وَ الشِّقَاقِ، أَنْ يَتَفَرَّقُوا وَ يَرْجِعُوا إِلَى الْجَاهِلِيَّةِ، لِمَا عَرَفَ مِنْ عَدَاوَتِهِمْ، وَ لِمَا يَنْطَوِى عَلَيْهِ أَنْفُسُهُمْ لِعَلِيٍّ مِنَ الْعَدَاوَةِ وَ الْبَغْضَاءِ، وَ سَأَلَ جَبْرَئِيلَ أَنْ يَسْأَلَ رَبَّهُ الْعِصْمَةَ مِنَ النَّاسِ، وَ انْتَظَرَ أَنْ يَأْتِيَهُ جَبْرَئِيلُ بِالْعِصْمَةِ، مِنَ النَّاسِ عَنِ اللَّهِ جَلَّ اسْمُهُ، فَأَخَّرَ ذَلِکَ إِلَى أَنْ بَلَغَ مَسْجِدَ الْخَيْفِ، فَأَتَاهُ جَبْرَئِيلُ عليه السلام فِى مَسْجِدِ الْخَيْفِ، فَأَمَرَهُ بِأَنْ يَعْهَدَ عَهْدَهُ، وَ يُقِيمَ عَلِيّاً عَلَماً لِلنَّاسِ يَهْتَدُونَ بِهِ، وَ لَمْ يَأْتِهِ بِالْعِصْمَةِ مِنَ اللَّهِ جَلَّ جَلَالُهُ بِالَّذِى أَرَادَ، حَتَّى بَلَغَ كُرَاعَ الْغَمِيمِ بَيْنَ مَكَّةَ وَ الْمَدِينَةِ. فَأَتَاهُ جَبْرَئِيلُ وَ أَمَرَهُ بِالَّذِى أَتَاهُ فِيهِ مِنْ قِبَلِ اللَّهِ، وَ لَمْ يَأْتِهِ بِالْعِصْمَةِ، فَقَالَ: يَا جَبْرَئِيلُ، إِنِّى أَخْشَى قَوْمِى أَنْ يُكَذِّبُونِى وَ لَا يَقْبَلُوا

قَوْلِی فِی عَلِیٍّ علیه السلام [فسأل جبرئیل کما سأل بنزول آیة العصمة فأخّره ذلک]، فَرَحَلَ. فَلَمَّا بَلَغَ غَدِیرَ خُمٍّ قَبْلَ الْجُحْفَةِ بِثَلَاثَةِ أَمْیَالٍ أَتَاهُ جَبْرَئِیلُ علیه السلام، عَلَی خَمْسِ سَاعَاتٍ مَضَتْ مِنَ النَّهَارِ، بِالزَّجْرِ وَ الِانْتِهَارِ وَ الْعِصْمَةِ مِنَ النَّاسِ، فَقَالَ: یَا مُحَمَّدُ، إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ یُقْرِؤُکَ السَّلَامَ، وَ یَقُولُ لَکَ: یا أَیُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ ما أُنْزِلَ إِلَیْکَ مِنْ رَبِّکَ فِی عَلِیٍّ وَ إِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَما بَلَّغْتَ رِسالَتَهُ وَ اللَّهُ یَعْصِمُکَ مِنَ النَّاسِ. وَ کَانَ أَوَائِلُهُمْ قَرِیبٌ مِنَ الْجُحْفَةِ، فَأَمَرَ بِأَنْ یُرَدَّ مَنْ تَقَدَّمَ مِنْهُمْ وَ یُحْبَسَ مَنْ تَأَخَّرَ عَنْهُمْ فِی ذَلِکَ الْمَکَانِ لِیُقِیمَ عَلِیّاً عَلَماً لِلنَّاسِ، وَ یُبَلِّغَهُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَی فِی عَلِیٍّ، وَ أَخْبَرَهُ بِأَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ قَدْ عَصَمَهُ مِنَ النَّاسِ، فَأَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ عِنْدَ مَا جَاءَتْهُ الْعِصْمَةُ مُنَادِیاً یُنَادِی فِی النَّاسِ بِالصَّلَاةِ جَامِعَةً، وَ یُرَدُّ مَنْ تَقَدَّمَ مِنْهُمْ وَ یُحْبَسُ مَنْ تَأَخَّرَ، وَ تَنَحَّی عَنْ یَمِینِ الطَّرِیقِ إِلَی جَنْبِ مَسْجِدِ الْغَدِیرِ، أَمَرَهُ بِذَلِکَ جَبْرَئِیلُ عَنِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ، وَ کَانَ فِی الْمَوْضِعِ سَلَمَاتٌ، فَأَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صلّی اللّه علیه و آله وسلّم أَنْ یُقَمَّ مَا تَحْتَهُنَّ، وَ یُنْصَبَ لَهُ حِجَارَةٌ کَهَیْئَةِ الْمِنْبَرِ لِیُشْرِفَ عَلَی النَّاسِ، فَتَرَاجَعَ النَّاسُ وَ احْتُبِسَ أَوَاخِرُهُمْ فِی ذَلِکَ الْمَکَانِ لَا یَزَالُونَ، فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صلّی اللّه علیه و آله وسلّم فَوْقَ تِلْکَ الْأَحْجَارِ، ثُمَّ حَمِدَ اللَّهَ تَعَالَی وَ أَثْنَی عَلَیْهِ، فَقَالَ:

پیامبر صلّی اللّه علیه و آله در موسم حجّ عازم مکّه بود- در حالی که تمام شرایع و قوانین را بجز حجّ و ولایت ابلاغ فرموده بودند- که فرشته وحی جبرئیل نازل شده و از جانب پروردگار متعال ابلاغ سلام نموده و گفت: ای محمّد! خداوند می‌فرماید من هیچ پیامبری از پیامبران گذشته را قبض روح نکردم مگر پس از کمال دین و اتمام حجّتم، و برای تو تنها دو موضوع باقی مانده که باید آن دو را

به مردم ابلاغ نمایی، یکی حکم حجّ و دیگری موضوع ولایت و خلافت است. زیرا من تا بحال زمین را خالی از حجّت قرار ندادهام و هرگز هم خالی نخواهم گذاشت، زیرا خداوند عزّ و جلّ تو را مأمور فرموده تا خود و سایر مردمان- از اقصی نقاط مدینه و اطراف آن که تمکّن و استطاعت لازم برای انجام حجّ دارند- را به مکّه سوق دهی و تمام اصول و قوانین آن را همچون نماز و زکات و روزه به ایشان آموزش دهی. پس منادی را فرمود تا اعلام کند که رسول خدا آهنگ سفر حجّ دارد و مأمور به تعلیم این عبادت بزرگ همچون سایر شرایع و مقرّرات سابق است. باری رسول خدا صلّی اللَّه علیه و آله همراه هفتاد هزار نفر از اهالی مدینه و اطراف آن عازم مکّه شده و از مدینه خارج شدند- مانند همان تعداد که حضرت موسی از آنان برای هارون بیعت گرفت و عهدشکنی کردند و در آخر از گاو و سامری تبعیّت نمودند- و همه جماعت مسلمین در طول این سفر قدم به قدم از تمام اعمال آن حضرت پیروی می‌کردند. باری عاقبت این بیعتی که رسول خدا صلّی اللَّه علیه و آله برای خلافت علی علیه السّلام از مسلمانان گرفت در نهایت نعل بالنّعل شبیه به عهدشکنی قوم موسی در بیعت با هارون و تبعیّت از گاو و سامری گردید. جماعتی که مسافت مدینه تا مکّه را طی می‌کردند فضای کوه و درّه و بیابان را مشحون از ندای لبّیک لبّیک خویش ساخته و به آنجا حال و هوای باشکوهی دادند. و چون مسافتی را طی کردند جبرئیل نازل شده و خطاب به پیامبر صلّی اللَّه علیه و آله گفت: خداوند پس از ابلاغ سلام می‌فرماید: زمان وفات تو نزدیک شده و مدّت رسالتت رو به پایان است، و بدان که من تو را

بی‌هیچ چاره و گریزی فرا می‌خوانم، پس عهد خود بنما و سفارشت را ایراد کن، و آنچه علم داری از خود و میراث علوم انبیای پیش، و سلاح و تابوت و آثار و آیات رسالتت را به وصی و خلیفه‌ات؛ و حجّت بالغه بر خلقم؛ علی بن- أبی طالب بسپار، و او را همچون نشانه‌ای برای مردم برپا کن و عهد و میثاق او را تجدید نما، و به ایشان تمام عهود، و نیز پیمانی را که از ولایت علی بن أبی طالب ولی خود و مولای آنان و همه مرد و زن مؤمن بسته‌ام به ایشان یادآوری کن. زیرا همه انبیایم را پس از اکمال دین و حجّتم و اتمام نعمتم به ولایت دوستانم و دشمنی دشمنانم قبض روح نمودم، و این همان کمال توحید و دین و اتمام نعمت من است که مقرون پیروی و طاعت ولیّ من می‌باشد. و باید مردم بدانند که من هیچ گاه زمین را خالی از ولی و سرپرست قرار نمی‌دهم تا حجّت بر مردم و خلقم باشد، پس امروز دین شما را به کمال رساندم و نعمت خود را بر شما تمام کردم و اسلام را- به واسطه ولایت ولی خود و سرپرست مردان و زنان مؤمن: «علی» بنده‌ام و وصیّ پیامبرم و خلیفه پس از او و حجّت بالغه بر خلقم- دین شما پسندیدم. و طاعت و امتثال امر او مقرون طاعت من است. اطاعت او امتثال امر من، و عصیان او مستلزم مخالفت من است، او را علم و نشانه‌ای میان خود و مردم قرار دادم، هر کسی مقام او را شناخت مؤمن، و منکر او کافر است. و هر کس در بیعت او کسی را شریکش سازد مشرک می‌باشد، و هر کس با ولایت او بمیرد به بهشت رود و دشمنان او به جهنّم روند. پس ای محمّد، «علیّ» را علم و راهنمایم قرارده، و از آنان برایش بیعت بگیر، و عهد و پیمانی که با آنان بسته‌ام

را تجدید کن، زیرا من جانت را ستانده و نزد خود فرا می‌خوانم. و از این سو چون پیامبر صلّی اللّٰه علیه و آله نسبت به قوم خود و مخصوصا از منافقین امّت خائف و ترسان بود که مبادا پراکنده شده و به جاهلیّت و کفری دیگر بازگردند، و همچنین از عداوت و بغض درونی آنان نسبت به علی آگاه بود، به همین خاطر توسّط جبرئیل از خداوند درخواست نمود که او را از شرّ و کید و مکر منافقین حفظ فرماید. بنا بر این رسول خدا صلّی اللّٰه علیه و آله انجام این امر را تا مسجد خیف در مراجعت از مکّه به تأخیر انداخت. پس در آن منزل بار دیگر جبرئیل نازل شده و تکلیف سابق را راجع به معرّفی علیّ ابن أبی طالب تجدید نمود ولی راجع به درخواست آخر پیامبر مبنی بر عصمت و نگهداری او از شرّ منافقین هیچ پیامی را نیاورد تا اینکه به «کراع الغمیم» در بین راه مکّه و مدینه رسید. در همین منزل جبرئیل برای بار سوم نازل شده و موضوع معرّفی علی بن أبی طالب را متذکّر شد، ولی بازهم خبری از جواب درخواست پیامبر در حفظ و عصمت پیامبر نبود. پس پیامبر خطاب به جبرئیل گفت: از آن می‌ترسم که مردم مرا تکذیب نموده و سخنم را در باره علی بن أبی طالب نپذیرند. باری از آنجا نیز حرکت کرده تا به غدیر خم؛ سه میلی «جحفه» رسیدند، جبرئیل در همان جا ساعت پنج پس از آفتاب نازل شده و پیامی حاوی منع و سرزنش و عصمت و حفظ از مردم بدین مضمون آورد که: «ای محمّد: خداوند متعال سلامت رسانده و می‌فرماید: ای پیامبر، آنچه را از سوی پروردگارت بر تو فرو آمده برسان و اگر این نکنی پیام او را نرسانده باشی و خدا تو را از [فتنه و گزند] مردم نگاه

می‌دارد». باری پیش رفتگان در نزدیکیهای جحفه بودند، و گروهی نیز هنوز به غدیر خمّ نرسیده بودند، پس با فرمان پیامبر همه آنان را برگرداندند و عقب ماندگان را جمع نمودند و همه را در منزل غدیر خمّ دور هم گرد آورده و مقدّمات تعریف و توصیه و خطابه خود را فراهم آورد. و در آن مکان درختهایی بود که بدستور رسول خدا صلّی اللَّه علیه و آله زیر آنجا جاروب شده و از سنگها به شکل منبر استفاده گردید تا آن حضرت بر روی آن رفته و بر همه مشرف باشد. و تمام مسلمین از پیش و روی راه در آن مکان اجتماع کرده و سر تا پا گوش شدند تا پیامبر به بالای منبر رفته و پیام آسمانی و الهی و سخن شیرین خود را آغاز نماید. پس رسول خدا صلّی اللَّه علیه و آله پس از حمد و ثنای الهی گفت:

** حمد و ثنای الهی

اَلْحَمْدُلِلَّهِ الَّذی عَلا فی تَوَحُّدِهِ وَدَنا فی تَفَرُّدِهِ وَجَلَّ فی سُلْطانِهِ وَعَظُمَ فی اَرْکانِهِ، وَاَحاطَ بِکُلِّ شَیءٍ عِلْماً وَ هُوَ فی مَکانِهِ وَ قَهَرَ جَمیعَ الْخَلْقِ بِقُدْرَتِهِ وَ بُرْهانِهِ، حَمیداً لَمْ یَزَلْ، مَحْموداً لایَزالُ (وَ مَجیداً لایَزولُ، وَمُبْدِئاً وَمُعیداً وَ کُلُّ اَمْرٍ اِلَیْهِ یَعُودُ).

حمد و ستایش پروردگاری را که در عظمت یکتا و در وحدانیت بی‌همتاست؛ سلطنت او با عظمت و در ادارهٔ امور خلایق مقتدر و به همه مخلوقات دانا و در همه جا حاضر و ناظر و قدرت او بر همه موجودات غالب است. بزرگی که از لیست و ستوده‌ای که زوال ندارد.

بارِئُ الْمَسْمُوكاتِ وَداحِی الْمَدْحُوّاتِ وَجَبّارُالْأَرَضینَ وَالسّماواتِ، قُدُّوسٌ سُبُّوحٌ، رَبُّ الْمَلائکَةِ وَالرُّوحِ، مُتَفَضِّلٌ عَلی جَمیعِ مَنْ بَرَأَهُ، مُتَطَوِّلٌ عَلی جَمیعِ مَنْ أَنْشَأَهُ یَلْحَظُ کُلَّ عَیْنٍ وَالْعُیُونُ لاتَراهُ. کَریمٌ حَلیمٌ ذُوأَناتٍ، قَدْ وَسِعَ کُلَّ شَیءٍ رَحْمَتُهُ وَ مَنَّ عَلَیْهِمْ بِنِعْمَتِهِ. لا یَعْجَلُ بِانْتِقامِهِ، وَلایُبادِرُ إِلَیْهِمْ بِمَا اسْتَحَقُّوا مِنْ عَذابِهِ.

آفرینندهٔ آسمان‌ها و گسترانندهٔ کهکشان‌ها و فرمانروای مطلق زمین و آسمان‌هاست، منزّه و مقدّس است خداوندی که فرشتگان و روح‌القدس مخلوقات اویند. افاضهٔ فیضش جمیع موجودات را احاطه نموده و نعم بی‌پایانش بر خلایق گسترده شده؛ همه را می‌بیند و هیچ چشمی جُز دیده عقل او را نخواهد دید. بخشنده و بردبار و غفور است، رحمت او همه چیز را فرا گرفته و بندگان را به وقوف اسرار آفرینش منّت نهاده است، به انتقام متمرّدین شتاب نمی‌فرماید و گنه‌کاران و ستمکاران را بزودی به عقوبت نمی‌گیرد.

قَدْفَهِمَ السَّرائِرَ وَ عَلِمَ الضَّمائِرَ، وَلَمْ تَخْفَ عَلَیْهِ الْمَکْنوناتُ ولا اشْتَبَهَتْ عَلَیْهِ الْخَفِیّاتُ. لَهُ الْإحاطَةُ بِکُلِّ شَیءٍ، والغَلَبَةُ علی کُلِّ شَیءٍ والقُوَّةُ فی کُلِّ شَیءٍ والقُدْرَةُ عَلی کُلِّ شَیءٍ وَلَیْسَ مِثْلَهُ شَیءٌ. وَ هُوَ مُنْشِئُ الشَّیءِ حینَ لاشَیءَ دائمٌ حَی وَقائمٌ بِالْقِسْطِ، لااله إلاَّ هُوَ الْعَزیزُالْحَکیمُ.

به اسرار بندگان دانا و به رازهای درونی آنها بینا و هیچ اندیشه‌ای از او پنهان نیست. نهفته‌ای بر او متشبه نمی‌گردد. علم او جمیع موجودات را فرا گرفته و بر هر چیز غالب و قاهر و قدرت او بر همه اشیاء تسلط دارد. خداوندی که مثل و مانند ندارد؛ پدیدآورنده کائنات و به وجود آورندهٔ مخلوقات هنگامی که همه

چیز در عدم بوده است، پاینده‌ای که به عدل و داد حکومت می‌فرماید؛ خدایی جز او نیست، توانا و دانا است.

جَلَّ عَنْ أَنْ تُدْرِکَهُ الْأَبْصارُ وَ هُوَ یُدْرِکُ الْأَبْصارَ وَ هُوَاللَّطیفُ الْخَبیرُ. لایَلْحَقُ أَحَدُ وَصْفَهُ مِنْ مُعایَنَةٍ، وَلایَجِدُ أَحَدُ کَیْفَ هُوَمِنْ سِرٍّ وَ عَلانِیَةٍ إلاّ بِمادَلَّ عَزَّوَجَلَّ عَلی نَفْسِهِ.

او برتر از آنست که ادراکات، مقام ذاتش را درک نمایند و اوست که به همه افکار و اندیشه‌های خلایق بینا و آگاه است. کسی نتواند او را وصف نماید و به اسرار آفرینش او از پنهان و آشکار راه یابد مگر آنکه خود، او را راهنمایی فرماید.

وَأَشْهَدُ أَنَّهُ اَللَّهُ أَلَّذی مَلَأَ الدَّهْرَ قُدْسُهُ، وَالَّذی یَغْشَی الْأَبَدَ نُورُهُ، وَالَّذی یُنْفِذُ أَمْرَهُوَ بِلامُشاوَرَةِ مُشیرٍ وَلامَعَهُ شَریکُ فی تَقْدیرِهِ وَلایُعاوَنُ فی تَدْبیرِهِ.

و گواهی می‌دهم که نور ذات جمالش همه آفرینش را فرا گرفته و پرتو افاضات و انوار رحمانیّتش کران تا کران هستی را مشعشع نموده و امر و فرمان او در تمام کائنات حکمفرماست. مقدّرات و سرنوشت عالم وجود به قدرت کامله او بدون مشورت و کمک تحقّق می‌یابد و در آن تغییر و تبدیلی راه ندارد،

صَوَّرَ مَا ابْتَدَعَ عَلی غَیْرِ مِثالٍ، وَ خَلَقَ ما خَلَقَ بِلامَعُونَةٍ مِنْ أَحَدٍ وَلا تَکَلُّفٍ وَلاَ احْتِیالٍ. أَنْشَأَها فَکانَتْ وَ بَرَأَها فَبانَتْ. فَهُوَاللَّهُ الَّذی لا اله إلاَّ هُوَالمُتْقِنُ الصَّنْعَةَ، اَلْحَسَنُ الصَّنیعَةِ، الْعَدْلُ الَّذی لایَجُورُ، وَالْأَکْرَمُ الَّذی تَرْجِعُ إلَیْهِ الْأُمُورُ.

آنچه به وجود آورده مثل و مانند نداشته و آنچه را که آفریده از کسی کمک نگرفته است. در آفرینش کائنات رنج و مشقّت و نقشه و طرح نداشته است. آنچه خواسته موجود شده و آنچه را ایجاد فرموده نمایان گردیده است. او خدای یگانه‌ایست که جز او خالقی وجود ندارد. صنع او حکیمانه و آفرینش او نیکوست، دادگری که ظلم و جور ندارد. و بزرگواری که بازگشت همه امور به سوی اوست.

وَأَشْهَدُ أَنَّهُ اللَّهُ الَّذی تَواضَعَ کُلُّ شَیءٍ لِعَظَمَتِهِ، وَذَلَّ کُلُّ شَیءٍ لِعِزَّتِهِ، وَاسْتَسْلَمَ کُلُّ شَیءٍ لِقُدْرَتِهِ، وَخَضَعَ کُلُّ شَیءٍ لِهَیْبَتِهِ.

و شهادت می‌دهم که هر موجودی در پیشگاه با عظمتش متواضع و فروتن است و هر چیزی در برابر هیبت و قدرتش حقیر و ناچیز است،

مَلِکُ الْاَمْلاکِ وَ مُفَلِّکُ الْأَفْلاکِ وَمُسَخِّرُالشَّمْسِ وَالْقَمَرِ، کُلٌّ یَجْری لِاَجَلٍ مُسَمّی. یُکَوِّرُاللَّیْلَ عَلَیالنَّهارِ وَیُکَوِّرُالنَّهارَ عَلَی اللَّیْلِ یَطْلُبُهُ حَثیثاً. قاصِمُ کُلِّ جَبّارٍ عَنیدٍ وَ مُهْلِکُ کُلِّ شَیْطانٍ مَریدٍ.

مالک تمام ملک وجود و گردانندهٔ همه کُرات موجود است، خورشید و ماه به فرمان او بوده و هر یک در مجرای حرکت خود برای مدتی که خواست اوست در گردشند، روشنایی روز را به تاریکی شب می‌پوشاند و ظلمت شب را به روشنایی روز مبدّل می‌نماید، چرخ آفرینش شب و روز شتابان در حرکتند. او قهّاریست که طاغی سرکش را از پای در می‌آورد و هر شیطان متمرّد را هلاک می‌گرداند،

لَمْ یَکُنْ لَهُ ضِدٌّ وَلا مَعَهُ نِدٌّ أَحَدُ صَمَدُ لَمْ یُولَدْ وَلَمْ یَکُنْ لَهُ کُفْواً أَحَدُ. اله واحِدُ وَرَبٌّ ماجِدُ یَشاءُ فَیُمْضی، وَیُریدُ فَیَقْضی، وَیَعْلَمُ فَیُحْصی، وَیُمیتُ وَیُحْیی، وَیُفْقِرُ وَیُغْنی، وَیُضْحِکُ وَیُبْکی، (وَیُدْنی وَ یُقْصی) وَیَمْنَعُ وَ یُعْطی، لَهُ الْمُلْکُ وَلَهُ الْحَمْدُ، بِیَدِهِ الْخَیْرُ وَ هُوَ عَلی کُلِّ شَیءٍ قَدیرٌ.

کسی با او منازعه نکند و برای او شبیه و نظیری وجود ندارد. یگانه‌ایست که نیاز ندارد، نه زاییده و نه زاییده شده و کسی با او همتا نیست. خدایی که یگانه است و پروردگاری که با عظمت است، آنچه اراده فرماید موجود می‌گردد و به آنچه موجود کرده آگاه است، اوست که می‌میراند و حیات می‌بخشد. تهی دست می‌کند و بی‌نیاز می‌گرداند، می‌خنداند و می‌گریاند، باز می‌دارد و عطا می‌فرماید. مُلک هستی از آن او و ستایش برای او و خیر و سعادت به دست اوست و بر انجام هر کاری قادر است.

یُولِجُ اللَّیْلَ فِی النَّهارِ وَیُولِجُ النَّهارَ فی اللَّیْلِ، لا اله إلاّ هُوَالْعَزیزُ الْغَفّارُ. مُسْتَجیبُ الدُّعاءِ وَمُجْزِلُ الْعَطاءِ، مُحْصِی الْأَنْفاسِ وَ رَبُّ الْجِنَّةِ وَالنّاسِ، الَّذی لایُشْکِلُ عَلَیْهِ شَیءُ، وَ لایَضجرُهُ صُراخُ الْمُسْتَصْرِخینَ وَلایُبْرِمُهُ إلْحاحُ الْمُلِحّینَ. اَلْعاصِمُ لِلصّالِحینَ، وَالْمُوَفِّقُ لِلْمُفْلِحینَ، وَ مَوْلَی الْمُؤْمِنینَ وَرَبُّ الْعالَمینَ. الَّذِی اسْتَحَقَّ مِنْ کُلِّ مَنْ خَلَقَ أَنْ یَشْکُرَهُ وَیَحْمَدَهُ (عَلی کُلِّ حالٍ).

شب را به روز می‌آورد و روز را به شب می‌گرداند؛ نیست خدایی مگر خدای بخشنده و آمرزنده. دعا را اجابت می‌فرماید و عطای خود را زیاد می‌گرداند. آمار و شمارهٔ آفرینش خود را دارد، آفرینندهٔ همه خلایق از جنّ و انس می‌باشد، هیچ

کاری بر او دشوار نیست، در فریادرسی بیچارگان ملول نمی‌شود و اصرار درخواست‌کنندگان او را نمی‌آزارد، حافظ نیکوکاران و توفیق‌بخش رستگاران و ولی نعمت جهانیان است. خداوندی که سزاوار است همه خلایق شکرگزار او باشند.

أَحْمَدُهُ کَثیراً وَأَشْکُرُهُ دائماً عَلَی السَّرّاءِ والضَّرّاءِ وَالشِّدَّةِ وَالرَّخاءِ، وَأُومِنُ بِهِ و بِمَلائکَتِهِ وکُتُبِهِ وَرُسُلِه. أَسْمَعُ لاِمْرِهِ وَاُطیعُ وَأُبادِرُ إلی کُلِّ مایَرْضاهُ وَأَسْتَسْلِمُ لِماقَضاهُ، رَغْبَةً فی طاعَتِهِ وَ خَوْفاً مِنْ عُقُوبَتِهِ، لاَنَّهُ اللّهُ الَّذی لایُؤْمَنُ مَکْرُهُ وَلایُخافُ جَورُهُ.

در آسایش و راحتی و در شدت و سختی و در همه حال او را ستایش می‌نمایم. و به او ایمان دارم و فرشتگان و کتاب‌های آسمانی و پیغمبرانش را تصدیق می‌کنم، امر او را می‌شنوم و فرمان او را اطاعت می‌کنم و به رضای او عمل می‌نمایم و به آن چه برای من بخواهد راضی هستم. من با علاقه بندگی او را می‌نمایم و از عذاب او می‌ترسم. برای اینکه او خداوندی است که از عذاب او ایمن نتوان بود و جور و ستم بر هیچکس نخواهد فرمود.

** فرمان برای ابلاغ مطلبی مهم

وَأُقِرُّلَهُ عَلی نَفْسی بِالْعُبُودِیَّةِ وَ أَشْهَدُ لَهُ بالرُّبُوبِیَّةِ، وَأُؤَدّی ما أَوْحی بِهِ إِلَی حَذَراً مِنْ أَنْ لا أَفْعَلَ فَتَحِلَّ بی مِنْهُ قارِعَةٌ لایَدْفَعُها عَنّی أَحَدٌ وَإِنْ عَظُمَتْ حیلَتُهُ وَصَفَتْ خُلَّتُهُ - لااله إِلاَّهُوَ - لاَنَّهُ قَدْأَعْلَمَنی أَنّی إِنْ لَمْ أُبَلِّغْ ما أَنْزَلَ إِلَی (فی حَقِّ عَلِی) فَما بَلَّغْتُ رِسالَتَهُ، وَقَدْ ضَمِنَ لی تَبارَکَ وَتَعالَی الْعِصْمَةَ (مِنَ النّاسِ) وَ هُوَاللّهُ الْکافِی الْکَریمُ.

فَأَوْحی إِلَی: (بِسْمِاللَّهِ الرَّحْمانِ الرَّحیمِ، یا أَیُهَاالرَّسُولُ بَلِّغْ ما أُنْزِلَ إِلَیْکَ مِنْ رَبِّکَ ــ فی عَلِی یَعْنی فِی الْخِلافَةِ لِعَلِی بْنِ أَبی طالِبٍ ــ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَما بَلَّغْتَ رِسالَتَهُ وَاللَّهُ یَعْصِمُکَ مِنَ النّاسِ).

اعتراف می‌کنم به بندگی خود و گواهی می‌دهم به خداوندی او و انجام می‌دهم آنچه را که به من وحی فرماید، اگر خودداری نمایم از ابلاغ آنچه به من وحی شده، می‌ترسم به بلایی مبتلا شوم که احدی نتواند از من دفع نماید هر چند تدبیر او زیاد باشد. خدایی جز او نیست، او به من اعلام فرموده که اگر نرسانم آنچه وحی شده، تبلیغ رسالت نکرده‌ام و خداوند ضمانت نموده که مرا حفظ فرماید و خداوند کریم برای حفظ من کافی است. خداوند بر من وحی فرستاده است: «به نام خداوند بخشنده مهربان، ای پیغمبر! برسان آنچه را که فرستاده شد به سوی تو از پروردگارت (در مورد خلافت حضرت علی(علیه السّلام)) و اگر نرسانی تبلیغ رسالت نکرده‌ای و خداوند تو را از شرّ مردم حفظ خواهد نمود.»

مَعاشِرَالنّاسِ، ما قَصَّرْتُ فی تَبْلیغِ ما أَنْزَلَ اللَّهُ تَعالی إِلَی، وَ أَنَا أُبَیِّنُ لَکُمْ سَبَبَ هذِهِ الْآیَةِ: إِنَّ جَبْرَئیلَ هَبَطَ إِلَی مِراراً ثَلاثاً یَأْمُرُنی عَنِ السَّلامِ رَبّی - وَ هُوالسَّلامُ - أَنْ أَقُومَ فی هذَا الْمَشْهَدِ فَأُعْلِمَ کُلَّ أَبْیَضَ وَأَسْوَدَ: أَنَّ عَلِی بْنَ أَبی طالِبٍ أَخی وَ وَصِیّی وَ خَلیفَتی (عَلی أُمَّتی) وَالْإِمامُ مِنْ بَعْدی، الَّذی مَحَلُّهُ مِنّی مَحَلُّ هارُونَ مِنْ مُوسی إِلاَّ أَنَّهُ لانَبی بَعْدی وَهُوَ وَلِیُّکُمْ بَعْدَاللَّهِ وَ رَسُولِهِ،وَقَدْ أَنْزَلَ اللَّهُ تَبارَکَ وَ تَعالی عَلَی بِذالِکَ آیَةً مِنْ کِتابِهِ (هِی): (إِنَّما وَلِیُّکُمُ‌اللّهُ وَ رَسُولُهُ وَالَّذینَ آمَنُواالَّذینَ یُقیمُونَ

الصَّلاةَ و وَيُؤْتونَ الزَّكاةَ وَ هُمْ راكِعُونَ)، وَ عَلِی بْنُ أَبی طالِبٍ الَّذی أَقامَ الصَّلاةَ وَ آتَیالزَّكاةَ وَهُوَ راكِعٌ يُريدُاللَّهَ عَزَّوَجَلَّ فی كُلِّ حالٍ.

ای مردم! در ابلاغ آنچه بر من وحی شده کوتاهی نکرده‌ام و برای شما سبب نزول این آیه را بیان می‌نمایم. جبرئیل سه بار بر من نازل شد و سلام پروردگار را به من ابلاغ نمود و پروردگار نامش سلام است و مرا مأمور نمود که در این محل قیام کنم و آنچه را وحی آورده به شما ابلاغ نمایم. اعلام می‌کنم که همه بدانند و سفید و سیاه آگاه شوند که علیّ بن ابیطالب برادر من و وصیّ من و جانشین من و امام بعد از من است و مقام او نسبت به من مانند مقام هارون نسبت به موسی است، جز آنکه پیغمبری بعد از من نخواهد آمد و او بعد از خدا و رسول ولیّ و پیشوا بر شماست و این فرمان را خداوند تبارک و تعالی صادر فرموده است. این آیه از کتاب خداست: «این است و جز این نیست، ولیّ شما خدا و رسول او هستند و آنانکه ایمان آورده‌اند و اقامه نماز می‌نمایند و در حال رکوع زکات می‌دهند.» و علیّ بن ابیطالب اقامه نماز نمود و در حال رکوع زکات داد و او در هر حال رضای پروردگار را می‌جوید.

وَسَأَلْتُ جَبْرَئيلَ أَنْ يَسْتَعْفِی لِی (السَّلامَ) عَنْ تَبْليغِ ذالِكَ إلَيْكُمْ - أَيُّهَاالنّاسُ - لِعِلْمی بِقِلَّةِ الْمُتَّقينَ وَكَثْرَةِ الْمُنافِقينَ وَإِدغالِ اللّائمينَ وَ حِيَلِ الْمُسْتَهْزِئينَ بِالْإِسْلامِ، الَّذينَ وَصَفَهُمُاللَّهُ فی كِتابِهِ بِأَنَّهُمْ يَقُولُونَ بِأَلْسِنَتِهِمْ مالَيْسَ فی قُلوبِهِمْ، وَيَحْسَبُونَهُ هَيِّناً وَ هُوَ عِنْدَاللَّهِ عَظيمٌ.

ای مردم! من از جبرئیل سؤال نمودم آیا ممکن است که خداوند مرا از ابلاغ این امر معاف فرماید؛ برای آنکه می‌دانم پرهیزکاران کم هستند و منافقین بسیارند. و فسادانگیزان گنه کار که به اسلام حیله و استهزا می‌کنند بی‌شمارند و خداوند تبارک و تعالی در قرآن آنها را معرفی می‌نماید که: آنها آنچه با زبان می‌گویند به آن ایمان ندارند و گمان می‌کنند این کار کوچکی است در حالیکه در پیشگاه خداوند بسیار بزرگ می‌باشد.

وَکَثْرَةِ أَذاهُمْ لی غَیْرَ مَرَّةٍ حَتّی سَمَّونی أُذُناً وَ زَعَمُوا أَنّی کَذالِکَ لِکَثْرَةِ مُلازَمَتِهِ إِیّای وَ إِقْبالی عَلَیْهِ (وَ هَواهُ وَ قَبُولِهِ مِنّی) حَتّی أَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ فی ذالِکَ (وَ مِنْهُمُ الَّذینَ یُؤْذونَ النَّبی وَ یَقولونَ هُوَ أُذُنٌ، قُلْ أُذُنُ ـ (عَلَی‌الَّذینَ یَزْعُمونَ أَنَّهُ أُذُنٌ) ـ خَیْرٍ لَکُمْ، یُؤْمِنُ باللَّهِ وَ یُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنینَ وَ رحْمَةٌ لِلَّذینَ آمَنُوا مِنْکُمْ و الَّذینَ یُؤذُنَ رَسولَ الله لَهُمْ عَذابٌ أَلیمٌ). وَلَوْشِئْتُ أَنْ أُسَمّی الْقائلینَ بذالِکَ بِأَسْمائهِمْ لَسَمَّیْتُ وَأَنْ أُوْمِئَ إِلَیْهِمْ بِأَعْیانِهِمْ لَأَوْمَأْتُ وَأَنْ أَدُلَّ عَلَیْهِمُ لَدَلَلْتُ، وَلکِنّی وَاللَّهِ فی أُمورِهِمْ قَدْ تَکَرَّمْتُ.

آنها مرا بسیار اذیّت کردند و به من نسبت دادند که به هر سخن گوش می‌دهم و آن را قبول می‌نمایم و گمان کردند چنین هستم، برای آنکه با علی ملازم بودم و به او عنایت داشتم. تا اینکه خداوند عزّوجلّ در پاسخ آنها وحی نازل نمود و چنین فرمود: «از ایشان کسانی هستند که پیغمبر را می‌آزارند و می‌گویند او «گوش» شده، بگو گوش دادن پیغمبر به صحبت دیگران خیر شماست زیرا او به خدا ایمان دارد و گفته‌های مؤمنین را تصدیق می‌نماید.» اگر بخواهم نام آنها را

بیان نمایم، بیان می‌نمودم و اگر بخواهم آنها را معرفی کنم معرفی می‌کردم و اگر بخواهم آنها را نشان دهم، نشان می‌دادم.

وَكُلُّ ذالِکَ لایَرْضَی اللَّهُ مِنّی إلاّ أَنْ أُبَلِّغَ ما أَنْزَلَ اللَّهُ إلَی (فی حَقِّ عَلِی)، ثُمَّ تلا: (یا أَیُّهَاالرَّسُولُ بَلِّغْ ما أُنْزِلَ إلَیْکَ مِنْ رَبِّکَ - فی حَقِّ عَلِی- وَ انْ لَمْ تَفْعَلْ فَما بَلَّغْتَ رِسالَتَهُ وَاللَّهُ یَعْصِمُکَ مِنَ النّاسِ).

ولی به خدا سوگند درباره آنها بزرگواری می‌کنم و آنها را رسوا نمی‌نمایم و با همه این گذشت‌ها، خداوند از من راضی نمی‌شود مگر آنچه را وحی فرموده ابلاغ نمایم: سپس این آیه را تلاوت نمودند: «ای پیغمبر! برسان آنچه را وحی شد به سوی تو از پروردگارت درباره علی، و اگر نرسانی تبلیغ رسالت نکرده‌ای و خداوند تو را از شرّ مردم حفظ می‌نماید.»

** اعلام رسمی ولایت و امامت دوازده امام

اَعْلَمُوا مَعاشِرَ النّاسِ (ذالِکَ فیهِ وَافْهَموهُ واعْلَمُوا) أَنَّ اللَّهَ قَدْ نَصَبَهُ لَکُمْ وَلِیّاً وَإماماً فَرَضَ طاعَتَهُ عَلَی الْمُهاجِرینَ وَالْأَنْصارِ وَ عَلَی التّابِعینَ لَهُمْ بِإحْسانٍ، وَ عَلَی الْبادی وَالْحاضِرِ، وَ عَلَی الْعَجَمِی وَالْعَرَبی، وَالْحُرِّ وَالْمَمْلوکِ وَالصَّغیرِ وَالْکَبیرِ، وَ عَلَی الْأَبْیَضِ وَالأَسْوَدِ، وَ عَلی کُلِّ مُوَحِّدٍ، ماضٍ حُکْمُهُ، جازٍ قَوْلُهُ، نافِذٌ أَمْرُهُ، مَلْعونٌ مَنْ خالَفَهُ، مَرْحومٌ مَنْ تَبِعَهُ وَ صَدَّقَهُ، فَقَدْ غَفَرَاللَّهُ لَهُ وَلِمَنْ سَمِعَ مِنْهُ وَ أَطاعَ لَهُ.

ای مردم! آگاه باشید که خداوند علی را سرپرست و پیشوا بر شما قرار داده و به این سمت منصوب نموده و اطاعت او را بر مهاجر و انصار و همه مردم واجب فرموده است، شهری و بیابانی، عجم و عرب، بنده و آزاد، کوچک و بزرگ،

سفید و سیاه هر که خدا را می‌پرستد باید فرمان علی را اطاعت کند و گفتار او را تصدیق نماید و امر او را انجام دهد. محروم از رحمت حق است کسی که مخالفت با او کند، مشمول رحمت پروردگار است کسی که از او پیروی نماید، با ایمان است کسی که او را تصدیق نماید، غفران الهی برای او و برای کسانی است که از او اطاعت کنند.

مَعاشِرَالنّاس، إنَّهُ آخِرُ مَقامٍ أَقُومُهُ فی هذا الْمَشْهَدِ، فَاسْمَعوا وَ أَطیعوا وَانْقادوا لاِمْرِ(اللَّهِ) رَبِّکُمْ، فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ هُوَ مَوْلاکُمْ وَإِلاهُکُمْ، ثُمَّ مِنْ دونِهِ رَسولُهُ وَنَبِیُّهُ الْمخاطِبُ لَکُمْ، ثُمَّ مِنْ بَعْدی عَلی وَلِیُّکُمْ وَ إِمامُکُمْ بِأَمْرِاللَّهِ رَبِّکُمْ، ثُمَّ الْإِمامَةُ فی ذُرِّیَّتی مِنْ وُلْدِهِ إِلی یَوْمٍ تَلْقَوْنَ اللَّهَ وَرَسولَهُ.

ای مردم! این آخرین جایگاهی است که من برای رساندن امر پروردگار قیام نموده‌ام، بشنوید و اطاعت کنید و تسلیم فرمان پروردگار خود باشید. خداوند عزّوجل آفریننده و ولی نعمت و معبود شماست و بعد از خداوند رسولش محمد سرپرست شماست که هم اکنون مخاطب با شما می‌باشد و بعد از من علی سرپرست شماست که به امر پروردگارتان به این سمت منصوب شده است و بعد از علی پیشوایی امّت در اولادش که فرزندان من از نسل او هستند خواهد بود و تا روز قیامت حجّت خدا بر خلق می‌باشند، روزی که خدا و رسول او را ملاقات می‌کنید.

لاحَلالَ إلاّ ما أَحَلَّهُ اللَّهُ وَ رَسُولُهُ وَهُمْ، وَلاحَرامَ إلاّ ما حَرَّمَهُ اللَّهُ (عَلَيْكُمْ) وَ رَسُولُهُ وَ هُمْ، وَاللَّهُ عَزَّوَجَلَّ عَرَّفَنِی الْحَلالَ وَالْحَرامَ وَأَنَا أَفْضَيْتُ بِما عَلَّمَنی رَبّی مِنْ كِتابِهِ وَحَلالِهِ وَ حَرامِهِ إلَيْهِ.

حلالی نیست مگر آنچه را که خداوند حلال فرموده و حرامی نیست مگر آنچه را که خداوند حرام فرموده، و آنچه را که خداوند از حلال و حرام به من تعلیم فرموده و من نیز تمام آنچه خداوند از کتاب خود و حلال و حرامش تعلیم نموده است، همه را به علی آموخته‌ام.

مَعاشِرَالنّاسِ،(فَضِّلُوهُ). مامِنْ عِلْمٍ إلاَّ وَقَدْ أَحْصاهُاللَّهُ فِی، وَ كُلُّ عِلْمٍ عُلِّمْتُ فَقَدْ أَحْصَيْتُهُ فی إمامِ الْمُتَّقینَ، وَما مِنْ عِلْمٍ إلاّ وَقَدْ عَلَّمْتُهُ عَلِیّاً، وَ هُوَ الْإمامُ الْمُبینُ (الَّذی ذَكَرَهُ اللَّهُ فی سُورَةِ يس: (وَ كُلَّ شَیءٍ أَحْصَيْناهُ فی إمامٍ مُبینٍ).

ای مردم! هیچ علمی نیست مگر آنکه خداوند آن را به من آموخت و هر دانشی که به من آموخته شد، من آن را به علی پیشوای پرهیزکاران آموختم و دیگر دانشی نیست مگر آنکه به علی تعلیم کرده‌ام و او پیشوای بزرگ و آشکار شماست.

مَعاشِرَالنَّاسِ، لاتَضِلُّوا عَنْهُ وَلاتَنْفِرُوا مِنْهُ، وَلاتَسْتَنْكِفُوا عَنْ وِلايَتِهِ، فَهُوَالَّذی يَهدی إلَی الْحَقِّ وَيَعْمَلُ بِهِ، وَيُزْهِقُ الْباطِلَ وَيَنْهی عَنْهُ، وَلاتَأْخُذُهُ فِی‌اللَّهِ لَوْمَةُ لائِمٍ.

ای مردم! مبادا علی را تنها بگذارید و از او دوری کنید و از پیشوایی او سرپیچی نموده و تکبّر نمایید، او تنها کسی است که شما را به سوی حق رهبری می‌نماید و

به حق عمل می‌کند و باطل را محو می‌نماید شما را از باطل باز می‌دارد، و از ملامت ملامت‌کنندگان در راه خدا بیمی ندارد.

أَوَّلُ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَ رَسُولِهِ (لَمْ يَسْبِقْهُ إِلَى الْايمانِ بی أَحَدٌ)، وَالَّذی فَدی رَسُولَاللّهِ بِنَفْسِهِ، وَالَّذی کانَ مَعَ رَسُولِ اللّهِ وَلا أَحَدَ يَعْبُدُاللّهَ مَعَ رَسُولِهِ مِنَ الرِّجالِ غَيْرُهُ.

علی اول کسی است که ایمان به خدا و رسول او آورد و برای حفظ جان رسول خدا جانبازی نمود.

(أَوَّلُ النّاسِ صَلاةً وَ أَوَّلُ مَنْ عَبَدَاللّهَ مَعی. أَمَرْتُهُ عَنِاللّهِ أَنْ يَنامَ فی مَضْجَعی، فَفَعَلَ فادِياً لی بِنَفْسِهِ).

و او اول کسی است که با رسول خدا پروردگار را عبادت می‌کرد، هنگامی که احدی از مردان، غیر از او با من خدا را عبادت نمی‌کرد.

مَعاشِرَالنّاسِ، فَضِّلُوهُ فَقَدْ فَضَّلَهُ اللّهُ، وَاقْبَلُوهُ فَقَدْ نَصَبَهُ اللّهُ.

ای مردم! علی را بزرگ شمارید، که خداوند او را فضیلت داده و به فرمان او باشید که خداوند او را به خلافت منصوب نموده است.

مَعاشِرَالنّاسِ، إِنَّهُ إِمامٌ مِنَ اللّهِ، وَلَنْ يَتُوبَ اللّهُ عَلی أَحَدٍ أَنْکَرَ وِلايَتَهُ وَلَنْ يَغْفِرَ لَهُ، حَتْماً عَلَی اللَّهِ أَنْ يَفْعَلَ ذالِکَ بِمَنْ خالَفَ أَمْرَهُ وَأَنْ يُعَذِّبَهُ عَذاباً نُکْراً أَبَدَا الْآبادِ وَ دَهْرَ الدُّهورِ. فَاحْذَرُوا أَنْ تُخالِفوهُ. فَتَصْلُوا ناراً وَقودُهَا النَّاسُ وَالْحِجارَةُ أُعِدَّتْ لِلْکافِرينَ.

ای مردم! علی پیشوای شما از طرف خداست و خداوند هرگز عذر کسی را که منکر پیشوایی او باشد نمی‌پذیرد و چنین شخصی آمرزیده نخواهد شد. هر که

فرمان پروردگار را درباره پیشوایی علی رد کند بر خداست که او را عذاب نماید عذاب دردناکی که هرگز پایان نداشته باشد. پس ای مردم! بترسید از اینکه با علی مخالفت کنید و بترسید از آتشی که هیزم آن سنگ و اندام گنه‌کاران باشد، این آتشی است که بر کافران مهیّا شده است.

مَعاشِرَالنّاس، بی ـ وَاللَّهِ ـ بَشَّرَالْأَوَّلُونَ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالْمُرْسَلينَ، وَأَنَا ـ (وَاللَّهِ) ـ خاتَمُ الْأَنْبياءِ وَالْمُرْسَلينَ والْحُجَّةُ عَلى جَميعِ المخْلوقينَ مِنْ أَهْلِ السَّماواتِ وَالْأَرَضينَ. فَمَنْ شَكَّ فى ذالِكَ فَقَدْ كَفَرَ كُفْرَ الْجاهِلِيَّةِ الْأُولى وَ مَنْ شَكَّ فى شَىءٍ مِنْ قَوْلى هذا فَقَدْ شَكَّ فى كُلِّ ما أُنْزِلَ إِلَى، وَمَنْ شَكَّ فى واحِدٍ مِنَ الْأَئمَّةِ فَقَدْ شَكَّ فِى الْكُلِّ مِنْهُمْ، وَالشاكُّ فينا فِى‌النّارِ.

ای مردم! به خدا سوگند پیغمبران خدا همه به رسالت من بشارت داده‌اند و من خاتم پیغمبران و رسولان هستم و حجّت خدا بر تمام مخلوقات زمین و آسمان‌ها می‌باشم، هر که در رسالت من شک کند کافر است و به کفر زمان جاهلیّت خواهد بود و هر که در یکی از گفتارهای من شک کند محقّقاً در همه گفتارهای من شک خواهد داشت و مأوایش جهنّم است.

مَعاشِرَالنّاس، حَبانِى‌اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ بِهذِهِ الْفَضيلَةِ مَنّاً مِنْهُ عَلَى وَ إِحْساناً مِنْهُ إِلَى وَلا اله إِلاّهُوَ، أَلا لَهُ الْحَمْدُ مِنِّى أَبَدَ الْآبِدينَ وَدَهْرَالدّاهِرينَ وَ عَلى كُلِّ حال.

ای مردم! خداوند با این فضیلت که به من عطا فرموده بر من منّت نهاده و این احسانی است از طرف پروردگار من، نیست معبودی جز او و تا جهان برقرار و روزگار پایدار است حمد و ستایش من همیشه بر او باد.

مَعاشِرَالنّاسِ، فَضِّلُوا عَلِيّاً فَإِنَّهُ أَفْضَلُ النَّاسِ بَعْدی مِنْ ذَکَرٍ و أُنْثی ما أَنْزَلَ اللَّهُ الرِّزْقَ وَبَقِیِ الْخَلْقُ. مَلْعُونٌ مَلْعُونٌ، مَغْضُوبٌ مَغْضُوبٌ مَنْ رَدَّ عَلَی قَوْلی هذا وَلَمْ يُوافِقْهُ. أَلا إِنَّ جَبْرئيلَ خَبَّرنی عَنِ اللَّهِ تَعالی بِذالِکَ وَيَقُولُ: «مَنْ عادی عَلِيّاً وَلَمْ يَتَوَلَّهُ فَعَلَيْهِ لَعْنَتی وَ غَضَبی»، (وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ ما قَدَّمَتْ لِغَدٍ وَاتَّقُوااللَّهَ ـ أَنْ تُخالِفُوهُ فَتَزِلَّ قَدَمٌ بَعْدَ ثُبُوتِها ـ إِنَّ اللَّهَ خَبيرٌ بِما تَعْمَلُونَ).

ای مردم! علی را فضیلت و برتری دهید که بعد از من افضل بر همه مردم از زن و مردم می‌باشد. خداوند روزی خلایق را به سبب ما فرستاده و نظام آفرینش را به واسطه ما پایدار فرموده است، دور از رحمت خدا است، دور از رحمت خدا است، غضب خدا بر اوست، غضب خدا بر اوست، کسی که گفتار مرا رد کند و پیشوایی علی را قبول ننماید. آگاه باشید که جبرئیل از جانب پروردگار به من خبر داده که خداوند تبارک و تعالی فرموده است: هر که علی را دشمن بدارد و پیشوایی او را قبول ننماید، لعنت و غضب من بر او باد، پس باید هر کس بنگرد برای فردای قیامت چه فرستاده است. بترسید از خدا اگر با علی مخالفت نمایید، و بترسید از لغزشی که پس از ثبات و استقامت شما رُخ دهد، خداوند به هر چه می‌کنید آگاه است.

مَعاشِرَ النَّاسِ، إِنَّهُ جَنْبُ اللَّهِ الَّذی ذَکَرَ فی کِتابِهِ العَزيزِ، فَقالَ تعالی (مُخْبِراً عَمَّنْ يُخالِفُهُ): (أَنْ تَقُولَ نَفْسٌ يا حَسْرَتا عَلی ما فَرَّطْتُ فی جَنْبِ اللَّهِ).

ای مردم! علی طرفدار حق است و خداوند در کتاب خود فرموده است: «متمرّدین، هنگام مرگ حسرت و اندوه می‌برند که چرا از طرفداری حق دوری کرده‌اند.»

مَعاشِرَالنّاس، تَدَبَّرُوا الْقُرْآنَ وَ افْهَمُوا آياتِهِ وَانْظُرُوا إلِى مُحْكَماتِهِ وَلاتَتَّبِعوا مُتَشابِهَهُ، فَوَاللَّهِ لَنْ يُبَيِّنَ لَكُمْ زواجِرَهُ وَلَنْ يُوضِحَ لَكُمْ تَفْسيرَهُ إلاَّ الَّذى أنَا آخِذُ بِيَدِهِ وَمُصْعِدُهُ إلِى وَشائِلُ بعَضُدِهِ (وَ رافِعُهُ بِيَدَى) وَ مُعْلِمُكُمْ: أنَّ مَنْ كُنْتُ مَوْلاهُ فَهذا عَلِى مَوْلاهُ، وَ هُوَ عَلِى بْنُ أبى طالِبٍ أخى وَ وَصِيّى، وَ مُوالاتُهُ مِنَ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ أنْزَلَها عَلَى.

ای مردم! در فهم معانی قرآن دقت و تأمّل نمایید و آیات کتاب خدا را بفهمید، به محکمات آن توجه داشته باشید و در متشابهات از هوای نفس پیروی نکنید، به خدا سوگند هرگز روشن نمی‌نماید بر شما نواهی قرآن را و واضح نمی‌کند بر شما تفسیر کتاب خدا را به جز کسی که من دست او را گرفته‌ام و نزد خود قرار داده‌ام و بازوی او را بلند کرده‌ام و اعلام می‌کنم هر که من پیشوای او هستم علی پیشوای او می‌باشد و او علی بن ابیطالب برادر و وصیّ من است و پیشوایی او بر شما از جانب پروردگار عزّوجل بر من وحی گردیده است.

مَعاشِرَالنّاس، إنَّ عَلِيّاً وَالطَّيِّبينَ مِنْ وُلْدى (مِنْ صُلْبِهِ) هُمُ الثِّقْلُ الْأَصْغَرُ، وَالْقُرْآنُ الثِّقْلُ الْأَكْبَرُ، فَكُلُّ واحِدٍ مِنْهُما مُنْبِئُ عَنْ صاحِبِهِ وَ مُوافِقُ لَهُ، لَنْ يَفْتَرِقا حَتّى يَرِدا عَلَىالْحَوْضَ. ألا إنَّهُمْ أُمَناءُ اللَّهِ فى خَلْقِهِ وَ حُكّامُهُ فى أرْضِهِ.

ای مردم! بدانید علی و پاکان از اولاد من ثقل اصغر و قرآن ثقل اکبر است و هر کدام از آنها خبر دهنده یکدیگرند و مطابقت با هم دارند و هرگز از هم جدا نخواهند شد تا در قیامت بر من وارد شوند. آنان امانت خداوند در میان مردم و فرمانروای خدا در زمین می‌باشند. آگاه باشید که من امر رسالت را ادا کردم،

أَلاوَقَدْ أَدَّيْتُ، أَلاوَقَدْ بَلَّغْتُ، أَلاوَقَدْ أَسْمَعْتُ، أَلاوَقَدْ أَوْضَحْتُ، أَلا وَ إِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ قالَ وَ أَنَا قُلْتُ عَنِ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ،

آگاه باشید که آنچه باید برسانم رساندم، آگاه باشید که به شما شنواندم، آگاه باشید که بر شما آشکار نمودم، آگاه باشید که خداوند عزّوجل فرمود و من هم از جانب پروردگار تبارک و تعالی گفتم،

أَلاإِنَّهُ لا «أَميرَالْمُؤْمِنينَ» غَيْرَ أَخی هذا، أَلا لاتَحِلُّ إِمْرَةُ الْمُؤْمِنينَ بَعْدی لِاَحَدٍ غَيْرِه.

آگاه باشید که امیرالمؤمنین غیر از برادرم علی نیست و این منصب بعد از من بر احدی غیر از علی نخواهد بود.

** معرفی امیرالمؤمنین به وسیله پیامبر

ثم قال: «ایهاالنَّاسُ، مَنْ اَوْلی بِكُمْ مِنْ اَنْفُسِكُمْ؟ قالوا: اَللَّهُ و رَسُولُهُ. فَقالَ: اَلا من كُنْتُ مَوْلاهُ فَهذا عَلی مَوْلاهُ، اَللَّهُمَّ والِ مَنْ واله و عادِ مَنْ عاداهُ وَانْصُرْمَنْ نَصَرَهُ واخْذُلْ مَنْ خَذَلَهُ.

آنگاه بازوی علی را گرفت و بلند نمود و این اولین مرتبه‌ای بود که پیامبر اکرم دست خود را تا این حد بالا برد، به حدی که پاهای علی محاذی زانوی پیغمبر قرار گرفت سپس فرمود:

مَعاشِرَالنّاسِ، هذا عَلِی أَخی وَ وَصیی وَ واعی عِلْمی، وَ خَليفَتی فی أُمَّتی عَلی مَنْ آمَنَ بی وَعَلی تَفْسيرِ كِتابِ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ وَالدّاعی إِلَيْهِ وَالْعامِلُ بِما يَرْضاهُ وَالْمحارِبُ لِاَعْدائهِ وَالْمُوالی عَلی طاعَتِهِ وَالنّاهی عَنْ مَعْصِيَتِه.

ای مردم! این علی برادر من و وصیّ من و مخزن دانش من و جانشین من بر امّت و مفسّر کتاب خداوند عزّوجل می‌باشد. او کسی است که شما را به قرآن دعوت می‌نماید و عامل است به آنچه مورد رضای پروردگاراست. او با دشمنان قرآن به جنگ برمی‌خیزد و با آنهایی که پیرو قرآن هستند دوستی می‌نماید. و مردم را از مصیبت خدا باز می‌دارد.

إِنَّهُ خَلیفَةُ رَسُولِ اللّهِ وَ أَمیرُالْمُؤْمِنینَ وَالْإمامُ الْهادی مِنَ‌اللَّهِ، وَ قاتِلُ النّاکِثینَ وَالْقاسِطینَ وَالْمارِقینَ بِأَمْرِاللَّهِ.

او جانشین رسول خدا و امیرمؤمنان و راهنمای مردم است و به امر خداوند با عهدشکنان و ستمگران و آنهایی که از دین خارج شده‌اند جاهد می‌نماید،

یَقُولُاللَّهُ: (مایُبَدَّلُ الْقَوْلُ لَدَی). بِأَمْرِکَ یارَبِّ أَقولُ: اَللّهُمَّ والِ مَنْ واله وَعادِ مَنْ عاداهُ (وَانْصُرْ مَنْ نَصَرَهُ وَاخْذُلْ مَنْ خَذَلَهُ) وَالْعَنْ مَنْ أَنْکَرَهُ وَاغْضِبْ عَلی مَنْ جَحَدَ حَقَّهُ.

آنچه می‌گویم از نزد خود نمی‌گویم، بلکه به فرمان خداوند می‌گویم. خدایا! دوست بدار هر که علی را دوست دارد، دشمن بدار هر که علی را دشمن دارد، و دور گردان از رحمت خود آنهایی که پیشوایی او را انکار کنند و غضب فرما بر کسانی که حق او را غصب کنند.

اَللّهُمَّ إِنَّکَ أَنْزَلْتَ الْآیَةَ فی عَلِی وَلِیِّکَ عِنْدَتَبْیینِ ذالِکَ وَنَصْبِکَ إِیّاهُ لِهذَا الْیَوْمِ: (الْیَوْمَ أَکْمَلْتُ لَکُمْ دینَکُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَیْکُمْ نِعْمَتی وَ رَضیتُ لَکُمُ الْإِسْلامَ دیناً)، وَ قُلْتَ: (إِنَّ الدّینَ عِنْدَ اللّه اْلإِسْلامُ)، وَ قُلْتَ: (وَ مَنْ یَبْتَغِ غَیْرَالْإِسْلامِ دیناً فَلَنْ یُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِی الْآخِرَةِ مِنَ الْخاسِرینَ).

پروردگارا! تو این فرمان را بر من نازل فرمودی و پیشوایی امت را بعد از من مخصوص علی ولیّ خود قرار دادی و دستور دادی که مردم را از آن آگاه نمایم و او را به پیشوایی منصوب گردانم و به این سبب دین را بر بندگانت کامل و نعمتت را بر آنها تمام گردانیدی و از بندگانت به داشتن دین اسلام راضی شدی و فرمودی: «هر کس دینی غیر از اسلام اختیار نماید هرگز از او قبول نخواهد شد و در قیامت از زیانکاران است.»

اَللّٰهُمَّ إِنِّی أُشْهِدُکَ أَنِّی قَدْ بَلَّغْتُ.

پروردگارا! تو را شاهد می‌گیرم و شهادت تو بر من کافیست که من فرمان تو را رساندم.

** تأکید بر توجه مردم به مسأله امامت

مَعاشِرَالنّاسِ، إِنَّما أَکْمَلَ اللّٰهُ عَزَّوَجَلَّ دینَکُمْ بِإِمامَتِهِ. فَمَنْ لَمْ یَأْتَمَّ بِهِ وَبِمَنْ یَقُومُ مَقامَهُ مِنْ وُلْدی مِنْ صُلْبِهِ إِلی یَوْمِ الْقِیامَةِ وَالْعَرْضِ عَلَی‌اللّٰهِ عَزَّوَجَلَّ فَأُولٰئِکَ الَّذینَ حَبِطَتْ أَعْمالُهُمْ (فِی‌الدُّنْیا وَالْآخِرَةِ) وَ فِی النّارِهُمْ خالِدُونَ، (لایُخَفَّفُ عَنْهُمُ الْعَذابُ وَلاهُمْ یُنْظَرونَ).

ای مردم، خداوند عزّوجل به سبب پیشوایی علی دین شما را کامل فرمود، پس کسانی که به پیشوایی او و فرزندان من که از صلب او هستند و بعد از او در مقام او قرار خواهند گرفت و تا روز قیامت پیشوای امّت می‌باشند نگروند، روز قیامت که بر خداوند عزّوجل وارد شوند، اعمال آنها باطل و تباه گشته است و در

آتش منزل و مأوای ابدی خواهند داشت و تخفیفی از عذاب بر آنها نخواهد بود و مورد نظر لطف قرار نخواهند گرفت.

مَعاشِرَالنّاس، هذا عَلِی، أَنْصَرُکُمْ لی وَأَحَقُّکُمْ بی وَأَقْرَبُکُمْ إِلَی وَأَعَزُّکُمْ عَلَی، وَاللَّهُ عَزَّوَجَلَّ وَأَنَاعَنْهُ راضِیان. وَ مانَزَلَتْ آیَةُ رِضاً (فی الْقُرْآنِ) إلاّ فیهِ، وَلا خاطَبَ اللَّهُ الَّذینَ آمَنُوا إلاّبَدأَ بهِ، وَلانَزَلَتْ آیَةُ مَدْحٍ فِیالْقُرْآنِ إلاّ فیهِ، وَلاشَهِدَ اللَّهُ بِالْجَنَّةِ فی (هَلْ أَتی عَلَی الْاِنْسانِ) إلاّلَهُ، وَلا أَنْزَلَها فی سِواهُ وَلامَدَحَ بِها غَیْرَهُ.

ای مردم! این علی بهتر از شما مرا یاری می‌کند و از شما نزد من سزاوارتر و نزدیک‌تر و عزیزتر است و خداوند عزّوجل و من از او راضی هستم. هیچ آیه رضایتی در قرآن نازل نشده مگر درباره او است و هیچ خطابی بر مؤمنین نشده مگر از او شروع شده و هیچ آیه مدحی در قرآن نازل نشده مگر در مورد اوست و شهادت به بهشت در سوره «هل‌اتی» داده نشده مگر برای او و برای احدی غیر از او آن سوره نازل نشده است و غیر او را مدح نفرموده است.

مَعاشِرَالنّاس، هُوَ ناصِرُ دینِ اللَّهِ وَالْمجادِلُ عَنْ رَسُولِاللَّهِ، وَ هُوَالتَّقِی النَّقِی الْهادِی الْمَهْدِی. نَبِیُّکُمْ خَیْرُ نَبی وَ وَصِیُّکُمْ خَیْرُ وَصِی (وَبَنُوهُ خَیْرُالْأَوْصِیاءِ). مَعاشِرَالنّاس، ذُرِّیَّةُ کُلِّ نَبی مِنْ صُلْبِهِ، وَ ذُرِّیَّتی مِنْ صُلْبِ (أَمیرِالْمُؤْمِنینَ) عَلِی.

ای مردم! او یاری کننده دین خدا و جدال کننده از جانب رسول خداوند است، او پرهیزکار و پاکیزه و راهنما و راه یافته است، پیغمبر شما بهترین پیغمبران و جانشین او بهترین جانشینان و فرزندان او بهترین جانشینان می‌باشند. ای مردم! نسل هر پیغمبری از صلب اوست و نسل من از صُلب علی خواهد بود.

مَعاشِرَ النّاس، إنَّ إِبْلیسَ أَخْرَجَ آدَمَ مِنَ الْجَنَّةِ بِالْحَسَدِ، فَلاتَحْسُدُوهُ فَتَحْبطَ أَعْمالُکُمْ وَتَزِلَّ أَقْدامُکُمْ، فَإِنَّ آدَمَ أُهْبِطَ إِلَیالْأَرضِ بِخَطیئَةٍ واحِدَةٍ، وَهُوَ صَفْوَةُ اللّهِ عَزَّوَجَلَّ، وَکَیْفَ بِکُمْ وَأَنْتُمْ أَنْتُمْ وَ مِنْکُمْ أَعْداءُاللّهِ،

ای مردم! شیطان با حسدی که داشت به وسوسه آدم را از بهشت بیرون کرد، مبادا شما حسد برید که اعمالتان باطل شود و قدمهایتان بلغزد.همانا آدم به سبب یک خطا بر زمین هبوط نمود در حالیکه او برگزیده خداوند عزّوجل بود، پس چگونه است کفر شما و حال آنکه بعضی از شما دشمنان خدا خواهید بود.

أَلاوَإِنَّهُ لایُبْغِضُ عَلِیّاً إِلاّشَقِی، وَلا یُوالی عَلِیّاً إِلاَّ تَقِی، وَلایُؤْمِنُ بِهِ إِلاّمُؤْمِنٌ مُخْلِصٌ. وَ فی عَلِی - وَاللّهِ - نَزَلَتْ سُورَةُ الْعَصْرِ: (بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمانِ الرَّحیمِ، وَالْعَصْرِ، إِنَّ الْإِنْسانَ لَفی خُسْرٍ) (إِلاّ عَلیّاً الّذی آمَنَ وَ رَضِیِ بِالْحَقِّ وَالصَّبْرِ).

آگاه باشید که دشمنی با علی نمی‌کند مگر کسی که بدبخت است و دوستی با او نمی‌ورزد مگر کسی که پرهیزکار است. ایمان به او نمی‌آورد مگر کسی که ایمان او خالص باشد. به خدا سوگند که سوره «عصر» در مورد علی نازل شده است: به نام خداوند بخشنده مهربان ـ قسم به عصر که بشر در زیانکاری است، تا پایان سوره. مگر علی که ایمان آورده و راضی به حقّ و صبر نمودن شده است.

مَعاشِرَالنّاسِ، قَدِ اسْتَشْهَدْتُ اللّهَ وَبَلَّغْتُکُمْ رِسالَتی وَ ما عَلَی الرَّسُولِ إِلاَّالْبَلاغُ الْمُبینُ.

ای مردم! خدا را گواه می‌گیرم که مأموریت خود را انجام دادم و فرمان خدا را به شما رساندم و بر فرستاده خدا وظیفه‌ای جز ابلاغ آشکار نمی‌باشد.

مَعاشِرَالنّاسِ، (إِتَّقُوااللّهَ حَقَّ تُقاتِهِ وَلاتَموتُنَّ إِلاّ وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ).

ای مردم! از خداوند بترسید و آنچه را که حقّ پرهیزکاری است عمل نمایید تا مسلمان بمیرید.

** اشاره به کارشکنی‌های منافقان

مَعاشِرَالنّاس، (آمِنُوا باللَّهِ وَ رَسُولِهِ وَالنَّورِ الَّذی أُنْزِلَ مَعَهُ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَطْمِسَ وُجُوهاً فَنَرُدَّها عَلی أَدْبارِها أَوْ نَلْعَنَهُمْ کَما لَعَنّا أَصْحابَ السَّبْتِ). (بِاللَّهِ ما عَنی بِهذِهِ الْآیَةِ إِلاَّ قَوْماً مِنْ أَصْحابی أَعْرِفُهُمْ بِأَسْمائِهِمْ وَأَنْسابِهِمْ، وَقَدْ أُمِرْتُ بِالصَّفْحِ عَنْهُمْ فَلْیَعْمَلْ کُلُّ امْرِئٍ عَلی مایَجِدُ لِعَلِی فی قَلْبِهِ مِنَ الْحُبِّ وَالْبُغْضِ).

ای مردم! به خدا و رسول او، ایمان آورید و ایمان بیاورید به نوری که نازل شده به رسول او قبل از آنکه اعمالتان ناچیز شود و صورت‌هایتان به حسرت به عقب بر گردد.

مَعاشِرَالنّاس، النُّورُ مِنَ‌اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ مَسْلوکُ فِی ثُمَّ فی عَلِی بْنِ أَبی طالِب، ثُمَّ فِی النَّسْلِ مِنْهُ إِلَی الْقائِمِ الْمَهْدِی الَّذی یَأْخُذُ بِحَقِّ اللَّهِ وَ بِکُلِّ حَقٍّ هُوَ لَنا، لاَنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ قَدْ جَعَلَنا حُجَّةً عَلَی الْمُقَصِّرینَ وَالْمعُانِدینَ وَالْمخالِفینَ وَالْخائِنینَ وَالْآثِمینَ وَالّظَالِمینَ وَالْغاصِبینَ مِنْ جَمیعِ الْعالَمینَ.

ای مردم! نور مطلق از جانب خداوند عزّوجل می‌باشد و آن نور در طریق من و بعد از من در طریق علی و بعد او در طریق نسل او خواهد بود تا زمان حضرت قائم مهدی(علیه السّلام)؛ آن کسی که حق را آشکار نماید و حق از دست رفته ما را به ما برگرداند. خداوند عزّوجل ما را حجّت خود قرار داده بر آنهایی که

کوتاهی می‌کنند و دشمنی می‌ورزند و مخالفت و خیانت می‌نمایند و گنه‌کار و ستمکار می‌باشند از بین همه مردم جهان.

مَعاشِرَالنّاسِ، أُنْذِرُکُمْ أَنّی رَسُولُ اللَّهِ قَدْخَلَتْ مِنْ قَبْلِی الرُّسُلُ، أَفَإِنْ مِتُّ أَوْقُتِلْتُ انْقَلَبْتُمْ عَلی أَعْقابِکُمْ؟ وَمَنْ یَنْقَلِبْ عَلی عَقِبَیْهِ فَلَنْ یَضُرَّاللَّهَ شَیْئاً وَسَیَجْزِی اللَّهُ الشّاکِرِینَ (الصّابِرِینَ).

ای مردم! شما را از اعمال زشتتان می‌ترسانم و من فرستاده خداوند بر شما هستم و پیش از من هم رسولانی آمدند. آیا اگر من مُردم یا کشته شدم شما به آیین پیشینیان خود بازگشت می‌نمایید؟ هر که از اسلام برگشته و به گذشتگان خود بپیوندد هرگز به خداوند ضرری نمی‌رساند و خداوند پاداش شکرگزاران را بزودی عطا می‌فرماید.

أَلاوَإِنَّ عَلِیّاً هُوَالْمَوْصُوفُ بِالصَّبْرِ وَالشُّکْرِ، ثُمَّ مِنْ بَعْدِهِ وُلْدی مِنْ صُلْبِهِ.

آگاه باشید که علی به شکیبایی و شکرگزاری موصوف است و بعد از او فرزندان من که از صُلب او هستند صبور و شاکر می‌باشند.

مَعاشِرَالنّاسِ، لاتَمُنُّوا عَلَی بِإِسْلامِکُمْ، بَلْ لاتَمُنُّوا عَلَی‌اللَّهِ فَیُحْبِطَ عَمَلَکُمْ وَیَسْخَطَ عَلَیْکُمْ وَ یَبْتَلِیَکُمْ بِشُواظٍ مِنْ نارٍ وَنُحاسٍ، إِنَّ رَبَّکُمْ لَبِا الْمِرْصادِ.

ای مردم! بر خدا منّت نگذارید که مسلمان شده‌اید و اگر منّت نهید، خداوند بر شما غضب نموده و شما را به عذاب گرفتار می‌نماید، زیرا او مراقب اعمال شماست.

مَعاشِرَالنّاسِ، إِنَّهُ سَیَکُونُ مِنْ بَعْدی أَئِمَّةٌ یَدْعُونَ إِلَی‌النّارِ وَیَوْمَ الْقِیامَةِ لایُنْصَرونَ.

ای مردم! بزودی بعد از من پیشوایانی شما را به آتش دعوت می‌نمایند و آنها در قیامت یاوری نخواهند داشت.

مَعاشِرَالنّاسِ، إِنَّ اللَّهَ وَأَنَا بَريئانِ مِنْهُمْ.

ای مردم! بدانید که خداوند تبارک و تعالی و من از آنها بیزاریم.

مَعاشِرَالنّاسِ، إِنَّهُمْ وَأَنْصارَهُمْ وَأَتْباعَهُمْ وَأَشْیاعَهُمْ فِی الدَّرْکِ الْأَسْفَلِ مِنَ النّارِ وَلَبِئْسَ مَثْوَی الْمُتَکَبِّرینَ.

ای مردم! بدانید که آنها با یاران و پیروانشان در درکات پست جهنّم جای دارند و متکبّران جایگاه بدی خواهند داشت.

أَلا إِنَّهُمْ أَصْحابُ الصَّحیفَةِ، فَلْیَنْظُرْ أَحَدُکُمْ فی صَحیفَتِهِ!!

آگاه باشید که آنها در صحیفه با هم جمع شوند، پس شما باید در موضوع صحیفه توجه نمایید. زیرا توطئه صحیفه همه را جُز عدهٔ معدودی به گمراهی می‌کشاند.

مَعاشِرَالنّاسِ، إِنّی أَدَعُها إِمامَةً وَ وِراثَةً (فی عَقِبی إِلی یَوْمِ الْقِیامَةِ)، وَقَدْ بَلَّغْتُ ما أُمِرتُ بِتَبْلیغِهِ حُجَّةً عَلی کُلِّ حاضِرٍ وَغائِبٍ وَ عَلی کُلِّ أَحَدٍ مِمَّنْ شَهِدَ أَوْلَمْ یَشْهَدْ، وُلِدَ أَوْلَمْ یُولَدْ، فَلْیُبَلِّغِ الْحاضِرُ الْغائِبَ وَالْوالِدُ الْوَلَدَ إِلی یَوْمِ الْقِیامَةِ.

ای مردم! من امامت و پیشوایی امّت را به امانت به شما می‌سپارم و آن را به وراثت در فرزندان و اعقاب خود تا روز قیامت قرار می‌دهم. ای مردم! آنچه به ابلاغ آن مأمور بودم به شما رساندم و این ابلاغ حجّتی است بر کسانی که حاضرند و آنهایی که غائب می‌باشند و کسانی که شاهدند و حضور دارند و

آنهایی که حضور ندارند و کسانی که متولّد نشده‌اند، پس باید حاضرین به غائبین و پدرها به فرزندها تا قیامت این پیام را برسانند.

وَسَيَجْعَلُونَ الْإمامَةَ بَعْدی مُلْكاً وَ اغْتِصاباً، (أَلا لَعَنَ اللَّهُ الْغاصِبينَ الْمُغْتَصبينَ)، وَعِنْدَها سَنَفْرُغُ لَكُمْ أَيُّهَا الثَّقَلانِ (مَنْ يَفْرُغُ) وَيُرْسَلُ عَلَيْكُما شُواظٌ مِنْ نارٍ وَنُحاسٌ فَلاتَنْتَصِرانِ.

به زودی امامت به صورت زمامداری و کشورداری غصب می‌گردد، لعنت خدا باد بر غصب‌کنندگان و آنهایی که غاصبین را یاری می‌نمایند. و پروردگار بزودی به حساب جنّ و انس رسیدگی می‌فرماید و آنگاه شعله‌هایی از آتش و مس گداخته بر متمرّدین می‌افروزد که نتوانند از خود دفع نمایند.

مَعاشِرَالنّاسِ، إنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ لَمْ يَكُنْ لِيَذَرَكُمْ عَلى ما أَنْتُمْ عَلَيْهِ حَتّى يَميزَالْخَبيثَ مِنَ الطَّيِّبِ، وَ ما كانَ اللَّهُ لِيُطْلِعَكُمْ عَلَى الْغَيْبِ.

ای مردم! خداوند عزّوجل شما را به حال خود واگذار ننموده که هر چه بخواهید انجام دهید، این آزادی عمل برای آنست که ناپاک از پاک جدا گردد و خداوند شما را به علم غیب آگاه ننموده است.

مَعاشِرَالنّاسِ، إِنَّهُ ما مِنْ قَرْيَةٍ إِلاّ وَاللَّهُ مُهْلِكُها بِتَكْذيبِها قَبْلَ يَوْمِ الْقِيامَةِ وَ مُمَلِّكُهَا الْإمامَ الْمَهْدِي وَاللَّهُ مُصَدِّقٌ وَعْدَهُ.

ای مردم! به خدا سوگند اهل شهرها و قریه‌ها هلاک نشدند مگر آنکه گفتار پیغمبران خود را تکذیب نمودند و خداوند هلاک می‌نماید کسانی را که ستمکار باشند، همچنانکه در کتاب خود نام آنها را ذکر فرموده است. این علی امام و

پیشوای شماست و او از مواعید الهی می‌باشد و خداوند به آنچه وعده فرموده وفا می‌نماید.

مَعاشِرَالنّاس، قَدْ ضَلَّ قَبْلَکُمْ أَکْثَرُالْأَوَّلینَ، وَاللَّهُ لَقَدْ أَهْلَکَ الْأَوَّلینَ، وَهُوَ مُهْلِکُ الْآخِرینَ. قالَ اللَّهُ تَعالی: (أَلَمْ نُهْلِکِ الْأَوَّلینَ، ثُمَّ نُتْبِعُهُمُ الْآخِرینَ، کذالِکَ نَفْعَلُ بِالْمجْرِمینَ، وَیْلٌ یَوْمَئِذٍ لِلْمُکَذِّبینَ).

ای مردم! بیشتر پیشینیان گمراه شدند و خداوند آنها را هلاک نمود و بازماندگان متمرّد را نیز هلاک خواهد نمود همچنانکه خداوند تبارک و تعالی فرماید: «آیا هلاک نکردیم گذشتگان را؟ همانطور هلاک می‌نماییم بازماندگان را و با گنهکاران چنین معامله خواهیم کرد. وای بر حال آنها روز قیامت اگر گفتار پیغمبران را تکذیب کرده باشند.»

مَعاشِرَالنّاس، إِنَّ اللَّهَ قَدْ أَمَرَنی وَنَهانی، وَقَدْ أَمَرْتُ عَلِیّاً وَنَهَیْتُهُ (بِأَمْرِهِ). فَعِلْمُ الْأَمْرِ وَالنَّهُی لَدَیْهِ، فَاسْمَعُوا لِاَمْرِهِ تَسْلَمُوا وَأَطیعُوهُ تَهْتَدُوا وَانْتَهُوا لِنَهْیِهِ تَرْشُدُوا، (وَصیرُوا إِلی مُرادِهِ) وَلا تَتَفَرَّقْ بِکُمُ السُّبُلُ عَنْ سَبیلِهِ.

ای مردم! خداوند به من امر و نهی فرموده و من به علی امر و نهی نمودم و علی آگاه شد به آنچه خداوند عزّوجل به من امر و نهی فرموده است، پس بشنوید فرمان او را تا از غضب خداوند ایمن شوید و اطاعت کنید امر او را تا رستگار شوید و از نهی او احتراز کنید تا سعادتمند گردید و به میل او عمل نمایید و راه خود را از راه او جدا نسازید.

** معرفی پیروان اهل‌بیت و دشمنان آنها

مَعاشِرَالنّاسِ، أَنَا صِراطُ اللَّهِ الْمُسْتَقيمُ الَّذى أَمَرَكُمْ باتِّباعِهِ، ثُمَّ عَلِى مِنْ بَعْدى. ثُمَّ وُلْدى مِنْ صُلْبِهِ أَئِمَّةُ (الْهُدى)، يَهْدونَ إِلَى الْحَقِّ وَ بِهِ يَعْدِلونَ. ثُمَّ قَرَأَ: «بِسْمِاللَّهِ الرَّحْمانِ الرَّحيمِ الْحَمْدُلِلَّهِ رَبِالْعالَمينَ ، الرَّحْمن الرَّحيم ، مالِکِ يَوْمِ الدّين ، اِيّاکَ نَعْبُدُ وَ ايّاکَ نَسْتَعينُ ، اهْدِنَا الصِّراطَ الْمُسْتَقيمَ ، صِراطَ الَّذينَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ و لَا الضّالّينَ» ، وَقالَ: فِى نَزَلَتْ وَفيهِمْ (وَاللَّهِ) نَزَلَتْ، وَلَهُمْ عَمَّتْ وَإِيَّاهُمْ خَصَّتْ، أُولئکَ أَوْلِياءُاللَّهِ الَّذينَ لاخَوْفُ عَلَيْهِمْ وَلاهُمْ يَحْزَنونَ، أَلا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْغالِبُونَ.

ای مردم! من صراط مستقیم الهی در میان خلایق هستم که شما را به پیروی از فرمان خدا امر می‌کنم و بعد از من علی صراط مستقیم خداوند می‌باشد و بعد از علی، فرزندان من از صلب او پیشوایان امت‌اند و مردم را به پیروی از فرمان خداوند دعوت نموده و در طریق حق راهنمایی می‌نمایند. سپس فرمود: «حمد و ستایش خدای را که پروردگار جهانیان است، خداوند بخشنده و مهربان است، صاحب روز پاداش است، پروردگارا تو را می‌پرستیم و از تو یاری می‌طلبیم، ما را به راه راست هدایت فرما، راه کسانی که بر آنها نعمت بخشیدی نه راه کسانی که بر آنها غضب نمودی و نه راه گمراهان.» سوره حمد درباره من و علی و عترت من نازل شده است و شامل حال آنها بوده و به آنها اختصاص دارد و آنها دوستان خدا هستند و ترس و وحشتی بر آنها نیست و محزون هم نخواهند شد. آگاه باشید حزب خداوند غالب است.

أَلا إِنَّ أَعْدائَهُمْ هُمُ السُّفَهاءُ الْغاوُونَ إِخْوانُ الشَّياطينِ يوحی بَعْضُهُمْ إِلی بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُروراً.

آگاه باشید دشمنان علی اهل تفرقه و نفاق و دشمن یکدیگر بوده و از نظر خصلت برادران شیاطین هستند که بعضی بر بعض دیگر وحی و الهام می‌نمایند و گفتار ناهنجار آنها از روی غرور و جهل می‌باشد.

أَلا إِنَّ أَوْلِيائَهُمُ الَّذينَ ذَكَرَهُمُ اللَّهُ فی كِتابِهِ، فَقالَ عَزَّوَجَلَّ: (لاتَجِدُ قَوْماً يُؤمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوادُّونَ مَنْ حادَّاللَّهَ وَ رَسُولَهُ وَلَوْكانُوا آبائَهُمْ أَوْأَبْنائَهُمْ أَوْإِخْوانَهُمْ أَوْعَشيرَتَهُمْ، أُولئِکَ كَتَبَ فی قُلوبِهِمُ الْإيمانَ وَ أَيَّدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُ وَ يَدْخِلُهُمْ جَنّاتٍ تَجْری مِنْ تَحْتِهَا الْأنهارُ خالِدينَ فيها رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ وَ رَضُوا عَنْهُ أُولئِکَ حِزْبُ اللهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ).

آگاه باشید دوستان علی و فرزندانش ایمان آورندگان به خدا هستند که خداوند عزّوجل در کتاب خود آنها را چنین توصیف می‌فرماید: «ای پیغمبر! نمی‌یابی مردمی را که به خدا و روز قیامت ایمان داشته باشند و با دشمنان خدا و رسول دوستی نمایند اگر چه آنها از پدران یا فرزندان یا برادران یا اقوام ایشان باشند، خداوند ایمان را در دل‌هایشان قرار داده است و آنها را از جانب خود یاری می‌فرماید و آنها به بهشت‌هایی داخل می‌شوند که در زیر درختان آن جوی‌ها روان است و در آنجا جاویدان بوده و خداوند از آنها راضی و آنها هم از خدا راضی می‌باشند و آنها حزب خدا هستند و حزب خدا رستگار خواهد بود.»

أَلا إِنَّ أَوْلِيائَهُمُ الْمُؤْمِنونَ الَّذينَ وَصَفَهُمُ‌اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ فَقالَ: (الَّذينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إيمانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولئِکَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَ هُمْ مُهْتَدونَ).

آگاه باشید دوستان علی و عترت من را خداوند تبارک و تعالی چنین توصیف می‌فرماید: «آنها کسانی هستند که ایمان آورده و ایمانشان را به ظلم آلوده ننموده‌اند. آنها ایمن از عذاب پروردگار می‌باشند و رستگار خواهند بود.»

(أَلا إِنَّ أَوْلِيائَهُمُ الَّذينَ آمَنُوا وَلَمْ يَرْتابوا).

هشدار! یاران پیشوایان به باور رسیده گان اند و دور از تردید و انکار!

أَلا إِنَّ أَوْلِيائَهُمُ الَّذينَ يدْخُلونَ الْجَنَّةَ بِسَلامٍ آمِنينَ، تَتَلَقّاهُمُ الْمَلائِكَةُ بِالتَّسْليمِ يَقُولونَ: (سَلامٌ عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلوها خالِدينَ).

آگاه باشید دوستان علی و عترت من کسانی هستند که داخل بهشت می‌شوند و در امن و امان می‌باشند و فرشتگان را ملاقات می‌نمایند در حالیکه به آنها خیر مقدم می‌گویند: «نوید می‌دهند که شما در بهشت جاویدان هستند.»

أَلا إِنَّ أَوْلِيائَهُمْ، لَهُمُ الْجَنَّةُ يُرْزَقونَ فيها بِغَيْرِ حِسابٍ.

آگاه باشید دوستان علی و عترت من کسانی هستند که بدون حساب داخل بهشت خواهند شد.

أَلا إِنَّ أَعْدائَهُمُ الَّذينَ يَصْلَونَ سَعيراً.

هشدار! دشمنان امامان، در آتش درآیند...

أَلا إِنَّ أَعْدائَهُمُ الَّذينَ يَسْمَعونَ لِجَهَنَّمَ شَهيقاً وَ هِيَ تَفورُ وَ يَرَوْنَ لَهازَفيراً.

آگاه باشید دشمنان علی و عترت کسانی هستند که غرّش جهنّم را می‌شنوند و لهیب آتش را که در فوران است می‌بینند و هر دسته‌ای که داخل در جهنّم شوند دسته دیگر را لعنت می‌نمایند.

أَلا إِنَّ أَعْدائَهُمُ الَّذینَ قالَاللّهُ فیهِمْ: (کُلَّما دَخَلَتْ أُمَّةٌ لَعَنَتْ أُخْتَها حَتّی اِذَا ادّارَکُوا فیها جَمیعاً قالَتْ اُخْریهُمْ لِاوُلیهُمْ رَبَّنا هؤُلاءِ أضَلُّونا فَآتِهِمْ عَذاباً ضِعْفاً مِنَ النّارِ ، قالَ لِکُلٍّ ضِعْفٌ و لکِنْ لا تَعْلَمُونَ).

و خداوند در وصفشان فرماید: «هرگاه امتی در جهنم درآید همتای خود را نفرین کند تا آن که تمامی آنان به یکدیگر بپیوندند، پسینیان به پیشینیان گویند پروردگارا ! اینان ما را گمراه کردند پس بر آنان کیفر دوچندان از آتش فرود آور، خداوند فرماید برای هر دو گروه کیفر دوچندان خواهد بود و لیکن شما نمی‌دانید.»

أَلا إِنَّ أَعْدائَهُمُ الَّذینَ قالَ اللّهُ عَزَّوَجَلَّ: (کُلَّما أُلْقِیَ فیها فَوْجٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُها أَلَمْ یَأْتِکُمْ نَذیرٌ، قالوا بَلی قَدْ جاءَنا نَذیرٌ فَکَذَّبْنا وَ قُلنا مانَزَّلَ اللّهُ مِنْ شَیءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلاّ فی ضَلال کَبیرٍ وَ قالُوا لَوْ کُنّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ ما کُنّا فی أَصْحابِ السَّعیرِ ، فَاعْتَرَفُوا بِذَنْبِهِمْ فَسُحْقاً لِاصْحابِ السَّعیرِ).

آگاه باشید دشمنان علی و عترت من کسانی هستند که خداوند درباره آنها چنین می‌فرماید: «هنگامی که گروهی را در جهنم می‌ریزند، خازنین جهنم از آنها سؤال می‌نمایند: آیا پیامبری که شما را از عذاب بترساند بر شما نیامد؟ در جواب گویند:

آری آمد، ولی ما گفتار او را تکذیب نمودیم و به او گفتیم که بر تو چیزی نازل نشده و تو در گمراهی آشکار می‌باشی.»

أَلا إِنَّ أَوْلِيائَهُمُ الَّذينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَيْبِ، لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبيرٌ.

آگاه باشید دوستان علی و عترت من کسانی هستند که در خفا و پنهانی از پروردگار خود ترسانند و ایمان آنها سبب ارزش و پاداش بزرگ بر آنها خواهد بود.

مَعاشِرَالنَاسِ، شَتّانَ مابَيْنَ السَّعيرِ وَالْأَجْرِ الْكَبيرِ.

ای مردم! بین بهشت و جهنّم تفاوت بسیار است،

(مَعاشِرَالنّاسِ)، عَدُوُّنا مَنْ ذَمَّهُ اللَّهُ وَلَعَنَهُ، وَ وَلِيُّنا (كُلُّ) مَنْ مَدَحَهُ اللَّهُ وَ أَحَبَّهُ.

دشمن ما کسی است که خداوند او را مذمّت کرده و لعنت نموده است، و دوست ما کسی است که خداوند او را مدح نموده و دوست خود خوانده است.

مَعاشِرَ النّاسِ، أَلاوَإِنّي (أَنَا) النَّذيرُ و عَلِي الْبَشيرُ.

هان مردمان! همانا من انذارگرم و علی بشارت دهنده!

(مَعاشِرَالنّاسِ)، أَلا وَ إِنّي مُنْذِرٌ وَ عَلِي هادٍ.

ای مردم! بدانید من ترساننده هستم و علی راهنماست.

مَعاشِرَ النّاس (أَلا) وَ إِنّي نَبي وَ عَلِي وَصِيّي.

ای مردم! من پیامبر هستم و علی جانشین من است.

(مَعاشِرَالنّاسِ، أَلاوَإِنّي رَسولٌ وَ عَلِي الْإِمامُ وَالْوَصِي مِنْ بَعْدی، وَالْأَئِمَّةُ مِنْ بَعْدِهِ وُلْدُهُ. أَلاوَإِنّي والِدُهُمْ وَهُمْ يَخْرُجونَ مِنْ صُلْبِهِ).

هان مردمان! من رسول ام و علی امام و وصی پس از من است و پس از او امامان، فرزندان اویند. آگاه باشید من والد آنان و ایشان از صلب اویند.

** معرفی حضرت مهدی

أَلا إِنَّ خاتَمَ الْأَئِمَةِ مِنَّا الْقائِمَ الْمَهْدِی. أَلا إِنَّهُ الظّاهِرُ عَلَیالدِّین. أَلا إِنَّهُ الْمُنْتَقِمُ مِنَ الظّالِمینَ. أَلا إِنَّهُ فاتِحُ الْحُصُونِ وَهادِمُها. أَلا إِنَّهُ غالِبُ کُلِّ قَبیلَةٍ مِنْ أَهْلِ الشِّرْکِ وَهادیها.

آگاه باشید آخرین راهنمای امت هم از خاندان ما می‌باشد و او حضرت قائم مهدی است. درود خداوند بر او باد. آگاه باشید او بر کلیه ملل با ادیان مختلف پیروز می‌گردد. آگاه باشید او از ظالمین انتقام می‌گیرد. آگاه باشید او تمام دژها را فتح نموده و ویران می‌گرداند. آگاه باشید او مشرکین را از هر نژاد و ملّتی باشند نابود می‌نماید.

أَلاإِنَّهُ الْمُدْرِکُ بِکُلِّ ثارٍ لِاَوْلیاءِاللَّهِ. أَلا إِنَّهُ النّاصِرُ لِدینِ اللَّهِ.

آگاه باشید او انتقام خون دوستان خدا را می‌گیرد. آگاه باشید او یاور دین خداوند عزّوجل می‌باشد.

أَلا إِنَّهُ الْغَرّافُ مِنْ بَحْرٍ عَمیقٍ. أَلا إِنَّهُ یَسِمُ کُلَّ ذی فَضْلٍ بِفَضْلِهِ وَ کُلَّ ذی جَهْلٍ بِجَهْلِهِ. أَلا إِنَّهُ خِیَرَةُاللَّهِ وَ مُخْتارُهُ. أَلا إِنَّهُ وارِثُ کُلِّ عِلْمٍ وَالْمحیطُ بِکُلِّ فَهْمٍ.

آگاه باشید او کشتیبان دریای موّاج و سامان‌بخش زندگی متلاطم خلایق است، آگاه باشید او فضل و برتری دانایان و جهل و بی‌خردی نادانان را می‌داند. آگاه

باشید او برگزیده خداوند و منتخب او می‌باشد. آگاه باشید او وارث علوم است و علم او به تمام علوم احاطه دارد.

أَلا إِنَّهُ الْمخْبِرُ عَنْ رَبِّهِ عَزَّوَجَلَّ وَ الْمُشَیِّدُ لِاَمْرِ آیاتِهِ. أَلا إِنَّهُ الرَّشیدُ السَّدیدُ. أَلا إِنَّهُ الْمُفَوَّضُ إِلَیْهِ.

آگاه باشید او گزارش دهنده فرمان خداوند عزّوجل می‌باشد و احکام الهی را روشن می‌نماید. آگاه باشید او درست کردار است و در انجام امور پایدار و استوار می‌باشد. آگاه باشید امور خلایق به او تفویض شده است.

أَلا إِنَّهُ قَدْ بَشَّرَ بِهِ مَنْ سَلَفَ مِنَ الْقُرونِ بَیْنَ یَدَیْهِ.

آگاه باشید پیامبران گذشته همه به وجود او بشارت داده‌اند.

أَلا إِنَّهُ الْباقی حُجَّةً وَلاحُجَّةَ بَعْدَهُ وَلا حَقَّ إِلاّ مَعَهُ وَلانُورَ إِلاّعِنْدَهُ.

آگاه باشید او آخرین حجت خداوند است و بعد از او حجتی نخواهد بود و در جهان حقی نیست مگر با او و علم و دانشی نیست مگر نزد او.

أَلا إِنَّهُ لاغالِبَ لَهُ وَلامَنْصورَ عَلَیْهِ. أَلاوَإِنَّهُ وَلِیُاللَّهِ فی أَرْضِهِ، وَحَکَمُهُ فی خَلْقِهِ، وَأَمینُهُ فی سِرِّهِ وَ علانِیَتِهِ.

آگاه باشید هیچ کس بر او غلبه نمی‌نماید و کسی بر او پیروز نمی‌گردد. آگاه باشید او ولیّ خدا در زمین می‌باشد و حکم و فرمان او حکم و فرمان خداوند است و پروردگار او را به اسرار آفرینش خود از پنهان و آشکار آگاه ساخته است.

** مطرح کردن بیعت

مَعاشِرَالنّاسِ، إِنّی قَدْبَیَّنْتُ لَکُمْ وَأَفْهَمْتُکُمْ، وَ هذا عَلِی یُفْهِمُکُمْ بَعْدی.

ای مردم! آنچه لازم بود برای شما روشن نمودم و به شما فهماندم و بعد از من علی آنچه لازم باشد به شما می‌فهماند.

أَلاوَإِنِّی عِنْدَ انْقِضاءِ خُطْبَتی أَدْعُوکُمْ إِلی مُصافَقَتی عَلی بَیْعَتِهِ وَ الإِقْرارِبِهِ، ثُمَّ مُصافَقَتِهِ بَعْدی.

پس از آنکه خطبه من پایان یافت شما را به همدستی و بیعت با علی دعوت می‌نمایم و بعد از آنکه من با او بیعت نمودم، شما با او بیعت نمایید و به او تبریک گویید.

أَلاوَإِنِّی قَدْ بایَعْتُ اللَّهَ وَ عَلِی قَدْ بایَعَنی. وَأَنَا آخِذُکُمْ بِالْبَیْعَةِ لَهُ عَنِ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ. (إِنَّ الَّذینَ یُبایِعُونَکَ إِنَّما یُبایِعُونَ اللَّهَ، یَدُاللَّهِ فَوْقَ أَیْدیهِمْ. فَمَنْ نَکَثَ فَإِنَّما یَنْکُثُ عَلی نَفْسِهِ، وَ مَنْ أَوْفی بِما عاهَدَ عَلَیْهُ اللَّهَ فَسَیُؤْتیهِ أَجْراً عَظیماً).

آگاه باشید من با خداوند عهد و پیمان بسته‌ام و علی با من بیعت نموده است و من از طرف خداوند عزّوجل از شما برای علی بیعت می‌گیرم، پس هر که عهدشکنی کند ضرر آن بر خود اوست.

** بیان واجبات و محرّمات

مَعاشِرَالنّاسِ، إِنَّ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ مِنْ شَعائِرِاللَّهِ، (فَمَنْ حَجَّ الْبَیْتَ أَوِاعْتَمَرَ فَلاجُناحَ عَلَیْهِ أَنْ یَطَّوَّفَ بِهِما وَ مَنْ تَطَوَّعَ خَیْراً فَإِنَّ اللهَ شاکِرُ عَلیمٌ).

ای مردم! سعی بین صفا و مروه از شعارهای خدایی است، هر کس حج خانه خدا نماید یا عمره به جای آورد گناهی بر او نمی‌باشد که بر صفا و مروه طواف نماید

و کسی که کارهای نیک انجام دهد خداوند پاداش او را می‌دهد و به اعمال بندگان آگاه است.

مَعاشِرَالنّاسِ، حُجُّواالْبَيْتَ، فَماوَرَدَهُ أَهْلُ بَيْتٍ إِلاَّ اسْتَغْنَوْا وَ أُبْشِروا، وَلاتَخَلَّفوا عَنْهُ إِلاّبَتِرُوا وَ افْتَقَرُوا.

ای مردم! به زیارت خانه خدا روید، هیچ خاندانی وارد مکه نشود مگر آنکه به لطف میزبان مستغنی گردد و هیچ خاندانی سرپیچی ننماید مگر آنکه فقیر و مستمند گردد.

مَعاشِرَالنّاسِ، ماوَقَفَ بِالْمَوْقِفِ مُؤْمِنٌ إِلاَّغَفَرَاللَّهُ لَهُ ماسَلَفَ مِنْ ذَنْبِهِ إِلى وَقْتِهِ ذالِکَ، فَإِذا انْقَضَتْ حَجَّتُهُ اسْتَأْنَفَ عَمَلَهُ. مَعاشِرَالنَّاسِ، الْحُجّاجُ مُعانُونَ وَ نَفَقاتُهُمْ مُخَلَّفَةٌ عَلَيْهِمْ وَاللَّهُ لايُضيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنينَ.

ای مردم! هیچ بنده مؤمنی در مواقف حج توقف ننماید مگر آنکه خداوند گناهانش را ببخشد و چنانچه زمان وقوف مقتضی گردد و حج انجام نشود باید در سال دیگر انجام داده شود. ای مردم! حُجّاج مورد لطف خاص پروردگار می‌باشند و آنچه در راه خدا خرج نمایند برای آنها ذخیره خواهد بود و خداوند عمل هیچ نیکوکاری را ضایع نمی‌نماید.

مَعاشِرَالنّاسِ، حُجُّوا الْبَيْتَ بِكَمالِ الدّينِ وَالتَّفَقُّهِ، وَلاتَنْصَرِفُوا عَنِ الْمشاهِدِإِلاّ بِتَوْبَةٍ وَ إِقْلاعٍ.

ای مردم! زیارت خانه خدا را برای اکمال دین و انفاق در راه او انجام دهید و از آن جایگاه بر نگردید مگر آنکه از گناهان خود توبه نمایید و تصمیم بگیرید که دیگر هرگز مرتکب گناه نشوید.

مَعاشِرَالنّاس، أَقیمُوا الصَّلاةَ وَ آتُوا الزَّکاةَ کَما أَمَرَکُمُ اللّهُ عَزَّوَجَلَّ، فَإِنْ طالَ عَلَیْکُمُ الْأَمَدُ فَقَصَّرْتُمْ أَوْنَسیتُمْ فَعَلِی وَلِیُّکُمْ وَمُبَیِّنُ لَکُمْ، الَّذی نَصَبَهُ اللّهُ عَزَّوَجَلَّ لَکُمْ بَعْدی أَمینَ خَلْقِهِ. إِنَّهُ مِنّی وَ أَنَا مِنْهُ، وَ هُوَ وَ مَنْ تَخْلُفُ مِنْ ذُرِّیَّتی یُخْبِرونَکُمْ بِماتَسْأَلُونَ عَنْهُ وَیُبَیِّنُونَ لَکُمْ ما لاتَعْلَمُونَ.

ای مردم! نماز به پای دارید و زکات دهید آنچنان که خداوند تبارک و تعالی دستور فرموده است و اگر هر آینه مدت زمانی گذشت و شما در انجام فرامین الهی کوتاهی کردید و یا احکام را فراموش نمودید پس علی پیشوا و روشن‌کننده احکام الهی بر شماست، خداوند عزّوجل او را بعد از من به این سمت منصوب فرموده است. و خداوند او را مانند من آفریده، هر چه از او سؤال نمایید به شما پاسخ می‌دهد و بر شما بیان می‌نماید آنچه را که نمی‌دانید.

أَلا إِنَّ الْحَلالَ وَالْحَرامَ أَکْثَرُمِنْ أَنْ أُحصِیَهُما وَأُعَرِّفَهُما فَآمُرَ بِالْحَلالِ وَ انْهَی عَنِ الْحَرامِ فی مَقامٍ واحِدٍ، فَأُمِرْتُ أَنْ آخُذَ الْبَیْعَةَ مِنْکُمْ وَالصَّفْقَةَ لَکُمْ بِقَبُولِ ماجِئْتُ بِهِ عَنِاللّهِ عَزَّوَجَلَّ فی عَلِی أَمیرِالْمُؤْمِنینَ وَالأَوْصِیاءِ مِنْ بَعْدِهِ الَّذینَ هُمْ مِنّی وَمِنْهُ إمامَةٌ فیهِمْ قائِمَةٌ، خاتِمُها الْمَهْدی إِلی یَوْمٍ یَلْقَی اللّهَ الَّذی یُقَدِّرُ وَ یَقْضی.

آگاه باشید حلال و حرام احکام الهی بیش از آنست که من همه را یادآور شوم و شما را به تمام آنها آگاه نمایم ولی در این مقام شما را به حلال خدا امر می‌کنم و

از حرام او نهی می‌نمایم و من مأمور هستم که به شما اتمام حجّت نمایم و برای قبول آنچه را که پروردگار عزّوجل بر من نازل فرموده از شما برای علی امیرمؤمنان بیعت بگیرم و پیشوایان بعد از او را که از فرزندان من و نسل او می‌باشند به شما معرفی نمایم؛ پیشوایانی که قائم آن حضرت مهدی می‌باشد و تا روز قیامت حجت خدا بر خلق خواهد بود و به حق حکومت می‌فرماید.

مَعاشِرَالنّاسِ، وَ کُلُّ حَلال دَلَلْتُکُمْ عَلَیْهِ وَکُلُّ حَرامٍ نَهَیْتُکُمْ عَنْهُ فَإِنِّی لَمْ أَرْجِعْ عَنْ ذالِکَ وَ لَمْ أُبَدِّلْ. أَلا فَاذْکُرُوا ذالِکَ وَاحْفَظُوهُ وَ تَواصَوْابِهِ، وَلا تُبَدِّلُوهُ وَلاتُغَیِّرُوهُ. أَلا وَ إِنِّی أُجَدِّدُالْقَوْلَ: أَلا فَأَقیمُوا الصَّلاةَ وَآتُوا الزَّکاةَ وَأْمُرُوا بِالْمَعْروفِ وَانْهَوْا عَنِ الْمُنْکَرِ.

ای مردم! من شما را به هر حلالی دلالت کردم و از هر حرامی نهی نمودم و هرگز نمی‌توانم از گفتار خود برگردم و آن را تغییر و تبدیل نمایم، بر شماست که آنها را یاد آورید و به خاطر بسپارید و به یکدیگر توصیه نمایید و آنها را تغییر و تبدیل ننمایید. آگاه باشید من مجدداً گفتار خود را تکرار می‌نمایم، نماز به پای دارید و زکات بدهید. امر به نیکی کنید و از منکر نهی نمایید.

أَلاوَإِنَّ رَأْسَ الْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ أَنْ تَنْتَهُوا إِلی قَوْلی وَتُبَلِّغُوهُ مَنْ لَمْ یَحْضُرْ وَ تَأْمُرُوهُ بِقَبُولِهِ عَنِّی وَتَنْهَوْهُ عَنْ مُخالَفَتِهِ، فَإِنَّهُ أَمْرٌ مِنَ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ وَمِنِّی. وَلا أَمْرَ بِمَعْروفٍ وَلا نَهْیَ عَنْ مُنْکَرٍ إِلاَّمَعَ إِمامٍ مَعْصومٍ.

و آگاه باشید که بالاترین امر به معروف آن است که در گفتار من استوار و ثابت قدم بمانید و به کسانی که در این محل حضور ندارند گفتار مرا برسانید و آنها را

به قبول آن وا دارید و از مخالفت با آن نهی نمایید. این فرمانی است که از جانب خداوند عزّوجل صادر شده و من شما را به اطاعت از آن امر می‌نمایم و امر به معروف و نهی از منکر همان امر و نهی امام معصوم می‌باشد.

مَعاشِرَالنّاسِ، الْقُرْآنُ یُعَرِّفُکُمْ أَنَّ الْأَئِمَّةَ مِنْ بَعْدِهِ وُلْدُهُ، وَعَرَّفْتُکُمْ إِنَّهُمْ مِنِّی وَمِنْهُ، حَیْثُ یَقُولُاللَّهُ فی کِتابِهِ: (وَ جَعَلَها کَلِمَةً باقِیَةً فی عَقِبِهِ). وَقُلْتُ: «لَنْ تَضِلُّوا ما إِنْ تَمَسَّکْتُمْ بِهِما».

ای مردم! خداوند در قرآن به شما معرفی می‌نماید که امامان بعد از علی فرزندان او هستند. من هم به شما معرفی نمودم که آنها فرزندان من و علی می‌باشند چنانچه خداوند تبارک و تعالی در کتاب خود فرماید: «کلمه باقیه را در نسل او قرار دادیم»، و من شما را آگاه نمودم تا زمانی که قرآن و عترت من راهنمای شما باشند هرگز گمراه نخواهید شد.

مَعاشِرَالنّاسِ، التَّقْوی، التَّقْوی، وَاحْذَرُوا السّاعَةَ کَما قالَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ: (إِنَّ زَلْزَلَةَ السّاعَةِ شَیءٌ عَظیمٌ).

ای مردم! از گناه دوری جویید و از روز قیامت بترسید، که خداوند عزّوجل فرماید: «همانا زلزله قیامت با عظمت است.»

أُذْکُرُوا الْمَماتَ (وَالْمَعادَ) وَالْحِسابَ وَالْمَوازینَ وَالْمحاسَبَةَ بَیْنَ یَدَی رَبِّ الْعالَمینَ وَالثَّوابَ وَالْعِقابَ. فَمَنْ جاءَ بِالْحَسَنَةِ أُثیبَ عَلَیْها وَ مَنْ جاءَ بِالسَّیِّئَةِ فَلَیْسَ لَهُ فِی الجِنانِ نَصیبٌ.

یاد مرگ و زمان حساب و سنجش اعمال را فراموش ننمایید همانگونه که سرانجام در دادگاه عدل خداوند به حساب شما رسیدگی می‌شود و جزای اعمال شما از نیک و بد داده خواهد شد. هر کس از فرمان خدا پیروی کرده باشد پاداش نیک به او اعطا شود و هر که نافرمانی از خدا کرده باشد از بهشت بهره‌ای نخواهد داشت.

** بیعت گرفتن رسمی

مَعاشِرَالنّاس، إنَّکُمْ أکْثَرُ مِنْ أنْ تُصافِقُونی بِکَفٍّ واحِدٍ فی وَقْتٍ واحِدٍ، وَقَدْ أمَرَنی اللّهُ عَزَّوَجَلَّ أنْ آخُذَ مِنْ ألْسِنَتِکُمُ الْإقْرارَ بِما عَقَّدْتُ لِعَلِی أمیرِالْمُؤْمنینَ، وَلِمَنْ جاءَ بَعْدَهُ مِنَ الْأئِمَّةِ مِنّی وَ مِنْهُ، عَلی ما أعْلَمْتُکُمْ أنَّ ذُرِّیَّتی مِنْ صُلْبِهِ.

ای مردم! جمعیت شما بیشتر از آنست که یک یک با من بیعت نمایید، خداوند عزّوجل مرا امر فرموده که با زبان از شما اقرار بگیرم برای پیشوایی علی امیرمؤمنان و امامان بعد از او که به شما معرفی نمودم؛ آنها فرزندان من از صلب او خواهند بود.

فَقُولُوا بِأجْمَعِکُمْ: «إنّا سامِعُونَ مُطیعُونَ راضُونَ مُنْقادُونَ لِما بَلَّغْتَ عَنْ رَبِّنا وَرَبِّکَ فی أمْرِ إمامِنا عَلِی أمیرِالْمُؤْمِنینَ وَ مَنْ وُلِدَ مِنْ صُلْبِهِ مِنَ الْأئِمَّةِ. نُبایِعُکَ عَلی ذالِکَ بِقُلُوبِنا وَأنْفُسِنا وَألْسِنَتِنا وَأیْدینا. علی ذالِکَ نَحْیی وَ عَلَیْهِ نَموتُ وَ عَلَیْهِ نُبْعَثُ. وَلانُغَیِّرُ وَلانُبَدِّلُ، وَلا نَشُکُّ (وَلانَجْحَدُ) وَلانَرْتابُ، وَلا نَرْجِعُ عَنِ الْعَهْدِ وَلا نَنْقُضُ الْمیثاقَ. وَعَظْتَنا بِوَعْظِ اللّهِ فی عَلِی أمیرِالْمؤْمِنینَ وَالْأئِمَّةَ الَّذینَ ذَکَرْتَ مِنْ ذُرِّیتِکَ مِنْ وُلْدِهِ بَعْدَهُ، الْحَسَنِ وَالْحُسَیْنِ وَ مَنْ نَصَبَهُ اللّهُ بَعْدَهُما. فَالْعَهْدُ وَالْمیثاقُ لَهُمْ مَأْخُوذٌ

مِنَّا، مِنْ قُلُوبنا وَأَنْفُسِنا وَأَلْسِنَتِنا وَضَمائِرنا وَأَيْدينا. مَنْ أَدْرَكَها بِيَدِهِ وَ إلاّ فَقَدْ أَقَرَّ بِلسانِهِ، وَلا نَبْتَغی بِذالِکَ بَدَلاً وَلایَرَی اللَّهُ مِنْ أَنْفُسِنا حِوَلاً. نَحْنُ نُؤَدّی ذالِکَ عَنْکَ الّدانی والقاصی مِنْ اَوْلادِنا واَهالینا، وَ نُشْهِدُاللَّهَ بِذالِکَ وَ کَفی بِاللَّهِ شَهیداً وَأَنْتَ عَلَیْنا بِهِ شَهیدٌ».

پس همه شما اقرار نمایید و همه بگویید شنیدیم و اطاعت می‌کنیم و راضی هستیم و فرمان می‌بریم از آنچه ابلاغ نمودی ما از طرف پروردگار برای پیشوایی علی و پیشوایی فرزندان او که امامان بعد از او خواهند بود. و بیعت می‌نماییم با دل‌ها و جان‌ها و زبان و دست خود و با این بیعت باقی هستیم تا زمانی که زنده‌ایم و زمانی که می‌میریم و بعد از مرگ که زنده می‌شویم و بیعت خود را تغییر و تبدیل نمی‌دهیم و شک نمی‌آوریم و مردّد نمی‌شویم و از عهد خود برنمی‌گردیم، و پیمان‌شکن نمی‌باشیم و از خدا اطاعت می‌نماییم و مطیع تو و فرمانبر علی امیرمؤمنان و فرزندان او می‌باشیم و اطاعت می‌کنیم امامانی را که اعلام نمودی از فرزندان تو از صُلب علی بعد از حسن و حسین خواهند بود و تو مقام حسن و حسین را به خدا معرفی نمودی و منزلت آنها را در پیشگاه خداوند بیان داشتی و آنها بزرگواران و آقایان جوانان اهل بهشت می‌باشند و بعد از پدرشان علی و من، پیشوایان امّت خواهند بود. ای مردم! باز هم بگویید اطاعت می‌کنیم خدا و رسول او را و اطاعت می‌نماییم علی و حسنین و امامان پس از ایشان را و عهد و پیمان می‌بندیم با علی امیرمؤمنان با دل‌های خود و جان‌های خود و زبان‌های خود و بیعت می‌نماییم با کسی که با علی بیعت نموده است و اقرار می‌نماییم که هرگز

این بیعت را تبدیل نکنیم و هرگز از آن سرپیچی ننماییم و در این بیعت خدا را شاهد می‌گیریم و خداوند برای شهادت کافیست و تو هم بر ما شاهد باش و تمام کسانیکه فرمانبر تو هستند از آنهایی که حضور دارند و آنهایی که حضور ندارند و فرشتگان و مؤمنین، همه بر ما شاهد باشید و شهادت خداوند بالاترین شهادت‌ها است.

مَعاشِرَالنّاسِ، ماتَقُولونَ فَإِنَّ اللَّهَ یَعْلَمُ كُلَّ صَوْتٍ وَ خافِیَةَ كُلِّ نَفْسٍ، (فَمَنِ اهْتَدی فَلِنَفْسِهِ وَ مَنْ ضَلَّ فَإِنَّما یَضِلُّ عَلَیْها)، وَمَنْ بایَعَ فَإِنَّما یُبایِعُ اللَّهَ، (یَدُاللَّهِ فَوْقَ أَیْدیهِمْ).

ای مردم! آنچه را که می‌گویید خداوند صدای شما را می‌شنود و از ضمیر شما آگاه است، هر که پیروی نماید رستگار خواهد شد و هر که سرپیچی نماید ضرر آن برخود اوست، هر که با علی بیعت نماید با خداوند عزّوجل بیعت نموده است، و دست قدرت خداوند بالاترین قدرت‌هاست.

مَعاشِرَالنّاسِ، فَبایِعُوا اللَّهَ وَ بایِعُونی وَبایِعُوا عَلِیّاً أَمیرَالْمُؤْمِنینَ وَالْحَسَنَ وَالْحُسَیْنَ وَالْأَئِمَّةَ (مِنْهُمْ فِی‌الدُّنْیا وَالْآخِرَةِ) كَلِمَةً باقِیَةً. یُهْلِكُ اللَّهُ مَنْ غَدَرَ وَ یَرْحَمُ مَنْ وَ فی، (وَ مَنْ نَكَثَ فَإِنَّما یَنْكُثُ عَلی نَفْسِهِ وَ مَنْ أَوْفی بِما عاهَدَ عَلَیْهُ‌اللَّهَ فَسَیُؤْتیهِ أَجْراً عَظیماً).

ای مردم! از خدا بترسید و با علی امیرمؤمنان بیعت نمایید و بدانید که او و فرزندان او حسن و حسین و پیشوایان بعد از آنها کلمه پاک و باقیه الهی در زمین می‌باشند، خداوند هلاک می‌نماید کسی را که حیله کند، و ترحم می‌فرماید بر کسیکه وفادار بماند، پس هر که عهدشکنی کند به خود ستم کرده است.

مَعاشِرَالنّاس، قُولُوا الَّذی قُلْتُ لَکُمْ وَسَلِّمُوا عَلی عَلی بِإمْرَةِ الْمُؤْمِنینَ، وَقُولُوا: (سَمِعْنا وَ أَطَعْنا غُفْرانَکَ رَبَّنا وَ إِلَیْکَ الْمَصیرُ)، وَ قُولوا: (اَلْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذی هَدانا لِهذا وَ ما کُنّا لِنَهْتَدِیَ لَوْلا أَنْ هَدانَا اللَّهُ لَقَدْ جاءَتْ رُسُلُ رَبِّنا بِالْحَقِّ).

ای مردم! آنچه را که با شما گفتم به دیگران بگویید و بر علی سلام دهید و او را امیرالمؤمنین بخوانید و بگویید: «پروردگارا! شنیدیم و اطاعت کردیم و آمرزش تو را می‌طلبیم و بازگشت ما به سوی تو می‌باشد.» و بگویید: «حمد و ستایش خدا را که ما را راهنمایی فرمود و اگر راهنمایی نمی‌نمود رستگار نمی‌شدیم.»

مَعاشِرَالنّاس، إنَّ فَضائِلَ عَلی بْنِ أَبی طالِب عِنْدَاللَّهِ عَزَّوَجَلَّ ـ وَ قَدْ أَنْزَلَهافِی الْقُرْآنِ ـ أَکْثَرُ مِنْ أَنْ أُحْصِیَها فی مَقامٍ واحِدٍ، فَمَنْ أَنْبَأَکُمْ بِها وَ عَرَفَها فَصَدِّقُوهُ.

ای مردم! فضائل علی بن ابیطالب را خداوند عزّوجل در قرآن ذکر فرموده و آن بیشتر از آن است که در یک مجلس بتوان بیان نمود. پس هر که به فضایل او آگاه شود و او را بشناسد، پیشوایی او را تصدیق نماید.

مَعاشِرَالنّاس، مَنْ یُطِعِ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ وَ عَلِیّاً وَ الْأَئِمَةَ الَّذینَ ذَکَرْتُهُمْ فَقَدْ فازَفَوْزاً عَظیماً.

ای مردم! هر که از خدا و رسول و علی امیرمؤمنان و امامان بعد از او که به شما معرفی نمودم اطاعت کند محققاً به رستگاری بزرگی نائل شده است.

مَعاشِرَالنَّاس، السّابِقُونَ إِلی مُبایَعَتِهِ وَ مُوالاتِهِ وَ التَّسْلیمِ عَلَیْهِ بِإِمْرَةِ الْمُؤْمِنینَ أُولئِکَ هُمُ الْفائِزُونَ فی جَنّاتِ النَّعیمِ.

ای مردم! آنهایی که برای بیعت با علی سبقت گیرند و او را دوست بدارند و او را امیرمؤمنین بخوانند به نعم الهی در بهشت سرفراز خواهند شد.

مَعاشِرَالنّاسِ، قُولُوا ما يَرْضَیاللَّهُ بهِ عَنْكُمْ مِنَ الْقَوْلِ، فَإِنْ تَكْفُرُوا أَنْتُمْ وَ مَنْ فِی الْأَرْضِ جَميعاً فَلَنْ يَضُرَّاللَّهَ شَيْئاً.

ای مردم! سخنی گویید که خدا از شما راضی و خشنود گردد و اگر شما و همه مردم روی زمین کافر شوید هرگز ضرری به خدا نمی‌رسانید.

اَللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُؤْمِنينَ (بِما أَدَّيْتُ وَأَمَرْتُ) وَاغْضِبْ عَلَی (الْجاحِدينَ) الْكافِرينَ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعالَمينَ.

پروردگارا! مردان و زنان مؤمنه را بیامرز و کافران را مورد خشم خود قرار ده، حمد و ستایش مخصوص پروردگار عالمیان است.

فَنَادَاهُ الْقَوْمُ سَمِعْنَا وَ أَطَعْنَا عَلَی أَمْرِ اللَّهِ وَ أَمْرِ رَسُولِهِ بِقُلُوبِنَا وَ أَلْسِنَتِنَا وَ أَيْدِينَا وَ تَدَاكُّوا عَلَی رَسُولِ اللَّهِ وَ عَلَی عَلِیٍّ علیه السلام فَصَافَقُوا بِأَيْدِيهِمْ فَكَانَ أَوَّلُ مَنْ صَافَقَ رَسُولَ اللَّهِ صلّی الله علیه وآله وسلّم الْأَوَّلُ وَ الثَّانِی وَ الثَّالِثُ وَ الرَّابِعُ وَ الْخَامِسُ وَ بَاقِی الْمُهَاجِرِينَ وَ الْأَنْصَارِ وَ بَاقِی النَّاسِ عَلَی طَبَقَاتِهِمْ وَ قَدْرِ مَنَازِلِهِمْ إِلَی أَنْ صَلَّيْتُ الْمَغْرِبَ وَ الْعَتَمَةَ فِی وَقْتٍ وَاحِدٍ وَ وَصَلُوا الْبَيْعَةَ وَ الْمُصَافَقَةَ ثَلَاثاً- وَ رَسُولُ اللَّهِ يَقُولُ كُلَّمَا بَايَعَ قَوْمُ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِی فَضَّلَنَا عَلَی جَمِيعِ الْعَالَمِينَ وَ صَارَتِ الْمُصَافَقَةُ سُنَّةً وَ رَسْماً وَ رُبَّمَا يَسْتَعْمِلُهَا مَنْ لَيْسَ لَهُ حَقٌّ فِيهَا.

پس ندا از جماعت برخاست: با قلب و زبان و دستهایمان فرمان خدا و رسول او را شنیدیم و اطاعت نمودیم، سپس به سوی پیامبر صلّی اللَّه علیه و آله و علی هجوم آورده و با زدن دست به دست پیامبر با او بیعت نمودند، و نخست اوّلی و دومی و سومی و چهارمی و پنجمی و پس از آنان دیگران بنا بر مقام و منزلتشان

بیعت کردند. و این کار تا اقامه نماز مغرب و عشاء که با هم خوانده شد تا سه بار ادامه یافت، و رسول خدا صلّی اللّه علیه و آله در اثنای هر بیعت می‌فرمود: «حمد و ستایش مخصوص خداوندی است که ما را بر همه مردم برتری داد» و از همین جا زدن دست هنگام بیعت سنّت و رسم شد، و چه بسا این سنّت را کسی انجام داد که در آن بیعت هیچ حقّی نداشت!!

** آنچه بعد از بیعتِ غدیری خُم اتّفاق افتاد

وَ رُوِیَ عَنِ الإمام جعفر الصَّادِقِ علیه السلام، أَنَّهُ قَالَ: لَمَّا فَرَغَ رَسُولُ اللَّهِ صلَّی الله علیه و آله و سلَّم مِنْ هَذِهِ الْخُطْبَةِ، رَأَی النَّاسُ رَجُلًا جَمِیلًا بَهِیّاً طَیِّبَ الرِّیحِ، فَقَالَ: تَاللَّهِ مَا رَأَیْتُ مُحَمَّداً کَالْیَوْمِ قَطُّ مَا أَشَدَّ مَا یُؤَکِّدُ لِابْنِ عَمِّهِ وَ إِنَّهُ یَعْقِدُ عَقْداً لَا یَحِلُّهُ إِلَّا کَافِرٌ بِاللَّهِ الْعَظِیمِ وَ بِرَسُولِهِ وَیْلٌ طَوِیلٌ لِمَنْ حَلَّ عَقْدَهُ، قَالَ: وَ الْتَفَتَ إِلَیْهِ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ حِینَ سَمِعَ کَلَامَهُ فَأَعْجَبَتْهُ هَیْئَتُهُ، ثُمَّ الْتَفَتَ إِلَی النَّبِیِّ صلَّی الله علیه و آله و سلَّم، وَ قَالَ: أَ مَا سَمِعْتَ مَا قَالَ هَذَا الرَّجُلُ؟ قَالَ: کَذَا وَ کَذَا؛ فَقَالَ النَّبِیُّ صلَّی الله علیه و آله و سلَّم: یَا عُمَرُ أَ تَدْرِی مَنْ ذَاکَ الرَّجُلُ؟ قَالَ: لَا! قَالَ: ذَلِکَ الرُّوحُ الْأَمِینُ جَبْرَئِیلُ، فَإِیَّاکَ أَنْ تَحُلَّهُ، فَإِنَّکَ إِنْ فَعَلْتَ فَاللَّهُ وَ رَسُولُهُ وَ مَلَائِکَتُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ مِنْکَ بِرَاءٌ.

و از امام صادق علیه السّلام روایت است که فرموده: وقتی پیامبر این خطبه را بپایان رسانید در میان جماعت مردی خوش سیما و معطّر ظاهر شده و گفت: بخدا سوگند هیچ وقت محمّد را مانند امروز ندیده بودم که تا این اندازه در معرّفی پسر عمویش علی بن– أبی طالب و برای تثبیت وصایت و ولایت او اصرار

و تأکید و پافشاری نماید، و براستی جز کافر به خدای عظیم و پیامبرش هیچ کس قادر به مخالفت با آن قرارداد نیست، غم و اندوه طولانی و دراز بر کسی که پیمانش بگسلد! امام صادق علیه السّلام فرمود: عمر بن الخطّاب از هیئت و طرز سخن آن شخص شگفت‌زده گشته و رو به رسول خدا صلّی اللَّه علیه و آله کرده عرض نمود: آیا شنیدی آن مرد چه گفت؟ چنین و چنان گفت، پیامبر صلّی اللَّه علیه و آله فرمود: ای عمر آیا فهمیدی او که بود؟ گفت: خیر، فرمود: او روح الأمین جبرئیل بود، پس مبادا ولایت علی را نقض کنی که در این صورت خداوند و پیامبر و فرشتگان خدا و همه مؤمنان از تو بیزار شوند!.

تمام شد به برکت خدای متعال و آل الله الاطهار علیهم السلام

«فهرستِ مطالب و مندرجاتِ کتاب»